

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

Чуканова Світлана Олександрівна

БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА ІНФОРМОЛОГІЯ
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ США

Монографія

Київ – 2018

УДК 02:001.102]:378(73)

Ч-88

ББК 78.3+74.58(7)

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного Університету «Києво-Могилянська академія» (протокол № 12 (засідання 15, п.9) від 28 вересня 2017 р.)

Рецензенти:

М. П. Лешенко, доктор педагогічних наук, професор

О. І. Локшина, доктор педагогічних наук, професор

Т. О. Ярошенко, кандидат історичних наук, доцент

Л. В. Савенкова, кандидат педагогічних наук, доцент

Чуканова С. О., кандидат педагогічних наук

Бібліотекознавство та інформологія у системі вищої освіти США :
монографія / С. О. Чуканова. — К : Аграр Медіа Груп, 2018. — 286 с.

ISBN 978-617-646-411-2

В монографії розглянуто організаційно-методичні засади професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США: структуру та зміст, форми організації, спрямованість професійної підготовки на забезпечення професійної мобільності цих фахівців.

Визначено та обґрунтовано напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні.

ISBN 978-617-646-411-2

УДК 02:001.102]:378(73)

© С. О. Чуканова 2018

Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I	14
1.1. Базові поняття професійної підготовки бібліотекознавців та інформологів у США	14
1.2. Історико - педагогічний аналіз розвитку та реформування бібліотечно-інформаційної освіти у США	30
1.3. Відображення проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у педагогічній теорії	60
РОЗДІЛ 2	82
2.1. Структура і зміст бібліотечно-інформаційної освіти у США	82
2.2. Організаційні форми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США	117
2.3. Професійна мобільність бібліотечно-інформаційних фахівців у США	132
2.4. Тенденції сучасної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США	145
РОЗДІЛ 3	156
3.1. Стан професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні	156
3.2. Порівняння професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства в США і Україні	167
3.3. Модернізація професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні з використанням досвіду США	187
ПІСЛЯМОВА	203
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	210
ДОДАТКИ	245

«На щастя, зріст чисельності академічних бібліотек
співпав з розвитком
професійної освіти бібліотечних фахівців.»
Річард Рубін¹

ВСТУП

Інформація – категорія швидкозмінна і має тенденцію застарівати. При чому з подальшим розвитком інформаційного суспільства, темпи застарівання інформації лише пришвидшуються і цей процес є необоротним. Бібліотечно-інформаційні установи повинні слідкувати за цими процесами та постійно аналізувати інформаційні ресурси, якими вони розпоряджуються. Все більше нових типів матеріалів зберігається у сучасних книгозбірнях: диски, настільні ігри, електронні видання тощо. Змінюється й інформаційних пошук, його стратегії. Паперові каталоги змінюються електронними, а ті у свою чергу – новітніми діскавері – системами. Як бачимо, цей процес не зупиняється і у подальшому пошукові механізми та стратегії здійснення інформаційного пошуку будуть тільки удосконалюватись.

Сучасне інформаційне суспільство висуває нові вимоги до розвитку освіти щодо застосування інформації та використання нових інформаційних технологій. Модернізація національної системи освіти України відбувається в умовах інтеграції у світовий та європейський освітній простір. Значна роль у цьому процесі відводиться бібліотекам як науково-інформаційним освітнім центрам. В цьому контексті змінюються вимоги суспільства до бібліотек як установ, які забезпечують доступ громадян до інформаційних джерел, надають інформаційні послуги, здійснюють інформаційний супровід різних видів людської діяльності, що впливає на розширення кола повноважень бібліотечних працівників. Сучасна бібліотека – більш ніж інформаційна установа. Вона

---

¹ Rubin R. E. Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2010. – С 51.

повинна відповідати найвищим вимогам її користувачів: бути місцем відпочинку, платформою для дискусій та обміну думок, освітнім центром, консультаційним пунктом, культурно-просвітницьким закладом, творчою лабораторією та виконувати безліч інших завдань, що постають перед нею у сучасному суспільстві.

Постійно розвиваються й підходи до обслуговування користувачів бібліотек. Якщо раніше існували лише паперові формуляри, то тепер більшість бібліотек має на озброєнні інтегровані бібліотечні системи, спеціальне програмне забезпечення. До того ж світ поступово завойовують хмарні технології, що не могло не відобразитись і на бібліотечно-інформаційній діяльності. Такі інновації не можуть також не відобразитись і на професійній підготовці бібліотечних фахівців.

Бібліотекарі виконують функції професійних фахівців інформаційно-консультаційних центрів, що надають різноманітні послуги для всіх верств населення. Новий професійний статус бібліотечних працівників обумовлює потребу підготовки висококваліфікованих фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, здатних створювати, зберігати та розповсюджувати інформаційні ресурси, використовувати інформаційно-комунікаційні технології. Якісні зміни у професійній підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи можуть бути пов'язані з вивченням кращого європейського та світового досвіду.

Однією з провідних країн світу, де галузь бібліотекознавства та інформології знаходиться на високому рівні є Сполучені Штати Америки. Ця країна інноваційно підійшла до питання модернізації бібліотечної освіти і є лідером в цій галузі завдяки чітким освітнім стандартам, розробленим Американською бібліотечною асоціацією. Саме тому, досвід професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США представляє певний інтерес для модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні.

Професійна підготовка фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи базується на Законах України: «Про інформацію» (1992), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про освіту» (1996), «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про вищу освіту» (2014); Постановах Кабінету міністрів України: «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття»)), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015); державних документах: Національній доктрині розвитку освіти (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) та інших нормативно-правових актах України.

Проте не лише законодавчі документи відображають стан сучасної професійної підготовки бібліотечних фахівців. Для більш глибокого осмислення проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США має значення вивчення наукових доробків дослідників, які напряду або опосередковано торкалися цієї проблеми.

Українські науковці завжди надавали особливу увагу дослідженню проблем розвитку освіти, а саме: філософії освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Огнев'юк та ін.), неперервної освіти (С. Сисоева, І. Соколова, Л. Хоружа та ін.), методології порівняльних досліджень (М. Лещенко, О. Локшина, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Н. Спесівцева, С. Тезікова, С. Шумаєва та ін.), професійної підготовки фахівців у європейських країнах (С. Вітвицька, Н. Воєвутко, С. Заскалета, Ю. Заячук, Т. Кристопчук, та ін.).

Також досліджувалися проблеми підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, зокрема: історія професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та документознавства (В. Бабич, Н. Бачинська, В. Бездрабко, Н. Березюк, О. Воскобойнікова-Гузева, В. Горєва, І. Давидова, В. Ільганаєва, О. Кобелев, М. Козир, Н. Кунанець, Н. Кушнарєнко, С. Назаровець, Т. Новальська, Г. Пасинкова, В. Пашкова, О. Сербін, В. Скар,

М. Слободяник, В. Сологуб, Г. Солоіденко, А. Соляник, Я. Сошинська, Н. Стрішенець, І. Тимошенко, Т. Ткаченко, Я. Хіміч, М. Шатрова, Г. Швецова-Водка, Г. Шемаєва, Л. Шрайберг, Т. Ярошенко та ін.); теоретичні та методичні засади професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі (В. Загуменна, Л. Савенкова, А. Чачко та ін.).

Зарубіжні дослідники розглядали професійну підготовку фахівців із бібліотекознавства та інформології за такими напрямками: історія виникнення та розвитку бібліотечної освіти (Дж. Річардсон (J. Richardson)); система вищої освіти у США загалом та організаційно-методичні засади підготовки бібліотечних фахівців у системі вищої освіти США (К. Девідсон (C. Davidson), К. МакКук (K. McCook), М. МакРоббі (M. McRobbie), Т. Мо, (Т. Мое), С. Рамзі (S. Rumsey), Р. Рубін (R. Rubin), Е. Сукіасян, В. Супян та ін.).

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених проблемі професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США ще не стала предметом окремого цілісного наукового дослідження. Зокрема, поза увагою дослідників лишилися структура та зміст, форми організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, спрямованість професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології на забезпечення їх професійної мобільності, а також напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні.

Варто зазначити, що хронологія професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США охоплюють період з 1887 року дотепер. Точкою відліку слугує 1887 р., що обумовлено відкриттям американським бібліотекознавцем М. Дьюї першої школи бібліотечної економіки при Колумбійському університеті у Нью-Йорку. Інтеграція бібліотекознавства з іншими академічними дисциплінами відбувалась у період 1890–1898, утвердження статусу бібліотекознавства як науки у США охоплює період 1901–1936, упровадження та удосконалення акредитаційних

стандартів для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, розширення змісту освіти дисциплінами інформологічного характеру тривало 1942–2008. Сьогодення бібліотечної справи у США з 2015 р. визначається трансформацією спеціальності «бібліотекознавство та інформологія» (library and information science) на «інформологію» (information science), зафіксованою у «Стандартах з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології», затверджених Американською бібліотечною асоціацією 2 лютого 2015 р.

У цьому дослідженні враховані загальнотеоретичні й методологічні положення філософії та педагогіки щодо неперервного професійного розвитку особистості; взаємозв'язку теорії і практики; освіти та самоосвіти; становлення особистості та її професійного розвитку з урахуванням особливостей майбутньої професії; сучасні концепції: інформатизації та технологізації, неперервності освіти, компетентнісного підходу до професійної підготовки фахівців.

Джерельною базою для більш детального вивченні професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США стали: офіційні документи США: «Акт про вищу освіту 1965» (Higher Education Act of 1965), «Поправки до акту про вищу освіту 1998» (Higher Education Amendments of 1998), «Акт про можливості вищої освіти, 2008» (Higher Education Opportunity Act, 2008), звітними документами Американської бібліотечної асоціації, «Стандарти з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології» у редакції від 15 січня 2008 р. та 02 лютого 2015 р., «Стандарти для інструкторів-бібліотекарів та координаторів», федеральне визначення «кредит-година»; монографічні видання американських учених з проблеми дослідження (Р. Рубін (R. Rubin), К. МакКук (K. McCook), Т. Уеррі (T. L. Wherry), Дж. Велеціанос (G. Veletsianos)); періодичні видання: «Американський бібліотечний журнал» (American Library Journal), «Журнал вищої освіти» (The Journal of Higher Education), «Бібліотеки та культура (Libraries and Culture), «Бібліотечний щоквартальник» (The Library Quarterly), «Журнал інтерактивного он-лайн навчання» (Journal of Interactive Online Learning);

енциклопедії та словники: «Бібліотечний глосарій та довідник Герродз» (Harrod's Librarians' Glossary and Reference Book), «Грінвудський педагогічний словник» (The Greenwood Dictionary of Education), «Міжнародна енциклопедія освіти» (International Encyclopedia of Education), «Міжнародна енциклопедія інформології та бібліотекознавства» (International Encyclopedia of Information and Library Science), «Енциклопедія американської освіти» (Encyclopedia of American Education), «Енциклопедія освіти у 8 томах» (Encyclopedia of Education in 8 volumes), «Енциклопедія бібліотекознавства та інформології» (Encyclopedia of Library and Information Science), «Світова освітня енциклопедія» (World education encyclopedia), «Світова енциклопедія освіти: огляд освітніх систем світу» (World education encyclopedia: a survey of educational systems worldwide); освітні портали провідних бібліотечних шкіл США; навчальні плани і програмами, матеріали з підвищення кваліфікації фахівців із бібліотекознавства та інформології у бібліотечних школах США при: Моргріджському педагогічному коледжі Денверського університету, Школи інформації та бібліотекознавства університету Північної Кароліни Чапел Гілл, звіти інформаційної школи університету Вашингтона до акредитаційної комісії Американської бібліотечної асоціації.

Для осмислення вітчизняного досвіду професійної підготовки було опрацьовано: нормативно-правові документи України: Національну доктрину розвитку освіти (2002), Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); Закони України: «Про інформацію» (1992), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про освіту» (1996), «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про вищу освіту» (2014); Постанови Кабінету міністрів України: «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015); матеріали, звіти, документи Української бібліотечної асоціації.

Порівняти вітчизняний та зарубіжний досвід стало можливо завдяки вивченню наукових праць зарубіжних та вітчизняних інформологів, бібліотекознавців, педагогів, присвячених питанням розвитку інформології, бібліотекознавства, професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі в США (В. Бабич, О. Башун, Р. Блаут (R. Blahut), Д. Гедеон (J. Gedeon), В. Горева, М. Дьюї (M. Dewey), Л. Ешхейм (L. Asheim), А. Ісса (A. Issa), Т. Кідд (T. Kidd), К. МакКук (K. McCook), П. Морвіль (P. Morville), Ю. Нох (Y. Noh), Дж. О'Салліван (J. O'Sullivan), Е. К. Овусу-Анаш (E. Owusu-Anash), О.Олійник, Дж. Олсгаард (J. N. Olsgaard), В. Пашкова, С. Рамзі (S. Rumsey), Д. Річардсон (J. Richardson), Л. Розенфельд (L. Rosenfeld), К. Роугтон (K. Roughton), Р. Рубін (R. Rubin), С. Сірінг (S. E. Searing), Д. Снайдер (D. L. Snyder), Н. Спесівцева, В. Супян, Т. Ч. Тай (Tse-Chien Tai), Д. Трейсі (D. G. Tracy)); досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячених вивченню історії, теорії, розвитку, реформування, застосування інновацій в освіті США (Г. Броуди (H. S. Broudy), Дж. Велеціанос (G. Veletsianos), Д. Голдберг (D. Goldberg), К. Девідсон (C. Davidson), Г. Клібард (H. M. Kliebard), І. Литовченко, Дж. Макгрегор (J. Macgregor), Р. Маккінніс (R. G. Mcinnis)); дисертаційних досліджень зарубіжних науковців у галузі освіти, бібліотекознавства та інформології (Дж. Брукшир Еверетт (J. Brookshire Everett), А. Вілсон-Метцгер (A. C. Willson-Metzger), Л. А. Герман Сток (L. A. Hermann Stock) [244], Л. Зіємба (L. Ziemba), П. Конєжний (P. Konieczny), Дж. Магліаро (J. Magliaro), Б. Тодд Сміт (B. Todd Smith), Дж. Т. Фрідом Бьорджес (J. T. Freedom Burgess));

Методами дослідження стали: теоретичні: аналіз, синтез, узагальнення з метою вивчення стану дослідження обраної проблеми у вітчизняній педагогіці та у теорії освіти США; документальних та науково-педагогічних джерел для надання характеристики базових понять дослідження, зокрема «фахівець із бібліотекознавства та інформології» та тенденцій професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США; абстрагування, конкретизація та систематизація теоретичних положень для обґрунтування організаційно-методичних засад професійної підготовки фахівців

із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США; порівняльний аналіз: для визначення напрямів використання досвіду США та з метою удосконалення професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні; емпіричні: вивчення досвіду професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі у США; документації, яка характеризує освітній процес в США для вивчення змісту професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США.

У цій роботі вперше досліджено організаційно-методичні засади професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США, а саме: структуру, яка включає: бібліотечні школи при коледжах із чотирирічним терміном навчання та при університетах; зміст, який включає такі основні бібліотекознавчі дисципліни: «Менеджмент інформаційних ресурсів», «Довідково-бібліографічне обслуговування»; інформологічні дисципліни: «Інформологія», «Інформаційна архітектура»; форми організації професійної підготовки, які включають: семінари, лекції та практичні заняття; забезпечення професійної мобільності фахівців із бібліотекознавства та інформології, яке визначається здатністю працювати на посадах різного рівня в межах бібліотечно-інформаційної установи або мережі; визначено критерії порівняння підготовки таких фахівців у США та Україні (нормативна база розвитку вищої освіти, структура професійної підготовки за рівнями вищої освіти, зміст професійної підготовки, сертифікація програм).

У роботі визначено спільне та відмінне у професійній підготовці фахівців інформаційно-бібліотечної галузі в Україні та США, зокрема, до спільного віднесено: обов'язкову наявність наукового компоненту на магістерському рівні, розподіл предметів на обов'язкові та вибіркові, до відмінного віднесено: відсутність бакалаврських програм з бібліотекознавства та інформології в США, брак бібліотечних шкіл як автономних вищих навчальних закладів в Україні, відсутність акредитаційної функції в Українській бібліотечній асоціації; визначено перспективні напрями використання досвіду США в Україні, зокрема: розширення змісту професійної підготовки таких фахівців за рахунок дисциплін

інформологічного характеру; посилення впливу професійних організацій (на зразок бібліотечної асоціації) на процеси стандартизації та акредитації освітніх програм; створення належних умов для академічної мобільності здобувачів вищої освіти; здійснено науковий аналіз проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США.

В монографії використано маловідомі в українському освітньому просторі терміни та поняття, що стосуються професійної підготовки бібліотечно-інформаційних працівників: «бібліотекознавство та інформологія» (Library and Information Science) як неподільна науково-освітня дисципліна, що складається з «бібліотекознавства» (Library Science) та «інформології» (Information Science), на основі яких базується поняття «фахівець із бібліотекознавства та інформології», що означає особу, яка обслуговує будь-яку інформаційну установу, виконуючи функції зі збереження, упорядкування та розповсюдження інформаційних ресурсів, дотримується кодексу етики бібліотечного працівника, дбає про захист персональних даних користувачів бібліотек; виявлено сучасні тенденції професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США (ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотекознавстві; інтеграція бібліотекознавчих та педагогічних студій; спрямованість на забезпечення вільного доступу до знань; спрямованість уваги на інформаційну безпеку та захист персональних даних; орієнтація на користувача (читачецентризм).

Робота містить рекомендації із вдосконалення форм та методів професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Подальшого розвитку дістали наукові положення щодо неперервної бібліотечної освіти, застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в українській бібліотечній справі.

Матеріалами дослідження можуть послуговуватись установи у системі підготовки фахівців та післядипломної освіти слухачів курсів підвищення кваліфікації бібліотечних працівників. Результати дослідження можуть бути використані в процесі проведення круглих столів, наукових дискусій та інших

заходів, присвячених питанням модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології із застосуванням зарубіжного досвіду на теренах України, ініційованих Українською бібліотечною асоціацією. Монографічне дослідження може слугувати основою для створення робочих програм з навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія».

РОЗДІЛ I

МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМОЛОГІЇ У США

Швидкий темп розвитку інформаційних ресурсів спонукає сучасне інформаційне суспільство до вироблення нових стратегій управління та аналізу інформації, що прискорює розвиток інформаційної інфраструктури та її основних елементів. Управління інформацією неможливе без інформології як базового інструменту. Саме тому бібліотекознавство та інформологія завдяки подібності своїх основних завдань та функцій інтегровані у одну дисципліну і вивчаються у вищих навчальних закладах США.

1.1. Базові поняття професійної підготовки бібліотекознавців та інформологів у США

З метою здійснення ефективного та глибинного дослідження варто розглянути особливості наукового тезаурусу вищої освіти США. Процес професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у Сполучених Штатах Америки має певну специфіку, яка відображається у професійній термінології.

Науковий тезаурус формується засобами мови, а, як зазначає Г. Онуфрієнко: «Мова являє собою специфічну поліфункційну природну знакову систему, складний вербальний код, який обслуговує соціум для здійснення, насамперед, основних операцій з інформацією: її створенням, зберіганням, трансляцією, опрацюванням, трансформацією тощо. Наскільки ми знаємо цей код, настільки ми ясно, точно, нормативно формуємо й передаємо свої думки та адекватно розуміємо інформацію інших» [92, с. 7].

Термінологія відіграє важливу роль у формуванні мовно-професійної компетентності майбутніх фахівців із різних галузей знань [192, с. 15-19]. На

думку Г. Солоіденко: «Виникнення порівняльного бібліотекознавства, яке аналізує систему понять бібліотечної справи в різних країнах, підняло проблеми бібліотечної термінології до міжнародного рівня.» [125, с. 23]. На важливості осмислення базових понять у контексті наукового дослідження також наголошують С. Сисоєва, І. Соколова, С. Вітвицька [94; 118; 124]. На думку С. Сисоєвої та І. Соколової: «Оперування людиною різними тлумаченнями поняття відбувається, коли ми хочемо виділити або підкреслити особливі характеристики, істотні ознаки предмета. У цьому випадку йдеться про застосування різних дефініцій (лат. *definitio*), у яких подано точне логічне визначення, виділено істотні дефініційні ознаки, визначено зміст і межі застосування поняття» [94, с. 219].

Вищезазначене дає змогу зробити висновок про потребу в осмисленні дефініційних ознак базових понять професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології.

Характеристику базових понять варто розпочати із розгляду поняття «професійної підготовки» («професійної освіти») і тут зауважимо, що характеристику базових понять дослідження ми будемо надавати, спираючись насамперед на англійські та українські нормативні, наукові джерела, у яких враховано результати досліджень науковців, присвячені питанню професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології.

Україномовні джерела трактують поняття «професійна освіта» («професійна підготовка») як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки чи спеціальністю у навчальних закладах для подальшої трудової діяльності, а також запас знань та навичок, набутих у процесі навчання чи практичної діяльності. [31, с. 274 – 275; 44; 45; 18, с. 952].

Іншомовні джерела трактують поняття «професійної підготовки», «підготовки» («*professional training*», «*training*») як процесу навчання та засвоєння базових умінь для конкретної роботи або виду діяльності [269, с.1644] (тут та надалі переклад з англійської мови наш – С. Ч.). [209, с. 1778; 268, с. 1765]. «Міжнародна енциклопедія освіти» визначає поняття «професійної підготовки»

у контексті подальшої трудової діяльності як набуття певних знань та умінь, притаманних для певної спеціальності та з метою виконання конкретної роботи [254, с. 204]. На прикладі чинного американського законодавства, зокрема на підставі «Акту про можливість вищої освіти» (Higher Education Opportunity Act), можна побачити, що професійна підготовка визначається як ряд заходів, пов'язаних із навчанням, з метою ефективного виконання фахівцями їхніх професійних обов'язків [248].

Отже, узагальнивши вітчизняні та іноземні трактування поняття «професійна підготовка» ми під «професійною підготовкою» розуміємо процес здобуття кваліфікації відповідно до певної спеціальності у межах певної галузі знань, що включає в себе засвоєння основних знань та розвиток необхідних умінь для здійснення подальшої ефективної професійної діяльності.

Результатом процесу професійної підготовки повинен стати фахівець. Поняття «фахівець» тлумачиться в україномовній довідковій літературі та наукових джерелах так: «Той, хто досконало володіє якимсь фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва тощо; спеціаліст». [18, с. 1530]. В результаті дефініційного аналізу поняття «фахівець» за англійськими словниками подамо узагальнені тлумачення цього поняття як особи, яка є представником певної професії, обіймає високу посаду в компанії чи бізнес-установі, здійснює оплачувану трудову діяльність та виконує роботу, що вимагає наявності вищої освіти і спеціальної професійної підготовки.» [268, с. 1308; 269, с. 1216; 209, с. 1313; 290, с. 491; 289, с. 718; 326].

Зауважимо, що американські дослідники Дж. Беррі, Б. Голдберг, Д. Касер, А. Вілсон-Метцгер визначають поняття «фахівця із бібліотекознавства та інформології у США» як політично неупередженого професіонала, який захист персональних даних користувача ставить вище за питання національної безпеки [202, с. 8; 236, с. 14; 346; 258]. На думку Р. Рубіна, фахівець із бібліотекознавства та інформології на сучасному етапі формується як особистість, здатна застосовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології, реагувати на політичні, економічні динамічні зміни у суспільстві [306; 75; 250, с. 77].

Дії, пов'язані з організацією, аналізом та розповсюдженням інформації підпадають під компетенцію фахівця із бібліотекознавства та інформології. На сьогодні актуальним є поняття «фахівець інформаційної галузі», що є ширшим за поняття «бібліотекар» або «інформолог». Це поняття означає особу, котра пройшла професійну підготовку із організації, видачі та розповсюдження інформації.

Освіта такого фахівця, відповідно до дослідження К. МакКук, складається з академічних ступенів бакалавра у будь-якій соціально-гуманітарній, технічній або природничій галузі та магістра із бібліотекознавства та інформології. Наприклад, бакалаврський ступінь з історії або літератури разом із магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології дає можливість у подальшому працювати у відділі обслуговування користувачів у науковій чи публічній бібліотеці. Бакалаврський ступінь з біології або хімії разом з магістерським ступенем із бібліотекознавства та інформології дає можливість розвивати свою кар'єру у якості інформаційного аналітика у промислових дослідницьких центрах [276, с. 1-2].

Для того, щоб краще зрозуміти у чому суть та значення цього ступеню для професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, потрібно звернутись до «Енциклопедії американської освіти» за тлумаченням терміна «магістр». Отже: «Магістр – вищий ступінь, що слідує за ступенем бакалавра і зазвичай вимагає одного року навчання у певній галузі знань. Найчастіше цей ступінь має назви: «магістр мистецтв» (MA), «магістр наук» (MS), магістр освіти (MEd), «магістр бізнесу» (MBA). Вимоги до отримання цього ступеню варіюються відповідно до навчальної програми та спеціальності, обраної студентом» [226, с. 683].

«Міжнародна енциклопедія освіти» пояснює значення ступеню магістра таким чином: «Магістерський ступінь – ступінь, що присвоюється по завершенні одно- або дворічної програми на підставі ступеню бакалавра. Тривалість навчання залежить від обраної спеціальності та правил навчальної установи. Навчання на магістерській програмі передбачає, що випускник стане

висококваліфікованим експертом в обраній галузі знань на академічному або професійному рівнях. Програма передбачає інтенсивне навчання, по завершенні якого випускники повинні захистити магістерські роботи, дисертації або скласти заключний іспит.» [254, с. 1537].

Для порівняння тлумачення терміна «магістр» Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. звучить таким чином: «Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90 – 120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов’язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків» [45].

Проте освіта фахівця із бібліотекознавства та інформології не обмежується лише магістерськими програмами, адже по їх завершенні, здобувач вищої освіти може обрати докторську програму. Саме тому варто проаналізувати суть поняття «докторський ступінь» у контексті вищої освіти США. Ми посилаємося на «Енциклопедію американської освіти», яка тлумачить поняття «докторський ступінь» так : «Докторський ступінь (doctorate degree) – найвищий академічний ступінь, підґрунтям якого є бакалаврський та магістерський ступені. Щоб отримати докторський ступінь необхідно пройти дворічний курс навчання та написати дисертаційне дослідження із подальшим його захистом, а також підтвердити свої знання шляхом складання усного та письмового іспитів...У США розрізняють два види цього ступеню: дослідницький та професійний, останній не вимагає попереднього здобуття магістерського ступеню або написання дисертації.

Професійний докторський ступінь у США на відміну від європейських країн, лише відображає академічні досягнення, а доктори медицини (MD) чи юриспруденції (JD) повинні складати кваліфікаційний іспит національного рівня

або на рівні штату для отримання ліцензії на здійснення практики... Дослідницький докторський ступінь (PhD) традиційно надавався за академічні досягнення у філософії. З середини XX століття він став також присвоюватись у гуманітарних, природничих та точних науках тощо. Цей ступінь має такі сучасні модифікації: «доктор філософії у галузі інженерії» (PhD Eng(ineering)), історії (PhDHist(ory)), хімії (PhDChem(istry)). Усі вище перелічені модифікації докторського ступеню передбачають проведення дослідження. У зв'язку із тим, що останнім часом все більше дисциплін набуває спеціалізованого характеру, з'явилися такі модифікації ступеню: «доктор освіти» (DEd), «доктор музичних мистецтв» (DDMA), «доктор бізнес адміністрування» (DBA) тощо.» [226, с. 361].

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології як на магістерському, так і на докторському рівні здійснюється у бібліотечних школах. Термін «бібліотечна школа» має такі аналоги: «інформаційна школа», «школа інформації», «школа бібліотекознавства та інформології», «бібліотечно-інформаційна школа», «інформаційна школа». Відповідно до стандартів з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, розроблених Американською бібліотечною асоціацією, означає автономну інституцію, яка діє в межах юрисдикції університету або коледжу із чотирирічним терміном навчання, проте має власне фінансування, професорсько-викладацький склад, проходить окрему процедуру акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, яка здійснюється Акредитаційною комісією Американської бібліотечної асоціації. Бібліотечна школа має право випускати фахівців із бібліотекознавства та інформології для бібліотек та інформаційних установ різних типів у США та Канаді [318; 319].

Таким чином, з вищезазначеного випливає, що комплексне міжпредметне поняття «фахівець із бібліотекознавства та інформології у США» трактується, як особа, що обслуговує будь-яку інформаційну установу, виконуючи функції зі збереження, упорядкування та розповсюдження інформаційних ресурсів, проте

не обмежується цими функціями, дотримується кодексу етики бібліотечного працівника, дбає про захист персональних даних користувачів бібліотек.

Кожен фах, основ якого набуває здобувач вищої освіти під час професійної підготовки, проходить певні етапи розвитку. «Міжнародна енциклопедія освіти» описує такі шість стадій розвитку будь-якої професії:

1. рід занять стає основною роботою;
2. розробляється навчальний план для професійної підготовки;
3. виникає навчальна університетська дисципліна;
4. виникають професійні асоціації;
5. розробляються критерії для сертифікації у галузі;
6. приймаються етичні норми професії.

До характеристики професії деякі педагоги відносять як професійну підготовку, так і перевірку рівня компетентності фахівця. Фах, який потребує визнання на державному рівні повинен пройти процедури: акредитації, ліцензування та сертифікації [254, с. 1904].

Термінами, що називають процедури визнання фаху на державному рівні є: «ліцензування», «акредитація» та «сертифікація». За визначенням вищезгаданої «Міжнародної енциклопедії освіти» акредитація є процесом перевірки та оцінки діяльності навчального закладу або програми відповідно до чітко встановлених норм та процедур, що здійснюється уповноваженою авторитетною установою.» [254, с. 1904-1906].

У США існує 19 агенцій з акредитації навчальних закладів. Більш ніж 6300 закладів акредитовано у США, понад 60 агенцій з акредитації навчальних програм акредитувало 17500 програм. У США станом на кінець XIX століття не було чітко сформованих акредитаційних стандартів у вищій освіті, тому запровадження акредитації бібліотечних освітніх програм стало революцією в освіті [254, с. 1904-1906].

Ліцензування, у свою чергу – це процес отримання офіційного дозволу від уряду для особи займатись певною трудовою діяльністю. Сертифікація – процес подібний до ліцензування, але здійснюється неурядовою організацією [254, с.

1906]. Ці процедури є дуже важливими для визнання професії фахівця із бібліотекознавства та інформології у США.

Для того, щоб зрозуміти, ким є фахівець із бібліотекознавства та інформології у США, необхідно розглянути значення поняття «бібліотекознавство та інформологія». У США сформувалась та розвивається така дисципліна як бібліотекознавство та інформологія, тому варто окрему увагу приділити оригінальному поняттю «Бібліотекознавство та інформологія» (Library and Information Science). Власне поняття «бібліотекознавство» (Library Science) та «інформологія» (Information Science) довгий час існували окремо [228, с. 129].

З розвитком професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології вони об'єднались в єдине поняття «бібліотекознавство та інформологія» (деякі вітчизняні бібліотекознавці, зокрема професор В. Бабич називають цю дисципліну «Бібліотечна та інформаційна наука» [6, с. 7]), яке на думку сучасного американського бібліотекознавця Р. Рубіна (Richard E. Rubin) є нероздільним і не може існувати розділено з огляду на інформаційну епоху. Він визначає бібліотекознавство та інформологію як відображення переходу від традиційного бібліотекознавства до інтегрованої моделі бібліотекознавства та інформаційної науки (інформології) [307].

Інформологія як елемент сучасного інформаційного суспільства може бути включена у концепт освітології. На думку В. Огнев'юка та С. Сисоєвої, глобалізаційні та інтеграційні процеси, у тому числі в інформаційній галузі, значним чином вплинули на освіту [286, с. 5]. Як відомо, освіта у сукупності всіх чинників з середини ХХ століття вивчається наукою едукологією (educology). В Україні цей підхід у 1995 році сформувався як напрям, що дістав назву «освітологія» [94, с. 159; 95].

Оскільки одним із завдань освітології є вивчення освіти у різних її площинах та взаємозв'язках, інформологічний аспект у цьому процесі посідає не останнє місце [94, с. 5; 174]. За рахунок своєї міждисциплінарності, освітологія включає у себе поняття «інформологія» як науку, що вивчає інформацію та

інформаційні процеси у всіх їхніх проявах та зв'язках із іншими дисциплінами [314, с. 16-17, 81-82; 280, с. 30 - 38].

Освіта не може існувати без інформації, проте освітні та інформаційні процеси не відбуваються спорадично та хаотично. У їх основі лежать базові принципи, механізми дії, що вивчаються, описуються, удосконалюються науковцями, котрі займаються питаннями розвитку цих галузей [49; 53; 88; 106]. Саме тому, інформаційний аспект широко застосовується нині в сучасній освіті в усьому світі. Інформація як науковий термін отримала визнання у 1948 році з подачі американського математика Норберта Віннера [62, с. 142].

У США інформаційний аспект особливого поширення набув у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології. На сьогоднішній день американські освітяни та фахівці бібліотечної та інформаційної галузі говорять про те, що бібліотечна справа як така скоро поступиться місцем інформаційній науці взагалі. Оскільки існування освіти неможливе без інформації, потрібно мати науку, яка б мала предметом дослідження інформацію та її аспекти. Саме такою наукою можна вважати інформологію.

Вітчизняний науковець В. Горєва, коментуючи історію походження інформології як науки, зазначає, що у 1974 р. В. І. Сіфоров назвав науку про інформацію або інформологію «суттєво важливою ланкою сучасної науково – технічної революції», а також визначав інформологію як «науку про процеси і закони передавання, розподілення і перетворення інформації» [32, с. 47].

На думку В. І. Сіфорова, ця наука займається вивченням таких процесів: «кодування, декодування, запам'ятовування, збереження пошуку, доставлення, порівняння, відображення, виробництва, перетворення, споживання інформації» [32, с. 47]. Тобто, як бачимо, функції інформології дуже подібні на функції бібліотекознавства, що свідчить на користь інтеграції цих двох дисциплін.

Деякі українські науковці, зокрема В. Горєва, розглядають інформологію як дисципліну, дотичну до радіоелектроніки. Інформатика як частина інформології досліджує технології, штучний інтелект. Інформологія, що може вважатись загальною теорією інформації, досліджує опис процесів комунікації,

передачі інформації, тому інформологія більше інтегрується з бібліотечною справою, а інформатика лише дотична до бібліотекознавства, як елемент, що займається вивченням інженерних аспектів сучасного бібліотекознавства.

На думку американського бібліотекознавця Кетлін Де Ла Пени МакКук (Kathleen De la Pena McCook), інформологія як дисципліна виникла у 1950 – х роках на основі кібернетики, бібліотекознавства, комунікації, бізнес адміністрування, математики, інженерії, психології, філософії та філології [276, с.21]. Ця думка ще раз підтверджує статус мультидисциплінарності інформології як науки. Завданням інформології є дослідження застосування людьми сучасних комп'ютерних технологій та автоматизованих систем з метою надання інформації та інформаційних послуг.

М. Козир називає інформологію узагальненою наукою про інформацію, об'єктом дослідження якої є інформація. Автор наголошує, що до теоретичних проблем інформології відносяться : філософські напрями у вивченні інформації; історія інформаційного розвитку суспільства; методологічні основи інформології; інформаційна модель процесу керування; визначення інформації. [62, с. 146].

Оскільки у контексті інформології визначення суті поняття «бібліотекознавство» є дуже важливим, необхідно детальніше розглянути його. Щодо вітчизняних поглядів на це питання, варто зазначити, що дисципліни «бібліотекознавство та інформологія» в Україні немає, ці два поняття існують окремо одне від одного.

Законом України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995) визначено, що бібліотечна справа – це «галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності...» [43].

Відповідно до чинної постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. спеціальність «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» має назву «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» [105]. Тобто, як бачимо, нове законодавство передбачає більшу інтеграцію інформаційної науки у бібліотекознавство.

Найближчим еквівалентом поняття «Library science», на нашу думку, є поняття «бібліотекознавство», що визначається як навчальна дисципліна та наука про форми і методи організації й ведення бібліотечної справи [18, с. 79].

За визначенням, поданим в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка, «бібліотечно-бібліографічна освіта – професійна освіта, яка має на меті підготовку й підвищення кваліфікації спеціалістів з бібліотечної справи й бібліографії для бібліотек і бібліографічних установ країни». [31, с. 40]. Як бачимо, поняття інформології на теренах нашої держави стоїть відокремлено від бібліотечної справи і є порівняно новим у вітчизняній науці. У наукових та довідкових джерелах поняття «бібліотекознавство» тлумачиться як комплексна соціо-гуманітарна наука, яка вивчає закономірності формування, розвитку і функціонування бібліотек, історію, зміст та принципи використання документних джерел та бібліотечно-інформаційних ресурсів [27, с. 729; 26, с. 142].

Як стверджує О. Воскобойнікова-Гузєва: «Бібліотекознавство історично пов'язане з бібліографознавством і книгознавством, а також із джерелознавством, архівознавством, музеєзнавством, палеографією, археографією, інформатикою, книговидавничою та книгорозповсюджувальною справою.» [25, с. 6; 13]. Як окремих фах бібліотекознавство було визнано уперше саме в США в Колумбійському університеті у 1883 році, а в Європі це визнання відбулось у 1886 році в Геттінгемському університеті в Німеччині [5, с. 5 – 6; 7]. Бібліотекознавство та інформологія є інтердисциплінарною наукою, саме цим пояснюється його інтеграція з педагогікою, психологією, етикою, економікою, соціологією тощо. На думку О. Воскобойнікової-Гузєвої, одним із головних

завдань бібліотекознавства як наукової дисципліни є визначення місця і специфіки функціонування бібліотеки у системі соціальних комунікацій [24, с. 68].

Для кращого усвідомлення поняття «інформологія» у контексті поняття «бібліотекознавство та інформологія» варто звернутись до іноземних джерел. Оскільки важливе значення для професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США має Американська бібліотечна асоціація, зокрема Комітет з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, то варто звернутись до тлумачення поняття «бібліотекознавство та інформологія» Стандартами Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. Отже, стандарти визначають бібліотекознавство та інформологію – як науку, що вивчає принципи роботи із фіксованими інформаційними ресурсами та технологіями (їх управління та використання) [154; 318; 319].

Сучасний американський бібліотекознавець, Дж. Річардсон (John Richardson) називає бібліотекознавство наукою, яка до США прийшла з Німеччини на початку XIX століття та існувала у вигляді дисципліни «бібліотечна економіка» [302]. Бібліотечна економіка трансформувалась у бібліотечну справу завдяки впливу Мелвіла Дьюї (Melvil Dewey). Деякі американські бібліотекознавці та інформологи вважають, що поняття «бібліотекознавство та інформологія» досі не розкрито належним чином. Такої думки зокрема дотримуються А. Тейлор (A. Taylor) та Дж. Р. Періш (J. R. Parish). Вони вважають, що це поняття знаходиться у процесі уточнення [324, с. 1-15]. Британський інформолог Б. Брукс (Bertram C. Brookes) називає інформологію галуззю філософії, яка вивчає теорію знання та інформації, не маючи при цьому теоретичного підґрунтя, а будучи лише прикладною наукою [203, с. 125 - 128].

Американський сучасний бібліотекознавець Дж. Олсгаард (John N. Olsgaard) визначає поняття «інформологія» у контексті бібліотечної справи як дисципліну про застосування комп'ютерних технологій у бібліотечній справі або у суміжних галузях. При цьому він наголошує на нечіткій визначеності цього

терміна у бібліотечному дискурсі, оскільки більшість бібліотечних шкіл (кафедр) свого часу почала застосовувати цей термін наряду з бібліотекознавством, не зважаючи на відсутність цієї дисципліни у змісті освіти, що призвело до нечітко сформованої термінології [294, с. 3 - 10]. На його думку, причинами цього явища можуть слугувати походження дисциплін: бібліотекознавство – гуманітарна наука, інформологія – точна. Саме тому велику роль у правильному об'єднанні цих дисциплін в одну повинна відігравати готовність майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології до розширення власних наукових поглядів [294, с. 3 - 10].

Р. Слейтер та У. Сталлінгз констатують, що наприкінці 40 - х років ХХ століття виникла інформаційна теорія та нова дисципліна – інформологія (Information science). Інформології (загальній теорії інформації) було покладено початок Клодом Елвудом Шенноном (Claude Elwood Shannon), американським інженером, математиком. У своїй статті від 1948 року «Математична теорія комунікації» (A Mathematical Theory of Communication) він запропонував семантичну схему системи комунікації [313, с. 2; 315, с. 33 - 38; 317, с. 96].

Ця схема використовується й сьогодні, причому не лише інформологами, бібліотекарями чи інженерами, але й широко застосовується у галузі перекладу загалом та в усному двосторонньому перекладі зокрема [81, с. 116; 82, с. 30]. Ми можемо використовувати схему, запропоновану К. Шенноном для унаочнення процесу роботи з інформаційними ресурсами у бібліотеці, тобто прослідкувати передачу інформації від місця зберігання до кінцевого користувача посередництвом різних відділів бібліотеки. Це один із варіантів сучасного застосування схеми комунікації, проте не єдиний [69, с. 4 - 6].

Загальна теорія інформації з плином часу стала асоціюватись із інформаційною наукою або інформологією. Інформаційна наука (information science деякими світовими науковцями тлумачиться і як «інформатика», і як «інформологія». Інформологія має тісні зв'язки з інформатикою. За даними «Міжнародної енциклопедії бібліотекознавства та інформології» інформаційна наука або інформатика тлумачиться, як наука про інформацію, її подачу, обробку

(опрацювання) та роль у процесі комунікації у віртуальних та реальних системах...інформатика має когнітивну, кібернетичну та соціальну складову. Сам термін має французьке походження «informatique», що у англійській мові має відповідник «informatics»... У західно-європейській традиції цей термін має аналог «комп'ютерна наука», «теорія наукової інформації...вона розглядає інформатику як науку, що охоплює теорію та практику, вивчає структуру, властивості (не специфічний контент) наукової інформації, а також закономірності наукової інформаційної діяльності, її теорію, історію, методологію і організацію.» [255, с. 237 - 238]. Англomовні джерела розглядають поняття «інформатика» так: інформологія (information science) + кібернетика (computer science) або технології. Інформатика вважається інженерною складовою бібліотекознавства.

На межі інформології та бібліотекознавства виникла бібліометрія, відома ще з 1969 року. Цей термін був запропонований Аланом Прічардом, відомим американським бібліотекознавцем, документознавцем на заміну терміна «бібліотечна статистика». Бібліометрія (bibliometrics) – це застосування кількісних методів для вивчення інформаційних ресурсів. Суміжними з бібліометрією дисциплінами вважаються наукометрія (scientometrics) та аналіз цитувань (citation analysis), які займаються кількісним аналізом усіх наукових доробок та наукових цитувань [294, с. 10; 243, с. 454].

У нашій країні бібліотекознавство має тісніші зв'язки із документознавством, аніж з інформологією [70, с. 10]. На даний момент документознавство проходить складний етап закріплення за собою статусу загальнопрофесійної фундаментальної дисципліни і знаходиться в екстремальних умовах.

На думку сучасного українського науковця-бібліотекознавця та документознавця М. Слободяника документознавство потрібно розглядати як комплекс наукових дисциплін, що орієнтовані на всебічне вивчення документа та утворень документів, що «...формують документну інфраструктуру суспільства.» [121, с. 12]. Він стверджує, що у зв'язку із тим, що інформаційні

потреби суспільства варіюються, задовольняючись різними окремими групами документів, виникає необхідність в запровадженні окремих дисциплін, що забезпечують «індивідуалізоване дослідження різних груп документів», такою наукою він називає документологію. [121, с. 13].

Узагальнивши вітчизняні та зарубіжні підходи до тлумачення поняття «бібліотекознавство та інформологія», можна зробити висновок, що: бібліотекознавство та інформологія – це інтегрована навчальна та наукова дисципліна, що вивчає інформацію та інформаційні процеси у всіх їхніх проявах та зв'язках із іншими дисциплінами, а також займається вивченням специфіки функціонування бібліотеки у системі соціальних комунікацій у сучасному інформаційному суспільстві.

Отже, відповідно до теми дослідження, було виокремлено такі базові поняття:

- професійна підготовка (професійна освіта);
- фахівець (фахівець із бібліотекознавства та інформології);
- бібліотекознавство та інформологія, що унаочнено у рисунку. 1.1.

Рис. 1.1. Графічне відображення базових понять нашого дослідження

Поряд з цими поняттями були розглянуті дотичні до них терміни:

- бакалаврський ступінь (бакалавр);
- магістерський ступінь (магістр);
- докторський ступінь (доктор філософії);
- бібліотечна школа
- ліцензування;
- акредитація;
- сертифікація;
- бібліометрія.

У ході аналізу базових понять дослідження, виявилось, що зміст комплексного міжпредметного поняття «фахівець із бібліотекознавства та

інформології» у США ґрунтується на розумінні таких понять, як: «бібліотекознавство та інформологія», «професійна підготовка».

До базових понять дослідження було віднесено такі:

- «професійна підготовка»,
- «бібліотекознавство та інформологія»,
- «фахівець із бібліотекознавства та інформології».

Поряд з поняттями, що стосуються вищої освіти, було розглянуто терміни «бакалавр», «магістр», «доктор» у вітчизняних та зарубіжних педагогічних студіях.

З'ясовано, що у американських педагогічних джерелах поширеними є терміни, що мають безпосереднє відношення до професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології: «ліцензування», «акредитація», «сертифікація», «бібліотечна школа», «бібліометрія».

1.2. Історико - педагогічний аналіз розвитку та реформування бібліотечно-інформаційної освіти у США

Значну частину цього дослідження становить аналіз процесів розвитку та реформування професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології до початку ХХІ століття з метою визначення передумов сучасної професійної підготовки цих фахівців у США [157; 160].

Провідні бібліотекознавці по - різному визначають основні моменти в історії американського бібліотекознавства взагалі та професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології зокрема. М. Кассельман зазначає, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США тісно пов'язана з розвитком науки, економіки та освіти [235, с. 19 - 21]. Проте особливу увагу варто звернути на дослідження Р. Рубіна та Дж. Річардсона [302; 305; 306].

Р. Рубін констатує, що США усвідомили потребу у якісній професійній підготовці фахівців бібліотечної справи із поширенням публічних бібліотек. До

середини XIX століття публічні бібліотеки мали невеликі фонди, і відповідно, малі штати працівників без спеціальної освіти, а наукові бібліотеки обслуговувались виключно чоловіками-науковцями [305, с. 352; 91, с. 54 - 58]. (тут та надалі переклад з англійської мови наш – С. Ч.).

Він стверджує, що до 1850 року питання про необхідність професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології не стояло на порядку денному, бібліотекарі вчилися на власних помилках або ж консультувались зі старшими більш досвідченими колегами і нарешті у період з 1850 до 1875 почали з'являтися перші бібліотечні наукові статті у педагогічних журналах, а згодом і в бібліотечних часописах [305, с. 353].

Історія професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в США представляє інтерес з огляду на стрімкі темпи її розвитку. Дж. Віндзор стверджує, що у період з 1850 по 1875 професійна підготовка бібліотекарів у США вважалась наукою прикладною, тобто навчання здійснювалось шляхом виконання практичних завдань під наглядом досвідчених фахівців бібліотечної справи. Досвідчений фахівець обирав собі учня, котрого брав на роботу у бібліотеку та контролював його діяльність [347, с. 1-3].

Р. Рубін вважає, що інший шлях розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології складався з аналізу публікації у галузі бібліотекознавства, виданих Урядом США або Американською бібліотечною асоціацією. У 1872 році журнали, присвячені питанням видавничої справи почали друкувати статті із бібліотекознавства, виділивши під це невеликі за обсягом колонки, а згодом у 1876 році за сприяння новоствореної Американської бібліотечної асоціації світ було видано бібліотечний часопис «Американ лайбрарі джорнал» (American Library Journal) під редакцією Мелвіла Дьюї, видатного американського бібліотекознавця, діяча професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства, розробника бібліотечної класифікації ДДК. Серед найбільших ентузіастів американської бібліотечної справи та освіти Мелвіл Дьюї вирізняється вагомим внеском [305, с. 353].

Дж. Віндзор наголошував на тому, що пізніше фаховий часопис із бібліотекознавства було перейменовано на «Лайбрарі джорнал» (Library Journal). У цьому часописі публікувались провідні бібліотекознавці, які порушували питання сучасного стану бібліотечної справи у США, тези виступів з бібліотечних конференцій Американської бібліотечної асоціації тощо. Журнал містив також розділ запитань та відповідей, яким послуговувались бібліотечні працівники у вирішенні професійних питань. Багато з цих запитів стосувались каталогізації та класифікації, планування бібліотечних приміщень та споруд, фінансування бібліотек тощо. Публічні бібліотеки у США почали активно розвиватись як осередки освіти для дорослих та молоді [347, с. 2].

Після створення Американської бібліотечної асоціації, на думку Р. Рубіна, розпочався процес формування наукових підходів до бібліотечної професії та бібліотечної науки. У той же період постало питання про становлення бібліотечної справи як науки та навчальної дисципліни. У період з 1876 по 1923 роки закладаються підвалини американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства, зокрема значну увагу приділяють таким дисциплінам як англійська мова та технічні студії [305, с. 353].

В. Кремень стверджує, що перша половина XX століття у США ознаменувалась домінуванням філософії прагматизму та інструменталізму. У зв'язку із цим ідеї Джона Дьюї (John Dewey) – відомого американського філософа та діяча освіти мали значний вплив на американське суспільство того часу [66, с. 257-262; 143]. Американський освітянин, професор Університету Урбана-Шампейн (Іллінойс, США) Г. Броуді (H. S. Broudy) зазначає, що філософія прагматизму була найбільш впливовою течією у США у першій половині XX століття і безумовно значною мірою вплинула на розвиток американської освіти. Джон Дьюї розширив прагматизм до нової течії – інструменталізму. Цей період став епохою прийняття раціональних рішень, як зазначав Джон Дьюї: «педагогічний метод повинен бути методом раціональним» [197, с. 15 - 20]. З ім'ям Дж. Дьюї, на думку М. Левківського, також пов'язують утилітарність навчання в США [66, с. 55; 143].

Найвідомішою працею Дж. Дьюї вважається книга «Як ми думаємо» (How we think). Наука, як вважає Дж. Дьюї, є комплексом системних знань і є одночасною реалізацією: фактів, наявних від природи; видів інтелектуальної діяльності, без яких неможливо систематизувати факти [37, с. 15 - 400].

У зв'язку з цими освітніми поглядами, вважає Л. Фарго, шкільні бібліотеки повинні були переглянути свою місію як центрів для самоосвіти та головних постачальників навчальних матеріалів для забезпечення навчального процесу [230, с. 31-32]. Філософія інструменталізму мала помірний вплив на вищу освіту у США: коледжі та університети стали практичноорієнтованими. Ця течія поступово трансформувалась у позитивістську філософію науки [196, с. 20 - 21].

Традиційна американська система освіти, на думку Р. Рубіна, зазнала значного впливу з боку домінуючого іммігрантського населення з Британії. Ця модель освіти наголошувала на таких науках як: класичні мови, релігієзнавство, література та граMATика.

З настанням промислової революції в американській освіті прослідковується поступова відмова від класичної моделі освіти на користь моделі освіти технічної (див. фото 1). Важливість цих змін зумовлено тим, що професійна підготовка фахівців для виробництва вимагала вироблення особливих знань та вмінь для подальшої професійної діяльності.

Якщо традиційна (класична) модель освіти передбачала професійну підготовку спеціалістів вузького профілю, то індустріальна (технічна) модель освіти передбачала підготовку кадрів для роботи на фабриках і заводах на посадах, функції яких були приблизно однаковими. Освіта повинна була орієнтуватись на потреби часу, а вони на той період стосувались забезпечення робочими місцями якомога більшої кількості населення. За таких умов класична освітня модель стала непотрібною та невідповідною часу [305, с. 354].

Технологічний підхід до освіти не оминув і бібліотечної справи. Конференції, ярмарки, виставки, дискусії присвячені технічній освітній моделі у

Європі та США привернули увагу провідних бібліотекознавців, які визнали переваги цієї освітньої моделі для бібліотечної справи.

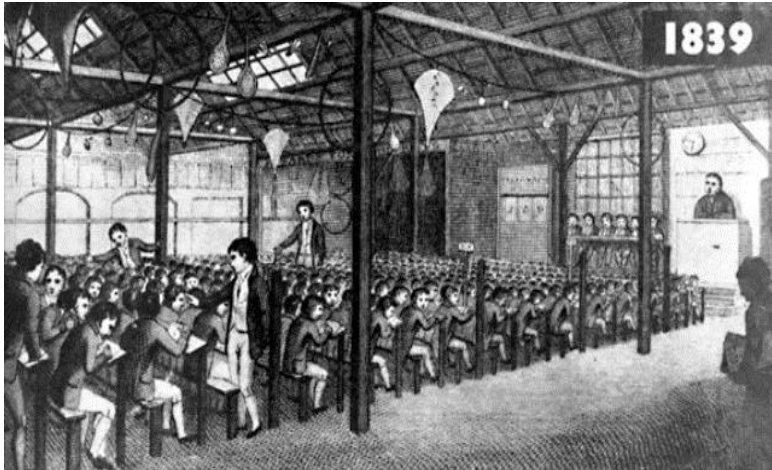

Фото 1. «Індустріальна» модель освіти у США²

У другій половині XIX століття (зокрема 1825 – 1875 рр.) у США відбувся надзвичайний зріст чисельності бібліотек. Було відкрито 2751 публічну бібліотеку. Однією з найважливіших причин такого зросту кількості публічних бібліотек стало визнання ролі бібліотеки у здійсненні наукових досліджень та викладацькій і освітній діяльності.

Американський меценат шотландського походження, промисловець Ендрю Карнегі зацікавився бібліотечною справою настільки, що профінансував побудову 3000 бібліотек в усьому світі, більша частина яких була сконцентрована у США. Звісно ж зросла кількість робочих місць у бібліотеках і з'явилась потреба в кваліфікованих бібліотечних працівниках [305, с. 236, 355].

У період з 1825 – 1875 рр. не всі бібліотечні працівники мали професійну освіту, оскільки вона знаходилась у зародковому стані і не була досить популярним явищем у США наприкінці XIX століття. Деякі науковці –

² Фото взято із сайту The Invented History of 'The Factory Model of Education'
Blog Audrey Watters on 25 Apr 2015 <http://hackededucation.com/2015/04/25/factory-model>

бібліотекознавці піддають сумніву першість Мелвіла Дьюї у промоції та адвокації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства. Він, звісно ж, не був самотнім у своєму бажанні модернізувати та вивести на високий рівень фахову освіту бібліотечних працівників, проте він став центральною постаттю у цій справі [305, с. 355].

Для М. Дьюї бібліотечна справа стала справою з серйозним моральним завданням - зробити людей кращими шляхом саморозвитку особистості. Він вважав, що бібліотекар повинен перейматись тим, щоб його бібліотека завжди мала найкращі книги з усіх можливих тем та предметів, які відповідають інформаційним потребам громади. Бібліотекар, на його думку, повинен був зацікавити читачів та своїх учнів так, щоб вони захотіли прочитати ці книги, вести їх від доброго до найкращого [306, с. 79].

Історія бібліотекознавства у США виділяє три основні заслуги М. Дьюї перед американською та світовою бібліотечною спільнотою. По-перше, розробка системи бібліотечної класифікації, яку можна використовувати для упорядкування наукових дисциплін. Цю класифікацію нині названо на його честь – ДДК, десяткова класифікація М. Дьюї (DDC, Dewey Decimal Classification) [305, с. 355 - 356; 130, с. 1].

Розробка цієї класифікаційної системи спричинила революцію у бібліотечній справі, зокрема в упорядкуванні матеріалів. Будучи студентом Амхерстського коледжу, Дьюї стажувався в бібліотеці коледжу. Після випуску він залишився там працювати бібліотекарем. Він захопився ідеями індустріальної революції з полегшення рутинної роботи посередництвом різноманітних пристроїв. Дьюї також був прихильником використання метричних систем та спрощення написання. Маючи досвід роботи бібліотекарем, він побачив, що існуюча система бібліотечної класифікації була не гнучкою, тому він вирішив розробити нову більш ефективну систему [306, с. 80].

По – друге, М. Дьюї виступав за визнання професії бібліотекаря на національному рівні. Саме тому він розпочав дискусію про створення професійної асоціації ще у 1850 – х роках – в дуже несприятливий для цього час.

У 1876 році він зініціював національний з'їзд бібліотекарів у Філадельфії. В останній день зустрічі було засновано Американську бібліотечну асоціацію (American Library Association) з Мелвілом Дьюї у якості її секретаря. З точки зору соціології професій створення національної професійної асоціації стало визначальним для бібліотечної справи, що зумовило її визнання [305, с. 356].

По-третє, у 1876 році, як вже зазначалось раніше, було засновано «Американ лайбрарі джорнал» (American Library Journal) під редакцією Мелвіла Дьюї [288, с. 2]. М. Дьюї велику увагу приділяв розвитку різноманітних фахових умінь і навичок бібліотекаря, не применшував він і важливості технічного аспекту освіти, однак при цьому він завжди наголошував на важливості моральних принципів та етичних норм у професійній діяльності бібліотекаря. Він був переконаний у тому, що бібліотечна професія є високоморальною, серйозною, сприяє духовному розвитку особистості. Ці якості М. Дьюї описує у своїй статті «Про професію» (The Profession, 1876) [38, с. 31]. На його думку, основний обов'язок бібліотекаря – формування громадської думки. Це може мати як позитивні, так і негативні наслідки, саме тому бібліотекар повинен бути високоморальним педагогом, котрий направляє читача [38, с. 32].

Завдяки цьому бібліотекознавцю розпочалось професійне навчання бібліотекарів у США. С. Ванн констатує, що відбулося це у 1879 році разом із появою перших бібліотечних шкіл. Датою передумови виникнення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США офіційно можна назвати дату відкриття бібліотечної школи (кафедри) при Колумбійському університеті у Нью-Йорку в 1887 році.

На відміну від попереднього періоду, коли навчання бібліотечній справі носило формальний характер, у 1879 році М. Дьюї здійснив спробу впорядкувати та організувати систему професійного навчання бібліотекарів. Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства почала носити системний характер із елементом самоосвіти, а практичне навчання проводилось на базі потужних

бібліотек, але така освітня модель не зустріла схвалення Американської бібліотечної асоціації [339, с. 10 - 50].

Фахівці бібліотечної справи навчалися за традиційною освітньою моделлю і потім працевлаштовувались у такі установи як Бостонська публічна бібліотека або бібліотека Гарвардського університету. До того ж існували літні школи на кшталт літньої бібліотечної школи при Амхерстському коледжі, а також читався курс із бібліотечної справи при публічних бібліотеках Лос Анджелесу, Денверу, Клівленду. Подібні курси читались і в технічних університетах, проте вони були несистематичними і недостатніми для того, щоб у повній мірі вважати їх професійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології [305, с. 357].

Р. Картер писав, що у 1883 році Мелвілу Дьюї запропонували стати директором бібліотеки Колумбійського університету. Напередодні його призначення М. Дьюї виступив перед президентом університету та Вченою Радою із повідомленням про необхідність запровадження професійної освіти бібліотекарів у США. Ця ідея була зустрита більшістю членів Вченої Ради та президентом університету з ентузіазмом.

У тому ж університеті він очолив першу бібліотечну школу 1 січня 1887 року він, яка отримала назву Школа бібліотечної економіки (School of Library Economy). Перший курс налічував 20 студентів, з них: 3 чоловіків та 17 жінок. Зміст освіти було побудовано в традиціях американського прагматизму. Він включав такі дисципліни: комплектування, робота з читачами, бібліографія, реставрація, адміністрування та робота з каталогами.

Програма передбачала також практичні заняття, на яких студенти відшліфовували набуті теоретичні знання. Початковий курс тривав три місяці, потім студенти направлялись на практику у бібліотеки і після практики їм радили повторно пройти курс підвищення кваліфікації. Загалом такий навчальний курс тривав два роки. Цю школу було закрито у 1888 році, коли Мелвіл Дьюї перейшов на посаду директора Нью-Йоркської бібліотеки в Олбані, куди згодом переїхала і бібліотечна школа [303, с. 561-580].

Станом на 1900 рік у США діяло чотири провідні потужні бібліотечні школи: Олбанівська, Праттська (відкриті у 1890 році), Дрексельська (відкрита у 1892 році) та бібліотечна школа при інституті Армура (відкрита у 1893 році). Остання згодом трансформувалась у бібліотечну школу Іллінойського університету у 1897 році [305, с. 359]. До 1920 року ступінь магістра із бібліотекознавства (MLS) мала право присвоювати лише бібліотечна школа Олбані по завершенні дворічного курсу навчання на базі загального бакалаврату (так звана «шестирічна освіта»). Ступінь бакалавра із бібліотекознавства (BLS), як стверджує Р. Картер, мали право надавати більшість бібліотечних шкіл або вищих навчальних закладів студентам, які прослухали однорічний курс із бібліотекознавства на базі загального чотирирічного бакалаврату (так звана «п'ятирічна освіта») [303, с. 562 - 570].

Варто зауважити, що Американська бібліотечна асоціація серйозно перейнялась питанням перегляду бібліотечних навчальних програм у 1902 році, а вже у 1903 році розробила акредитаційні стандарти [305, с. 361]. На думку сучасного американського бібліотекознавця та інформолога Дж. Річардсона (John Richardson) американська бібліотечна освіта зазнала значного впливу освітніх традицій Німеччини.

Німецький вплив на бібліотечну справу у США пов'язаний із тим, що до I світової війни багато американців навчались у німецьких університетах. Бібліотечна справа у США була дисципліною, яку опановували самостійно на ініціативному рівні, поки Мелвіл Дьюї не заснував бібліотечну школу. Проте першим навчальним програмам бракувало дослідницької складової, єдиним елементом проведення досліджень у галузі бібліотечної справи на той момент можна вважати складання бібліографічних показників [302, с. 1].

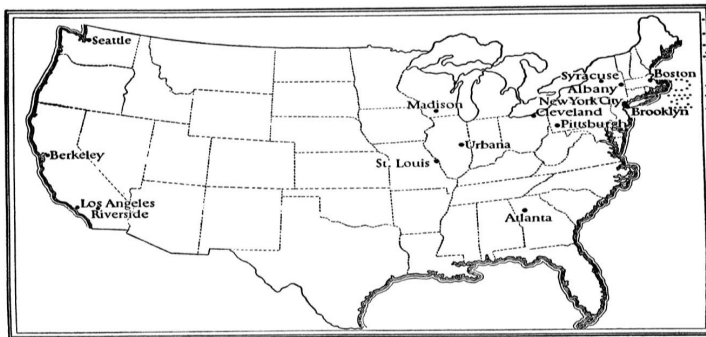
Прикладний підхід до бібліотекознавства мав своє відображення у ідеї американського індивідуалізму, що будувалась на республіканських засадах. На межі XIX – XX століть бібліотекознавство у США почало вважатись суспільною наукою, яка стала в один ряд з економікою, політологією, військовою справою тощо [302, с. 2].

На початку ХХІ століття термін «бібліотекознавство» (library science) вважається рівноцінним терміну «бібліотечна справа» (librarianship) та подекуди суголосний із терміном «інформологія» (information science). Як стверджує Н. Спесівцева, у США 20 – 30 х роках ХХ століття поряд з освітніми ідеями американського філософа та педагога Джона Дьюї виникає і розвивається поняття «освіта дорослих» (adult education), яка стала предметом наукових розвідок американського науковця, психолога та педагога з Колумбійського університету Едварда Торндайка. Він у 1920 – х роках провів ряд досліджень, які довели здатність людини до освіти протягом життя [126, с. 14].

Як і Джон Дьюї, Едвард Торндайк робив наголос на практичному пізнанні оточуючого світу. Тому чітко прослідковується зв'язок цих освітніх ідей із засадничими принципами професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, поясненими Мелвілом Дьюї: бібліотечна справа – це прикладна наука, яка потребує практичних занять. Оскільки не лише шкільні, а й публічні бібліотеки у США зазнали трансформації своєї соціальної ролі відповідно до освітніх реформ 20 – 30 х років ХХ століття, питання освіти бібліотекаря як головного розпорядника інформації стало першочерговим [126, с. 14].

Перегляд соціальної ролі бібліотек та бібліотечних працівників у США прискорив ініціативу модернізації навчальних програм із бібліотекознавства під впливом звіту Чарльза Уільямсона (Charles C. Williamson), проголошеного у 1923 році. Цей звіт стосувався питань неперервної освіти (lifelong learning) в галузі бібліотекознавства.

На момент виступу зі звітом «Про бібліотечну освіту» у 1919 році в Корпорації Карнегі Уільямсон очолював Департамент економіки та соціології у Нью – Йоркській публічній бібліотеці, а на момент публікації звіту у 1923 році він обіймав посаду Директора з питань надання інформаційних послуг у фундації Рокфеллера [345, с. v-vii]. На початку звіту Уільямсоном подано карту географічного розташування бібліотечних шкіл у США в 1921 році [345]. Цю карту подано на рисунку 1.2.

LOCATION OF LIBRARY SCHOOLS IN 1921

Рис.1.2. Карта розташування бібліотечних шкіл у США станом на 1921 рік, відображена у звіті Чарльза Уїльямсона, опублікованого у 1923 році [345].

Як видно з рисунку, більшість бібліотечних шкіл було зосереджено на сході країни у таких містах, як: Бостон, Бруклін, Нью – Йорк, Пітсбург, Сайракуз, Олбані, Клівленд; менше бібліотечних шкіл ближче до центру: Медісон, Урбана і Сент – Луїс, на північному сході – Атланта, на заході – Берклі та Лос Анджелес Ріверсайд і на північному заході – Сіетл.

Метою звіту став аналіз існуючого на той момент стану професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства в США. Об’єктом дослідження Ч. Уїльямсона стали професійні бібліотечні школи, зокрема зміст освіти бібліотекознавчих програм упродовж 1920 – 1921 навчального року. На рисунку 1.3. відображено відбитку зі звіту із зазначеним навчальним навантаженням.

**NUMBER OF HOURS OF CLASS-ROOM INSTRUCTION
GIVEN BY ELEVEN LIBRARY SCHOOLS IN THE MAJOR AND MORE IMPORTANT
MINOR SUBJECTS IN THE CURRICULUM**

<i>Subjects</i>	<i>School</i> ¹											<i>Average for eleven schools reporting</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Cataloguing	44	57	105	90	57	45	35	66a	43	61	61	60
Book Selection	57	60	27	60	36	52	50	60	76	45	32	50
Reference Work	53	47	44	60	30	50	30	44	36	69	60	48
Classification	42	47	44	25	35	30	20	33b	28	32	33	34
Administration	76	25	20	18	36	37	20	40	27	17	34	32
Children's Work	15	6	18	30	9	18	35	12	c	27	24	18
Current Events	15	c	35	c	18	c	15	c	30	24	32	15
Public Documents	13	12	10	25	10	15	10	16	12	11	20	14
Subject Headings	30	17	15	20	10d	e	10	e	e	19	30	14
Subject Bibliography	f	30	6	g	13	10	12	10	26	32	f	13
History of Libraries	3	30	14	32	10	2	10	5	10	8	8	12
Fiction	6	gh	25	5	gh	10h	10h	24	gh	16	32	12
Lending Systems	6	10	5	7	6	19	10	8	13	16	18	11
Trade Bibliography	10	17	4	30	7	10	8	pi	ei	16	f	10
Binding and Repair	7	12	7	9	10	10	23	5	4	6	12	10
Printing & Publishing	13	10	8	9	2	5	18	c	5	9	6	8
Order Work	4	9	6	6	5	5	5	16	12	8	3	7
School Libraries	2	26	1	g	6	1	20	aj	c	j	2	5
Library Buildings	4	9	4	6	k	6	3	8	5	6	5	5
Filing	2	l	8	6	4	1	10	g	10	2	4	4
Community Relations	g	g	3	g	g	9	15	g	10	8	g	4
Shelf Work	2	7	9	3e	2	2	3i	d	8	2	2	4
Languages	m	m	23	m	m	m	m	m	m	m	20	4
Accessioning	3	2	3	g	4	8	2	i	i	2	2	3
Indexing	3	9	5	g	3	1	g	g	n	c	3	2
Inventory	1	o	o	o	p	1	10	g	o	2	1	1

a. Includes shelf listing.
b. Includes subject headings.
c. Not given.
d. Included in cataloguing.
e. Included in classification.
f. Included in reference work.
g. Not segregated.
h. Included in book selection.

i. Included in order work.
j. Included in children's work
k. Included in library administration.
l. Included in indexing or cataloguing.
m. Required for entrance.
n. Included in filing.
o. Included in shelf work.
p. Included in accessioning.

Рис. 1.3. Відбитка зі звіту Чарльза Уільямсона для Корпорації Карнегі 1923 р. «Кількість годин по кожному бібліотечному курсу (дані проаналізовані дванадцяти провідних бібліотечних шкіл США) [345].

З рисунку видно, що найбільше навантаження склали дисципліни: каталогування, комплектування фондів, довідково-бібліографічне обслуговування, класифікація, адміністрування бібліотечних процесів.

Особливу увагу дослідник надав двом бібліотечним школам: Ріверсайдській бібліотечній школі та бібліотечній школі при Каліфорнійському університеті як таким, що одні з найперших отримали акредитацію від Американської бібліотечної асоціації, виконавши вимоги, зазначені в акредитаційних стандартах [345, с. 14].

Звіт Чарльза Уільямсона, як стверджує Т. Ч. Тай, спричинив дискусію в американській спільноті фахівців бібліотечної справи. Особливих обговорень

знали теми: недостатнього матеріально – технічного забезпечення американських бібліотек та недофінансування бібліотечних працівників і викладачів бібліотечних шкіл. Таким чином професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства у США знала ризику нівелювання у суспільстві через втрату висококваліфікованих викладачів – бібліотекознавців [335, с. 204]. У цій роботі Уїльямсон подав універсальний (типовий) навчальний план (зміст освіти) бібліотечної школи. Цей навчальний план був складений на прикладі різних курсів, запропонованих американськими провідними бібліотечними школами того часу. Курси було упорядковано відповідно до педагогічного навантаження.

Типовий навчальний план бібліотечної школи виглядав на думку Чарльза Уїльямсона так: курс із каталогізації, комплектування, довідково-бібліографічного обслуговування, класифікації, управління персоналом, роботи з дітьми та молоддю, проведення масових заходів.

- Курс із каталогізації включав у себе лекції, семінари та практичні заняття із алфавітного упорядкування матеріалів. Для практики використовувались книги, яким надавались шифри, описи цих книг перевірялись за каталожними картками та обговорювались на семінарських заняттях. Проводились практичні заняття із упорядкування каталожних карток.
- Курс із комплектування, який було розроблено з метою навчити студентів аналізувати літературу відповідно до потреб читачів, містив такі дисципліни як: принципи відбору літератури з історії, географії, біографій, природознавства та популярної науки; проведення опитувань користувачів стосовно сучасної художньої літератури; аналіз та оцінка періодичних видань.
- Курс із роботи на довідці включав у себе основні принципи роботи з довідковими матеріалами: енциклопедіями, словниками, покажчиками тощо, спеціальний бібліографічний опис, аналіз періодичних видань, принципи міжбібліотечного абонементу, складання посібників для роботи з довідковими матеріалами.
- Курс із класифікації стосувався вивчення основ роботи з Десятковою класифікацією Дьюї. Практичні роботи виконувались із використанням реальних

книг, яким присвоювались шифри відповідно до класифікаційної системи Мелвіла Дьюї.

- Курс із управління було розроблено для керівних кадрів бібліотек як великих, так і малих. Цей курс включав: бібліотечне законодавство, бухгалтерську справу, ділову переписку, менеджмент організації, інформаційне забезпечення, статистичний аналіз, читацьку агітацію, адвокацію бібліотек.
- Курс бібліотечної роботи з дитячою аудиторією мав на меті навчити студентів організації роботи з дітьми у бібліотеці та містив такі дисципліни: дошкільна та шкільна педагогіка, дизайн дитячої кімнати у бібліотеці, підбір літератури для дітей дошкільного віку, підбір літератури для юнацтва, читання для хлопчиків, читання для дівчаток, програма з читання для дітей [345, с. 15].
- Курс із проведення масових заходів мав на меті навчити студента висвітлювати події, що відбулись у бібліотеці в місцевих ЗМІ, а також планувати та проводити масові заходи у бібліотеці.

У цей перелік також увійшли курси: роботи з урядовими документами, визначення предметних рубрик, предметної бібліографії, історії бібліотек, роботи на абонементі, роботи з постачальниками книг, ремонту та реставрації книг, принципів закупівлі книг, книговидання та друкарства, роботи у шкільній бібліотеці, дизайну бібліотечних споруд, зв'язків із громадськістю, принципів інвентаризації у бібліотеці, філології, надання доступу до матеріалів, індексування (розробки покажчиків), створення бібліотечних колекцій, роботи у спеціальних бібліотеках, роботи з книгами для людей із вадами зору [345, с. 12 - 21].

Проаналізувавши вищезгаданий звіт Чарльза Уільямсона, Річард Рубін виокремив такі основні рекомендації та висновки Уільямсона, що стосувались розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США у 20 – х рр. XX століття: бібліотечні школи повинні надавати професійну, а не світську освіту, оскільки професія бібліотекаря вимагає щонайменше чотирирічну освіту на рівні коледжу; бібліотечні школи по-різному розподіляють навантаження на одні й ті самі дисципліни, тобто мережа

бібліотечних шкіл по-різному підходить до наповнення навчального плану; навчальний план програми із бібліотекознавства повинен постійно переглядатись, орієнтуючись на вимоги часу; курс із бібліотекознавства не може тривати протягом лише одного року, оскільки така освіта не відповідає вимогам професії; між бібліотечними школами не має узгодженості у проведенні вступних кампаній [305, с. 363 - 364].

Уільямсоном пропонувалось приймати на бібліотечні програми абітурієнтів, які мають закінчену освіту у коледжі або її еквівалент; недостатня кількість підручників, некваліфіковані викладачі, надміру теоретизовано навчання, погане фінансування бібліотечних шкіл призвели до стагнації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства у США: цю ситуацію необхідно змінити, звернувши увагу на належний рівень кваліфікації викладачів та їхній практичний досвід роботи у бібліотеці, а також необхідно переглянути фінансування бібліотечних шкіл, у тому числі переглянути заробітну платню викладачів.

Р. Рубін, досліджуючи звіт Ч. Уільямсона, дійшов таких висновків: бібліотечні школи повинні розробити вимоги до абітурієнтів щодо вступу на програму із бібліотекознавства; переглянути свій статус та роль у структурі вищого навчального закладу, оскільки останній як академічна установа може належним чином забезпечити навчальний процес; бібліотечна освітня програма повинна бути дворічною, перший рік – загальна програма, другий рік – навчання спеціальності (професійна програма); потрібно розвивати як галузь освіти протягом життя для бібліотекарів (continuing education); Американська бібліотечна асоціація повинна розробити стандарти для сертифікації спеціалістів у бібліотечній галузі; Рада із сертифікації при Американській бібліотечній асоціації повинна також працювати як агенція із акредитації та сертифікації бібліотечних шкіл та програм [305, с. 363 - 364].

Дж. Річардсон вважає важливими змінами, що у той час відбулись у вищій освіті в США: переорієнтування на професійну підготовку викладачів, зокрема університетських викладачів. Викладачі бібліотечних шкіл також не залишились

поза увагою. Бібліотекарі у свою чергу зіткнулись з новими викликами часу. Оскільки бібліотеки стали потужними центрами дорослої освіти та освіти протягом життя – персонал, який в них працював повинен мати відповідну кваліфікацію [302, с. 2]. Саме тому після 1923 року професійна підготовка бібліотекарів у США зазнала кардинальних змін. З того часу в Чиказькому університеті була створена бібліотечна школа (кафедра), яка дістала назву «Магістерська бібліотечна школа» (Graduate Library School). Ця кафедра навчала студентів за програмою, схваленою Асоціацією американських університетів. На той момент під терміном «бібліотекознавство» (library science) розумілась наукова дисципліна, яка вивчала взаємодію книг та людей [302, с. 2].

Таким чином, відбувся перехід від бібліотечної економіки до соціальної складової бібліотекознавства. Очолив Магістерську бібліотечну школу при університеті Чикаго Джордж Уоркс, один із перших дослідників у галузі бібліотечної справи. У січні 1931 року вищезгадана бібліотечна школа опублікувала перший номер щоквартального бібліотечного часопису «Лайбрарі квортерлі» (The Library Quarterly) [302, с. 2].

«Лайбрарі квортерлі» став першим рецензованим журналом у галузі бібліотечної справи, редактором його виступив Уільям М. Ренделл. Цей часопис на відміну від попередніх фокусувався на дослідженнях у галузі бібліотекознавства і до 2003 року був лідером серед подібних часописів. На сучасному етапі він вважається одним із провідних наукових журналів у галузі бібліотекознавства [302, с. 2 - 4].

Ми вважаємо, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології була покликана розвивати такі уміння та навички у студентів - майбутніх бібліотекарів та архіваріусів: уміння надавати інформаційні послуги, упорядковувати матеріали у колекції. Природа бібліотечної справи дихотомічна, адже інформацію потрібно не лише надавати, а й уміти зберігати. Правильне збереження інформаційних ресурсів та матеріалів вимагає умінь упорядковувати і тому до змісту освіти були включені такі дисципліни як: бібліографічний опис

та бібліографічний контроль доступу до інформації (правила каталогізації) і бібліографічне упорядкування (система класифікації).

Оскільки загальні засади американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології були закладені у період з 1876 по 1923 роки, працівники бібліотек не залишилися осторонь освітніх питань. Американська бібліотечна асоціація, на думку Н. Спесівцевої, опікувалась не лише питаннями професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, але й питаннями освіти у США взагалі. Таким чином, у 1924 році Американська бібліотечна асоціація сформувала Комісію з бібліотек та освітніх закладів для дорослих, долучившись таким чином до процесу навчання протягом життя [126, с. 111].

На думку В. Пашкової: «Асоціації відіграли провідну роль у становленні та еволюції професійної освіти в усіх країнах. Коли рівень професіоналізації бібліотечної справи в країні був не досить високим, утворення асоціацій передувало організації спеціальної бібліотечної освіти на університетському рівні. Так сталося, наприклад, у США, або Бангладеш, де асоціації були створені набагато раніше від першої бібліотечної школи.» [97, с. 297].

Процес акредитації Американською бібліотечною асоціацією надає можливість випускникам магістратури із бібліотечних та інформаційних наук (бібліотекознавства та інформології) отримати необхідний професійний рівень підготовки.

Кожна сучасна магістерська програма з бібліотечних та інформаційних наук містить такі дисципліни: «каталогізація», «обслуговування», «комплектування», «автоматизація», тобто, ці дисципліни певним чином корелюються з їх історичними аналогами [14, с. 8]. У таблиці 1 подано переліки дисциплін, що склали навчальні плани з бібліотекознавства та інформології у США в 1920 – 1921 н.р. та в 2013 – 2014 н.р.

Таблиця 1.1.

Порівняння навчальних планів із бібліотекознавчих дисциплін за 1920 – 1921 та 2013 – 2014 навчальні роки

1920 – 1921 н.р./ перелік дисциплін у звіті Ч. Уільямсона	2013 – 2014 н.р./ перелік дисциплін з навчального плану бібліотечної школи Денверського університету
Адміністрування	Адміністрування
Архівування	Довідково – користувачьке обслуговування
Бібліографія	Інформаційні технології
Дизайн бібліотек	Архівна справа та спеціальні колекції
Довідково – бібліографічне обслуговування	Робота у шкільних бібліотеках
Зв'язки з громадськістю	Управління інформацією
Історія бібліотек	Наукова діяльність у бібліотечній справі
Каталогізація	Основи бібліотекознавства, архівної справи та інформології
Класифікація	Організація інформації
Книговидання та друкарство	Обслуговування користувачів та надання доступу до інформації
Комплектування	Бібліотеки та інформаційні технології
Принципи інвентаризації	Менеджмент інформаційних агенцій
Принципи надання доступу до матеріалів	Практична робота
Проведення масових заходів	Дослідження у галузі
Редагування фонду	Каталогізація
Реставрація	Комплектування
Робота з дітьми	Робота у дитячій бібліотеці
Робота з урядовими документами	Робота у юнацькій бібліотеці
Робота із замовленнями на літературу	Робота у бібліотеках для дітей дошкільного віку
Робота на абонементі	Бібліотечне право
Робота у шкільній бібліотеці	Робота у медичній бібліотеці
Розробка предметних рубрик	Економіка та підприємництво
Укладання ожажчиків	Робота з цифровими технологіями
Філологія, іноземні мови	Архітектура метаданих
Художня література	Музейна справа

Як бачимо з таблиці, зміст освіти на магістерських бібліотекознавчих програмах зазнав певних змін, зокрема розширившись за рахунок дисциплін інформологічного характеру. У цілому ж усі аспекти обслуговування користувачів враховано як у старому, так і в новому навчальному плані.

За Р. Рубіном та Дж. Річардсоном, уперше ступінь магістра бібліотекознавства (MLS, *honoris causa*) було присвоєно 16 червня 1906 року випускникам бібліотечної школи Олбані. У 1907 році відбувся перший з'їзд викладачів бібліотечних шкіл США у Ешвіллі. Цей захід отримав назву Конвенції Американської бібліотечної асоціації (American Library Association Convention). Конвенція довела, що освітня діяльність не може розглядатись відокремлено від наукової, тому поступово наукові розвідки почали входити до змісту освіти усіх американських бібліотечних шкіл, а на сьогодні вони є ключовими складовими навчальних планів [302; 305; 306].

У період з 1911 по 1923 роки відбулась низка важливих подій у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології США, зокрема проведення круглих столів з питань професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, заснування у 1915 році Асоціації американських бібліотечних шкіл, запровадження нових курсів та відкриття нових бібліотечних шкіл у США, а також вихід у світ нових робіт Чарльза Уїльямсона про бібліотечну освіту [302; 305].

Варто зауважити, що рекомендації Чарльза Уїльямсона, опубліковані у звіті 1923 року, повністю знайшли своє відображення в сучасних акредитаційних стандартах магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, розроблених Американською бібліотечною асоціацією та затверджених у 2008 році і оновлених у 2015 році.

У 1924 році Американська бібліотечна асоціація за підтримки Корпорації Карнегі започаткувала Раду з питань професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, висунувши питання організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США наприкінці 20 – х років ХХ століття на порядок денний [302, с. 6 - 7].

Найперша дисертація, пов'язана з бібліотечною справою була на здобуття ступеню доктора філософії у галузі педагогіки у 1925 році. Китайський бібліотекознавець Тсе – Чіен Тай (Tse – Chien Tai) захистив дисертацію на ступінь доктора філософії у галузі педагогіки «Професійна підготовка бібліотекарів: план для бібліотечної школи університету Айови» (Professional Education for Librarianship: a proposal for a library at the University of Iowa) в університеті Айови [335, с. 1 - 12].

Дисертація стосувалась питання професійної підготовки майбутніх бібліотечних працівників у Сполучених Штатах Америки. Цей бібліотекознавець зазначив, що з моменту оголошення звіту Чарльза Уільямсона «Про бібліотечну освіту» у Корпорації Карнегі в 1919 році та після подальшого його опублікування у 1923 році американські бібліотекознавці розпочали масштабну дискусію про модернізацію американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, у тому числі й бібліотечних шкіл [335, с. 108 -137]. Метою вищезгаданої дисертації було проаналізувати освітні та інтелектуальні чинники, які переважали на той час у вищій освіті та бібліотечній справі у США.

У період з 1927 по 1929 у бібліотечній школі при Чиказькому університеті проводилась модернізація змісту освіти, перегляд навчальних програм, здійснювались дисертаційні дослідження на здобуття ступенів доктора філософії у галузі бібліотекознавства. 1930 рік ознаменувався захистом першої дисертації на здобуття ступеню доктора філософії у галузі бібліотекознавства Елеонори Аптон «Путівник по матеріалам звітів Британської історичної комісії зі стародруків від XVII століття до сьогодні» (A Guide to 17th Century Materials in the Reports of the Historical Manuscripts Commission of Great Britain to Date) в Чиказькому Університеті [302 с. 6-7].

Не припинявся також і випуск підручників та посібників із бібліотекознавства, так у 1933 році вийшло видання Пірса Батлера «Вступ до бібліотекознавства» (An Introduction to Library Science). У 1936 році було опубліковано дві бібліотекознавчо – педагогічні роботи: Ральфа Мунна «Умови

та основні напрямки професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології» (Conditions and Trends in Education for Librarianship) та Ернеста Ріса «Навчальний план бібліотечної школи» (The Curriculum in Library Schools) [302, с. 7].

З 1942 по 1946 роки вийшли друком статті, присвячені історії та теорії професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США під авторством відомих американських бібліотекознавців: Джозефа Віллера, Джея Прайма Дантона. Поступово бібліотечна спільнота усвідомила необхідність розширення системи професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології і навіть її значної модернізації, таким чином у 1947 році бакалаврська програма із бібліотекознавства Денверського університету трансформувалась в однорічну магістерську програму із бібліотекознавства при Університеті Флориди [302; 306].

У 1949 році 27 із 32 акредитованих Американською бібліотечною асоціацією бібліотечних шкіл ввели новий магістерський ступінь із бібліотекознавства (MLS). Цей факт свідчить про те, що бібліотекознавство із розряду прикладних дисциплін перейшло в категорію дисциплін наукових, філософських. Оскільки магістерські програми були явищем відносно новим у бібліотечній справі в США, постало питання про якість освіти та акредитації вищезгаданих програм. З 1950 - хх років Американська бібліотечна асоціація стала займатись питаннями акредитації бібліотекознавчих магістерських програм. Так, у липні 1951 року Американська бібліотечна асоціація затвердила нові «Стандарти з акредитації», зробивши ступінь магістра базовим ступенем для професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології [302; 306; 276].

Інтеграція інформології у бібліотечну справу в США відбулась тоді, коли у 1959 році професор бібліотекознавець Роберт Хейз розпочав курс інформології у Каліфорнійському університеті, у тому ж році Американська бібліотечна асоціація прийняла положення та стандарти щодо бакалаврських програм із бібліотекознавства. З цього моменту інформологія та бібліотекознавство стали

невід’ємними одна від одної дисциплінами і професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США почала розвиватись в новому руслі [302, с. 7].

1960-ті роки ознаменувались низкою заходів, що мали значний вплив на організацію професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, зокрема у 1962 році Американська бібліотечна асоціація призначила Комісію по створенню Національного плану професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології (Comission on National Plan for Library Education). У 1965 році Департамент освіти США (U.S. Office of Education), орган подібний до вітчизняного Міністерства освіти, увів нову посаду – «фахівець із питань професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології» (Library Education Specialist) [305; 306].

Цей фахівець повинен вивчати питання розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, слідкувати за її тенденціями, аналізувати поточний стан речей у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології. Наступного року Американська бібліотечна асоціація створила Департамент професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології (Office for Library Education) [302].

Змінилось ставлення до магістерських програм із бібліотекознавства, зокрема до тривалості навчання та назви програми (у зв’язку із інтеграцією бібліотечної справи та інформології). Таким чином, у 1968 році Каліфорнійський університет відкриває дворічну магістерську програму з інформології, випускники якої отримували ступінь Магістра наук з інформології (MSIS). Упродовж 1968 року були модернізовані акредитаційні стандарти для магістерських програм із бібліотекознавства [302].

У 1970 році інформологія остаточно закріпилась за бібліотекознавством, тому в цей же період Американська бібліотечна асоціація провела політику реформування професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології (так зване «Положення Ешхейма», Asheim statement). Лестер Юджин Ешхейм (Lester Eugene Asheim, 1914 - 1997), американський освітянин-

бібліотекознавець виступав за удосконалення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в США. Його найважливішими науковими та суспільними роботами вважаються «Положення про бібліотечну освіту та професію» (Library Education and Professional Utilization Statement), пізніше відоме як «Положення Ешхейма» (Asheim Statement); «Підготовка та фахова діяльність бібліотекарів» (Preparation and Use of Library Manpower) [249, с. 462].

Лестер Ешхейм вважав, що тренди професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології ознаменовані реформами змісту освіти та постійним переглядом освітніх стандартів, що призвело до перетворення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у формальну з більшими можливостями для розвитку спеціалізації, вихованню відповідального ставлення до професії бібліотекаря та проведення наукових досліджень у галузі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, аби професії суміжні із професією бібліотекаря (парапрофесії) також мали підґрунтя [198, с. 288]. Як бачимо, вже тоді говорили не лише про освіту професійних бібліотекарів, але й про фахову освіту помічників бібліотекарів (Library Assistant).

Едвард Холлі (Edward G. Holley, 1928 - 2010), професор та декан бібліотечної школи Університету Північної Кароліни, сучасник Л. Ешхейма вважав, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології повинна бути побудована таким чином, щоб майбутній фахівець бібліотечної справи, зокрема бібліотекар наукової бібліотеки по завершенні професійної підготовки отримав такі знання: історія та розвиток вищої освіти; історія науки та основи наукових досліджень; застосування аналітичних методик до результатів наукових досліджень. Е. Холлі саме ці якості вважав визначальними для бібліотекаря наукової бібліотеки [249, с. 463].

Перегляди освітніх та акредитаційних стандартів ефективно сприяли процесу реформування американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології. У 1972 році відбувся черговий перегляд акредитаційних стандартів для програм із бібліотекознавства у бібліотечних

школах, а в Каліфорнійському університеті започатковано дворічну магістерську програму із бібліотекознавства, випускники якої отримували подвійний ступінь магістра бібліотекознавства (MLS) та магістра наук з інформології (MSIS). Очевидно, що ці дві дисципліни певний період ще йшли паралельно і сприймалися дещо відмежовано одна від одної, проте інформологічні студії вже тоді починали ставати важливою частиною бібліотечної справи. Це також зумовлено науково-технічним прогресом та широким застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій у різних галузях знань: науки, освіти, економіки тощо [302; 305].

Позиції інформології зміцнились у 70-х роках ХХ століття. У 1974 році Сіракузький університет відкриває школу інформаційних студій, рік потому з'явилась стаття Чарльза Чьорчвелла (Charles Churchwell) «Формування американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології» (The Shaping of American Library Education) [208, с. 253-257].

Револьюцію в освіті дорослих здійснив «Акт про неперервну освіту», прийнятий у 1978 році. Відповідно до цього акту неперервна освіта для дорослих вважалась послугою, направленою на задоволення потреб дорослого населення у постійному саморозвитку та освіті [126, с. 112]. У зв'язку з цим, можна припустити, що бібліотекарі переходили у категорію освітян, що суттєво прискорило усвідомлення важливості вищої професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології.

У період з 1980 по 1982 особлива увага приділялась проблемам модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, зокрема використанню інформаційних технологій, що почали виникати та розвиватись [126; 246]. Проблема професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у педагогічній теорії сформувалась завдяки потребі застосовувати комп'ютерні технології у бібліотечній справі. Інформологічний компонент став обов'язковим елементом бібліотекознавчих студій у 80 – х рр. ХХ століття. Власне застосування обчислювальної техніки у бібліотечній справі й стало поштовхом до включення

інформологічних студій до змісту освіти бібліотечних шкіл у США [126; 302; 306].

Інформологія фундаментально інтегрувалась у бібліотечну справу в 80 – х роках ХХ століття, тому організаційні питання професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології потребували термінового перегляду [305; 306].

У 1983 році Американську асоціацію бібліотечних шкіл (American Association of Library Schools) було перейменовано у Асоціацію з питань бібліотечної та інформологічної освіти (Association for Library and Information Science Education). У 1986 році американська бібліотечна спільнота відзначила столітній ювілей з моменту запровадження професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у Нью-Йорку [302, с. 6]. Як видно з історії професійної підготовки фахівців бібліотечної справи у США, упродовж цих ста років відбулась низка змін та освітніх реформ [291, с. 9 - 20].

У 1988 році Виконавча Рада Американської бібліотечної асоціації (ALA Executive Board) долучилась до Національної Ради з акредитації педагогічної освіти (National Council on Accreditation of Teacher Education) як спеціальна організація, яка відповідає за акредитацію викладачів бібліотечних шкіл та медіа спеціалістів (спеціальності, яка має своїм існуванням завдячувати також інформологічним студіям та інформаційній революції). Рік потому було створено Консорціум дистанційної бібліотечної та інформологічної освіти (Library and Information Science Distance Education Consortium). Того ж року закрилась бібліотечна школа при Університеті Чикаго [302; 305].

Зауважимо, що 1989 рік став вирішальним для інформології як бібліотекознавчої дисципліни. Зміст освіти, підручники із бібліотекознавства, стандарти зазнали кардинальних змін; дисципліна отримала назву «бібліотекознавство та інформологія» (Library and Information Science). Бібліотекознавці почали досліджувати питання організації інформації та управління інформаційними ресурсами [302].

З моменту доведення британським вченим - криптографом, математиком та логіком, засновником інформатики Аланом Матісоном Тюрінгом (Alan Mathison Turing) [315, с. 13 - 23] у 40 – х роках ХХ століття існування штучного інтелекту, вчення про інформацію у всіх її проявах розвивалось у напрямку автоматизації буденних процесів [136; 336, с. 433 - 460]. Штучний інтелект, на думку Дж. Олсгаарда, став однією із тем, яку було включено до навчального плану курсу інформології для бібліотечних працівників у США в 1989 році [294, с. 39-50].

Модернізація професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США була неминучою з огляду на зміну ролі шкільних та публічних бібліотек у зв'язку з орієнтацією освіти на прагматичний підхід (навчання шляхом практичного пізнання) [158; 159; 161]. Як зауважує Н. Спесівцева, публічні бібліотеки у США закріпили за собою позиції неформальних освітніх центрів [126, с. 111]. Публічні бібліотеки також частково взяли на себе роль центрів самоосвіти, у тому числі й для дорослого населення. Працюючи за принципом відкритості та доступності для всіх, вони дуже швидко завойовували популярність серед американського населення і цим пояснюється їх статус неформальних освітніх центрів [305, с. 231].

Окрім того, на межі інформології та бібліотекознавства виникла бібліометрія та суміжні з нею наукометрія (scientometrics) і аналіз цитувань (citation analysis), які займаються кількісним аналізом усіх наукових доробок та наукових цитувань [294, с. 10; 243, с. 454].

Бібліометрія, як зауважує Л. Коннавей (L. Connaway), зародилась наприкінці ХІХ століття, хоча першою роботою, яку можна назвати за природою бібліометричною, вважається «Історія порівняльної анатомії. Частина І. Статистичний аналіз літератури» (The History of Comparative Anatomy. Part I. Statistical Analysis of the Literature) Ф. Дж. Кола та Н. В. Еліаса, опублікованій у 1917 році в часописі «Науковий прогрес» (Science Progress) [210, с. 82].

Автори проводили детальний аналіз європейських джерел із порівняльної анатомії, визначаючи значущість кожної наукової роботи на задану тему. Власне

сучасна бібліометрія ґрунтується на трьох законах: «Закон Лотки» або «Закон продуктивності автора», «Закон Зіпфа (Ціпфа)» або «Закон розподілу слів у тексті» та «Закон Бредфорда» або «Закон поширення літератури» [210, с. 82; 294, с.11-15; 312, с. 166-167] .

Наступною важливою дисципліною, яка зазнала розквіту наприкінці 80 - х років ХХ століття та на пряму пов'язана із бібліотечною справою є збереження та видача інформації (Information Storage and Retrieval) [350, с. 1 - 21].

Система збереження та видачі інформації включає в себе кілька компонентів: засоби накопичення та збереження; методи організації інформації; методи подачі інформації у вигляді, який вона приймає під час збереження; пошукові механізми та видача інформації. Організація інформації у бібліотеках здійснюється відповідно до класифікаційних систем. У США це Десяткова Класифікація за М. Дьюї або Класифікація Бібліотеки Конгресу.

На сьогодні пошуковими механізмами вважаються в основному Інтернет – засоби: Google, Google Scholar, DOAB, DOAJ тощо. Проте, наприкінці 80 – х рр. ХХ століття мова йшла про карткові каталоги, покажчики до книг або часописів. В інформаційному суспільстві основним сховищем інформації виступає комп'ютер. Це спричинило певні зміни у принципах організації бібліотечних колекцій, оскільки ресурси могли бути розміщені не лише фізично, а й віртуально. Звідси випливає, що дисципліна менеджмент колекцій та комплектування (collection management and acquisition) також зазнала впливу інформології [294, с. 39].

Феномен виникнення баз даних наукової інформації, електронних ресурсів та управління ними, – усе це спричинило зміни в навчальних планах майбутніх фахівців із бібліотечної справи. Важливими вважались навик та вміння обирати програмне забезпечення для автоматизації бібліотечних процесів, вміння працювати та створювати бази даних.

Менеджерські якості потрібні у процесі ведення переговорів із постачальниками електронних ресурсів та програмного забезпечення для автоматизації бібліотек. Усі ці дисципліни зазнали трансформацій і на

сьогоднішній день є складовими змісту освіти багатьох американських бібліотечних шкіл.

У 1990 році Американська бібліотечна асоціація створила Виконавчу Раду спеціального комітету із закриття бібліотек [302].

У 1992 році було прийнято оновлені стандарти з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. Американська бібліотечна асоціація оголосила початок проекту «Проект XXI століття» (Project Century 21). Ці події свідчать про те, що американська професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології завжди відповідала вимогам часу. Цей проект стосувався основних досліджень з питань розвитку освіти із бібліотекознавства та інформології, що поглибило інтеграцію цих дисциплін. У 1993 році у Колумбійському університеті закрилась школа бібліотечних послуг [305; 306].

Проте бібліотечні школи вже й не могли існувати у первинному вигляді, аж надто великий вплив чинила інформологія на бібліотекознавство. Саме тому з'явився такий феномен як інформаційна школа або школа інформації (Information School). У 1996 році розпочала свою діяльність Школа інформації при Мічиганському університеті. У 2001 році Мічиганський університет відкрив інформаційну школу – «Айскул» (iSchool) [302].

У 2002 році Школа інформації відкрилася при Техаському університеті, а вже у 2005 році відбулась перша конференція для інформаційних шкіл у Пенсільванському університеті. Прискорений розвиток інформаційно - комунікаційних технологій породив ряд нових понять, серед яких одним із найважливіших є поняття «інформаційна культура» [266, с. 31 - 37].

Особливу увагу у контексті сучасного бібліотекознавства варто приділити інформаційній культурі. Таблиця 1.2. показує основні події, на думку Дж. Річардсона, що відбулись в американській бібліотечній освіті і стали передумовами подальшого розвитку бібліотекознавства у США.

Хронологічна таблиця основних подій, які відбулись в американській професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології за Джоном Річардсоном [302]

Період	Події
1879 р.	Висунення Мелвілом Дьюї ідеї професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США
1883 – 1889 рр.	Виникнення та розвиток бібліотечних шкіл у США
1890 – 1898 рр.	Розробка та поширення курсів із бібліотекознавства в університетах США
1901 – 1907 рр.	Реорганізація бібліотечних шкіл, запровадження професійних конференцій
1911 – 1919 рр.	Створення освітніх комітетів з питань професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології
1920 – 1936 рр.	Розвиток бібліотечної науки, захисти перших дисертацій на здобуття ступеню доктора філософії із бібліотекознавства
1942 – 1959 рр.	Потужна робота над акредитаційними стандартами для магістерських програм із бібліотекознавства, введення до навчального плану інформології
1960 – 1975 рр.	Проведення досліджень ефективності професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, розробка нормативної бази для модернізації акредитаційних стандартів для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології
1980 – 1996 рр.	Запровадження дистанційного навчання із бібліотекознавства та інформології, укорінення інформології як дисципліни невід’ємної від бібліотекознавства
2001 – 2005 рр.	Створення бібліотечних шкіл нового покоління (школи інформації), проведення конференцій, присвячених застосуванню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотечній справі

З таблиці видно, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології впевнено розвивалась, починаючи з ідеї запровадження

бібліотечних шкіл як автономних навчальних закладів і до впровадження бібліотечних шкіл нового покоління (шкіл інформації).

На сьогоднішній день важливими питаннями для американського бібліотекознавства та інформології є питання етики бібліотекаря, захисту персональних даних користувачів, вплив інформаційно-комунікаційних технологій на освіту, інформаційної грамотності користувачів бібліотек, застосування новітніх пошукових механізмів для задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотек. Про це свідчить низка наукових праць сучасних зарубіжних дослідників: Л. Заемба (L. Ziemba), П. Конєжний (P. Konieczny), Дж. Брукшайр Еверетт (J. Brookshire Everett) та ін. [346; 354; 261; 204; 244; 273; 299; 222; 233; 330]. Як бачимо, питання етики бібліотекаря, захисту інформації та інформаційної культури на сьогоднішній день посідають значне місце у бібліотекознавстві, зокрема у США. На рисунку 1.4. нами зображено основні складові інформаційної культури у контексті сучасного бібліотекознавства.

Рис. 1.4. Складові інформаційної культури у взаємному зв'язку із бібліотекознавством [135].

З рисунку видно, що основними складниками інформаційної культури є вміння застосовувати інформаційно-комунікаційні технології та

бібліотечно-бібліографічна компетентність. Отже, історико-педагогічний аналіз розвитку та реформування професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США дозволив визначити чинники, що впливали на розвиток професійної підготовки цих фахівців (зростання чисельності публічних бібліотек та потреба у кваліфікованих кадрах для їх обслуговування), фактори, що детермінували зміни у структурі та змісті професійної підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі (поява нових інформаційно-комунікаційних технологій та нових джерел інформації), умови, за яких відбувалась модернізація професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США.

1.3. Відображення проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у педагогічній теорії

Бібліотекознавство та інформологія у США у педагогічній теорії у якості проблеми постає у дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. У своїй статті, присвяченій інформологічним дослідженням, вітчизняний науковець В. Горєва описує історію походження інформології як науки, зазначаючи, що у 1974 р. В. І. Сіфоров назвав науку про інформацію або інформологію «суттєво важливою ланкою сучасної науково-технічної революції», а також визначав інформологію як «науку про процеси і закони передавання, розподілення і перетворення інформації» [32, с. 47]. На його думку, ця наука займається вивченням таких процесів: «кодування, декодування, запам'ятовування, збереження пошуку, доставлення, порівняння, відображення, виробництва, перетворення, споживання інформації» [32, с. 47]. Тобто, як бачимо, функції інформології дуже подібні на функції бібліотекознавства, що свідчить на користь інтеграції цих двох дисциплін.

Інформологія включає у себе ряд теоретичних та практичних питань, розглядає фундаментальні властивості інформації, включає в себе інформаційну педагогіку, таким чином підтверджуючи вплив інформаційних технологій на освітні процеси. М. Козир називає такі основні елементи прикладної

інформології: теорія інформації; інформатика; теорія масової інформації; інформаційні вимірювання мови; науково-технічна інформація; представлення знань (штучний інтелект); біоінформатика; інформаційний пошук (прямий зв'язок із бібліотекознавством та суміжними науками) [62, с. 146-147].

Елементи застосування інформології у вітчизняній документознавчій справі були присутні у 60-х – 70 -х рр. ХХ століття. Як пише В. Горєва: «Починаючи з кінця 1950-х рр., в СРСР збільшуються обсяги потоків службової інформації, що зумовлювало необхідність запровадження засобів електронно-обчислювальної техніки для зберігання та опрацювання службової інформації. Це завдання стає одним з пріоритетних у дослідженнях інформатики, яка зароджувалась в СРСР у 1960-х рр. Процеси інформатизації, становлення інформаційного суспільства сприяли утворенню концепції соціальної інформатики як науки, що вивчає інформацію в системах біологічної, технічної і соціальної природи. Цю сукупність знань розуміють як інформологію.» [32, с. 46 - 47].

Проте варто сказати, що інформологія або деякі її елементи по-різному були упроваджені в Україні та в США у бібліотечну справу [255, с. 560 - 563]. США надавали значної уваги питанню інформаційної компетентності користувачів бібліотек, а саме: вмінню користуватись інформаційно-комунікаційними технологіями при здійсненні інформаційного пошуку, що свідчить про високий рівень інформаційно-технічної компетентності бібліотечних працівників у першу чергу та усвідомлення механізмів передачі інформації.

Розглянемо комунікаційну схему, запропоновану Клодом Шенноном, зображену на рисунку 1.5. Проаналізувавши її, бачимо, що основною метою процесу є передача інформації від джерела до пункту призначення шляхом кодування інформації у сигнал із використанням передавача і декодування сигналу у повідомлення із використанням приймача, враховуючи при цьому джерело шуму, що може певним чином вплинути на сприйняття отриманого повідомлення при декодуванні [313, с. 2 - 3].

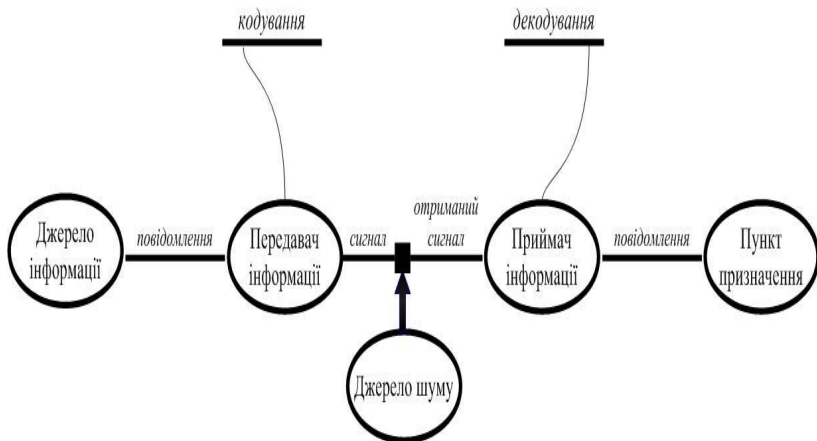

Рисунок 1.5. Схема системи комунікації за Клодом Шенноном

- 1) Джерело інформації продукує повідомлення для приймача.
- 2) Передавач опрацьовує повідомлення, перетворюючи його на сигнал (здійснює кодування).
- 3) Сигнал йде по каналу (засобу транслявання сигналу від передавача до пункту призначення).
- 4) Приймач декодує (розшифровує) отриманий сигнал.
- 5) Пункт призначення– реципієнт (особа або пристрій) отримує призначене йому повідомлення.

Ця схема була розширена та модернізована нашими сучасниками, науковими співробітниками Американського Інституту Інженерів - Електриків: Дж. О'Салліваном (J. A O'Sullivan), Р. Блаутом (R. E. Blahut) та Д. Снайдером (D. L. Snyder) , як це відображено на рисунку 1.6.

Рисунок 1.6. Модернізований варіант схеми комунікації за К. Шенноном [285, с. 2094 - 2123].

З рисунку 1.6. видно, що принцип передачі інформації залишився той самий, але розбитий на два етапи: формування образу та комунікативну модель

Інформологічні студії стали новою ланкою в професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології, оскільки бібліотекознавство так само, як інформологію вважають прикладною наукою та пов'язують напряму із менеджментом, упорядкуванням та організацією інформації та інформаційних ресурсів [59, с. 25 - 30].

На думку сучасного американського бібліотекознавця Кетлін Де Ла Пена МакКук (Kathleen De la Pena McCook), інформологія як дисципліна виникла у 1950 – х роках на основі кібернетики, бібліотекознавства, комунікації, бізнес адміністрування, математики, інженерії, психології, філософії та філології [276, с. 21]. Це ще раз підтверджує статус мультидисциплінарності інформології як науки. Завданням інформології є дослідження застосування людьми сучасних

комп'ютерних технологій та автоматизованих систем з метою надання інформації та інформаційних послуг.

Суголосність функцій інформології та бібліотечної справи: створення, збереження, управління та розповсюдження інформаційних ресурсів та матеріалів – викликала дискусію в науковій бібліотечній спільноті США. Розпочались дослідження взаємного зв'язку цих дисциплін, адже обидві мають справу з інформацією у різних її проявах [34, с. 18 - 22].

Стосунок теорії інформації до бібліотечної справи можна прослідкувати, проаналізувавши перелік обов'язкових дисциплін у змісті освіти магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у бібліотечних школах США. Нині це такі дисципліни:

- аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
- документознавство та робота з інформаційними ресурсами;
- збереження та видача матеріалів; комплектування та каталогізація інформаційних ресурсів;
- консервація матеріалів;
- менеджмент ресурсів;
- основи комунікації;
- послуги та технології у галузі використання інформаційних матеріалів;
- створення інформаційних ресурсів.

Як видно з переліку, створення та управління інформаційними ресурсами, а також основи комунікації є важливими дисциплінами для професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США.

Ще на початку 50 – х років ХХ століття основи інформології та основи теорії комунікації стали одними із перших дисциплін інформаційного характеру, які увійшли до навчальних планів бібліотекознавчих програм [153, с. 272].

Основним завданням бібліотекаря, на думку Річарда Рубіна, є створення, упорядкування, збереження, розповсюдження інформації. Комунікаційна схема Клода Шеннона, покладена в основу роботи з інформаційними ресурсами у бібліотеці є матрицею для відображення основних функцій бібліотеки у взаємодії із користувачем (читачем). Ця схема більш детально розглядається на рисунку 1.7.

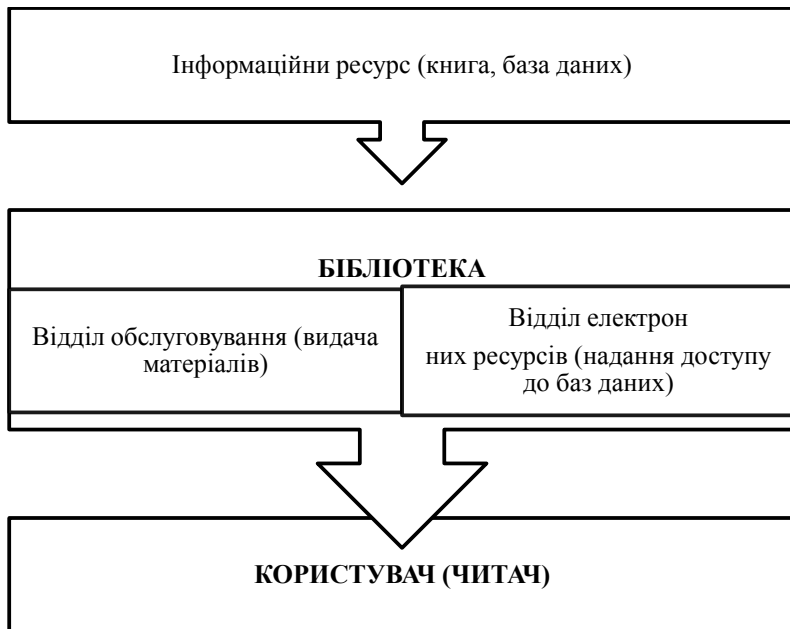

Рис. 1.7. Схема роботи з інформаційними ресурсами у бібліотеці (матриця зі схеми комунікації Клода Шеннона)

З рисунку видно, що бібліотека виступає каналом передачі інформації від ресурсу посередництвом бібліотечних працівників до користувача.

Оскільки інформація на сьогоднішній день існує у різних видах: як друкованому, так і електронному, то можна говорити про двофазну модель передачі інформації в залежності від того, який ресурс був запитаний користувачем [39, с. 5 - 20; 68, с. 126 - 133]. Різні підрозділи бібліотеки можуть

відповідати за різні напрямки роботи з джерелами інформації. Наприклад, з друкованим фондом працює відділ обслуговування, у той час як відділ електронних ресурсів працює з базами даних чи електронними джерелами. Взаємний зв'язок інформології та бібліотечної справи є очевидним з огляду на причетність цих двох наук до інформації взагалі та інформаційних ресурсів зокрема.

Взявши за основу теорію інформації та базову комунікаційну схему Клода Шеннона, можна використати її як матрицю для перенесення на неї процесу роботи з інформацією у бібліотеці, де сигналом або повідомленням виступає інформаційний ресурс, що передається бібліотекою через її підрозділи до кінцевого споживача – читача. Звісно ж ці аспекти роботи з інформацією включені до навчальних планів бібліотечних шкіл США, де здійснюється професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології.

Сучасний бібліотекар у США повинен володіти базовими знаннями з інформології, оскільки сучасні бібліотеки оснащені різними технічними пристроями, що поліпшують передачу інформації: комп'ютерами, планшетними комп'ютерами, електронними читанками (рідерами). Окрім того, більшість бібліотек автоматизують процеси, працюють з інтегрованими бібліотечними системами і в такому разі знання з інформології є необхідними для роботи у таких бібліотеках. Саме тому магістерські програми із бібліотекознавства та інформології у США та Канаді, що мають акредитацію від Американської бібліотечної асоціації, обов'язково сьогодні включають до змісту освіти дисципліни інформаційного характеру.

Інформологія фундаментально інтегрувалась у бібліотечну справу в 80 – х роках ХХ століття, тому організаційні питання професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології потребували термінового перегляду. У 1983 році Американську асоціацію бібліотечних шкіл (American Association of Library Schools) було перейменовано у Асоціацію з питань бібліотечної та інформологічної освіти (Association for Library and Information Science Education). У 1986 році американська бібліотечна спільнота відзначила столітній

ювілей з моменту запровадження професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у Нью-Йорку [302, с. 6]. Як видно з історії професійної підготовки фахівців бібліотечної справи у США, упродовж цих ста років відбулась низка змін та освітніх реформ [291, с. 9 - 20].

У 1988 році Виконавча Рада Американської бібліотечної асоціації (ALA Executive Board) долучилась до Національної Ради з акредитації педагогічної освіти (National Council on Accreditation of Teacher Education) як спеціальна організація, яка відповідає за акредитацію викладачів бібліотечних шкіл та медіа спеціалістів (спеціальності, яка має своїм існуванням завдячувати також інформологічним студіям та інформаційній революції). Рік потому було створено Консорціум дистанційної бібліотечної та інформологічної освіти (Library and Information Science Distance Education Consortium). Того ж року закрилась бібліотечна школа при Університеті Чикаго [302].

Зауважимо, що 1989 рік став вирішальним для інформології як бібліотекознавчої дисципліни. Зміст освіти, підручники із бібліотекознавства, стандарти зазнали кардинальних змін; дисципліна отримала назву «бібліотекознавство та інформологія» (Library and Information Science) [294].

Бібліотекознавці почали досліджувати питання організації інформації та управління інформаційними ресурсами. З моменту доведення британським вченим-криптографом, математиком та логіком, засновником інформатики Аланом Матісоном Тюрінгом (Alan Mathison Turing) [315, с. 13 - 23] у 40 – х роках ХХ століття існування штучного інтелекту, вчення про інформацію у всіх її проявах розвивалось у напрямку автоматизації буденних процесів [136; 336, с. 433 - 460].

Інформологія суттєвим чином вплинула на розвиток сучасного суспільства упродовж останніх десятиліть, надаючи широкому загалу відкритий доступ до інформації. Завданням інформології як навчальної дисципліни нині є: підготувати майбутніх інформологів (дослідників інформаційної науки) до роботи в академічних, промислових та дослідницьких установах; підготувати особистостей – лідерів, управлінців, котрі відповідально ставляться до

застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у своїй роботі. За своєю природою інформологія є міждисциплінарним вченням, в якому домінує кібернетика. Ця дисципліна досить гнучка, тому студенти, що вже мають освіту зі схожої спеціальності (кібернетика, бібліотекознавство та інформологія, прикладна лінгвістика, інформаційний менеджмент) не відчують особливих бар'єрів при вивченні інформології [253, с. 2].

Оскільки у США бібліотеки виконують роль центрів, що надають освітні, інформаційні та рекреаційні послуги, вони використовують різноманітні інструменти для виконання цих функцій. Кількість цих ресурсів постійно зростає, а тому бібліотеки та інформаційні установи повинні мати потужну інфраструктуру, що допомагає забезпечувати їхні основні функції належним чином.

Однак, утримання такої інфраструктури неможливе без спеціальних знань у галузі інформації. Саме тому інформологія у сучасному американському бібліотекознавстві є невід'ємною дисципліною у змісті освіти. Відповідно до функцій інформаційних установ та бібліотек, головними компонентами інформаційної інфраструктури є:

- творці інформації;
- продукти інформації;
- провайдери інформації (дистриб'ютори);
- розповсюджувачі інформації (локальні);
- користувачі [306, с. 7 - 9].

Зарубіжні та вітчизняні дослідники, як видно із вищевикладеного матеріалу, мають дещо різні погляди на сутність інформології як науки та навчальної дисципліни, особливо у її зв'язку із бібліотекознавством. Зарубіжні науковці схильні до інтеграції цих дисциплін, у той час, як вітчизняні дослідники все ще дивляться на ці дві дисципліни подекуди відокремлено. Проте варто зауважити, що інформологія як дисципліна, котра інтегрує напрями досліджень в інформаційній галузі своїм завданням має розвиток інформації та інформаційної галузі загалом як суспільного явища, що є складовою сучасного

інформаційного суспільства [90]. Ця дисципліна належним чином може бути поєднана з бібліотекознавством завдяки гомогенності основних завдань цих двох дисциплін:

- аналізу та селекції інформації в усіх її проявах;
- описі та класифікації даних та метаданих;
- належному збереженні інформаційних ресурсів;
- належному відтворенні інформації;
- розповсюдженні матеріалів;
- прогнозування розвитку інформаційної галузі.

Важливим питанням при розгляді професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США є інформаційна грамотність. В США питанням інформаційної грамотності почали перейматись з 2006 року, присвятивши низку досліджень цій тематиці. У ході цих дискусій та обговорень проблем, присвячених інформаційній грамотності виник новий термін – «інформаційно-технологічна компетентність» (IT Fluency) [162; 165; 168; 252, с. 22; 328].

Виникнення цього терміна пояснюється тим, що у сучасному інформаційному суспільстві пошук інформації та процес комунікації неможливо уявити без використання допоміжних технологій та пристроїв, котрі забезпечують передачу інформації: комп'ютерів, комунікаторів, мобільних телефонів тощо [266, с. 41-78].

Це питання на сьогодні є актуальним, як відмічає роль використання інформаційних технологій відповідно до принципів Американської бібліотечної асоціації сучасна українська дослідниця-бібліотекознавець О. Башун: «Відділ політики у сфері інформаційних технологій [Американської бібліотечної асоціації – прим. наша – С. Ч.] розвиває використання електронного доступу до інформації як засобу забезпечення права громадськості на свободу і відкритість інформації. Мета відділу – розроблення політики в галузі інформаційних технологій, сприяння розвитку бібліотечних послуг.» [10, с. 10-11]. Отже, як бачимо, Американська бібліотечна асоціація переймається питанням

інформаційної грамотності, що впливає на всю інформаційну політику бібліотечних мереж у США.

Таке значення інформаційної грамотності можна пояснити впливом інформаційно-комунікаційних технологій на освіту. Сучасні американські педагоги Кеті Н. Девідсон (Cathy N. Davidson) та Девід Тео Голдберг (David Theo Goldberg) вважають, що в новітню цифрову епоху освітній процес зазнав кардинальних змін [213, с. 1-7].

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології вплинули на принципи навчання та викладання. За останні 20 років кардинально змінились освітні моделі, джерела надходження інформації, шляхи обміну знаннями, механізми впливу інформації на суспільство. Сьогодні предметом педагогічної дискусії в усьому світі є концепт «віртуального навчального закладу» (virtual learning institution) [214 с. 1 - 2; 228, с. 404].

К. Девідсон проаналізувала сучасні компетентності, необхідні для життя в епоху цифрових технологій. Вона звернулася до робіт медіа теоретика Г. Рейнгольда, котрий визначив чотири основні сучасні види грамотності (компетентності): увага, участь, співпраця та усвідомлення принципів роботи мереж. К. Девідсон розширила цей список компетентностей, додавши: глобальну свідомість, дизайн, вміння обирати, наративну компетентність, процедурну (ігрову) компетентність, критичний аналіз інформації, цифрову культуру, етику, оціночну компетентність, створення цифрових ресурсів, збереження інформаційних ресурсів, стабільність [215, с. 297 - 298].

Той факт, що у США академічна спільнота не зразу прийняла застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освіті також підтверджує професор Кеті Девідсон. На її думку, одним із найкращих прикладів віртуального освітнього закладу є Вікіпедія – найбільша он-лайн енциклопедія, складена волонтерами-авторами з усього світу [216, с. 1 - 3]. Тобто на цьому прикладі можна легко прослідкувати, що на сьогоднішній день навіть веб-сайти можуть вважатись освітніми інституціями. Звичайно, вікі-технології та засоби Веб 2.0 отримали велике визнання серед масових користувачів мережі Інтернет.

Як вважає Т. О. Ярошенко: «Головною особливістю Веб 2.0 є покращення та пришвидшення взаємодії веб-сайтів з користувачами, що призвело до стрімкого зростання активності останніх. Це проявилось в участі в Інтернет-спільнотах (зокрема форуммах); розміщенні коментарів на сайтах; веденні персональних журналів (блогів)...» [193, с. 18]. Проте якість деяких матеріалів, представлених посередництвом цих технологій, не завжди відповідає загальноприйнятим в академічному середовищі вимогам. Однак, не можна не зазначити, що процес наповнення інформаційним змістом сторінок Вікіпедії зрештою можна вважати однією із групових форм організації навчання.

У зв'язку із появою таких новітніх освітніх тенденцій, професор Девідсон наголошує про появу такого феномену як колаборативне навчання (*collaborative learning*). Цей феномен означає процес навчання, котрий за природою подібний до спілкування у соціальній мережі (наприклад Facebook, «Фейсбук») [216, с. 25].

Суть такого навчання полягає у спільному виконанні певних проектів, взаємному рецензуванні та оцінюванні, а також у обміні інформацією (*peer-to-peer information sharing*). К. Девідсон визнає, що навчання перемістилось у горизонтальну площину з площини ієрархічної. Це означає, що перехід від моделі «викладач – студент» до моделі «студент – студент» вимагає перегляду діяльності освітніх установ: коледжів, університетів тощо. Командна робота – це глобальна освітня сучасна тенденція у системі вищої освіти США [216, с. 185].

Сучасний американський педагог Террі М. Мо (Terry M. Moe) та віце-президент корпорації «ЕдісонЛьорнінг» (EdisonLearning Inc.), Джон І. Чабб (John E. Chubb) вважають, що революція інформаційних технологій неминуче торкнеться американської освіти. Тобто, зміни стосуються процесів навчання та викладання, а також менеджменту освіти [278, с. 4].

Глобалізаційні процеси суттєво впливають на форми організації навчання (*forms of academic instruction*) [72; 73, с. 12 – 17; 74]. Світ стає більш конкурентним і багато студентів, котрі навчаються у США, як зафіксували автори, не дуже успішно складають іспити. Вимоги, які ставить сучасна

американська освіта та її стандарти подекуди становлять нездоланну перешкоду для великої кількості осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах та загальноосвітніх закладах [77; 278, с. 5 - 6].

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій є дуже важливим у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології, оскільки вони безпосередньо працюють з інформацією. Незважаючи на інформаційну революцію, багато навчальних закладів у США все ще пріоритетними вважають аудиторні форми навчання: лекції, семінари, практичні заняття тощо. При чому у деяких навчальних закладах (частіше школах) погано або взагалі не використовуються комп'ютерні технології [278, с. 78 - 79, 111-113].

Інтеграція інноваційних та традиційних засобів навчання породжує феномен «варіативного навчання», тобто традиційного у поєднанні з дистанційним. Політичні та соціальні перестороги заважають цілковитій імплементації віртуального навчання у США, адже політичні сили вбачають у переході освіти до віртуального середовища втрату впливу на свідомість освітян та студентів. Упродовж останніх десятиліть Уряд Сполучених Штатів Америки намагається врегулювати відносини між віртуальними та традиційними навчальними закладами, при цьому надаючи перевагу останнім. Це свідчить про те, що віртуальні навчальні заклади повинні постійно відстоювати своє право на існування [278, с. 78 - 79, 111-113].

Он-лайн навчання все більше стає популярним у США і програми із бібліотекознавства та інформології не є виключенням. Дж. Селінго зазначає, що у 2011 році понад 600 студентів стали учасниками дослідження, приєднавшись до змішаного курсу, який складався з аудиторних та он-лайн занять, при чому он-лайн (дистанційні) заняття становили більшу частку курсу. Друга експериментальна група займалась за традиційним курсом, який тривав 3 години на тиждень або 1,5 години двічі на тиждень, включав аудиторні заняття без он-лайн компоненту. Результати показали, що студенти, котрі надали перевагу

курсу з он-лайн компонентом проявили себе як вмотивовані та успішні особистості, здатні працювати самостійно над своїм розвитком [311, с. 100].

Також результати дослідження показали, що студенти та викладачі по – різному ставляться до різних форм організації навчання. Зокрема, викладачі надають перевагу лекціям та практичним заняттям, у той час як студенти – он-лайн семінарам та самостійним роботам, про що свідчить менш активна відвідуваність аудиторних занять. Загалом же Дж. Селінго схиляється до думки, що дистанційне навчання набирає обертів у США, адже раніше аудиторні заняття просто не мали альтернативи [311, с. 101].

Принципи побудови структури сучасної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США розглянуті в контексті дослідження К. МакКук, присвяченого професійному розвитку бібліотечних працівників у Сполучених Штатах Америки. Вона довела, що випускники середніх загальноосвітніх шкіл, обираючи ВНЗ для вступу, рідко замислюються над подальшою кар'єрою бібліотекаря, хоча деякі вибіркові предмети, котрі вони вивчали у школі, згодом можуть їм знадобитись і в бібліотечній справі [276].

Щодо структури професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології В. Бабич наголошує, що в сучасному світі склались три рівні вищої освіти у галузі бібліотекознавства, які дають право на отримання ступенів бакалавра, магістра та доктора. В Європі та США навчання за програмами бібліотечно-інформаційного циклу здійснюється, здебільшого, на другому рівні вищої освіти і завершується присвоєнням звання магістра. Задля отримання ступеня магістра бібліотечно-інформаційної галузі потрібно отримати спеціальну освіту на рівні бакалавра або вищу небібліотечну освіту в будь-якій іншій галузі знання [5, с. 6].

Зазвичай навчальні програми для старшокласників зорієнтовані на підготовку до вступу у коледж. У більшості штатів для навчання у бібліотечній школі (кафедрі) при коледжі або університеті необхідно мати знання із таких дисциплін: соціологія, література, природничі та точні науки, іноземні мови. Одним із корисних предметів як для майбутнього студента коледжу будь-якої

спеціальності, так і для майбутнього інформолога чи бібліотекаря є комп'ютерний набір [276, с. 64 - 65].

У США обов'язково вважають на позакласну активність абітурієнта, тому виконання волонтерських обов'язків у якості репетитора з інформатики, помічника бібліотекаря тощо є дуже цінним досвідом. Оскільки ці види робіт пов'язані з рутинною роботою, котра неминуче трапиться у професійній діяльності фахівця-бібліотекаря, абітурієнт може наперед оцінити переваги та недоліки цієї професії. Така практика привчає майбутніх студентів до роботи з різними категоріями користувачів; виховує толерантність, відповідальність, пунктуальність. Передколеджова підготовка дає змогу абітурієнтам зробити свідомий вибір, спробувати попрацювати у бібліотеках або інформаційних центрах, зрозуміти, які цілі вони переслідують та усвідомити чи відповідає інформаційна галузь їх прагненням [276, с. 60 - 66].

К. МакКук наголошує, що визначальним для кар'єри бібліотекаря стає процес обрання коледжу чи університету. Якщо особа у подальшому планує працювати у галузі інформаційного обслуговування, то вона повинна чітко проаналізувати зміст освіти. Дисципліни інформаційного характеру повинні складати більшу його частку. Абітурієнтам радять звернути увагу на наявність акредитації коледжу чи університету від регіонального акредитаційного агентства, а також на наявність акредитації навчальної програми від відповідного національного агентства [276, с. 64 - 66].

Розвиток бібліотекознавства значною мірою залежить від впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що стимулюють розвиток старих та вироблення нових дослідницьких методів у цій дисципліні [25, с. 6 -8].

Розвиток цієї науки можна охарактеризувати наявністю таких тенденцій як:

- домінування проблематики використання ІКТ у інформаційному просторі [22, с.247-249];
- розвиток і удосконалення науково-професійних комунікацій;

- виникнення міждисциплінарних студій на кшталт інформаціології та теорії соціальних комунікацій;
- переоцінка ролі бібліотекаря у суспільстві [24, с. 68 - 69].

К. МакКук та Р. Рубін вважають, що основними завданнями бібліотечних та інформаційних фахівців є збереження, організація та розповсюдження інформації. Із розвитком сучасних інформаційно-комунікаційних технологій змінюється і роль бібліотекаря як фахівця із упорядкування та видачі інформаційних ресурсів (фіксованої інформації на носіях) [276, с. 1; 306, с. 1 - 13].

Під час професійної підготовки майбутні фахівці бібліотечної галузі отримують необхідні педагогічні, інформаційні, юридичні знання. Важливим компонентом навчального плану будь-якої магістерської програми із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США є вивчення етики бібліотекаря, правил роботи з персональними даними користувачів та основи авторського права. Усі ці знання у подальшій професійній діяльності бібліотекаря вдосконалюються та розвиваються завдяки курсам підвищення кваліфікації, дослідницькій роботі, викладацькій діяльності тощо [276; 305; 306].

Вітчизняні науковці більше розглядають бібліотекознавство у відношенні до документознавства та книгознавства. Сучасний вітчизняний бібліотекознавець І. В. Тимошенко, аналізуючи підхід до книгознавства за М. Єльніковим наголошує на двох підсистемах книгознавчого вчення, кожна з яких містить по три групи. Таким чином, перша (фундаментальна або теоретична) підсистема має три групи дисциплін: «1) екстракнижкові (надкнижкові) – історія, теорія, методологія; 2) інтеркнижкові (міжкнижкові) – типологія, соціологія, психологія; 3) інтракнижкові (внутрішньокнижкові) – культура, мистецтво книги, теорія редагування» [134, с. 46].

Другу підсистему (прикладну або емпіричну) складають наступні три групи: «1) епікнижкові (при книжкові) – бібліографознавство, бібліотекознавство, читачезнавство; 2) екзокнижкові (позакнижкові, тобто

пов'язані з книгою як товаром, продуктом виробництва) – економіка книги, статистика книги, теорія книжкової торгівлі, теорія книжкового права; 3) амфікнижкові (довколакнижкові, дотичні) – бібліофілія, бібліоманія, бібліотафія, теорія книжкового знака.» [134, с. 46].

Як наголошує у своїй статті О. Кобелев: «Проблеми, що постали нині перед бібліотечним соціальним інститутом (БСІ) України, вимагають значних змін як у напрямках діяльності бібліотек, так і в методах, і формах підготовки вітчизняних бібліотечно-інформаційних фахівців.» [61, с. 106].

В. Шейко, Н. Кушнарєнко, А. Соляник зазначають, що: «Останніми роками в Україні все більше уваги приділяється науково-дослідницькій діяльності, яка набуває пріоритетного значення для вищих навчальних закладів, великих бібліотек, музеїв, архівів та ін. одним із її вагомих результатів є формування й успішне багаторічне функціонування наукових шкіл (НШ). Особливе місце в їхній мережі посідають НШ книгознавчого, бібліотекознавчого та бібліографознавчого профілю...» [185, с. 1].

Вітчизняний бібліотекознавець М. Шатрова досліджує книгознавчий напрям підготовки майбутніх фахівців бібліотечної галузі у контексті спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» у Рівненському державному гуманітарному університеті (РДГУ). Як стверджує вищезгаданий дослідник, дисципліни книгознавчого циклу є загальнопрофесійними [181, с. 134].

Відповідно до аналізу наукових робіт сучасних вітчизняних та зарубіжних бібліотекознавців та фахівців бібліотечної галузі не останню роль у бібліотечній діяльності виконує інформаційна аналітика. Сучасна професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні намагається адаптувати навчальний процес до вимог сучасного бібліотекознавства, включивши у перелік дисциплін документознавство (у деяких вищих навчальних закладах), інформаційну аналітику, інформологію тощо. З соціально-гуманітарної площини бібліотекознавство поступово переміщується до площини соціальних комунікацій. Ця транзакція є неминучою, адже на сьогоднішній день розвиток

інформаційно - комунікаційних технологій здійснює настільки значний вплив на сучасне суспільство, що ігнорувати його таким соціальним інститутам як бібліотеки неможливо.

Увагу сучасних науковців-бібліотекознавців привертає тема управління знаннями. На думку Н. Артамонової: «Управління знаннями (Knowledge Management) (УЗ) – це шлях від неочевидного до очевидного (що проявлене) знання, від даних однієї людини до знання іншої. Основою сучасної концепції УЗ слід вважати доведення виявлених ідей до рівня технологій.» [3, с. 140]. Управління знаннями до бібліотечної справи було запозичене з економічної галузі у 90 – х роках ХХ століття. Основним принципом управління знаннями є ефективне їх застосування з метою покращення діяльності установи (як результат – отримання прибутку).

Особливу увагу потрібно звернути також на дисципліни, котрі безпосередньо стосуються роботи з інформацією: інформатику, інформологію, кібернетику тощо. Сучасні українські педагоги Т. Дмитренко, А. Прокопенко та К. Ярьсько вважають, що кібернетика вплинула на розвиток багатьох технічних та гуманітарних наук у ХХ ст. Ця наука вивчає процеси отримання, збереження, перетворення та використання інформації у складних системах управління. «Підґрунтям інтеграції кібернетики з іншими науками є принцип ізоморфізму як наявність взаємооднозначного відображення двох сукупностей, що зберігає їх структурні властивості.» [36, с. 194].

Неважко прослідкувати гомогенність завдань, котрі ставлять перед собою інформаційна наука та бібліотечна справа: отримання, збереження, конверсія та застосування інформації. З цього випливає, що бібліотека дійсно виступає каналом комунікації між користувачами, інформаційними ресурсами та бібліотечними фахівцями [149, с. 28].

Дослідження, що проводяться на ниві бібліотекознавства та інформології все більше зосереджуються на питанні ролі інформації в сучасному суспільстві. На думку В. Ільганаєвої, перехід до інформаційного суспільства є результатом постійного зростання ролі та збільшення обсягів інформації і процес розвитку

інформаційних технологій [15, с. 31]. Ця дослідниця також зазначає: «В Україні зростає розуміння бібліотек як інформаційного, культурного, освітнього закладу, що наближує їх як до об'єкта державної політики в галузі інформації.» [56, с. 186].

Поява автоматизованих систем, новітніх інформаційних технологій зумовила потребу у фахівцях, здатних застосовувати ці технології у своїй роботі, що знайшло своє відображення і у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології.

Окрім наукової складової бібліотекознавства як науки та як освітньої дисципліни, варто звернути увагу і на інтеграційні процеси, які відбуваються у бібліотекознавчому контексті або ж загалом в академічному контексті, посередництвом бібліотекознавства як допоміжної дисципліни, направленої на допомогу майбутнім фахівцям з різних галузей у інформаційному пошуці. Актуальною тенденцією, пов'язаною з цими процесами є формування інформаційної культури та інформаційної грамотності.

Як зауважує російський науковець С. Є. Демідова, зміни у суспільстві призвели до перегляду освітньої парадигми, котра впливає на зміну методики навчання, одним із її основних напрямків стає розвиток особистісно-орієнтованих технологій роботи з інформацією (її створення, знаходження, оцінка, використання, збереження і передача) [35, с.113].

Питання модернізації вищої освіти України стоїть гостро [187, с. 78 - 80]. У зв'язку зі зміною освітнього законодавства, інноваційні освітні процеси повинні бути прискорені з метою наукової та освітньої інтеграції України у європейське та світове суспільство.

На думку О. Локшиної: «Якісна освіта розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди й економічного зростання. Міжнародне співтовариство нині хвилюють питання якісної освіти з проекцією на набуття молоддю життєвих компетентностей, її успішне входження в сучасне суспільство. Україна також приділяє велику увагу проблемі якості...» [84, с. 6].

Реалізувати місію сучасної бібліотеки може модернізація професійної підготовки бібліотечно-інформаційних спеціалістів за новими спеціалізаціями та кваліфікаціями, що мають спрямування на формування фахівця з новими компетентностями [41, с. 20].

В. Загуменна наголошує на ролі інформаційних технологій у побудові концепції сучасної бібліотеки та сучасного бібліотечно-інформаційного фахівця.

Суголосну позицію висловлює й науковець Л. Каліберда, що наголошує на важливості процесів інформатизації суспільства, створення єдиного інформаційного простору, автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів та бібліотечно-інформаційних систем, що детермінують оновлення бібліотечної освіти в Україні і, таким чином, сприяють створенню освітньо-професійної моделі, яка здатна врахувати позитивні напрацювання української бібліотечної школи і найкращий зарубіжний досвід [58, с. 13].

Сучасний бібліотекар має коло повноважень, що не обмежується лише розстановкою та видачею інформаційних ресурсів та матеріалів. Перш за все, бібліотекар – це інформаційний менеджер, тому необхідно звернутись до досвіду США, де менеджмент інформації у контексті професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології вважається зразковим досвідом [6, с. 5; 42, с. 18; 58, с. 14]. На важливості використання комп'ютерних технологій у сучасній бібліотечній діяльності наголошують і провідні українські бібліотекознавці професор В. Шейко та професор Н. Кушнарченко [184, с. 19].

Не менш актуальним аспектом для українського бібліотекознавства є питання неперервної освіти бібліотечних кадрів. Л. Л. Хоружа вважає, що: «Паралельно до навчальних навичок людини, які їй забезпечать освітній континуум протягом життя, виступають соціальні навички, загальнолюдські цінності. Саме вони спонукають особистість до постійного розвитку і саморозвитку, формують усталену мотивацію до навчання і професійного вдосконалення.» [145, с. 288.].

В Україні одним із ВНЗ, котрий займається проблемами освіти протягом життя у інформаційно-бібліотечній галузі є Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв у місті Києві (НАКККіМ) [120, с. 189-192].

Велику роль у підвищенні кваліфікації бібліотечних працівників відіграє Головний Тренінговий Центр (ГТЦ) при Українській бібліотечній асоціації (УБА).

Сучасні українські бібліотекознавці В. Скнар, Я. Хіміч та І. Шевченко так пояснюють необхідність навчання протягом життя в бібліотечній галузі: «Як професіоналу бібліотекареві треба усвідомлювати свою гуманістичну місію, дотримуватися норм професійної етики, підвищувати авторитет своєї професії і бібліотеки, досконало знати свою справу, берегти і розвивати благородні традиції вітчизняного бібліотекознавства, постійно самовдосконалюватися тощо.» [119, с. 30 - 31].

Отже, проблема професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США у педагогічній теорії на сьогодні є актуальною та дискусійною з огляду на диверсифікацію поглядів зарубіжних та вітчизняних науковців.

Швидкий темп розвитку інформаційних ресурсів спонукає сучасне суспільство до вироблення нових стратегій управління та аналізу інформації, що прискорює розвиток інформаційної інфраструктури та її основних елементів. Управління інформацією неможливе без інформології як базового інструменту. Саме тому бібліотекознавство та інформологія завдяки подібності своїх основних завдань та функцій повинні бути інтегровані у одну дисципліну.

Багато практиків, теоретиків, викладачів бібліотечних спеціальностей, сучасних українських бібліотекознавців та інформологів наголошують на необхідності змін у системі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні [114, с. 12].

Взявши за основу американський досвід професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, можна розробити рекомендації з модернізації професійної підготовки фахівців у цій галузі в Україні.

Таким чином, основними площинами досліджень є: етика бібліотечного працівника, захист персональних даних користувачів, вплив інформаційно-комунікаційних технологій на освіту, інформаційна грамотність користувачів бібліотек та бібліотекарів, застосування новітніх пошукових механізмів для задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотек, домінування інформології над бібліотекознавством.

РОЗДІЛ 2

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМОЛОГІЇ У США

У сучасних умовах в США функціонує близько 30000 різних типів бібліотек: публічних, наукових, урядових та спеціальних, у яких працює понад 350000 працівників інформаційно-бібліотечної галузі. Професійна підготовка цих фахівців здійснюється у 59 акредитованих Американською бібліотечною асоціацією установах: бібліотечних школах при коледжах із чотирирічним терміном навчання та університетах. Професійна підготовка відбувається за магістерськими, докторськими, постдокторськими освітніми програмами, програмами з підвищення кваліфікації та сертифікатними програмами. По завершенні навчання випускники освітніх програм здобувають ступені асоційованої підготовки та академічні ступені.

2.1. Структура і зміст бібліотечно-інформаційної освіти у США

Бібліотеки у США є потужними центрами неформальної освіти, забезпечуючи умови для осіб, що прагнуть самовдосконалюватись та розвиватись. Такі центри є допомогою традиційним освітнім установам.

Оскільки ми розглядаємо професійну підготовку фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США, варто зазначити, що американська система вищої освіти є розгалуженою та багаторівневою. Як відмічає О. Тарасова: вищі навчальні заклади в США поділяються на державні та приватні, можуть присвоювати різну кількість ступенів, мають системи залікових одиниць та професорсько-викладацький склад, який працює за певними особливостями. Вона наголошує на тому, що багаторівневність системи вищої освіти базується на розподілі функцій між навчальними закладами, що допомагає вирішити проблему підвищення якості підготовки спеціалістів у США [132; 122; 143; 349].

На сьогоднішній день у США функціонує близько 30000 бібліотек різних типів: публічних, наукових, урядових та спеціальних, у яких працює понад 350000 працівників інформаційно-бібліотечної галузі. Професійна підготовка цих фахівців здійснюється у 59 акредитованих Американською бібліотечною асоціацією установах: бібліотечних школах при коледжах із чотирирічним терміном навчання та університетах. Система професійної підготовки включає такі освітні програми: магістерські, докторські, постдокторські, програми з підвищення кваліфікації, сертифікатні програми [220; 221; 306, с. 26-30].

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США здійснюється у бібліотечних школах при університетах або коледжах із чотирирічним терміном навчання. Бібліотекознавчі програми починаються зі ступеня магістра [177; 179; 306]. Як зазначає К. МакКук, більшість американських університетів та коледжів із чотирирічним терміном навчання пропонують бакалаврські програми з інформаційних студій (information studies) [276].

Вищі навчальні заклади, які пропонують магістерські та докторські програми із бібліотекознавства та інформології, зазвичай дозволяють студентам відвідувати курси із дисциплін інформаційного та бібліотекознавчого характеру навіть під час навчання на бакалавраті [14, с. 50-65].

Р. Рубін зазначає, що структура освіти у США складається із таких елементів: початкова освіта, середня освіта, вища освіта. У систему вищої освіти входять такі типи установ: професійно-технічні установи, коледжі із дворічним терміном навчання, коледжі із чотирирічним терміном навчання, університети, професійні школи (медичні, богословські, юридичні, бібліотечні тощо), як це видно на рисунку 2.1. [306, с. 27].

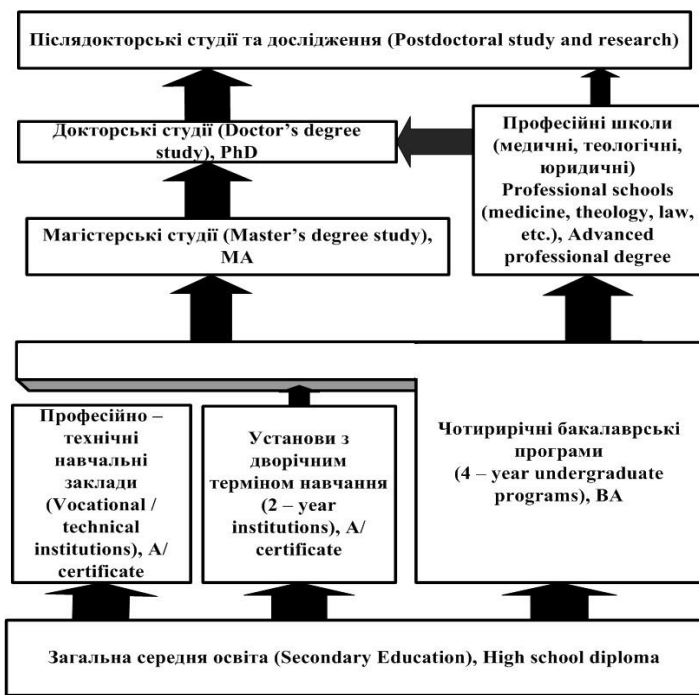

Рис.2.1. Структура системи освіти у США [306, с. 27].

Зауважимо, що отримання ступеню асоціанта можливе у професійно-технічній установі чи коледжі із дворічним терміном навчання. Ступінь асоціанта також можна отримати у коледжі із чотирирічним терміном навчання і продовжити навчання на бакалаврській програмі. Проте ступінь асоціанта можна оминати і вступити на бакалаврську програму після завершення школи. Після бакалаврської програми студент може вступити на магістерську програму в університеті або вступити до професійної школи (медичної, юридичної, бібліотечної), після чого він може вступити в докторантуру. Після докторантури здобувач вищої освіти може вступити на постдокторські студії. Ця схема проаналізована Р. Рубіном на основі даних Департаменту Освіти США (аналог українського Міністерства Освіти і Науки) [306, с. 27].

Професійну підготовку фахівців із бібліотекознавства та інформології у США здійснюють університети та коледжі із чотирирічною програмою, котрі мають у своїй структурі бібліотечні школи. Концепція бібліотечної школи може бути втілена під іншою назвою. Наприклад, школа інформології та інформаційної політики (School of Information Science and Policy), школа бібліотечно-інформаційних студій (School of Library and Information Studies), школа бібліотекознавства та інформології (School of Library and Information Science), школа інформології (School of Information Studies), школа інформації (School of Information) [305, с. 368 - 369]. В. Бабич підкреслює, що у Сполучених Штатах Америки бібліотечні спеціалісти поділяються на п'ять категорій: головні бібліотекарі, бібліотекарі, напівпрофесійні бібліотекарі, технічні помічники, клерки. Кожна категорія має своє чітко визначене коло обов'язків і відповідно різні освітньо-кваліфікаційні рівні [6, с. 6].

Розглядаючи структуру вищої освіти США, зокрема, професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, потрібно зазначити, що вищі навчальні заклади поділяються на два типи: з дворічним та чотирирічним термінами навчання. Ком'юніті коледж (community / technical/ junior college) – аналог вітчизняного технікуму, освітня установа, навчання в якій триває упродовж двох років. По завершенні навчання, випускникам присвоюється ступінь асоціанта (associate degree). У США станом на сьогодні функціонує близько 1200 ком'юніті коледжів із загальною чисельністю студентів понад 11 мільйонів [323, с. 9].

«Енциклопедія американської освіти» тлумачить термін «ком'юніті коледж» як «...установу з дворічною системою навчання, що є продовженням освіти після закінчення середньої загальноосвітньої школи. Ком'юніті коледжі мають на меті задовольняти освітні потреби громади або місцевого населення. Друга назва цієї установи – коледж із дворічним курсом (junior colledge). Цей навчальний заклад пропонує такі види навчальних програм: академічну, що передбачає присвоєння ступеню асоціанта мистецтв або наук (перехідний ступінь між загальноосвітньою середньою школою та коледжем з чотирирічним

курсом); професійну, навчальний план якої передбачає присвоєння ступеню асоціанта у галузі або сертифікату спеціаліста у галузі; коректувальну, а також програму освіти для дорослих або навчання протягом життя, котрі можуть по завершенні бути або не бути підтвердженими ступенем асоціанта або відповідним сертифікатом» [226, с. 283].

Ступінь асоціанта (AA, AS, AAS) надає випускнику ком'юніті коледжу право перейти до коледжу із чотирирічною системою навчання або до університету з метою отримання ступеню бакалавра (зазвичай вимагає два роки додаткового навчання після ком'юніті коледжу). Випускники, що отримали ступінь асоціанта можуть також розпочати кар'єру у галузях, котрі не вимагають чотирирічної освіти [323, с. 9]. Коледжі з чотирирічною системою навчання та університети надають ступінь бакалавра мистецтв (BA) або бакалавра наук (BS), а також надають магістерський та професійний ступені.

Кредити, отримані у ком'юніті коледжі підлягають трансферу у більшості коледжів із чотирирічною системою навчання та університетських бакалаврських програмах. Ці установи надають можливість отримати різні ступені включно з бакалаврським, професійним, магістерським та докторським. Професійний ступінь притаманний спеціальностям у галузях: права, медицини та бізнесу і не передбачає подальшої наукової кар'єри.

Необхідно дослідити детальніше типи ступенів:

1) ступені асоційованої підготовки, що надаються ком'юніті коледжами із дворічною системою освіти: AA (Associate of Arts) - асоціант мистецтв, AS (Associate of Science) - асоціант наук, AAS (Associate of Applied Science) – асоціант прикладних наук;

2) академічні бакалаврські ступені, що надаються коледжами із чотирирічною системою освіти та університетами: BA (Bachelor of Arts) – бакалавр мистецтв, BS (Bachelor of Science) – бакалавр наук;

3) академічні магістерські та докторські ступені, що надаються коледжами із чотирирічною системою освіти та університетами: MA (Master of Arts) – магістр мистецтв, MS (Master of Science) – магістр наук, MBA (Master of Business

Administration) – магістр бізнес адміністрування, PhD (Doctor of Philosophy) – доктор філософії. Тривалість навчання для здобуття ступеню асоціанта – 2 роки, а необхідна кількість кредитів – 60; для здобуття ступеню бакалавра – 4 роки на базі середньої школи або 2 роки на базі ступеню асоціанта, необхідна кількість кредитів варіюється від 120 до 134. Для здобуття ступеню магістра у будь – якій галузі або спеціаліста у галузях права, медицини та бізнесу (MD, JD, MBA) – 1–2 роки на базі бакалаврату (іноді 1-3 роки), кількість кредитів варіюється від 30 до 64; і для здобуття ступеню доктора філософії не визначено чітких термінів тривалості навчання, адже вони варіюються залежно від конкретно взятої спеціальності [323, с. 9].

Кар’єрний зріст фахівця у галузі бібліотекознавства неможливий без магістерської освіти у галузі бібліотекознавства та інформології. Особи, котрі пройшли навчання протягом чотирьох років у коледжі отримали ступінь бакалавра, проте не мають професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології можуть у подальшому претендувати лише на посаду помічника бібліотекаря або працівника інформаційного центру [276, с. 74 -77].

Сучасні фахівці бібліотечної та інформаційної галузі стикаються з важливими проблемами сьогодення. Американська бібліотечна асоціація у 1995 році визначила ключові ролі сучасних бібліотек, які залишаються актуальними і нині: бібліотекарі та інформаційні спеціалісти зберігають, організують та розповсюджують ресурси бібліотеки з метою інформування громадян, оскільки однією із демократичних засад американського суспільства є доступність знань та інформації; бібліотеки ламають бар’єри: мовні, соціальні, політичні; бібліотеки надають рівноцінний доступ до інформації усім верствам населення; поважають особистість; підтримують творчість; займаються просвітництвом дітей; сприяють розвитку бізнесу; будують спільноти; зміцнюють сім’ї; стимулюють думку; зберігають культурне та історичне надбання у доступній формі [276, с. 10 - 12].

Відповідно до цих ключових особливостей американських бібліотек вибудовується і професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та

інформології у США. Типовий зміст освіти зі спеціальності бібліотекознавство та інформологія у США включає такі обов'язкові дисципліни: принципи роботи довідкової служби, каталогування, принципи комплектування, основи роботи у шкільній бібліотеці; деякі вибіркові, на кшталт архівної справи, менеджменту, педагогіки.

Розглянемо детальніше бібліотекознавчі програми у США. Зауважимо, що вони формуються на принципах модулярності та професійної спрямованості. Програми розподілені на модулі бібліотекознавчих дисциплін, котрі направлені на формування професійних компетентностей, необхідних у професійній діяльності. Отже, основним підходом до формування змісту освіти фахівців із бібліотекознавства та інформології у США є компетентнісний підхід.

Змістове навантаження будь-якої навчальної програми у США вимірюється у кредит-годинах (кредит-годинах, юнітах, семестрових кредит-годинах, семестро-годинах) [223; 231; 301].

Кредит-година (credit hour, hour of credit, unit) – це кількість роботи, відображеної у результатах навчання і підтверженої досягненнями студентів. Еквівалентність цієї одиниці встановлюється навчальним закладом індивідуально і приблизно повинна складати не менше, ніж:

- 1 година аудиторних занять та мінімум 2 години самостійної роботи щотижня протягом 15 тижнів.
- Або принаймні таку саму кількість виконаної роботи у вигляді лабораторних робіт, стажувань, практики тощо, що забезпечує присудження кредит - годин [218].

На прикладі Університету Айови (The University of Iowa) кредит – година розраховується таким чином:

1 семестр = (1 кредит-година = 1 пара (50 хвилин) аудиторних занять, лекцій викладача + 2 години самостійної роботи) x 15 тижнів.

Тобто: 1 кредит-година = 50 хвилин лекцій + 120 хвилин самостійної роботи, що протягом 15 тижнів складають 2550 хвилин навантаження на студента [218].

1 кредит-година може бути зарахований за лабораторну роботу або дискусію (семінар), що триває мінімум 50 хвилин, максимум – 150 хвилин на тиждень. Більше, ніж 1 кредит за ці види роботи не може бути нарахований без рішення адміністрації навчального закладу (1 кредит-година = від 1 до 3 лабораторних чи дискусійних занять тривалістю у межах від 50 до 150 хвилин).

Курси (модулі), які не передбачають аудиторних занять (варіативні он-лайн курси) повинні не поступатися за якістю навчання традиційним. Присудження кредитів на таких курсах контролюється адміністрацією навчального закладу.

Курси (модулі), які не передбачають практичних занять, повинні включати додаткові години аудиторних занять. Наприклад: семінар, що триває протягом 5 днів у семестрі і не передбачає виконання самостійної роботи, потребує 8,5 годин на день. Таким чином, розрахування кредит – годин для такого семінару виглядатиме так:

$$50 \text{ хвилин аудиторних занять} \times 15 \text{ тижнів} = 750 \text{ хвилин}$$

$$120 \text{ хвилин самостійної роботи} \times 15 \text{ тижнів} = 1800 \text{ хвилин}$$

$$750 + 1800 = 2550 \text{ хвилин за курс (модуль)}$$

$$2550 \text{ хвилин} = 42,5 \text{ години}$$

$$42,5 \text{ години} : 5 \text{ днів} = 8,5 \text{ годин за 1 день [218].}$$

З метою порівняння кредит – годин США та кредитів ECTS, що використовуються в Україні, узагальнено дані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Порівняння кредит – годин США та кредитів ECTS (ЄКТС)

Країна	США	Україна
Назва одиниці	Кредит – година, юніт, семестрова кредит - година	Кредит ECTS
призначення	Вимірює кількість роботи, відображеної у результатах навчання і підтверженої досягненнями студентів, відштовхуючись від кількості аудиторних годин та годин самостійної роботи упродовж 15 тижнів	«одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання» [45].
Мінімальний обсяг 1 одиниці	3 години x 15 тижнів = 45 годин	30 годин на 1 тиждень

Отже, на основі вищевикладеного, ми можемо вивести таку універсальну формулу розрахунку кредит - години, враховуючи мінімальні показники (1 година аудиторної роботи, 2 години самостійної роботи, тривалість семестру – 15 тижнів):

$$C = (A + S) \times W$$

C – кількість кредит - годин

A – кількість годин аудиторних занять

S – кількість годин самостійної роботи

W – кількість тижнів у семестрі

Слід звернути особливу увагу на навчальні програми ком'юніті коледжів за спеціальністю «бібліотечний технічний асистент» або «технічний асистент інформаційного центру» (LTA, Library Technical Assistant). Деякі бібліотеки та інформаційні центри у штатному розкладі мають посади, що відповідають цій спеціальності. Зазвичай від такого спеціаліста вимагається конкретний набір вмінь: знання англійської мови, навички електронної обробки тексту, комп'ютерного програмування, знання бухгалтерської справи. Для цієї

спеціальності характерним є те, що вступають на неї особи, котрі вже мають вищу освіту [276, с. 69 -71].

Протягом навчання майбутні бібліотечні технічні асистенти концентрують свою увагу на курсах з бібліотечного обслуговування, загального бібліографічного контролю та електронних комунікацій. Багато навчальних програм із цієї спеціальності містять також специфічні курси із: комп'ютерної графіки, створення та використання медіа-засобів, основ інформаційного пошуку. Частиною програми також вважається виробнича практика у бібліотеці [276, с. 71; 91, с. 55].

Програми ЛТА можуть бути однорічними або дворічними і пропонуються ком'юніті коледжами із дворічною системою навчання. При дворічній програмі перший рік присвячено вивченню загальних дисциплін, другий – спеціалізованих. Випускники програми ЛТА у подальшому можуть розпочати кар'єру в бібліотеках або медіа центрах в якості керівників відділів з автоматизації. Деякі професії: брошурувальник, системний адміністратор, оцифрувальник тощо не потребують професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, проте в такому разі унеможлиблюється кар'єрний зріст, а підвищення кваліфікації таких спеціальностей відбувається на робочих місцях під наглядом куратора [276, с. 72 ; 177, с. 43 - 44].

При детальному вивченні змісту курсів із бібліотекознавства та інформології, які пропонують коледжі, К. МакКук дійшла висновку, що навчання з перспективою подальшої кар'єри в галузі інформаційного обслуговування втрачає актуальність серед вступників бакалаврських програм. Вимоги часу сформували попит на бакалаврську освіту гуманітарного або точного спрямування і магістерську освіту із бібліотекознавства та інформології. Це призвело до того, що більшість коледжів, котрі пропонували основні (major) та додаткові (minor) дисципліни із бібліотекознавства вимушені були ліквідувати ці курси. Хоча деяким з них вдалось переформатувати колишні бакалаврські бібліотекознавчі програми у магістерські шляхом прискіпливого аналізу та перегляду навчальних планів [276, с. 72 -73].

Ще однією спеціальністю у галузі бібліотечно-інформаційного обслуговування, яку можна отримати на бакалавраті є медіа спеціаліст (Media Specialist) шкільної бібліотеки. Ця спеціальність складається з основної дисципліни – бібліотекознавства та додаткової – педагогіки, або навпаки. Навчальна програма розвиває такі якості, котрі допоможуть у майбутньому керувати медіа центром, проте їх замало для здійснення загального бібліотечного менеджменту [250, с. 20].

Отже, професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США частково пов'язана із педагогічною. Зв'язок педагогіки з бібліотечною справою пояснюється тим, що з плином часу професія бібліотекаря стала більш відкритою. Основними принципами бібліотечно-інформаційної науки стали відкритість та комунікація [212, с. 91]. Сучасна професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології покликана виховувати висококваліфікованих експертів, здатних проконсультувати та надати ефективну допомогу користувачеві. З точки зору бібліотечної педагогіки, навчання у бібліотеці, де педагогом виступає бібліотекар, а учнем – користувач, повинно будуватись на діалозі [212, с. 92; 245].

Професійна підготовка майбутніх фахівців інформаційно-бібліотечної галузі у США здійснюється на рівні магістерських програм. Ступінь магістра у цій галузі має різні назви: «магістр наук» (Master of Science), «магістр мистецтв» (Master of Arts), «магістр інформаційних наук» (Master of Information Science), «магістр бібліотекознавства та інформології» (Master of Library and Information Studies). Не зважаючи на різноманіття назв, призначенням магістерської програми є сплановане навчання на базі бакалаврату, що фокусується на розвитку умінь і навичок, необхідних для професії бібліотекаря, а також на загальній філософії професій [257, с. 3 - 22 ; 276, с. 78]. Більшість бібліотечних працівників у США, на думку К. МакКук, мають магістерський ступінь, отриманий в навчальних установах, де основним курсом викладання є бібліотекознавство та інформологія.

Для інших аспектів інформаційної кар'єри можлива заміна магістерського ступеню з управління інформаційними системами магістерським ступенем з бізнес адміністрування або кібернетики, проте більшість із дисциплін, притаманних навчальним планам цих магістерських програм, сьогодні включено до навчальних планів магістерських програм із бібліотекознавства та інформології [276, с. 78 - 79].

Деякі бібліотекознавчо-інформологічні навчальні програми пропонують суміжний ступінь (joint degree) з бізнес адміністрування, інформології, історії (для архівних працівників), права та інших дисциплін. Магістерський ступінь із бібліотекознавства та інформології передбачає варіативність у виборі між професійною або науковою кар'єрою. Оскільки студент сам формує зміст освіти та розклад, він може у першу чергу із переліку дисциплін обрати такі: вступ до інформології, основи організації інформації, менеджмент. Спеціальні дисципліни вивчаються за порадою куратора, вони включають: роботу з он-лайн інформацією (online information retrieval), роботу у наукових бібліотеках (academic librarianship), упорядкування записів (record management), роботу у публічних бібліотеках (public librarianship), системний аналіз (systems analysis), інформаційні послуги для дітей та юнацтва (youth services), реферування та упорядкування покажчиків (indexing and abstracting), робота у медіа центрі шкільної бібліотеки (school library media), комп'ютерне програмне забезпечення (computer applications), інформація у галузі охорони здоров'я (health science information), менеджмент баз даних (database management). Тривалість навчання 1 – 2 роки в залежності від програми.

Важливим для студента будь-якої магістерської програми у США є постійне спілкування зі своїм куратором. Це необхідно для правильного складання індивідуального розкладу навчання та вирішення різних організаційних питань. Для успішного завершення курсу навчання на магістерській програмі із бібліотекознавства та інформології необхідно виконати усі вимоги програми, набрати зазначену у вимогах кількість кредитів, підготувати дипломну роботу та захистити її, успішно скласти випускний іспит.

Студентам варто пам'ятати, що зміст освіти має бути збалансованим, а до переліку обов'язкових дисциплін, як правило, повинні входити такі: менеджмент, бібліографічний опис, робота з бібліотечними колекціями та різними типами матеріалів, а також дисципліни інформологічного характеру: системний аналіз, вступ до комп'ютерного програмування тощо. Окрім теоретичного навчання програми також передбачають візити до бібліотек, практику в інформаційних центрах, професійні зустрічі з провідними фахівцями у галузі бібліотечної справи та інформаційного обслуговування [225].

Потрібно розглянути конкретні приклади таких програм, зокрема варто здійснити огляд магістерської програми із бібліотекознавства (Master of Science in Library Science, MSLS), запропонованої школою бібліотекознавства та інформології (School of Library and Information Science) при університеті Північної Кароліни – Чапел Гілл, як однієї із найкращих бібліотечних шкіл заданими американського інформаційного агентства «Ю Ес Ньюз» (US News) [274].

Магістерська програма (МП) із бібліотекознавства є дворічною 48 годинною програмою. Навчальний план (НП) МП побудовано таким чином, щоб студенти отримали необхідні знання, вміння та навички з упорядкування, організації, збереження, видачі інформаційних ресурсів для групи або груп користувачів. Місією програми є навчити студентів брати активну участь у модернізації, розвитку та управлінні бібліотек, архівів та інших інформаційних установ; розвивати нові послуги та технології; покращувати умови доступу до інформації для користувачів; демонструвати теоретичне знання бібліотечної та архівної справи включно з теорією організації інформації, ефективної комунікації; усвідомлювати важливість соціальних, політичних та культурних аспектів [222].

Випускники цієї МП готові до: прийняття рішень, застосовуючи критичне мислення; вибору необхідного інструменту для вирішення конкретної професійної проблеми; застосування знань та досвіду для вирішення професійних проблем; здатності проявляти розуміння потреб користувачів,

усвідомлювати принципи менеджменту та фінансового менеджменту, знання новітніх методів досліджень та вміння їх застосовувати у контексті бібліотечної справи; логічно будувати власні теорії; чітко пояснювати свою позицію.

Кар'єрні перспективи для випускників цієї МП: бібліотечне адміністрування, архівна справа, робота у відділі зберігання інформаційних ресурсів, каталогізація, робота у довідковій службі, комплектування, робота в дитячих та юнацьких бібліотеках, робота зі спеціалізованими колекціями. Випускники проходять практику у таких установах як: публічні, університетські та спеціальні бібліотеки, інформаційні центри, музичні бібліотеки, бібліотеки у галузі охорони здоров'я, шкільні бібліотеки та медіа центри, правничі, мистецькі, електронні бібліотеки, електронні архіви, музеї [274].

Перелік посад, доступних для випускників цієї МП включає: бібліотекар наукової бібліотеки, бібліотекар довідкової служби, медіа спеціаліст у школі, галузевий бібліотекар, каталогізатор, бібліотекар відділу періодики, бібліограф, бібліотекар-документознавець, веб-адміністратор, бібліотекар по роботі з метаданими [274].

Існують певні вимоги і для магістрів-практиків. Магістерська програма з інформології вимагає від абітурієнта 32 семестрогодина на бакалавраті, з яких 18 повинно бути виділено на вивчення інформатики, що підтверджується сертифікатом. По завершенні курсу студенти повинні успішно скласти заключний магістерський іспит. Навчальний план магістерської дисципліни подібний до навчального плану доктора філософії у галузі інформології. Різниця полягає у кількості членів комітетів, котрі відповідають за призначення наукового керівника, проведення заключного іспиту та захист магістерської роботи або докторської дисертації. Для магістрів кількість членів комітету обмежено трьома викладачами, для докторантів – п'ятьма [253, с. 5 - 7].

Бібліотекознавство та інформологія нерозривно пов'язані із педагогікою, оскільки заняття з інформаційної грамотності проводяться бібліотекарями, більшість бібліотекарів шкільних медіа центрів та комп'ютерних лабораторій також проводять навчання з інформаційної та технологічної грамотності. Тому

педагогічний коледж Моргрідж при Денверському університеті пропонує магістерську програму із бібліотекознавства та інформології.

Випускники цієї програми є висококваліфікованими спеціалістами з глибоким знанням педагогіки та соціальної роботи, що відповідає місії навчального закладу [264, с. 5 - 6]. Під час навчання студенти не лише опановують знання бібліотекознавчого та інформологічного характеру, але й привчаються принципам толерантного академічного спілкування із використанням інноваційних технологій: е-мейлом, телефоном тощо, дотримуючись при цьому етичних норм комунікації у сучасному інформаційному суспільстві [263, с. 10 ; 265].

Робота під керівництвом більш досвідченого фахівця є визнаною ефективною управлінською стратегією, котра вимагає від керівника та підшефного працівника умінь навчати та навчатись. Цьому сприяють такі дисципліни у навчальному плані будь-якої магістерської програми із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США, як: педагогіка, менеджмент, психологія, філософія, тощо.

Ці дисципліни не є дисциплінами спеціального характеру, а скоріш – загального, деякі з них можуть бути вибірковими у залежності від кожного конкретного навчального закладу та кожної окремої магістерської програми. Від керівника, котрий направляє ввіреного йому спеціаліста, вимагається набір необхідних професійних компетентностей та лідерських якостей. Він повинен бути дуже досвідченим професіоналом, адже процес керування бібліотечною практикою вимагає професіоналізму та досвіду роботи у бібліотечній галузі [237, с. 4].

Випускники магістерських програм із різних причини можуть продовжити своє навчання на так званих, постмагістерських (післядипломних, післямагістерських) програмах. Таке навчання можливе при наявності у студента бажання змінити одну спеціальність у межах галузі на іншу або з метою підвищення кваліфікації чи дослідницької кар'єри. Підвищення кваліфікації можна здійснити і неформально – шляхом участі у конференціях, професійного

спілкування, або ж формально – шляхом навчання на післямагістерських програмах [276, с. 80 - 83].

У галузі бібліотекознавства та інформології в США існує великий вибір постмагістрських програм (post-master's degree study). Відповідно до мети навчання, студент може обрати: сертифікатну програму (certificate of advanced study), докторську програму (doctoral degree), підвищення кваліфікації (general continuing education). Сертифікатні програми стали останнім часом популярними у США у зв'язку із підвищеним інтересом до навчання протягом життя.

Для тих, хто обрав професійний розвиток у галузі бібліотекознавства та інформології, також пропонується післядипломна освіта (Post - Master Certificate in Information and Library Science). Розроблена ця сертифікатна програма для практикуючих спеціалістів, котрі бажують здійснювати неперервну освіту з метою розвитку своїх професіональних здібностей у галузі бібліотекознавства та інформології. Постмагістерська сертифікатна програма є поєднанням очного та дистанційного навчання. Перша сесія триває протягом двох тижнів і є установчою. Заняття проводяться на території університету Північної Кароліни – Чапел Гілл, решта занять проводяться в режимі он-лайн. Окрім основної програми, навчальним планом також передбачається 30 годин, відведених на додаткову курсову роботу.

Постмагістерська сертифікатна програма із бібліотекознавства та інформології має на меті: систематичне підвищення кваліфікації у галузі бібліотекознавства та інформології, розвиток професійних дисциплін, посилення професійних знань для успішного кар'єрного зросту. Ця сертифікатна програма націлена на практикуючих фахівців у галузі бібліотечної справи і відрізняється від докторської програми, яка має на меті підготувати випускників для дослідницької кар'єри.

Постмагістерська програма складається із 30 семестро-годин курсової роботи, а курси обираються разом із куратором. До вступу допускаються особи, що мають магістерський ступінь та подали такі документи: он-лайн заявку, транскрипти дипломів інших університетів (якщо є), результати національного

випускного тесту GRE (Graduate Record Examination). Для вступників не носіїв англійської мови потрібно подати також результати тесту з англійської мови як іноземної – TOEFL (Test of English as Foreign Language). Необхідними документами для подачі також є: резюме, три рекомендаційних листи, обґрунтування [293].

Окрім усього вищезазначеного випускники цих програм мають можливість пройти практику в бібліотечних та інформаційних установах США, щоб закріпити отриманні теоретичні знання та здобути досвід роботи. Багато бібліотечних та інформаційних шкіл при університетах та коледжах пропонують сертифікатні програми. Іноді ці програми мають назву «сертифікатні програми зі спеціальності» («specialist's certificates»), «сертифікатні програми із підвищення кваліфікації» («certificates of advanced study»), «шестирічні сертифікати» («sixth – year certificates»). Останній тип сертифікатних програм передбачає проходження програми у ВНЗ, на шостому році якої видається сертифікат цього типу. Для отримання сертифікату необхідно пройти певну кількість курсів, зазвичай обраних заздалегідь. У деяких випадках необхідно написати та захистити курсову роботу, хоча вона і не є основним компонентом програми [276; 305; 306].

Сертифікатна програма триває протягом 1 року для студентів стаціонару і трохи довше для студентів заочної форми навчання. Оскільки сертифікатні програми не нараховують кредитів, вони не є магістерськими, але слугують у якості підготовки, наприклад, до вступу на докторську програму або до подальшої професійної діяльності.

Особливу увагу слід приділити і докторським студіям із бібліотекознавства та інформології. Американські університети мають особливі вимоги щодо здобувачів ступеню доктора філософії у галузі бібліотекознавства та інформології. Ось деякі з університетських вимог до здобувачів університету Південної Кароліни, бібліотечна школа якого має багату історію: ступінь доктора філософії є освітньо-науковим; навчання протягом певного періоду часу та отримання певної кількості кредитів має бути поєднано із вмінням самостійно

проводити дослідження, яке потім повинно бути зафіксованим у вигляді дисертаційного дослідження; докторський ступінь вимагає мінімум 60 кредитів / годин з них 12-30 годин складає підготовка дисертаційного дослідження після проходження бакалаврату або 30 кредитів / годин із них 12 – 30 годин припадає на дисертаційне дослідження після отримання магістерського ступеню. До вимог також відносяться навчання в докторантурі, курс із іноземної мови або основ наукових досліджень, докторський іспит та захист дисертації.

Докторські програми (Doctoral Programs) на відміну від сертифікатних є більш структурованими, передбачають складання ряду іспитів і мають чітко сформульовані вимоги. Ступінь доктора філософії (PhD, doctor of philosophy) зазвичай передбачає основний наголос на дослідницькому компоненті у той час, як ступінь доктора бібліотекознавства (D.L.S. doctor of library science) вважається ступенем практичного характеру. Деякі бібліотечні школи пропонують також ступінь доктора мистецтв (The Doctor of Arts) – найновіший ступінь у бібліотекознавстві. Він має лише практичний характер і не містить дослідницького компоненту [276, с. 84-85].

По завершенні магістерської програми випускник може розпочати свою кар'єру у галузі бібліотечної справи або інформаційних послуг, а може обрати наукову кар'єру та вступити на докторську програму із інформології та бібліотекознавства (Doctor of Philosophy in Information and Library Science). Ця програма покликана виховувати у студентах необхідні якості для подальшої роботи у дослідницьких та наукових установах.

Метою програми є розвиток студентів, котрі бажають присвятити свою кар'єру науковим дослідженням у галузі бібліотекознавства та інформології, бажають розвинути лідерські якості, бути відповідальними, готовими зустрічати інтелектуальні виклики сьогодення. Від вступника на докторську програму вимагаються попередні знання з: організації інформації, пошуку та видачі інформації, комунікацій, дизайну та оцінки інформаційних систем, наукового менеджменту (knowledge management), знання з основ наукових досліджень, достатній рівень інформаційно-технологічної компетентності [242; 292].

Щоб краще зрозуміти суть терміна «дисертаційне дослідження» в контексті освіти у США, потрібно розглянути його тлумачення «Енциклопедією американської освіти»: «Дисертація (dissertation) – розширена наукова робота, обсягом більше 10000 слів, що базується на незалежному дослідженні, написана відповідно до вимог докторської або магістерської програми» [225, с. 356].

З моменту затвердження теми дисертації, докторант може працювати абсолютно самостійно, збираючи дані для дослідження, аналізуючи їх, проводячи опитування та пишучи дисертацію. Дисертаційне дослідження зазвичай захищається усно перед комісією або цілим факультетом і це є заключним етапом навчання у докторантурі. У середньому докторська програма триває три роки, проте нерідко цей термін подовжується.

Основними складностями є визначення теми та упорядкування отриманої в ході дослідження інформації. Типовими темами для досліджень є: роль інформаційних технологій у бібліотечній справі, роль бібліотеки в освіті, значення електронних ресурсів для науки тощо [276, с. 86 - 87; 4, с. 30 - 33].

Міждисциплінарні інформаційно-бібліотечні або бібліотечно-педагогічні дослідження сприяють покращенню рівня вищої освіти у США загалом та професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології зокрема. Неможна оминати увагою і освіту протягом життя, або освіту, що продовжується (Continuing Education) [267, с. 1 - 17].

Оскільки навчання протягом життя стало домінуючою темою в освіті упродовж останніх років, цю інноваційну ідею було взято на озброєння і у галузі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США. Річард Рубін підкреслює, що знання у галузі бібліотекознавства та інформології швидко застарівають, адже інформація у сьогоdnішньому суспільстві дуже швидкоплинна. У зв'язку із цим, необхідно проводити постійне підвищення кваліфікації та оновлення знань із галузі для бібліотечних фахівців [305, с. 370].

На відміну від дослідницьких докторських програм, програми з неперервної освіти у галузі бібліотекознавства та інформології носять

практичний характер і готують спеціалістів у таких галузях: комп'ютерні довідкові служби, робота з дітьми тощо.

Такі програми зазвичай фінансуються університетами або професійними чи освітніми асоціаціями. Навчання представлене у вигляді аудиторних занять, конференцій, семінарів, практичних занять. Деякі з таких навчальних програм проводяться на замовлення бібліотек та інформаційних центрів з метою підвищення кваліфікації їхніх співробітників [276, с. 88 - 89].

Курси, котрі складають магістерську програму з бібліотекознавства та інформології можуть варіюватись в залежності від навчального закладу, який їх пропонує. Деякі університети та коледжі обов'язково вимагають від студентів обирати другорядну (minor) спеціальність паралельно з основною (major) – бібліотекознавством та інформологією.

Популярними є і суміжні (joint) програми, які розробляються спільно з іншими факультетами ВНЗ, у якому пропонується бібліотекознавчий курс. Прикладом такої програми можна назвати правове бібліотекознавство (law librarianship). Зміст освіти такої магістерської програми передбачає наявність курсів: бібліотекознавства та інформології, права, бізнесу, педагогіки, кібернетики, країнознавства [276, с. 80 - 81].

У зв'язку із цим варто згадати про обов'язкову дисципліну для більшості магістерських бібліотекознавчо-інформологічних програм – авторське право (copyright law). Особливо ретельно розглядаються проблеми авторського права у контексті дистанційної освіти у зв'язку із розповсюдженням навчальних матеріалів та інших інформаційних ресурсів у мережі Інтернет [211, с. 67-73 ; 342, с. 51–77; 72]. Тобто, прослудковуємо міждисциплінарний зв'язок бібліотекознавства, кібернетики, права та педагогіки.

Аби краще зрозуміти природу бібліотечних знань, необхідно розглянути навчальний план бібліотечної школи при університеті Північної Кароліни – Чапел Гілл – магістерської програми за спеціальністю «Бібліотекознавство» (MSLS, Master of Science in Library Science) [297, с. 2 – 7, 9 - 163].

Вимоги для отримання магістерського ступеню на цій програмі такі: високий рівень інформаційно-технологічної компетентності (SILS Information Technology Competency Requirement), що підтверджується складанням тесту при вступі на програму; відвідування курсу, що триває 48 семестрогодин, з яких – 22,5 години – обов’язкові (ключові) курси, 22,5 години – вибіркові курси; складання заключного іспиту щонайменше на оцінку «задовільно» та захист дипломної роботи щонайменше на оцінку «задовільно».

Обов’язкові курси включають наступні дисципліни:

- інформаційна комунікація у суспільстві (Human Information Interaction) – складає 3 кредити і обирається протягом першого або другого триместру;
- інформаційні ресурси та послуги (Information Resources and Services) – складає 3 кредити і обирається протягом першого або другого триместру;
- організація інформації (Organization of Information) – складає 3 кредити і обирається протягом першого або другого триместру;
- огляд дослідницьких методів (Overview of Research Methods) – складає 3 кредити і обирається протягом першого або другого триместру;
- менеджмент в інформаційній галузі (Management for Information Professionals) – складає 3 кредити і обирається протягом третього триместру;
- підготовка та презентація обґрунтування теми магістерської роботи – складає 1,5 кредити і обирається протягом третього триместру;
- магістерська робота – складає 3 кредити і захищається під час заключного триместру.

Навчальний план (НП) МП з інформології (MSIS, Master of Science in Information Science) дещо подібний до НП МП з бібліотекознавства. Потрібно розглянути детальніше вимоги до програми: МП складається із 48 годин, 28,5 годин з яких складають ключові курси, 19,5 годин – вибіркові. По завершенні програми студент складає заключний іспит та захищає магістерську роботу. Якщо дослідити перелік курсів на цій МП, то буде чітко видно подібність дисциплін до попередньої програми. Ключові курси наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Перелік ключових курсів МП із бібліотекознавства та інформології (США, університет Північної Кароліни Чапел Гілл) [281; 282]

Назва курсу (наш переклад)	Оригінальна назва (англійською мовою)	Кількість кредитів	На якому триместрі читається
Інформаційна комунікація у суспільстві	Human Information Interaction	3	обирається протягом I або II триместру
Видача інформації	Information Retrieval	3	обирається протягом I або II триместру
Організація інформації	Organization of Information	3	обирається протягом I або II триместру
Бази даних 1	Databases 1	3	обирається протягом I або II триместру
Програмування для працівників інформаційної галузі	Programming for Information Professionals	3	обирається протягом I або II триместру
Огляд дослідницьких методів	Overview of Research Methods	3	обирається протягом I або II триместру

Продовження таблиці 2.2.

Аналіз систем	System Analysis	3	обирається протягом I або II триместру
Менеджмент в інформаційній галузі	Management for Information Professionals	3	обирається протягом III триместру
Підготовка та презентація обґрунтування теми магістерської роботи – складає 1,5 кредити і обирається протягом III триместру			
Магістерська робота – складає 3 кредити і захищається під час заключного триместру			

Студенти при вступі на цю МП повинні скласти тест на визначення рівня інформаційно-технологічної компетентності. Вибіркові курси до цієї спеціальності такі самі, як і до вищезгаданої. Для обох магістерських програм також існують спеціалізовані курси (Special Topic Courses). Спеціалізовані курси – це блоки дисциплін, направлені на розширення НП програми. Не всі курси пропонуються щосеместрово, для їх відвідування розроблено окремий розклад. Перелік спеціалізованих курсів подано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Перелік спеціалізованих курсів МП із бібліотекознавства та інформології (США, університет Північної Кароліни Чапел Гілл) [242; 281; 292; 293]

Назва спеціалізованого курсу (наш переклад)	Оригінальна назва (англійською мовою)	Кількість кредитів
Доступ до інформації для особливих категорій користувачів	Going the Last Mile: Access to Information for Underserved Populations	3
Інформаційна політика	Information Policy	3
Наукова комунікація	Scholar Communication	1,5
Робота з цифровими колекціями	Digital Forensics for the Curation of Digital Collections	3
Спільний з університетом Дьюка (Пн; Кароліна, США) семінар, присвячений інформації у контексті охорони здоров'я	Duke / UNC Joint Health Informatics Seminar	1

Продовження таблиці 2.3

Фінансовий менеджмент у інформаційних організаціях	Financial Management in Information Organizations	1,5
Вступ до технологій Big Data та NoSQL	Introduction to Big Data and NoSQL	1,5
Веб – розвиток	Web Development	1,5
Організація інформації у мережі Інтернет	Web Information Organization	3
Архівна справа для громади	Community Archiving	3
Веб – архівування	Web - Archiving	1,5
Менеджмент малих бібліотек	Management Issues for Small Libraries	1,5
Розширені бази даних	Advanced Databases	1,5
Візуальна аналітика	Visual Analytics	3
Запобігання надзвичайним ситуаціям у бібліотеках	Disaster Planning for Libraries	1,5
Застосування цифрових технологій у гуманітарних науках	Digital Humanities	3
Застосування мобільних веб – технологій	Mobile Web Development	1,5
Проектний менеджмент	Project Management	1,5
Метадані у бібліографії	Metadata for Data Science	3
Семінари:		
Соціальні рухи та нові медіа засоби; основи застосування інформаційних засобів для програмування (First year seminar: Social Movements and New Media; Fundamentals of Programming Information Applications)		
Людський фактор у системному дизайні (Human Factors in System Design)		
Вступ до інформаційної комунікації у суспільстві (Introduction of Human Information Interactions)		
Соціальні медіа та суспільство: теоретичний та практичний огляд (Social Media and Society: A Theoretical and Empirical Overview)		
Назва спеціалізованого курсу (наш переклад)	Оригінальна назва (англійською мовою)	Кількість кредитів
Соціологічна інформація	Social Sciences Information	1,5
Інформація в галузі гуманітарних наук	Humanities Information	1,5

Продовження таблиці 2.3.

Читання з бібліотекознавства та інформології на Близькому Сході та Північній Африці	Readings on Library and Information Science in the Middle East and North Africa	1
Застосування цифрових технологій у гуманітарних науках: дослідження та експерименти	Digital Humanities: Explorations and Experimentation	Не визначено
Експериментальна видача інформації	Experimental Information Retrieval	Не визначено
Лідерство	Leadership	1,5

Ступінь магістра із бібліотекознавства та інформології (MLIS) у Вашингтонському університеті передбачає отримання 63 кредитів та складається із трьох елементів: ключових курсів (core courses); вибіркових курсів (electives); написання магістерської роботи (degree final project (Capstone)). Магістерська програма із бібліотекознавства та інформології, як вже зазначалось раніше, передбачає навчання або дистанційне (online), або традиційне (residential). Вимоги до програми є однаковими для обох навчальних моделей і не залежать від форми навчання, яку обирає студент [296, с. 32 - 34].

Ключові курси є концептуальною теоретичною основою професійних знань про те, як організовується, упорядковується, шукається та видається інформація. На програмі вивчають технологічні, політичні, педагогічні, економічні, дослідницькі та дизайнерські концепти використання інформації у сучасному суспільстві [296, с. 32 - 34].

Магістерська робота або «Кепстоунський проект» (Capstone Project) – заключна робота, необхідна для успішного завершення навчальної програми із бібліотекознавства та інформології. Цей проект поєднує у собі теоретичні та практичні знання у галузі бібліотечної справи, котрі студенти повинні застосувати при його виконанні. Після написання магістерської роботи інформаційна школа Вашингтонського університету направляє їх як інноваційні пропозиції для інформаційних агенцій та бібліотек, що є партнерами

університету. «Кепстоунський проект» Вашингтонського університету заміняє виконання звичайної магістерської роботи або складання професійного портфоліо [296, с. 38 - 39].

Цей проект керується студентами, котрі працюють над ним індивідуально або у групах, здійснюючи консалтинг в інформаційній установі – партнері університету, визначаючи проблемні аспекти діяльності установи. Після аналізу проблем, студенти розробляють методику їх вирішення, проводять дослідження та презентують результати дослідження в усній та письмовій формах. Ця випускна робота має два різновиди – проектний (project based) та дослідницький (research based). Вона складається з: 1) курсу основ проектного менеджменту для інформаційних спеціалістів (Project Management Basics for Information Professionals); 2) Кепстоун I – проектне планування (Capstone I – Project Planning); 3) Кепстоун II – запровадження проекту (Capstone II – Project Implementation) [296, с. 38 - 39].

Значне місце у навчальному процесі займає розвиток професійних компетентностей, зокрема інформаційної грамотності (information literacy). Ідея розробки навчального курсу з інформаційної грамотності була зумовлена потребою у формуванні та розвитку цієї компетентності як у професійних бібліотекарів, так і у читачів. Так само як майбутні бібліотекарі у США можуть навчатись дистанційно, практикуючі бібліотекарі можуть дистанційно навчати (проводити інструктаж) інформаційній грамотності студентів інших спеціальностей у коледжах та університетах [291, с. 98 - 99].

Основи інформаційної грамотності можуть бути складовою частиною будь-якого предмету і викладачі можуть звернутись до бібліотекаря із проханням провести кваліфікований інструктаж. Завданням бібліотекаря є допомогти студенту у пошуці, оцінці та порівнянні інформаційних ресурсів, особливо електронних ресурсів мережі Інтернет. Поступово студент повинен навчитись самостійно здійснювати інформаційний пошук без допомоги бібліотечного працівника [291, с. 98 - 99].

З метою кращого застосування теоретичних знань на практиці, бібліотекарі використовують для занять зі студентами такі форми організації навчання: семінари з практичними груповими завданнями, що будуються за принципом «активного навчання» (active learning); фронтальні опитування. Студентам також пропонують оцінити результати практичних робіт одне одного з метою розвитку у них критичного мислення та навичок прийняття рішень. Дистанційні курси з інформаційної грамотності можуть також бути підкріплені аудиторними заняттями [219, с. 26 - 27].

Коли випускник магістерської програми обирає докторську програму, йому варто врахувати її зміст. Зміст освіти докторської програми варіюється відповідно до конкретної дисципліни, тому можливі розбіжності у кількості кредитів і годин. Тривалість навчання у докторантурі сягає до 8 років. Кожен випускник магістерської програми із бібліотекознавства та інформології, котрий вступає в докторантуру має право на наукового керівника. Кожен докторант повинен протягом навчання пройти атестацію у трьох академічних комітетах при університеті: комітеті з наукового керівництва, комітеті зі складання докторських іспитів та комітеті із захисту дисертаційного дослідження [242, с. 13 - 14].

Запровадження інформологічних студій як однієї із найважливіших дисциплін для майбутніх фахівців у галузі бібліотекознавства та інформології потребує більш детального аналізу.

Університет Айови спеціально для програми з інформатики розробив посібник з інформології, який стане у нагоді і бібліотекознавцям. Аналіз сутності інформаційної науки або інформології засвідчує, що інформологією можна назвати «вчення про отримання, структурування, управління, видачу та розповсюдження інформації у вигляді різноманітних форм та контекстів та дистиляція її у знання» [253, с. 2].

Наприклад, докторська програма з інформології університету Айови основною вимогою для вступу висуває наявність на рівні бакалаврату 72 семестрогодин. Від здобувача ступеню доктора філософії у галузі інформології

вимагається також складання докторського іспиту та офіційний захист власного докторського дослідження. Ключовий курс складається із 18 семестрогодин і включає такі дисципліни: вступ до інформатики, мови та інструменти програмування, робота з текстом, наукова обробка даних, бази даних та системи баз даних, теорія імовірності та статистика. Решта 54 семестрогодин курсу відведено на консультації із науковим керівником [253, с. 3 - 5].

Окрім обов'язкових курсів програма також включає вибіркові: 1) Курс навчання користувачів, котрий містить такі дисципліни: засоби мультимедіа, електронні видання, цифрові бібліотеки, гіпертекстові системи, пошукові системи, інформатика у галузі охорони здоров'я, комп'ютерна лінгвістика, дизайн та аналіз алгоритмів, штучний інтелект; 2) Курс кібернетики, що включає такі дисципліни: взаємодія людини та комп'ютера, суміжні мережі, дизайн мереж, управління інформацією, аналіз та розробка баз даних, веб-адміністрування, розширена інтеграція знань та інформації, засоби електронної комерції, біостатистика, теорія імовірності та статистика, вступ до математичної статистики, прикладна лінійна регресія, прикладна статистика, комп'ютерна статистика.

При вивченні змісту професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США необхідно звернути увагу на особливості вступу на магістерські та докторські програми. Типові вимоги до вступу на магістерську програму із бібліотекознавства та інформології включають: подачу заяви вступника, проходження інтерв'ю, подачу сертифікату про підтвердження знання іноземних мов, бали національного стандартизованого іспиту на кшталт GRE (Graduate Record Examination), листи – рекомендації від людей, котрі знають апліканта [276, с. 79 - 80].

Студентам радять прискіпливо аналізувати навчальні плани, акредитацію навчального закладу, дослухатись до думки випускників того або іншого коледжу чи університету. Абітурієнти, котрі обрали навчальну програму за спеціальністю бібліотечний технічний асистент (library technical assistant), як правило, можуть пройти навчання із цієї програми у ком'юніті коледжі, проте

для вступу на цю спеціальність бажано мати попередню освіту зі схожого фаху [276, с. 66 - 67].

Перед тим, як обрати бібліотечну школу (кафедру), абітурієнтам у США рекомендують визначити кілька варіантів навчальних закладів, не більше трьох. При цьому необхідно дізнатись про умови вступу; перспективи працевлаштування випускників; надання фінансової допомоги; можливість паралельно навчатись та працювати; викладацький склад; кількість студентів у навчальному закладі. Другорядними питаннями вважають питання житла, наявності доступу до бібліотеки та навчальних ресурсів, про можливості отримання стипендії. Отримавши відповіді на питання про організацію навчального процесу і визначившись зі своїм вибором, абітурієнти подають заявки у декілька ВНЗ одночасно [295, с. 3]. Зауважимо, що у деяких спеціалізованих установах на кшталт бібліотек аграрного спрямування чи дослідницьких центрів із вивчення токсикології цінуються спеціалісти з гуманітарною чи природничою магістерською освітою у поєднанні із освітою бібліотечною.

Оскільки усе більше бібліотек стають на шлях автоматизації, майбутнім фахівцям у галузі бібліотекознавства та інформології в США радять підвищити рівень інформаційної грамотності. Важливими будуть знання із таких дисциплін: статистики, комунікацій, бізнес менеджменту, основ наукових досліджень. Принципи, за якими абітурієнти обирають магістерську програму із бібліотекознавства та інформології, формуються в період навчання у коледжі або університеті. Серед необхідних питань, котрі стоять перед абітурієнтом можемо назвати такі: підготовка анкет, збір рекомендацій, планування фінансів, складання необхідних тестів, планування співбесід та візитів до університетів. Розпочинати підготовку до вступу на магістерську програму із бібліотекознавства та інформології потрібно з початку останнього року навчання на бакалавраті.

Перед вступом абітурієнти готують документи до подачі у 3 – 4 бібліотечні школи. Зазвичай після запитів абітурієнтів, приймальні комісії надсилають

каталоги бібліотечних шкіл із зазначенням необхідної інформації про навчальні програми, курси, вимоги до вступу, стипендію, житлові умови, професорсько – викладацький склад, чисельність студентів у ВНЗ тощо. Якщо вступник не знайшов у каталозі відповідей на ці питання, він може задати їх під час особистого візиту до коледжу чи університету або під час співбесіди (інтерв'ю) при вступі [276, с. 67 - 68].

Особливу увагу слід звернути на національний стандартизований іспит GRE. «Енциклопедія американської освіти» дає таке пояснення цьому терміна: «Graduate Record Examination (GRE) – стандартизований іспит у вигляді тесту, що складається із двох частин, розроблений службою освітнього тестування Education Testing Service. Цей іспит вимагається при вступі на більшість магістерських програм з наук та мистецтв, педагогіки та журналістики. Перша частина тесту пропонується у електронному або паперовому варіантах і триває 3 години 40 хвилин. Вона складена із трьох секцій, направлених на здійснення оцінки вербальних умінь, логічних та аналітичних письмових здібностей тестованого. Передметна секція триває протягом 3 годин і має такі напрями на вибір: біохімію, клітинну та молекулярну біологію, біологію, хімію, кібернетику, англійську літературу, математику, фізику та психологію...» [226, с. 508]. Для вступу на більшість магістерських програм у США, в тому числі і бібліотекознавчих, цей іспит є обов'язковим.

При вступі на магістерську програму із бібліотекознавства необхідно також скласти тест на рівень інформаційно-технологічної компетентності. Вимоги до рівня інформаційно-технологічної компетентності: 1) усі вступники магістерських програм (МП) бібліотечної школи (БШ) повинні продемонструвати базовий рівень володіння комп'ютерними технологіями (за виключенням тих осіб, котрі вже мають попередні кредити із дисциплін інформологічного характеру); 2) перед вступом на МП із бібліотекознавства або інформології студент повинен скласти тест на визначення рівня інформаційно-технологічної компетентності, у разі його не складання, студент може обрати курс з інформології на перший семестр без права зарахування кредитів [281; 282].

Інформаційно-технологічна компетентність абітурієнта характеризується вміннями: працювати з веб-сторінками, давати базові команди серверам, користуватись основним офісним програмним забезпеченням. Тест можна проходити он-лайн кілька разів. Вибіркові курси, котрі студент може обрати під час навчання на МП із бібліотекознавства такі: бізнес, журналістика, мас-медіа, кібернетика [281; 282].

Вступ на докторську програму відбувається шляхом обрання найбільш конкурентоспроможних кандидатів, котрі мають потужний науковий та дослідницький потенціал. Відбір здійснюється з урахуванням магістерських досліджень та курсових робіт абітурієнта. Програма розрахована на 36 годин [292]. «Енциклопедія освіти у восьми томах» (США) зазначає, що до вимог для здобувачів докторського ступеню у США відносять: успішне завершення дворічного курсу, набрання 60-75 кредитів під час навчання в докторантурі та складання докторських іспитів. Особи, що здобули ступінь доктора філософії (PhD) гуманітарних, точних, природничих, педагогічних наук тощо, зазвичай продовжують свою кар'єру у якості науковців, викладачів, хоча можуть обрати і неакадемічну кар'єру [227, с. 595-596, 966].

Умовою вступу є відповідність вимогам докторської програми та бібліотечної школи. Необхідно також мати на увазі, що обираючи дослідницьку програму, здобувач повинен мати уявлення про тему свого майбутнього дослідження. Курси, котрі обирає докторант під час навчання на докторській програмі є подібними до курсів, котрі складають середньостатистичну магістерську програму із бібліотекознавства та інформології [242, с. 25 - 27].

Деякі бібліотечні школи при ВНЗ вимагають від здобувача досвіду роботи бібліотечній галузі протягом кількох років. Для успішного завершення програми більш важливим є успішне складання іспитів та проведення дослідження, аніж аудиторна робота. Деякі програми також вимагають високий рівень знань іноземних мов. Визначення теми дослідження складається з кількох етапів: аналізу літератури, попереднього дослідження. Здобувач повинен скласти обґрунтування теми наукового дослідження і зазначити у ньому теоретичну та

практичну цінність наукової роботи. Комітет із затвердження теми при бібліотечній школі університету або коледжу переглядає та оцінює обґрунтування, іноді навіть у вигляді усного іспиту, під час якого здобувач пояснює тему дослідження.

Особливо актуальними є магістерські та докторські програми, що отримали акредитацію від Американської бібліотечної асоціації. Такі програми пропонуються студентам у США та Канаді. Вони повинні відповідати стандартам, затвердженим асоціацією [276, с. 69]. Акредитація навчальних магістерських програм означає, що професійна організація ретельно переглянула зміст освіти та програму вцілому і визнала, що вони відповідають професійним стандартам та вимогам. Багато роботодавців надають перевагу випускникам, які вчилися саме за акредитованими програмами [295, с. 3].

Уряд США майже не контролює вищу освіту. У деяких випадках Уряд може лише впливати на фінансування вищих навчальних закладів. Академічні програми контролюються адміністрацією кожного окремого навчального закладу, а приватні установи не контролюються державою взагалі. Якість освіти у США перевіряється регіональними акредитаційними агенціями. До складу акредитаційних комісій таких агенцій входять провідні американські освітяни. Без акредитації вищого навчального закладу диплом вважається недійсним та неконвертованим – це свідчить про децентралізацію та саморегулювання системи освіти у США. Окрім загальної акредитації вищого навчального закладу, магістерські програми також акредитуються. Таку акредитацію здійснюють професійні організації. Наприклад, магістерські програми із бібліотекознавства та інформології акредитуються Американською бібліотечною асоціацією.

Відсутність міністерства освіти у США засвідчує той факт, що питаннями акредитації програм та навчальних закладів займаються регіональні акредитаційні агенції [323, с. 13]. Акредитацією магістерських програм із бібліотекознавства та інформології займається Акредитаційний Комітет Американської бібліотечної асоціації [235, с. 26 - 27]. Як зауважує С. Тезікова:

«Професійні асоціації як об'єднання фахівців, які спрямовують свою діяльність на досягнення спільно визначених цілей на засадах співпаці та професійного діалогу, мають давню традицію у США» [133, с. 168].

Для акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології застосовуються стандарти, розроблені Американською бібліотечною асоціацією [167, с. 164]. У стандартах, запроваджених Американською бібліотечною асоціацією, зазначається, що «бібліотечні та інформаційні студії» – це дисципліна, зміст якої присвячено вивченню сервісів та технологій, направлених на управління інформацією та ресурсами. Ця дисципліна повинна ознайомити студентів із тим, як необхідно створювати, управляти, розповсюджувати, зберігати, ідентифікувати, описувати, аналізувати та оцінювати інформаційні ресурси» [318, с. 14; 319, с. 5].

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США починається зі ступеню магістра. Більшість магістерських програм із бібліотекознавства та інформології мають акредитацію від Американської бібліотечної асоціації, що є унікальним явищем в освіті. В. Пашкова наголошує: «Американським феноменом, який розповсюджується в світі, є акредитація Американською бібліотечною асоціацією навчальних закладів, що готують спеціалістів у галузі бібліотечної справи та інформаційної науки. Акредитація є добровільною та полягає у суспільній оцінці якості підготовки спеціалістів у бібліотечних школах (на відміну від ліцензування, яке є обов'язковим і здійснюється урядом). За допомогою акредитації асоціації визначають та оприлюднюють погоджений із представниками професії рівень професійної освіти» [96, с. 27 - 28].

Однією із причин, чому варто обирати кілька бібліотечних шкіл, К. МакКук називає більшу ймовірність вступу. Більшість абітурієнтів у США звертає увагу на те, чи має бібліотечна школа або магістерська програма із бібліотекознавства та інформології акредитацію від Американської бібліотечної асоціації [276].

Така акредитація здійснюється відповідно до стандартів, розроблених Американською бібліотечною асоціацією [151, с. 30 - 33; 167, с. 161-167]. Деякі з пунктів стандартів мають непрямий стосунок до студентів, а деякі (залежно від рівня автономії бібліотечної школи) суттєво впливають на вступну кампанію та фінансування програми [164, с. 268 - 270]. Акредитація носить рекомендаційний характер, тому варто зважати на те, що якість неакредитованих програми може бути не меншою за якість програм, що таку акредитацію отримали [206; 155, с. 510]. Проте акредитація є свідченням того, що професійна організація, незалежна від навчальної установи, яка акредитується, уважно переглянула зміст магістерської програми, оцінила її і визнала якісною.

Особливим елементом педагогічної освіти у США є сертифікація, а оскільки шкільний медіа спеціаліст – не лише бібліотечна, а й педагогічна спеціальність, установи, котрі пропонують професійну підготовку з цього напрямку повинні підготувати випускника таким чином, щоб він пройшов процес сертифікації щонайменше на рівні штату. Процес сертифікації є елементом компетентісно-орієнтованого навчання, притаманного в галузі освіти у США. Зазвичай навчання на бакалаврській програмі з напрямку «шкільний медіа спеціаліст» потребує досвіду роботи у шкільному бібліотечному медіа центрі. Іноді вимагається і педагогічна практика.

Щодо організації навчання, потрібно зазначити: типовий академічний рік у США триває дев'ять місяців і складається з двох семестрів або трьох чвертей (кожна із чвертей розбита на три місяці). Студенти стаціонарної форми навчання обирають 4–5 курсів щосеместрово або 3–4 курси щоквартально. Перший академічний рік вищої освіти називається рік першокурсника (freshman year), другий – роком другокурсника (sophomore year). Ці два роки зазвичай сфокусовані на загальних дисциплінах (їх можна пройти і в ком'юніті коледжі, отримавши ступінь асоціанта). Третій академічний рік називається передостанній рік (junior year). Він зосереджений на інтенсивному вивченні обраної основної (major) спеціальності. Четвертий академічний рік називається

заключний (senior). По його завершенні присвоюється ступінь бакалавра [287; 323, с. 9; 329].

Студенти вільні обирати курси та створювати персональний розклад. З метою полегшення вирішення організаційних питань, студенту призначають куратора (Advisor). Під час навчання студенти отримують певну кількість кредитів за кожен успішно завершений курс. Кількість кредитів рівноцінна кількості годин, відведених на курс. Система оцінювання (course grades) визначає рівень успішності студента. Шкала оцінок варіюється від «відмінно» – А до «незадовільно» – F. Усі отримані оцінки під час вивчення студентом курсу комбінуються у середній бал – GPA (Grade Point Average) [323, с. 13; 329].

Незважаючи на децентралізацію освітніх процесів на теренах США, зміст освіти для підготовки майбутніх фахівців із бібліотечної справи залишається практично незмінним. На погляд викладача теорії навчального плану (нової для США дисципліни) в Університеті Вісконсін-Медісон, Г. Клібарда (Н. М. Kliebard), традиція побудови навчальних планів у педагогічній науці в США виокремилась у ХХ столітті. Галузь ця нині називається «Навчальний план» (curriculum) і на сьогодні вона визначена нечітко, проте її не можна оминати увагою як явище в американській освіті. Професор Клібард зазначає, що в американському розумінні, навчальний план – це чітко організований, логічно структурований, ефективний документ, що базується на принципах американського прагматизму [142; 197, с. 113-122].

Не менш важливим питанням, яке цікавить усіх абітурієнтів є питання стипендій (scholarships) або фінансової допомоги (financial assistance programs). У галузі бібліотекознавства та інформології більшість стипендій анонсуються Американською бібліотечною асоціацією через професійні періодичні видання. Конкуренція на отримання стипендії, як правило, дуже висока, проте студентам радять подавати заявки на якомога більше грантів.

Отже, ми розглянули структуру системи вищої освіти у США та місце магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у цій структурі. Ми ознайомились із особливостями вступу та організації навчання, а також проаналізували змістове навантаження магістерських та докторських бібліотекознавчих програм.

2.2. Організаційні форми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США

Залежно від кількості осіб, котрі навчаються, форми організації освітнього процесу поділяються на: індивідуальні, колективні, групові, фронтальні; в залежності від місця навчання: ВНЗ (лекція, семінар, практичне заняття тощо) або поза межами ВНЗ (екскурсія, виробнича практика тощо). Залежно від часу навчання, форми бувають: очна, заочна, вечірня та екстернат і в залежності від тривалості навчальних занять: аудиторні (лекції, практикуми тощо), позааудиторні (конференції, консультації, заліки, іспити тощо) [98, с. 124; 83; 93;191; 30].

Щодо форм організації освітнього процесу на магістерських програмах з бібліотекознавства та інформології, варто зазначити, що у США не існує чітко прописаних норм для координації навчального процесу та окреслених форм організації навчання. Навчання на магістерській програмі здебільшого відбувається у формі лекцій (lectures), більш поглиблені курси викладаються у формі семінарів (seminars). Практичні семінари (workshops) зазвичай застосовуються на курсах підвищення кваліфікації.

Кажучи про форми організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, потрібно зауважити, що процес віднаходження балансу між теоретичним та практичним підходами до професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології викликала деякі контрверсії між бібліотечними навчальними програмами. Критичним моментом, на думку Р. Рубіна, є те, що бібліотекознавчі програми побудовані таким чином, що теоретичні знання набуваються у ході практики – їх неможливо

отримати наперед. Саме ця суперечність між важливістю теорії та практики призвела до того, що магістерський ступінь нині є фактично єдиним ступенем, котрий відкриває широкі кар'єрні можливості у бібліотечній галузі [305, с. 372-373; 306].

Сучасний американський педагог Джеффри Селінго (Jeffrey J. Selingo) вважає, що такі форми організації навчання як дистанційні курси (МООС, Massive Online Open Courses) стають дедалі популярнішими. У зв'язку з тим, що ціни на навчання у США дуже високі, студенти шукають більш економні варіанти навчання. Загалом же варто зазначити, що самостійна робота та дистанційне навчання становить найбільшу частку навчального процесу [311; с. 106]. Феноменом сучасної американської освіти є так зване «гібридне навчання» (hybrid learning). Ця форма організації навчання була розроблена рухом «Ініціатива відкритого навчання Карнегі Мелон» [311, с. 100].

Віртуальне та дистанційне навчання на сьогоднішній день є виходом із ситуації, коли перепоною в отриманні освіти стає плата за навчання та проживання у гуртожитку університету або коледжу [189, с. 7 - 9]. Дистанційне навчання у вигляді семінарів та лекцій має такі переваги: навчальний план можна скорегувати під кожного студента індивідуально; часові та просторові обмеження не впливають на процес дистанційної освіти: заняття можуть відбуватись у тому місці і в той час, коли зручно студенту; нові можливості спілкування: міжкультурна та міжнаціональна комунікація; залучення до процесу навчання батьків (у контексті середньої освіти); викладачі відходять від традиційної ролі лектора та освоюють світ інформаційно- комунікаційних технологій; доступність інформації сприяє кращому засвоєнню предметів; інтерактивні навчальні заклади потребують меншого фінансування, ніж традиційні [85, с. 193 – 194; 172; 278, с. 6 -7].

Бібліотечна спільнота у США також підтримує ідею «віртуальних інституцій», що свідчить про надання переваги дистанційним семінарам та лекціям. Фредерік Стайлоу (Frederick Stielow) підкреслює, що он-лайн освіта розвивалась поступово і нерівномірно. Більшість освітян у США спочатку

скептично поставились до ідеї дистанційного навчання і вважали, що ця концепція не має майбутнього. Проте як і видавництва свого часу обрали шлях он-лайн публікацій, так і освітні заклади (та їхні бібліотеки) вирішили піти на зміни. На початку 2000 - х років професорсько-викладацькі склади американських провідних університетів все ще були в опозиції до інноваційних змін, а процеси автоматизації сприймалися як дратуючий фактор. Не зважаючи на опозиційні настрої освітян, факти свідчать, що он-лайн освіта стала популярною серед студентів бакалаврату. У період з 2000 по 2008 роки кількість студентів, залучених до навчання на он-лайн курсах зросла з 8 до 20 відсотків, а вже з 2012 – 2013 років зміцнили свої позиції відкриті багатокористувацькі он-лайн курси (Multiuser Open Online Courses, MOOCs) [321, с. 98 - 99]. На сьогодні дистанційна освіта популярна у США, особливо серед військовослужбовців, людей з обмеженими можливостями, осіб, котрі працюють і бажають навчатись без відриву від виробництва. На думку Ф. Стайлоу, нова освітня модель своїм корінням сягає Болонського університету, тобто орієнтована на потреби студента, згідно з сучасною бібліотечною та педагогічною термінологією «орієнтована на клієнта» (client - based).

Дистанційні форми організації освітнього процесу характеризуються такими ознаками: здатністю контролювати навчальний процес, переорієнтацією з лекційних занять на практичні та самостійні, відкритістю та доступністю, гнучкістю, інноваційністю, безпечністю та економністю фізичного простору, гнучким тайм-менеджментом [224, с. 27 - 42]. Сучасне суспільство зіткнулось із новим феноменом – цифровим університетом (Digital University). У зв'язку із поступовим переходом освіти у он-лайн формат, бібліотеки повинні також переорієнтувати свої послуги на віртуальне середовище [321, с. 100 – 102; 16]. Дистанційна освіта в контексті бібліотекознавства застосовується й при підготовці майбутніх фахівців бібліотечної справи [100, с. 28 - 30]. Рішення запровадити дистанційні програми із бібліотекознавства та інформології у США були продиктовані економічними чинниками. Навчання на таких програмах значно дешевше за традиційне, а отже, доступне більшій кількості осіб.

Піонерами у запровадженні дистанційної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології Річард Рубін вважає Університет Південної Кароліни та Університет Арізони [305, с. 370]. З метою запровадження дистанційних магістерських програм освітяни та бібліотекознавці у США задалися такими питаннями: як забезпечити якість освіти он – лайн на рівні з традиційною; як згуртувати студентів та викладачів, котрі між собою у реальному світі спілкуються мало; як навчити викладачів ефективно використовувати інноваційні технології в навчальному процесі; як адмініструвати дистанційні навчальні програми; як оцінювати здобутки студентів віртуально?

Ці питання у контексті дистанційної освіти не нові, але у рамках професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США потребують постійного перегляду [150; 305, с. 370; 306]. Покликанням дистанційної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології з 2000 - х років стало забезпечення належної якості освіти, передусім для національних меншин, кількість котрих у США почала у цей період зростати. Взага лі ж американські освітяни переглянули стандарти бібліотечної дистанційної освіти ще у 1989 році, у зв'язку із тим, що більшість спеціальних дисциплін, котрі стосувались бібліотекознавчого курсу варіювалась у залежності від навчального закладу і не було єдиної політики визначення обов'язковості або вибірковості дисципліни [305, с. 371]. Як видно, на порядку денному в освітянському та бібліотечному середовищах у США стоїть питання широкого розповсюдження дистанційної освіти. Прослідковується тенденція до таких форм навчання, як колективні та групові, поза межами ВНЗ, заочні, позааудиторні.

Аналізуючи неоднозначне ставлення до дистанційної освіти зі сторони викладачів університетів та коледжів у США, можна зробити висновок, що професорсько – викладацький склад американських ВНЗ чинить значний вплив на вибір форм організації навчання. Цю гіпотезу підтверджує професор В. Супян, співробітник Інституту США та Канади РАН. На прикладі Гарвардського

університету він наголошує на тому, що навчальний процес, відповідно до традицій американських дослідницьких та освітніх установ, побудовано таким чином, що викладачі зазвичай самі вирішують, яку форму організації навчання обрати. Саме тому у системі вищої освіти США не існує чіткого поділу на лекції та семінарські заняття. У ході одного заняття викладачі застосовують різні форми навчання – власні презентації, доповіді студентів, ділові ігри, вільне обговорення теми, відповіді та запитання. Підсумкові оцінки за проведений курс також базуються на підходах конкретного викладача, але зазвичай включають оцінку за письмовий іспит, письмову (курсову) роботу, за усну презентацію на задану тему, участь у дискусіях та за відвідування [54, с. 314]. Особливу роль у забезпеченні ефективності навчального процесу у системі вищої освіти США відіграє участь студентів та аспірантів у проведенні досліджень, що допомагає залучити їх до процесу наукової комунікації [54, с. 315]. Не малу роль у цьому відіграють і позааудиторні форми організації навчання, такі як участь у професійних конференціях, круглих столах та інших наукових заходах.

З огляду на тісний взаємозв'язок освіти у США з економікою, цікавим є той факт, що приватні корпорації у США звертають значну увагу на освітні програми та вважають аналіз витрат на освіту основним компонентом своєї довгострокової стратегії. В основному це питання стосується підвищення кваліфікації фахівців та перепідготовки кадрів, яке відбувається як на робочих місцях, так і у спеціальних навчальних закладах [54, с. 40 - 41]. Професор Супян вважає, що важливою перевагою системи вищої освіти США можна вважати нині діючу американську модель організації навчального процесу. Він пояснює свою точку зору наявністю у студентів вибору навчальних програм, імплементацією кредитно-трансферної системи оцінювання, гнучкою формою поєднання семінарських та лекційних занять [54, с. 307; 223].

Не останньою перевагою сучасної американської вищої освіти, особливо у галузі бібліотекознавства та інформології, є високий рівень використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для навчання. Саме тому актуальною є тема підвищення рівня інформаційної грамотності майбутніх

фахівців бібліотечної справи. Паралельно із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій змінюються і принципи професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, а це безумовно впливає на формування необхідних компетентностей майбутнього фахівця у галузі бібліотечної справи та інформаційного обслуговування. Оскільки, на думку Р. Рубіна, ринок інформації, на якому працюють сучасні фахівці бібліотечної справи та інформаційної галузі швидкозмінний, то наголос у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології потрібно робити не на теоретичний, а на практичний компонент [305, с. 372]. У зв'язку із цією освітньою тенденцією, розповсюдженою у США, можна зробити висновок, що саме за дистанційною освітою сучасні бібліотечні освітяни вбачають майбутнє, адже безпосередній зв'язок професії бібліотекаря з інформацією спонукає сучасну бібліотечну освіту розвиватись у напрямку запровадження інновацій.

На сьогоднішній день у США освітяни та студенти магістерських програм із бібліотекознавства та інформології надають перевагу груповим заняттям у формі семінарів та практичних, а також самостійній роботі. Завдання, котрі викладачі дають групі для презентації проекту повинні розвивати у студента креативне мислення, прагматичний підхід до здійснення дослідження. У якості прикладу варто навести експеримент, який проводився в університеті Дюк (Північна Кароліна, США) – «Цифрові кампуси «Еплл»» («Apple Digital Campuses»). Суть експерименту полягала у тому, що студенти отримували завдання від викладачів придумати креативний спосіб застосування портативного медіа програвача iPod («Ай Под») у академічних цілях. Найкреативніші студенти у якості призу отримували безкоштовно цей медіа програвач, окрім того такі самі програвачі отримувала і група, представником якої є студент [215, с. 61 - 62]. Таким чином, викладачі намагались заохотити студентів, по-перше: довести, що сучасні технології можуть бути використані не лише для розваги, а й у навчальному процесі (адже варіанти застосування цього програвача були різними: прослуховування аудіо книг, запис лекцій та

матеріалів для вивчення іноземних мов, прослуховування сонетів Шекспіра з метою кращого запам'ятовування тексту тощо).

По-друге, такий вид роботи розвиває комунікативні здібності студентів, привчає до згуртованості у роботі над проектом, тренує креативне мислення. На прикладі цього експерименту можна стверджувати, що сучасні американські освітяни ефективно застосовують групові форми навчання у навчальному процесі. При чому самі викладачі виступають не стільки у ролі інструкторів чи порадників, скільки у ролі спостерігачів за проектною діяльністю студентів, які отримали певне завдання. Задачею викладача в експерименті такого плану є правильно мотивувати студента (у вищезгаданому випадку – це були призи від спонсорів університету з рекламною метою) і не втручатись у процес виконання завдання, а лише оцінити його результат. Оскільки чітких вимог до застосування певних форм організації освітнього процесу на магістерських програмах із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США немає, можна зробити висновок, що кожна бібліотечна школа (кафедра) при формуванні навчального плану сама обирає для кожного курсу найбільш прийнятні форми подачі матеріалу.

Потрібно розглянути деякі форми організації навчання, запропоновані бібліотечною школою університету Північної Кароліни (University of North Carolina School of Information and Library Science). Отже, загалом курс визначено як курс із інформології та бібліотекознавства (INLS). Веб-сторінка бібліотечної школи містить описи всіх курсів, запропонованих на регулярній основі (теми спеціальних курсів вказані окремо). Курси розбито за такими категоріями: осінь, весна, літо. Кожна з цих категорій у свою чергу поділяється на курси бібліотекознавчих дисциплін для бакалаврів, котрі бажають бути слухачами курсу із дозволу свого наукового керівника та для магістрів і аспірантів. Отже, курси розподілено за номерами: 089 – 399 для бакалаврів – вільних слухачів, 400 – 699, 700 – 899, 900 – 999 – для аспірантів та магістрів. Магістри та аспіранти можуть обирати курси зі списку 089 – 399, але кредитів за ці курси вони не отримують. Бакалаври можуть обрати курси зі списків 200 – 699 лише з дозволу

наукового керівника [274; 275; 281; 316]. Найбільший інтерес для цього дослідження становлять курси для студентів магістерських програм. Взнявши за зразок розклад занять із курсу «бібліотекознавство та інформологія» бібліотечної школи при університеті Північної Кароліни, можна побачити, які форми організації навчання застосовуються у системі вищої освіти у США. Отже, взявши за основу розклад занять за 9 січня – 26 квітня 2013 року, видно, що найбільшу частку курсу становлять аудиторні заняття – лекції та семінари з елементами лекцій. Популярною нині формою організації навчання є вебінари, які відбуваються між кількома університетами [281; 282; 298; 341].

Оскільки на сьогоднішній день, бібліотечно-інформаційна освіта у США поступово долучається до процесу дистанційного навчання, використання вебінарів як форм організації навчального процесу стає дедалі популярнішим. Вебінари, присвячені проблемам вивчення бібліотекознавства та інформології, а також інших дисциплін часто проводяться між університетом Північної Кароліни та університетом Дюк (Північна Кароліна, США). Вебінар або спільний міжуніверситетський он-лайн семінар зазвичай передбачає телеміст між двома або більше групами студентів та викладачів університетів-учасників, котрі фізично знаходяться кожен на території свого університету і спілкуються посередництвом інформаційно-комунікаційних технологій. Такий семінар можна класифікувати як варіативну форму організації навчання, яка поєднує аудиторне групове заняття із дистанційним он-лайн семінаром [8; 28; 55; 147].

Тобто, у навчальному плані вищезгаданих освітніх установ прослідковується комбінування аудиторних та позааудиторних форм організації навчання. У зазначеному вище розкладі університету Північної Кароліни знаходимо також практичні заняття-семінари із архівної справи (Principles and Practice of Archival Description). Практичні заняття передбачені й дисциплінами прикладного інформаційного характеру: Веб-розвиток (Web Development I); менеджмент електронних записів (Electronic Records Management); Веб бази даних (Web Databases). Програма курсу передбачає і такі форми організації навчання як: он-лайн курси (online courses), виробнича практика (internship and

field experience courses), робота в малих групах або незалежні студії (independent studies and other courses). До виробничої практики допускаються студенти, котрі набрали щонайменше 21 кредит та отримали дозвіл наукового керівника на проходження практики. Важливе значення має виконання магістерської роботи та (або) дисертаційного дослідження. На виконання цих робіт також необхідно отримати дозвіл від наукового керівника [281; 282; 298].

Якщо розглянути звіт інформаційної школи університету Вашингтона (University of Washington iSchool) до акредитаційної комісії Американської бібліотечної асоціації за 16 вересня 2013 р., то у другому пункті, котрий відповідає за навчальний план, зазначено, що: «...окрім обов'язкових курсів студенти можуть самі обирати незалежні студії, місце проходження виробничої практики, дослідницькі проекти та додаткові курси...» [296, с. 28]. Навчання на програмі відбувається посередництвом використання двох видів – дистанційного та традиційного (на вибір) [296, с. 28]. Використання різноманітних, а часто і варіативних форм організації освітнього процесу дає змогу викладачам бібліотечних шкіл виховати студентів, котрі будуть готові до подальшої ефективної професійної діяльності. Навчальний план бібліотечної школи Вашингтонського університету наповнено дисциплінами, котрі вивчають основні принципи створення та управління інформаційними ресурсами і послугами. Зміст освіти включає дисципліни: створення інформаційних ресурсів, принципи комунікації, менеджмент колекцій, опис бібліотечних ресурсів, бібліотечне обслуговування, аналіз та оцінка інформації тощо.

Отже, бібліотекарі у системі вищої освіти США у деяких випадках виступають у ролі освітян і застосовують сучасні передові інформаційні технології з метою підвищення рівня інформаційної компетентності студентів коледжів та університетів. Тобто, бібліотекарі можуть не лише навчатись дистанційно, але й навчати самі – шляхом застосування технологій дистанційної освіти. Ще одним прикладом подібного інструктажу є курс з інформаційної грамотності для студентів мистецьких спеціальностей. Програма курсу була розроблена та імплементована у Каліфорнійському інституті мистецтв

(California Institute of Arts (CalArts)) у 2006 році. Причинами, котрі зумовили потребу в цьому курсі стали питання інтеграції філософсько-теоретичного компоненту та практичного застосування інформаційної грамотності у бібліотечній справі [241, с. 34].

Навчальна програма з інформаційної грамотності розроблена Асоціацією коледжів та дослідницьких бібліотек (The Association of College and Research Libraries' Information Literacy Immersion Program) передбачає розвиток педагогічних навичок у бібліотекарів – викладачів курсу (academic instruction librarians) та тренерів курсу інформаційної грамотності (instruction coordinators). Навчання триває протягом п'яти днів і включає у себе опанування теоретичними та практичними засадами дисципліни «інформаційна грамотність». Протягом п'ятиденної програми для викладачів, слухачі повинні розробити та підготувати план занять із цієї дисципліни та імплементувати його у своїй установі [241, с. 34; 251]. Випускники програми для викладачів та тренерів з питань інформаційної грамотності у подальшій своїй діяльності використовують набуті знання та навички для викладання дисципліни «інформаційна грамотність» для студентів різних спеціальностей.

Основним концептом, навколо якого будується план занять з інформаційної грамотності є «навчання через практику» («learning by doing»). Слухачі підготовчого курсу для тренерів повинні опанувати певний об'єм літератури та виконати письмові завдання, що стосуються підвищення рівня інформаційної грамотності, а також менеджменту освіти. Форми організації навчання на цій п'ятиденній програмі включають: сесійні заняття, зустрічі з науковим керівником, конференції з іншими слухачами курсу з паралельних груп. Як результат, бібліотечні працівники, котрі пройшли інструктаж із викладання інформаційної грамотності, мають право проводити навчання для студентів – читачів університетських бібліотек.

Схожі заняття з інформаційної грамотності для майбутніх шкільних викладачів за підтримки бібліотечних працівників проходять у освітньому ресурсному центрі (Educational Resources Center (ERC)) при бібліотеці

університету штату Нова Англія (США) [337; 232]. Зазвичай навчання на таких заняттях передбачає використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Усі студенти мають доступ до електронних баз даних наукової інформації. Розподіл студентів, як правило, відбувається на окремі групи з метою виконання колективної роботи. Кімнату, де проходять заняття, оснащують пересувними меблями, котрі легко комбінуються, створюючи новий простір. Загальна кількість студентів у групі здебільшого становить 20 осіб. Навчання традиційно відбувається двічі на тиждень у формі лекційно – семінарських занять. Навчання інформаційній грамотності певною мірою базується на принципах когнітивної психології [205, с. 5 - 6].

Американський бібліотекознавець Джеймс Уілкінсон наголошує на тому, що заняття із курсу інформаційної грамотності мають базуватись на активному використанні ресурсів (resource – based education). На його думку таке навчальне середовище, яке забезпечує студента доступом до необхідних бібліотечно – інформаційних ресурсів, сприяє розвитку інформаційної компетентності [344, с. 25 - 40].

У якості прикладу прогресивної навчальної програми бібліотекознавчого курсу можна розглянути «Вступ до бібліотекознавства та інформології» (Introduction to Library and Information Science, LIS 7010-02 Winter 2010), розроблений бібліотечною школою університету святої Катерини (США) (St. Catherine University) [256]. Розвиткові критичного мислення та інтеграції теоретичних і практичних знань сприяють такі форми організації навчання як виконання практичних робіт та курсового проекту (роботи). Ці ж самі форми організації навчання сприяють інтеграції знань з бібліотекознавства та інформології і суміжних дисциплін.

Формування інформаційно-технологічної компетентності (information technology competence) відбувається шляхом роботи з літературою та захисту курсової роботи (проекту). Не менш важливим у сучасному бібліотекознавстві залишається питання професійної етики. Усвідомлення професійних цінностей, важливості етичних норм та інтелектуальної власності відбувається

через виконання практичних завдань, написання курсової роботи та аудиторні заняття. Потрібно сказати, що професійні цінності формуються, на думку Л. Л. Хоружої, на початкових етапах навчання студента у вищому навчальному закладі та визначають його подальше професійне зростання у майбутньому [146, с. 144]. Частиною професійної етики бібліотекаря є робота з користувачами. Саме тому розуміння потреб користувачів відпрацьовується на аудиторних заняттях. Філософське тлумачення основних концептів професії бібліотекаря та спеціаліста у галузі інформаційних послуг відбувається завдяки написанню курсової роботи [256, с. 1].

Як вказано у «Стандартах для професіоналів, бібліотекарів – інструкторів та координаторів» (Standards for Proficiencies for Instruction Librarians and Coordinators), розроблених Американською бібліотечною асоціацією у 2008 році: «...у сучасному світі бібліотекарі, особливо інструктори з інформаційної грамотності повинні володіти педагогічними знаннями, як теоретичними, так і практичними.» [320, с. 2]. Оцінка педагогічної якості бібліотекаря – інструктора з інформаційної грамотності відбувається згідно вищевказаних стандартів за 12 категоріями:

- 1) адміністративні навички (administrative skills);
- 2) вміння оцінювати (assessment and evaluation skills);
- 3) комунікативні здібності (communication skills);
- 4) вміння будувати навчальний план (curriculum knowledge);
- 5) усвідомлення універсальності інформаційної грамотності (information literacy integration skills);
- 6) уміння побудови заняття (instructional design skills);
- 7) лідерські якості (leadership skills);
- 8) уміння планувати (planning skills);
- 9) уміння презентувати (presentation skills);
- 10) уміння рекламувати (promotion skills);
- 11) здатність використовувати останні дослідження в галузі у своїй діяльності (subject expertise);

12) викладацькі навички (teaching skills).

Як вказує доцент Коледжу інформації при університеті Флориди Мішель Казмер (Michelle M. Kazmer), значна частина магістерських програм із бібліотекознавства та інформології містить елементи дистанційного навчання, а деякі програми є виключно дистанційними. Так само вірне й твердження, що багато дистанційних бібліотекознавчих програм подекуди вимагають фізичної присутності студентів на території університету, а деякі не мають таких вимог [259, с. 359].

Він відзначає, що студенти дистанційних програм розцінюють аудиторні заняття в університеті як неоціненний вклад у навчання, проте з багатьох причин все ж більшість студентів змушена обирати програми, котрі не вимагають обов'язкової присутності в аудиторії університету. Серед ряду цих причин, зокрема можна назвати такі: сімейні обставини, фінансові можливості, географічне розташування, причини, пов'язані з роботою.

Оскільки професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології напряму пов'язана з бібліотечною практикою, то питання розвитку комунікативних здібностей у процесі професійної підготовки стоїть гостро, особливо під час проведення дистанційних семінарів та лекцій. Саме тому студенти повинні утворювати так звану «бібліотечну громаду» (library community) [259, с. 359 - 360].

Сформованому професіоналу бібліотечної справи у своїй роботі необхідно буде мати розвинені комунікативні здібності, що у сучасному світі зазнають впливу інформаційно-комунікаційних технологій (information and communication technologies, ICT). Студенти он-лайн програм, котрі повинні з'являться також на аудиторні заняття під час настановчих сесій (on-campus sessions), підтримують зв'язок один з одним, спілкуючись щодо виконання завдань, пошуку матеріалів тощо посередництвом сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Тобто дружні стосунки, встановлені у період навчання в університеті продовжуються професійним он-лайн спілкуванням.

Таким чином розвиваються комунікативні навички майбутніх фахівців бібліотечної справи. Подібні студії, як правило, зосереджені на вивченні процесу навчання (learning process) та педагогічному впливі на цей процес [259, с. 362]. Педагогічні студії у США, що займаються вивченням дистанційної освіти, зосереджені на порівнянні синхронних та асинхронних он-лайн дискусій (synchronous and asynchronous online discussions) як форм організації навчання.

Річард Швайєр (Richard A. Schwier) та Шеллі Балбар (Shelly Balbar) довели, що синхронні та асинхронні он-лайн дискусії повинні бути комбінованими, адже синхронні дискусії допомагають встановити комунікацію між учасниками, у той час як асинхронні стимулюють когнітивні та рефлексивні здібності [310, с. 24].

Вищезгадані науковці визначають синхронну он-лайн комунікацію як спілкування посередництвом чату (chat), який відбувається в режимі реального часу, у той час як асинхронна комунікація – це спілкування, яке відбувається посередництвом системи інформаційного обміну з відкритим доступом для користувачів мережі передачі даних (bulletin board).

Кожна з цих форм організації он-лайн дискусійних занять має свої переваги та недоліки. Он-лайн чат сприяє покращенню комунікації між учасниками навчального процесу, проте віртуальний клас, що зафіксовано у системі інформаційного обміну (Інтернет-форуму) краще забезпечує матеріалами для навчання та стимулює критичне мислення. У зв'язку з цим науковці дійшли висновку, що ці дві форми організації он-лайн дискусій краще працюють у комбінації одна із одною.

Спільний мета-аналіз студентської думки щодо дистанційної та традиційної освіти у провідних університетах США доводить, що традиційна освіта має міцніші позиції. Дослідження, проведене у 2002 році науковцями університетів Вісконсін-Мілвоукі та Саузвест Міссурі: Майкі Алленом (Mike Allen), Джоном Боургісом (John Bourhis), Ненсі Бюррел (Nancy Burrell) та Едвардом Мабрі (Edward Mabry) було присвячене оцінці традиційного та дистанційного навчання у контексті вищої освіти США.

Це дослідження проводилось шляхом мета-аналізу, котрий забезпечує кількісне порівняння емпіричної літератури (quantitatively summarizing and comparing empirical literature). У результаті мета-аналіз підтвердив думку, що дистанційна освіта (distance education) програє у порівнянні із традиційною освітою (traditional face-to-face methods of instruction) [196, с. 83-86].

Консолідація традиційної та дистанційної форм організації навчання сприяє кращому засвоєнню навчальної програми. Для прикладу, одним із важливих чинників у педагогічній та дослідницькій діяльності є робота з бібліографічною інформацією. Як вважають педагоги Дж. Макгрегор (John Macgregor) та Р. Маккінніс (Raymond G. Mcinnis): середньостатистичні знання студентів з області бібліографії несистемні. Саме тому ці науковці наголошують на обов'язковому вивченні принципів бібліографії, починаючи з бакалаврату [272, с. 17-18].

З цією метою у США практикується інтеграція бібліографічного навчання з будь-якою іншою дисципліною на структурно-функціональній основі (structural-functional). Метою такої інтеграції є розвиток систематичного підходу до пошуку літератури. Як показує практика, бібліографічне навчання не є ефективним, якщо застосовувати лише традиційну освітню модель організації навчання. У цьому плані найбільш продуктивною є індуктивна модель (inductive learning).

Переваги індуктивного навчання перед традиційним полягають у тому, що студенти не просто слухають лекції, а активно залучаються до процесу дослідження. Оскільки такі методи навчання сприяють набуттю практичного досвіду та розвиткові дослідницьких здібностей, вони отримали більшу підтримку серед американських бібліотекознавців та освітян [272, с. 18 - 19].

Форми організації освітнього процесу впливають на принципи, за якими відбувається оцінювання знань на бібліотекознавчих програмах. Оцінювання знань на будь-якій магістерській програмі із бібліотекознавства та інформології у США відбувається з урахуванням усіх компетентностей студента. Основну частку оцінки складають практичні завдання – 60%, наступними є контрольні

роботи – 20%, презентації та колективна робота – 15%, аудиторна робота – 5% . Велику увагу викладачі приділяють дослідницьким здібностям студентів, саме тому найбільшу частку оцінки становлять виконання практичних завдань та досліджень. Це закріплено у стандартах з акредитації магістерських програм у США. Дослідницькі методи, які зазвичай використовують студенти при навчанні на програмі: експериментальне дослідження; контент-аналіз; історіографія; інтерв'ю [179, с. 29 - 30]. Самостійна робота та дослідницька діяльність складають найбільшу частку оцінок на магістерських бібліотекознавчих програмах, саме тому позааудиторні заняття та самостійні роботи є найбільш вживаними формами організації навчання на магістерських програмах із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США.

2.3. Професійна мобільність бібліотечно-інформаційних фахівців у США

Суть освіти у галузі бібліотекознавства та інформології у Сполучених Штатах Америки полягає в тому, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології реалізується в контексті освіти протягом життя. Саме тому, навіть практикуючі бібліотекарі продовжують навчання на курсах підвищення кваліфікації [195].

Фах бібліотекаря-інформолога у США вимагає постійного розвитку та вдосконалення. Професійний досвід американських бібліотекарів демонструє, що бібліотечні фахівці проводять дослідження з аналізу ефективності своєї роботи. Джулі Геден (Julie Gedeon) та Річард Рубін (Richard E. Rubin) проаналізували психологічні, гендерні, соціальні чинники, котрі впливають на оцінку роботи бібліотекаря. У своєму дослідженні вони зазначають, що аналіз професійної діяльності є ключовим показником для управління персоналом у будь-якій компанії взагалі та наукових бібліотеках зокрема [234, с. 18].

Аналіз професійної діяльності здійснюється з метою: забезпечення діалогу між роботодавцем та працівником щодо показників діяльності; допомоги працівнику зрозуміти рівень, котрий від нього очікує роботодавець; визначення

проблемних місць у роботі, що потребують перегляду; визнання якості роботи; надання інформації відділу кадрів компанії для реклами установи; перегляду системи заохочень та покарань; визначення проблемних моментів у здійсненні управління персоналом; розроблення схем вирішення складних робочих ситуацій.

Головним критерієм аналізу професійної діяльності передусім є мотиваційний компонент, виконання етичних норм, ефективність професійної діяльності, здатність працювати в команді тощо [234, с. 18]. Проте, не лише керівництво бібліотек оцінює роботу бібліотекарів, але й рядові співробітники бібліотек надають оцінку роботі своїх керівників. Оцінці підлягають загальні якості керівника, його комунікативні здібності та здатність управляти персоналом [308, с. 315 - 321].

Оскільки бібліотеки надають нематеріальні блага, їхня діяльність лежить у площині сфери послуг. Саме тому важливим для діяльності бібліотек США є аналіз якості надання послуг користувачам. На сьогоднішній день різні установи у Сполучених Штатах Америки запроваджують політику орієнтованості на користувача. Така ж тенденція прослідковується і в бібліотечній галузі. Прикладом такої політики є можливість дітей відвідувати наукові бібліотеки університетів або коледжів, випускниками яких є їхні батьки. Проте така політика залучення користувачів спрацьовує лише у разі надання установою якісних послуг [241, с. 9].

Аналіз практичної діяльності бібліотекаря є важливою складовою успішної діяльності усього закладу (бібліотеки, університету тощо). Тому варто звернути увагу на критерії оцінки професійної діяльності бібліотекаря з метою визначення рівня якості послуг, розроблені провідними американськими фахівцями із бібліотечної справи: К. Рівз (Carol A. Reeves) та Д. Беднар (David A. Bednar). Отже, критерії оцінки якості послуг, котрі надають бібліотекарі наступні: відповідність найвищим вимогам (стандартам) користувачів; цінність послуг, котрі надаються; узгодженість дій з метою уникнення помилок; відповідність або перевищення сподівань користувачів. Ці критерії є досить

суб'єктивними і більшість науковців має труднощі з чіткою їх інтерпретацією, іноді список критеріїв розширюється деякими маркетинговими показниками, проте загалом, базові компоненти залишаються незмінними [300, с. 437].

Оцінку якості послуг ставлять користувачі, але бібліотекарі можуть попередньо самостійно провести таке дослідження. Оскільки у професійній діяльності бібліотекаря досить часто доводиться проводити різноманітні дослідження: опитування користувачької думки, аналіз роботи керівників, бібліотекарів, їм необхідні навички із проведення досліджень. Зміст освіти будь - якої магістерської програми із бібліотекознавства та інформології у США передбачає як обов'язковий елемент – дослідження, яке проводиться разом із викладачем або ж самостійно [210, с. 1 - 20]. Навички, отримані під час навчання на магістерській програмі у бібліотечній школі (кафедрі) у подальшому знаходять своє застосування у практичній діяльності, зокрема при проведенні подібних досліджень та аналізів, направлених на покращення якості послуг та роботи персоналу в академічних та публічних бібліотеках США.

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США відіграє ключову роль у забезпеченні професійної мобільності та працевлаштуванні фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, адже вимоги до професійних та непрофесійних бібліотекарів різні. Відповідно і кар'єрний зріст на пряму залежить від освіти. Більшість випускників бібліотечних шкіл (кафедр) усвідомлюють важливість працевлаштування одразу після випуску, адже це забезпечує необхідний досвід. Це також дає змогу молодому фахівцеві спробувати свої сили у професії та перевірити власні професійні знання на практиці

Над подальшою кар'єрою у галузі бібліотечно-інформаційних послуг студенти бібліотечних шкіл у США починають замислюватись ще на етапі проходження виробничої практики наприкінці програми. Під час проходження практики студенти мають змогу ознайомитись з усіма аспектами бібліотечних спеціальностей і співвіднести їх із тим набором компетентностей, котрий має

бути сформований у студентів у процесі навчання на магістерській програмі із бібліотекознавства та інформології [276, с. 91-93].

Більшість випускників бібліотечних шкіл продовжують свою кар'єру у бібліотеках та інформаційних центрах при своїх університетах. Зазвичай це та категорія студентів, котрі проходили стажування (інтернатуру) (internship) у цих бібліотеках під час свого навчання.

Проте не завжди проходження інтернатури гарантує студентові подальше працевлаштування у бібліотеці свого університету після отримання диплому. Саме тому другим варіантом старту бібліотечної кар'єри є проходження професійної (виробничої) практики (work-study programs). Загалом же варто зазначити, що роботодавці у США надають перевагу молодим спеціалістам, котрі вже мають певний досвід роботи, тому інтернатура та виробнича практика є гарним підґрунтям для розвитку професійної кар'єри [276, с. 93-94].

Одним із актуальних питань, котрі турбують сучасних фахівців бібліотечної справи у США є мобільність кадрів [239, с. 1-5]. У своїй більшості бібліотекарі та інформаційні спеціалісти у США вважаються досить мобільними професіями. Найбільш мобільними є ентузіасти своєї справи, котрі звикли зустрічати професійні виклики сьогодення. У США досить розповсюджена практика зміни бібліотекарями напрямків роботи у межах однієї бібліотеки або бібліотечної мережі.

Практика мобільності сприяє кар'єрному зросту бібліотечних працівників, адже змінюючи напрямки роботи, фахівець здобуває необхідний досвід і у подальшому може обіймати вищі адміністративні посади, котрі вимагають більшої відповідальності [276, с. 96]. Варто зауважити, що ефект від такої практики безумовно буде кращим, якщо бібліотечний працівник отримав вищу бібліотечну освіту, адже саме в процесі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, фахівець отримує необхідні компетентності з ціллю подальшого їх застосування у професійній діяльності.

Оскільки професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США функціонує у контексті освіти протягом життя (lifelong

learning) – практика мобільності має навчальний характер. Практикуючись у різних відділах бібліотеки або навіть у різних бібліотеках однієї мережі, фахівець проходить певною мірою підвищення кваліфікації без відриву від своєї основної діяльності.

Практика мобільності у повній мірі дозволяє відшліфувати набуті професійні знання та компетентності. Така практика також дає змогу фахівцеві усвідомити, в якому напрямі розвивати свою подальшу бібліотечну кар'єру, як розвинути свої лідерські здібності та як покращити свої професійні якості.

Цікавим є те, що при влаштуванні молодого фахівця бібліотечної галузі на роботу, роботодавець у першу чергу звертає увагу на освіту кандидата на посаду (наявність акредитації у магістерської бібліотекознавчої програми від Американської бібліотечної асоціації), на попередній досвід роботи (інтернатуру, виробничу практику тощо) та на професійні компетентності [276, с. 136]. Мобільність є ключовим елементом у процесі здобуття професійного досвіду фахівцем бібліотечної справи у США. Подібний підхід до розвитку своєї кар'єри допомагає бібліотечному фахівцю по-новому поглянути на своє місце роботи, усвідомити свої слабкі та сильні сторони, сприяє саморозвитку та самоосвіті, розвиває критичне мислення та лідерські якості.

Говорячи про практику мобільності, у першу чергу, мається на увазі фізичне переміщення фахівця бібліотечної справи від однієї бібліотеки чи інформаційного агентства до іншої подібної установи, що знаходиться у бібліотечній мережі штату. Проте не варто забувати і про роль інформаційно-комунікаційних технологій у сучасній бібліотечній справі.

Новітні інформаційно-комунікаційні технології, швидка популяризація соціальних мереж, нові бізнес-моделі безумовно чинять вплив на бібліотечну галузь. Сьогодні бібліотеки мають виборювати право залишатись актуальними інформаційними ресурсними центрами для громади. Саме тому сучасні фахівці бібліотечно-інформаційної галузі, а особливо бібліотекарі університетських бібліотек, повинні дбати про бібліотечну інтеграцію з усіма структурними підрозділами університету [229, с. 475].

Сучасні бібліотечні фахівці використовують віртуальний простір як майданчик для побудови комунікації із користувачами з метою отримання відповідей на найбільш актуальні питання щодо вдосконалення бібліотечних послуг, комплектації фонду тощо. Робота у віртуальному середовищі вимагає від фахівця багато часу, а це означає, що фахівцеві необхідно делегувати частину своїх обов'язків з обслуговування користувачів іншим спеціалістам.

На думку американського інформолога М. МакРоббі (Michael A. McRobbie), у контексті 21 століття університетські бібліотеки повинні самі продукувати нове знання; стати інноваторами та розвиватись відповідно до принципів співпраці щодо оцифрування бібліотечних матеріалів. Бібліотекарі університетських бібліотек повинні проявляти лідерські якості у питанні організації, розповсюдження та збереження інформації, зокрема у впровадженні співпраці між іншими інформаційними інституціями. Ключовим аспектом у цьому питанні є повнота використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій бібліотечними працівниками та тісна співпраця бібліотекарів та інформаційних працівників [277, с. 2 - 6].

Усвідомлюючи роль бібліотекаря як провідного лідера у галузі освіти, сучасні освітяни та бібліотекознавці стверджують про потужну інтеграцію бібліотечних послуг у галузь дистанційної освіти, що спричиняє перегляд місії багатьох університетських бібліотек. Сьогодні бібліотеки вже більше, ніж просто фізичний простір – це всеохоплююче інтелектуальне середовище, яке забезпечує виконання освітніх та наукових процесів.

Все більше і більше бібліотекарів виходять за межі фізичного простору бібліотеки з метою комунікації з користувачами (університетською спільнотою, користувачами публічних бібліотек тощо), проте в такому разі постає питання: хто обслуговує користувачів власне у приміщенні бібліотеки? Новою тенденцією у США нині є підготовка допоміжного штату працівників (помічників, support staff), котрий виконує технічну роботу.

Відповідно до списку посад, які належать до категорії бібліотечних технічних працівників, оприлюдненого Американською бібліотечною асоціацією, такими вважаються наступні посади:

- помічник адміністратора,
- архіваріус,
- помічник архіваріуса,
- помічник директора,
- медіаменеджер,
- помічник медіаменеджера,
- медіа адміністратор,
- галузевий менеджер,
- галузевий керівник,
- працівник відділу постачання,
- комендант корпусу,
- бізнес менеджер,
- менеджер з каталогізації,
- каталогізатор-перевіряючий,
- помічник бібліотекаря відділу обслуговування,
- клерк,
- спеціаліст з комп'ютерних технологій,
- помічник спеціаліста з комп'ютерних технологій,
- менеджер баз даних,
- інформаційний спеціаліст,
- спеціаліст з міжбібліотечного абонементу,
- помічник бібліотечного працівника,
- бібліотечний технолог,
- адміністратор мереж,
- менеджер технічних процесів,
- помічник менеджера технічних процесів,

- відповідальний за розстановку матеріалів за шифром (пейдж (клерк) – page, shelver),
- веб-майстер тощо [217].

Делегування обов'язків від бібліотекарів до їхніх помічників відбувається поступово. Оскільки помічники зазвичай не є бібліотекарями за освітою, процес делегування повноважень не може відбуватись динамічно. Помічники бібліотекарів мають навчитись основним принципам роботи з користувачами, базовим засадам бібліотечної справи, практично навчитись застосовувати набуті знання. Подібна практика широко застосовується у бібліотеці медичної школи університету Масачусетса (Lamar Soutter Library of the University of Massachusetts Medical School). Відповідно до потреб користувачів адміністрація цієї бібліотеки переглядає обов'язки штатних працівників і звертає значну увагу у цьому контексті на обов'язки технічних бібліотечних працівників [229, с. 475].

Діяльність бібліотекарів і технічних бібліотечних працівників регулюється відповідно до вимог, що окреслюються користувацькими потребами. Саме тому рівень делегування повноважень регулюється у залежності від конкретної ситуації у кожній окремо взятій бібліотеці, котра застосовує подібну практику у своїй діяльності.

Спеціалісти, котрі отримали вищу освіту у галузі бібліотекознавства та інформології в США мають кращі кар'єрні перспективи. Не менш важливим питанням є проблема кар'єрного зросту технічних працівників бібліотек. У вищезгаданій бібліотеці Lamar Soutter Library роль технічних бібліотечних працівників окреслена положеннями, які розробив Освітній комітет із перегляду стандартів для професійної підготовки технічних бібліотечних працівників при Американській бібліотечній асоціації (American Library Association Committee on Education's Task Force for Review of the Criteria for Program to Prepare Library Technical Assistants) [229, с. 476].

Підвищення кваліфікації таких кадрів відбувається за окремою процедурою, розробленою вищезгаданим комітетом, проте для подальшого ефективного кар'єрного зросту професійна підготовка фахівців із

бібліотекознавства та інформології у США є необхідним елементом. Варто відзначити, що у контексті підвищення кваліфікації технічних бібліотечних працівників, фахівці із вищою освітою у галузі бібліотекознавства та інформології, котрі є менеджерами у бібліотеці, виступають у якості тренерів та оцінювачів професійного рівня технічних працівників. Саме цим фактом можна підтвердити необхідність таких дисциплін, як педагогіка, менеджмент, економіка у навчальних планах магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США. Компетентності, закладені під час вивчення цих дисциплін, активно використовуються потім бібліотекарями, котрі працюють на керівних посадах у бібліотеках та інформаційних центрах, особливо якщо вони працюють з персоналом [271, с. 1- 4].

Поняття «кар'єра» по-різному трактується сучасними освітянами та бібліотекознавцями. Наприклад, доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Конкукського університету та гостьовий професор університету Північної Кароліни Чапел Гілл (США) Янгхі Нох (Younghee Noh) визначає поняття «кар'єра» як об'єктивно - суб'єктивний досвід особи, який вона отримує на професійному шляху [283, с. 329].

На його думку, питанням кар'єрного вибору займаються такі науки: організаційна психологія, трудова психологія, соціологія, антропологія, бізнес менеджмент. Я. Нох наголошує на тому, що особи, котрі обирають професію бібліотекаря, серед основних причин свого вибору називають: професіоналізм, кар'єрні перспективи, академічний ступінь та знання [283, с. 333].

На думку провідних американських бібліотекознавців Томаса Ф. О'Коннора (Thomas F. O'Connor) та Марі І. Дюшон (Marie I. Duchon) особливої уваги заслуговує посада заступника директора бібліотеки коледжу (Colledge Library Assistant Director). Наявність цієї посади не є обов'язковою і зазвичай зумовлена розміром коледжу та його кількістю студентів, працівників і викладачів, тому не всі коледжі передбачають у штатному розкладі цю посаду. Проте, як показують дослідження вищезгаданих науковців, для здобуття цієї посади необхідно мати магістерський ступінь із бібліотекознавства та

інформології або з іншої спеціальності, а подекуди навіть і докторський ступінь. Найбільш розповсюджений ступінь для здобуття цієї посади – магістр бібліотекознавства (MLS). Як видно, вимоги щодо магістерського ступеню для осіб, котрі претендують стати заступником директора бібліотеки коледжу не такі суворі і не обмежуються професійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології як вимоги до магістерських ступенів для бібліотекарів університетських, наукових, дитячих, публічних бібліотек (за винятком технічних спеціальностей, що несуть суто інформологічний характер). Вирішальну роль у призначенні особи на посаду заступника директора бібліотеки коледжу у США відіграє професійний досвід [284, с. 12-13].

Говорячи про бібліотечну кар'єру у США, потрібно згадати про вплив Американської бібліотечної асоціації на професійний розвиток у бібліотечній галузі. Оскільки Американська бібліотечна асоціація підходить до питання професійної підготовки кадрів ще на етапі вищої освіти, можна констатувати, що ця організація контролює бібліотечну діяльність від самого початку та сприяє формуванню необхідних для спеціаліста бібліотечної та інформаційної галузі компетентностей [266, с. 3 - 8].

Значний вплив чинить Американська бібліотечна асоціація і на підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів та на освіту протягом життя, включаючи і наукову діяльність бібліотечних фахівців: їхню участь у конференціях, семінарах, тренінгах тощо. Членство в бібліотечних асоціаціях у США є дуже престижним та має багато переваг, зокрема можливість отримувати гранти на різні інноваційні проекти, брати участь у професійних семінарах та тренінгах, виступати на бібліотечних конференціях, тобто постійно розвиватись як професіоналу [238, с. i - v].

Міжнародна бібліотечна спільнота визнала той факт, що на сьогоднішній день все більше бібліотек працюють за принципом комерційних установ у контексті орієнтації на клієнта. Відмінність полягає у тому, що бібліотека є неприбутковою організацією і послуги, які вона пропонує (інформаційні послуги) не є матеріальними благами [334, с. 49]. Звісно ж з клієнтами бібліотеки

(читачами) працюють безпосередньо бібліотекарі відділу обслуговування, проте працюють вони відповідно до політик та правил, встановлених керівництвом бібліотеки, саме тому значної уваги потребує питання бібліотечного менеджменту.

На думку Джанін Голден (Janine Golden), кар'єрний зріст управлінця – питання дуже важливе в контексті менеджменту публічної бібліотеки. Суть його полягає у тому, як менеджер середньої ланки може професійно зростати. Питання лідерства та управління наразі є актуальними у американській бібліотечній спільноті. За Дж. Голден існує два типи кар'єрного зросту для бібліотечних менеджерів: під керівництвом більш досвідченого фахівця (mentored) або самостійно (non-mentored) [237, с. 1-3].

Американський футурист, соціолог, бізнес-консультант Майкл Зей порівнює переваги та недоліки обох способів кар'єрного просування. Зокрема він висловлює прирушення, що розвиток під керівництвом більш досвідченого фахівця має такі переваги:

- 1) краще усвідомлення своєї ролі в організації;
- 2) краще усвідомлення механізмів діяльності організації, її структури, тощо;
- 3) усвідомлення цілей організації;
- 4) задоволення від роботи, за яку отримав позитивну оцінку;
- 5) формування чіткої позиції щодо кар'єрного зросту;
- 6) оптимізм, котрий полягає у тому, що підшефний співробітник вірить у те, що може отримати підвищення, якщо його керівник також буде успішним [353, с. 125 - 198].

Проаналізувавши усі вищезазначені аспекти, необхідно сконцентруватись на взаємозв'язку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології та подальшої бібліотечної кар'єри в американських бібліотеках. Навіть не маючи професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, більшість працівників бібліотек роблять успішну кар'єру в якості бібліотечного технічного працівника. Будучи членами Американської бібліотечної асоціації, вони також мають право на професійний розвиток та

підвищення кваліфікації, що по суті є продовженням професійної освіти з акцентом на бібліотечному фахові. Головним питанням є суть переваги професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології для кар'єри бібліотечного та інформаційного спеціаліста у Сполучених Штатах Америки.

Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології сприяє кращому розвитку професійних компетентностей, адже теоретичні знання набуваються під час навчання в університеті чи коледжі на магістерській бібліотекознавчій програмі і підкріплюються у ході проходження професійної практики. У той самий час, фахівці з непрофесійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології набувають теоретичних знань безпосередньо на робочому місці і таким чином втілюють ту модель професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, котра функціонувала на початку зародження цієї спеціальності у США, тобто метод «спроб та помилок».

Очевидно, що фахівець, котрий пройшов професійну підготовку із бібліотекознавства та інформології має ширші можливості, може здійснювати керівництво важливими процесами, що забезпечують нормальну діяльність бібліотеки. Такі фахівці можуть проводити дослідження, адже магістерські програми із бібліотекознавства та інформології у США роблять значний акцент на цьому аспекті навчання. У свою чергу мотиваційними аспектами є: всебічний професійний розвиток особистості, удосконалення спеціальних знань з галузі бібліотекознавства та інформології, а також міжнародний обмін досвідом. Останній аспект широко розповсюджений у провідних наукових бібліотеках Сполучених Штатів Америки.

Сучасна американська система вищої освіти орієнтована на плідну міжнародну співпрацю. У рамках такої співпраці значного поширення набула практика міжнародних програм з обміну. У професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології подібні програми керуються Комітетом з міжнародних відносин при Американській бібліотечній асоціації (The American Library Association's International Relations Committee). При чому не лише

студенти можуть стажуватись за такими програмами, а й вже працевлаштовані бібліотечні фахівці. У спільній праці сучасного британського бібліотекознавця Тоні Кідда (Tony Kidd) та американського бібліотекознавця Карен Роугтон (Karen Roughton) зазначено, що мотивація працівників бібліотек, котрі пройшли стажування за міжнародною програмою обміну підвищується. Науковці констатують у таких фахівців розширення світогляду, виявлення більшої ініціативності у роботі [260, с. 297].

Ще одним мотиваційним аспектом є наявність сильного керівництва, управлінця котрий розуміє проблеми своїх колег та здатен надати їм моральну підтримку. Така особистість повинна володіти лідерськими якостями, бути наполегливою, розумітися на принципах адвокації бібліотечної справи. Управлінець повинен чітко уявляти, які завдання для персоналу є першочерговими, які можна відкласти, які можна передоручити технічним працівникам, а які можна скасувати. Ефективний менеджмент є запорукою мотивації співробітників бібліотеки до ефективної роботи [304, с. 52 - 53].

Окрім міжнародної співпраці та вдалого менеджменту ще одним важливим аспектом бібліотечної справи є застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освіті та роботі бібліотечного фахівця. Використання в освітньому процесі, зокрема у вищій освіті, сучасних інформаційних технологій позитивно впливає на формування професійного світогляду сучасного бібліотечного працівника у США. Оскільки конкуренція на ринку інформації сьогодні дуже висока, бібліотекам просто необхідно йти у ногу з часом. Сприяти цьому можуть висококваліфіковані фахівці, котрі вміють самі та можуть навчити інших використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Нові інформаційні технології вплинули на зміни у політиках доступу до інформації багатьох бібліотек, усунувши кордони між фізичною та віртуальною бібліотечними колекціями [305, с. 57; 306, с. 1 - 33].

Говорячи про такі питання як мотивація бібліотекарів, мотивація студентів обирати цю спеціальність, потрібно звернутись до досвіду інших країн, відмінних від Сполучених Штатів Америки. Нігерійські бібліотекознавці

А. Телла (Adeyinka Tella) та А. О. Ісса (A. O. Issa) у своєму дослідженні, присвяченому кар'єрним сподіванням майбутніх фахівців бібліотечної справи, зазначають, що найбільш розповсюдженими причинами, чому молодь обирає кар'єру бібліотечного фахівця є такі: бажання бути незалежним, проявити свій професійний потенціал, ефективно управляти персоналом, тим самим, сприяючи покращенню життя своїх співробітників [325, с. 138; 331; 332]. Тобто, не лише американські бібліотечні фахівці прагнуть фінансової та соціальної незалежності, мають бажання стати ефективними менеджерами. Такі ж амбіції присутні і в їхніх африканських колег.

У той же час їхні індійські колеги переймаються питанням побудови ефективної комунікаційної моделі «бібліотекар – читач». Все більше бібліотекознавців визнають, що модель повинна називатись «бібліотекар – клієнт». Уже навіть поняття «користувач» поступово заміщається економічним поняттям «клієнт», що свідчить про переорієнтацію бібліотечної справи на економічну галузь в усьому світі. Індійський бібліотекознавець з Банараського Індійського Університету (Banaras Hindu University) Снеха Тріпасі (Sneha Tripathi) підкреслює, що для ефективної комунікації бібліотекаря та клієнта необхідно переорієнтуватись на клієнта, усвідомивши його інформаційні потреби та розробивши шляхи ефективного інформаційного забезпечення [334, с. 53 – 54; 333, с. 367-378].

2.4. Тенденції сучасної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США

Сучасний стан професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США є результатом постійної уваги держави та бібліотечних професійних організацій до розвитку бібліотечної справи, що визначалось у збільшенні кількості публічних бібліотек, зростанні чисельності бібліотечних шкіл, посиленням змісту професійної підготовки дисциплінами інформологічного характеру, перегляді стандартів з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології.

Удосконалення сучасної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США відбувається в умовах широкого розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій, швидкого зростання обсягу інформаційних ресурсів. Сучасні тенденції професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології сформувались протягом довготривалого періоду 1887 р. – дотепер. На розвиток професійної підготовки цих фахівців впливати такі чинники: виникнення концепції освіти упродовж життя, зріст чисельності публічних бібліотек, прикладний підхід до бібліотекознавства. Факторами, що детермінували зміни у структурі та змісті професійної підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі можна назвати: підвищення вимог суспільства до професійних компетентностей бібліотечних фахівців, поява елементів дослідження у бібліотекознавстві у ХХ столітті [246; 247; 248].

Актуальна система вищої освіти у США є розгалуженою та багатоступеневою. Багатоступеневість американської освіти стала результатом низки історичних реформ та перетворень, які відбулись не лише в галузі освіти, а й у культурі, історії, в країні загалом [338, с. 2].

Сучасна система освіти у США налічує майже 96000 загальноосвітніх шкіл та понад 4200 вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації, починаючи від ком'юніті коледжів (community college) (аналог вітчизняного технікуму) і завершуючи університетами з бакалаврськими та магістерськими програмами, на яких навчається понад 30000 студентів. Щорічний видаток держави на освіту становить 878 мільярдів доларів США [329; 338, с. 4; 348, с. 1365-1385]. У США існує поділ ВНЗ на приватні та державні, прибуткові та неприбуткові [287, с. 8 - 12].

Відповідно до типу навчального закладу, студенти можуть обрати: дворічну навчальну програму у ком'юніті коледжі або іншій технічній навчальній установі; чотирирічну програму у коледжі або в університеті. Приблизно третина університетів та коледжів у США належать до форм

приватної власності. Навчання у таких закладах є дорожчим за навчання у закладах державної форми власності [338, с. 2, 41].

Через високу вартість навчання у вищому навчальному закладі у США, студенти намагаються отримати стипендії, гранти або іншу фінансову допомогу [110, с. 213-215]. Серед студентів та абітурієнтів дуже високий рівень конкуренції. Університети також конкурують між собою за право навчати найкращих студентів [96; 338, с. 45].

Управління освітою у США здійснюється децентралізовано, вирішенням питань організації освіти зазвичай займається місцева влада. Система вищої освіти у США складається із приватного та державного секторів. Згідно з освітніми стандартами у США вищим начальним закладом вважається будь-який навчальний заклад, що йде за школою: технічні інститути з терміном навчання один, два та три роки; дворічні гуманітарні коледжі; незалежні професійні школи; педагогічні коледжі; мистецькі школи; семінарії; університети; технологічні і політехнічні інститути. Усі ці навчальні заклади можна об'єднати у три категорії: 1) дворічні коледжі; 2) гуманітарні та природничі коледжі і професійні школи; 3) аспірантські школи та вищі професійні школи при університетах або коледжах [1, с. 89 - 92; 71, с. 62].

Перефокусування на інформаційні дисципліни у бібліотечній справі відбулось у зв'язку з тим, що інформація стала центральним аспектом сучасної науки. Інформаційні технології значно вплинули на бібліотечну справу: все більше спеціальностей у галузі інформації виникає на ринку праці і дедалі більше ці спеціальності асоціюються з бібліотечною справою [305, с. 369]. Бібліотечні спеціалісти створюють та упроваджують категоріально-класифікаційні системи для полегшення їхньої роботи. Варто згадати, що однією із найперших дисциплін у бібліотечних школах за часів М. Дьюї була саме класифікація, розроблена ним же [343, с. 177 – 190].

Загалом же варто зазначити, що кар'єрний зріст випускників бібліотечних шкіл не обмежується роботою лише бібліотекаря. На сьогоднішній день випускники американських бібліотечних шкіл (кафедр) мають такі кар'єрні

перспективи: інформаційний спеціаліст у паливно-хімічній промисловості; директор бібліотечної мережі; архіваріус в урядовому агентстві або музеї; інформаційний аналітик у галузі ядерної промисловості; координатор відділу дитячої літератури та послуг у міській бібліотеці; медіа спеціаліст у початковій та середній школі; системний аналітик-бібліограф; каталогізатор матеріалів на класичних мовах у науковій бібліотеці. Бібліотекарі, котрі працюють з дитячою аудиторією шкільного віку називаються медіа спеціалістами у початковій та середній школі. Такі фахівці можуть мати бакалаврську педагогічну освіту або бути спеціалістом у галузі соціальної роботи. Бібліотекарі, котрі працюють зі спеціальними іншомовними колекціями повинні мати бакалаврську лінгвістичну освіту. [257, с. 24 - 45; 276, с. 2-3].

У змісті освіти враховуються також дисципліни інформаційного характеру: створення та управління базами даних, розробка веб-сайтів, інформаційна архітектура. Велику увагу викладачі приділяють розвитку дослідницьких здібностей студентів, саме тому найбільшу частину оцінки становить виконання практичних завдань та досліджень [179, с. 28 - 29].

У результаті навчання студент повинен отримати професійні знання, уміння, навички, компетентності, необхідні для роботи бібліотекарем, а саме: здатність до критичного мислення та здійснення наукового пошуку, комунікативні навички, розуміння бібліотечної науки та суміжних дисциплін, усвідомлення ролі та значення професійної етики, вміння пропагувати ресурси відкритого доступу, знання із авторського права, вміння надавати кваліфіковані та якісні професійні послуги [213, с. 3 -15, 177, с. 47 - 48].

Більшість бібліотечних шкіл (кафедр) надає своїм студентам змогу пройти стажування (інтернатуру) як реальну, так і віртуальну у бібліотеках, здебільшого публічних або шкільних, іноді й в академічних [225]. Під час професійної підготовки бібліотекарів у США особливу увагу приділяють вивченню авторського права, захисту персональних даних та кодексу професійної етики. Такі знання, уміння, навички та компетентності є необхідними у подальшій

діяльності, адже саме вони закладають підґрунтя професійної особистості [305, с. 265].

Проте не всі випускники магістерських бібліотекознавчих програм у США обирають наукову кар'єру. Саме тому потрібно розглянути детальніше розвиток бібліотечних кар'єр у Сполучених Штатах Америки. Не дивлячись на швидкий темп розширення кіберпростору у сучасному інформаційному суспільстві, більшість фахівців бібліотечної справи та сфери інформаційних послуг надають перевагу роботі в установах не віртуальних, а реальних. Інформаційні установи (агенції) або бібліотеки можуть бути різними за типом, розміром, тематикою колекцій тощо. Проте, не залежно від типу установи, де працює бібліотекар або інформолог: він працює в одній бібліотечній системі [276, с. 15; 324]. Деякі фахівці у галузі інформаційних послуг працюють незалежно від установи [257, с. 101 - 153; 276, с. 16].

Детальне вивчення характеристик деяких сучасних бібліотечних посад у інформаційних установах та бібліотеках США дозволило виокремити найбільш актуальні професії.

- Інформаційний брокер – це фахівець, який виконує дослідження на замовлення. Інформаційний брокер здійснює пошук у бібліотечних друкованих колекціях та електронних базах даних наукової інформації.
- Директор публічної бібліотеки – це фахівець, який контактує з місцевою владою, шукає шляхи фінансування бібліотеки, здійснює загальне її управління. Знання, якими необхідно володіти особі на цій посаді стосуються таких галузей знань як: політологія, правознавство, економіка тощо.
- Директор університетської бібліотеки – це фахівець, який знаходиться у постійному контакті з адміністрацією університету, здійснює загальне управління бібліотекою, планує бібліотечний бюджет, вирішує проблеми із розміщенням колекцій, з авторськими правами, обговорює з провайдерами електронних ресурсів ціни на пакети баз даних наукової інформації, проводить кадрову політику бібліотеки.

Багато посад у галузі інформаційного обслуговування та бібліотечної справи стають дедалі популярнішими: бібліограф-аналітик, менеджер баз даних, інформаційний асистент тощо [276, с. 18 - 25].

Дипломовані фахівці із бібліотекознавства та інформології по завершенні навчання можуть розвивати свою кар'єру у таких типах установ: публічні бібліотеки, спеціальні бібліотеки та інформаційні центри, наукові бібліотеки, шкільні бібліотеки та медіа центри, інші інформаційні агенції [276, с. 21 - 27; 113, с. 3 - 6].

Бібліотекарі, інформологи та інформаційні аналітики виконують на робочих місцях такі професійні функції (надають такі послуги): надають інформаційно-довідкові послуги, допомагають громадянам у вирішенні побутових питань (на кшталт заповнення резюме на роботу тощо), надають поради щодо літератури, працюють з дітьми, людьми з обмеженими можливостями, працюють з громадою у наукових бібліотеках (публічний відділ при закритій бібліотеці), обслуговують віддалених користувачів, здійснюють виїзне обслуговування, надають технічні послуги, здійснюють роботи з комплектування та каталогізації фонду, працюють у відділі збереження матеріалів, займаються автоматизацією бібліотечних процесів, здійснюють адміністрування. Деякі посади у галузі інформології закріплені за бібліотекарями через спільність освіти інформологів та бібліотекарів [276, с. 28 - 43].

Дипломований спеціаліст не припиняє вчитись. Навчання продовжується протягом усієї бібліотечної кар'єри спеціаліста із бібліотекознавства та інформології. Продовжитись навчання може у вигляді тренінгів, конференцій, дискусій тощо. Популярними на сьогоднішній день є тренінги, розроблені провайдерами (постачальниками) баз даних наукової інформації, адже із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та швидким поширенням Інтернет-послуг, більшість користувачів бібліотек почала надавати перевагу електронним ресурсам.

Аби бути у курсі останніх інформаційних тенденцій, сучасний бібліотекар повинен професійно володіти знаннями та вміннями із використання

електронних баз даних наукової інформації, окрім цього він повинен також вміти навчити користувача здійснювати ефективний та правильний пошук у цих базах даних. До того ж сучасний бібліотекар повинен бути готовим представити свою бібліотеку у мережі Інтернет [108, с. 127].

Можна розглянути як приклад навчальний посібник з основ інформаційного пошуку, розробленого провайдером баз даних наукової інформації STN (Science and Technical Information Network, мережа наукової та технічної інформації). STN є агенцією із постачання баз даних [17, с. 28, 29]. Ця організація розробила навчальний посібник для бібліотекарів та інформологів. Посібник присвячено принципам інформаційного пошуку у базах даних наукової інформації, які надає цей постачальник.

На думку агенції як бібліотекарі, так і студенти магістерських програм із бібліотекознавства та інформології повинні володіти у повній мірі такими знаннями: принципи роботи з базами даних наукової інформації, різновиди інформаційного пошуку, обробка результатів інформаційного пошуку (фільтрування), користувацьке налаштування інтерфейсу, розрахунок вартості пакету баз даних відповідно до потреб бібліотеки, робота з програмними продуктами агенції STN [322, с. 6 - 124].

Одним із практичних завдань сучасного бібліотекаря є допомога користувачеві у пошуці необхідної інформації. Спроможність знаходити можливості доступу та здійснювати ефективний інформаційний менеджмент називається інформаційною грамотністю (information literacy) [309, с. 13]. Інформаційна грамотність впливає безпосередньо на успішність наукової діяльності, тому що саме від неї залежить вміння оперативно обробляти інформацію та визначати її релевантність [74, с.15 - 18].

Термін найближчий до інформаційної грамотності – «інформаційна компетентність». Для того, аби порівняти ці два терміни, потрібно звернутись до терміна «компетентність у навчанні». Компетентністю у навчанні називають знання, «яке людина набуває не лише під час вивчення предмета, групи

предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища». [40, с. 408].

Звідси випливає, що інформаційна компетентність – це знання, набуте в процесі навчання та самостійної наукової діяльності, що передбачає самостійне використання інформаційних ресурсів та визначення релевантності інформації і спрямоване на успішне виконання наукової та дослідницької роботи.

Базові складові інформаційної компетентності в контексті бібліотекознавства можна уявити у вигляді інтеграції таких складових: інформаційний пошук; вміння користуватись бібліотечно-інформаційними ресурсами; основні джерела надходження інформації; вміння визначати релевантність матеріалів [109, с. 3 -12].

Тренінги з інформаційної грамотності для користувачів бібліотек переважно проводять самі бібліотекарі. Цим підтверджується важливість педагогічної підготовки для майбутніх фахівців у галузі бібліотечної справи та інформаційних послуг. Саме тому більшість навчальних планів включає педагогіку до переліку якщо не обов'язкових, то принаймні вибіркових дисциплін.

Оскільки інформація подається у безлічі форматів різними провайдерами, надходить з різних джерел і доступна через низку інтерфейсів, сучасні дослідники часто звертаються за порадою до спеціалістів із інформаційного пошуку – бібліотекарів.

На сьогоднішній день у США та країнах Західної Європи ведуться дискусії щодо включення тренінгів з бібліотечної та інформаційної грамотності як дисципліни або цілого курсу до більшості докторських або магістерських програм різних спеціальностей [309, с. 13].

На відміну від моделей освіти та шляхів розповсюдження інформації у мережі Інтернет, традиційні навчальні установи повільніше підлягають впливу інформаційних новітніх технологій. Саме тому навчальне середовище поступово починає зміцнювати свої позиції у віртуальних мережах. Всесвітньої популярності нині набули такі ресурси як: Вікіпедія (Wikipedia) та Вікімедія

(Wikimedia), котрі доступні для публічного обговорення та редагування [214, с. 3].

Процес компіляції таких ресурсів розвиває наукову комунікацію та провокує наукову дискусію. Звідси випливає, що концепти віртуального навчального закладу та дистанційного навчання виходять на передній план. Термін, яким К. Девідсон та Д. Голдберг означили процес навчання у мережі Інтернет називається «цифрове» або «партисипативне навчання» (digital learning, participatory learning) [214, с. 5; 216].

Сучасний американський педагог Дж. Велеціанос (G. Veletsianos) визнає, що технологічні інноваційні тенденції суттєво змінили сучасне суспільство і у цьому він суголосний зі своїми колегами, згадуваними вище. Він констатує появу таких новітніх технологій, котрі застосовуються в освітньому процесі: Інтернет-навчання, технології Веб 2.0, електронні класи тощо [340, с. 3-4; 51; 52].

Такі технології, що виникають (emerging technologies) або як їх ще називають інформаційно-комунікаційні технології, використовуються у: дистанційному навчанні, навчанні для дорослих, медичній освіті, вивченні мов тощо [291, с. 91-105; 67]. Навіть подача контрольних робіт, оцінювання результатів успішності студентів на сьогодні також може відбуватись посередництвом мережі Інтернет [340, с. 6; 65, с. 158-164].

Завданням бібліотекаря є не тільки навчити шукати інформацію у базах даних, але й навчити користувача правильно оперувати технологічними пристроями, які цей інформаційний пошук уможливають. Від вміння бібліотечного працівника пояснити та навчити принципам інформаційної грамотності та технологічної компетентності залежить рівень розуміння користувачем цих принципів та ефективність його подальшого самостійного інформаційного пошуку для здійснення власних досліджень.

Бібліотеки університетів підтримують програми із бібліотекознавства та інформології, надаючи базу практики для майбутніх колег. Окрім цього, вони також сприяють навчанню протягом життя (неперервній освіті, освіті дорослих) шляхом проведення тренінгів для практикуючих бібліотекарів [115; 116; 123].

Так, бібліотека університету Ватерлоу (США) співпрацює з іншими університетськими підрозділами, сприяє розвитку університету, допомагає надавати освітньо-наукові послуги. Серед основних пріоритетів бібліотеки чітко виділяються такі: неперервна освіта, вільний доступ до знань на всіх рівнях, інтелектуальна свобода, захист персональних даних, спілкування та співпраця (наукова комунікація), постійний розвиток [131, с. 10-30].

Основним принципом, за яким працює бібліотека університету Ватерлоу є читачецентризм (орієнтація послуг бібліотеки на задоволення потреб користувача).

Відповідно до цього принципу метою бібліотеки визначено створення для читача (користувача) належних умов, що сприяють поінформованості, творчому та інтелектуальному розвитку особистості [262, с. 5].

Працівники бібліотеки повинні працювати у відповідності до її місії, бути орієнтованими на потреби користувача, проявляти себе як творчі особистості, які допомагають будувати гнучку систему бібліотечного обслуговування користувачів. Адміністрація бібліотеки при цьому сприяє підвищенню кваліфікації бібліотечних кадрів та проводить тренінги із визначення інформаційних потреб клієнта, вміння знаходити релевантні ресурси відповідно до користувацьких запитів, надання доступу до цих ресурсів та сприяння ефективному їх використанню [262, с. 5].

Отже, усе вищевикладене можна узагальнити у вигляді таких тенденцій, котрі нині є актуальними у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у США:

- ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотекознавстві ;
- інтеграція бібліотекознавчих та педагогічних студій;

- забезпечення умов вільного доступу до інформаційних ресурсів;
- посилення уваги до інформаційної безпеки та захисту персональних даних;
- орієнтація на користувача – читачецентризм.

Зауважимо, що історичний розвиток бібліотекознавства та інформології у США сприяв виникненню саме таких тенденцій професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, адже бібліотечна освіта залежить напряму від потреб професії.

РОЗДІЛ 3

ЗНАЧЕННЯ ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМОЛОГІЇ У США ДЛЯ УКРАЇНИ

3.1. Стан професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні

Для того щоб розглянути сучасну систему професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні, необхідно дослідити витоки бібліотекознавства, а також передумови виникнення та історичний розвиток бібліотечного фаху на теренах нашої держави. У питанні аналізу витоків бібліотечної професії в Україні варто проаналізувати позицію професора В. Бабича. Вона у дечому суголосна із точкою зору Р. Рубіна, зокрема у тому, що автономія бібліотечної професії пов'язана із виникненням книгодрукування та накопиченням книг, а також у тому, що спочатку бібліотеки обслуговували вчені, письменники та духовенство.

На думку професора Бабича бібліотечна професія сформувалась у другій половині XIX століття. Спільною рисою розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у різних країнах світу він називає формування бібліотечної професії у контексті іншого фаху [5, с. 5 – 6; 7].

З розвитком науки та техніки відбувся перегляд стандартів професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, її еволюція. Сучасність поставила нові вимоги до бібліотечної професії, збагативши її новими особливостями (якостями, притаманними менеджерам, інформологам тощо).

Підготовка фахівців у бібліотечній галузі в Україні розпочалась у 1925 – 1926 навчальному році, коли у Харківському інституті народної освіти (ХІНО), котрий пізніше став Харківським державним бібліотечним інститутом (ХДБІ), відкрився факультет політосвіти. На погляд українського бібліотекознавця Н. Березюк: «Це була єдина установа в Україні такого профілю з трирічним

курсом навчання, згодом – чотирирічним.» [12, с. 32]. Власне бібліотечне відділення з'явилося у вищезгаданому ВНЗ у 1927 – 1928 навчальному році. Його випускники отримували на той час кваліфікацію «організатор бібліотечної роботи».

1964 рік у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології України ознаменувався реорганізацією ХДБІ в Харківський державний інститут культури (ХДІК), в якому на той момент з'явилися такі спеціалізації як: масові і наукові бібліотеки, технічні бібліотеки та книгознавство. Бібліотечний факультет цього вишу «...зі щорічно зростаючим контингентом обох форм навчання вніс гідний вклад у підготовку висококваліфікованих спеціалістів.» [12, с. 34]. За три роки до того у Києві було відкрито Київську філію ХДІК, яка у 1968 році пройшла шлях реорганізації в Київський державний інститут культури (КДІК). Цей ВНЗ зараз носить назву Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ) [9, с. 4 - 8]. У 1979 році було відкрито також Рівненський державний інститут культури [5, с. 6].

Потреба у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні виходила із практичних вимог часу, а от важливість інформологічної складової професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні стала відчутною наприкінці 80 - х на початку 90 - х рр. XX століття [148]. Відбулось це у зв'язку із розвитком новітніх технологій. Цей факт не міг не вплинути на стан та перспективи подальшого розвитку бібліотечної галузі в Україні. З огляду на потреби галузі, на бібліотечному факультеті КДІК у 1993 – 1994 роках під керівництвом декана В. Бабича було запроваджено нову концепцію професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі та розвитку факультету на довготривалу перспективу. Втіленням цієї концепції на практиці стала реорганізація структури бібліотечного факультету при збереженні діючого кадрового потенціалу. Факультет дістав назву бібліотечно-інформаційних систем і мав два відділення: універсальних бібліотечно-інформаційних систем та галузевих бібліотечно-

інформаційних систем [5, с. 6]. У зв'язку із розширенням сфери впливу бібліотекознавства у 1995 році в КДІК та ХДІК було введено нову на той час спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», що у подальшому призвело до створення нового факультету КДІК з аналогічною назвою. Введення цієї дисципліни було зумовлено потребою в універсальних спеціалістах [5, с. 7].

Факультет бібліотечно-інформаційних систем КДІК пропонував такі форми навчання як стаціонарна (4 роки) та вечірня (5 років). Навчальний процес забезпечувався сімома загальнонауковими та стількома ж спеціальними кафедрами. Спираючись на праці В. Бабича та В. Пашкової, потрібно сказати, що у 2005 році гостро стояло питання відкриття нових спеціальностей та їх актуальність на ринку праці [7, с. 8]. Навчальний процес книгознавчого циклу у РДГУ включає такі дисципліни: «Книгознавство та історія книги» (198 год.); «Едиціологія» (126 год.); «Бібліополістика» (90 год.); «Статистика друку» (108 год.). Для магістрів також читається дисципліна «Книгознавство та едиціологія» (108 год.).

Восьмий семестр ОКР «спеціаліст» в РДГУ передбачає вивчення дисципліни «Бібліополістика», тобто історичних, теоретико-методологічних і організаційних аспектів книготоргівельної справи. Зміст дисципліни передбачає вивчення: теоретичних засад книготоргівельних процесів, історію книготоргівлі, методіку книгорозповсюдження та організацію процесу книготоргівлі. У першому семестрі ОКР «магістр» студенти вивчають дисципліну «Книгознавство та едиціологія». Вона передбачає порівняльний аналіз поглядів вітчизняних та іноземних бібліотекознавців на питання книгознавства та видавничої справи [181, с. 135 - 137].

Досвід Харківської державної академії культури (ХДАК), зокрема особливості викладання та вивчення дисципліни «Інформаційна аналітика» на факультеті бібліотекознавства та інформатики ХДАК для магістрів, котрі проходять навчання за спеціальністю «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство» в Україні вважається передовим. «Академія стала відомим

діючим центром культури та мистецтва за її межами... Значно підвищена якість науково-дослідницької та творчо-виконавської діяльності в ХДАК...Набір у докторантуру здійснюється з чотирьох наукових спеціальностей: теорія та історія культури; документознавство; архівознавство; книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство; музичне мистецтво. Набір в аспірантуру – з дев'яти наукових спеціальностей...», – констатують фахівці бібліотечної справи В. Шейко, М. Каністратенко та Н. Кушнарєнко [183, с. 75-86].

Сучасна українська система професійної підготовки бібліотечних фахівців перебуває під впливом глобальних освітніх тенденцій, таких як: неперервність освіти, індивідуальний підхід, розвиток когнітивних здібностей особистості, адаптація навчального процесу під потреби особистості, стимулювання саморозвитку; вітчизняних освітніх тенденцій, що склались в умовах переходу до Болонської системи; вимог сучасної бібліотечної практики до підготовки бібліотечних фахівців [199, с. 125].

На думку В. Ільганаєвої, бібліотечний соціальний інститут посідає одне із провідних місць у системі соціальних комунікацій суспільства. Вона вважає, що через невизначеність терміна «бібліотечна діяльність» при необхідності прийняття рішень у трансформаційних ситуаціях в галузі та при системній перебудові бібліотечної справи, фахівцям доводиться щоразу переглядати зміст цього поняття [57, с. 109-110; 15]. За своєю структурою бібліотечна діяльність складається із зовнішнього та внутрішнього рівнів, що взаємодіють між собою з метою вироблення засобів для подолання професійних суперечностей при задоволенні суспільних інформаційних потреб.

У цьому контексті дуже важливо наголосити на ролі аналітичного компоненту у бібліотечній діяльності; зокрема він присутній у таких видах бібліотечної діяльності як: складання бібліотечного опису, систематизація та класифікація документів, каталогізація інформаційних ресурсів, анотування та реферування джерел інформації [170; 175; 180].

Цей компонент також притаманний інтелектуальній складовій процесу обслуговування користувачів та роботи з інформаційними ресурсами, процесу організації конференцій, розвитку творчого мислення фахівців бібліотечної справи [57, с. 111 - 112]. На сьогоднішній день в Україні спостерігається тенденція до переорієнтації бібліотекознавства з галузі культури на соціальні комунікації, проте згідно з чинним законодавством поки що відбулось лише перейменування спеціальності і вилучення зі списку спеціальностей «документознавства», як це показано у таблиці 3.1. Маємо надію, що зміни уподальшому торкнуться не лише назв спеціальностей, а й змісту професійної підготовки, що повинно докорінно вплинути на професійні компетентності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні.

Таблиця 3.1.

Хронологічна таблиця внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ на прикладі бібліотекознавчих спеціальностей [101; 102; 103; 104; 105]

Рік видання постанови	ОКР	Галузь знань з кодом	Спеціальність / Напрямок підготовки	Код спеціальності
1997	молодший спеціаліст	0201 культура	Бібліотечна справа	5.020106
	бакалавр			6.020100
	спеціаліст			7.020102
	магістр			8.020102
	молодший спеціаліст	0201 культура	Діловодство	5.020107
	бакалавр			6.020100
	спеціаліст			7.020105
	магістр			8.020105
			Документознавство та інформаційна діяльність	

Продовження таблиці 3.1

2006	бакалавр	0201 культура	Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія	6.020102
			Документознавство та інформаційна діяльність	6.020105
2007	молодший спеціаліст	0201 культура (гуманітарні науки та мистецтво)	Бібліотечна справа	5.01020201
			Діловодство	5.01020501
2010	спеціаліст	0201	Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія	7.02010201
	магістр	Культура		8.02010201
	спеціаліст	0201	Документознавство та інформаційна діяльність	7.02010501
	магістр	Культура		8.02010501
2015	для всіх ОКР	02 Культура і мистецтво	029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа	Не конкретизовано
			Документознавство - відсутнє	

Із таблиці видно що, спеціальність «Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографія» змінило назву на «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», проте все ще залишилось у галузі культури.

Інформаційна аналітика на сьогодні є свідченням інтелектуалізації професії бібліотекаря. Це означає, що бібліотечну галузь неминуче чекають перетворення з огляду на новий вектор професії: переорієнтацію на суспільство знань, інформаційне суспільство, інформатизацію та автоматизацію повсякденних процесів [99, с. 201; 112, с.38-42]. О. Кобелев зауважує: «... курс «Інформаційна аналітика», що викладається в ХДАК, розглядається як навчальна дисципліна, що в контексті сучасних досягнень теорії бібліотекознавства та

соціальних комунікацій посилює світоглядну і теоретичну професійну підготовку магістрів зі спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія.» [61, с. 108].

Студенти, що навчаються за вищезазначеною спеціальністю при вивченні курсу «Інформаційна аналітика» повинні опанувати історичні джерела та теоретичні засади дисципліни, вміти застосовувати методи аналізу та синтезу інформації, вміти освоювати досліджуване предметне поле, вміти встановлювати і виявляти причинно-наслідкові зв'язки та фактори ризику у галузі, розвивати свої прогностично-аналітичні здібності та отримувати практичний досвід при створенні оглядово-аналітичних матеріалів [61, с. 109]. Важливість інформаційної аналітики для спеціалістів із книгознавства та бібліографії можна пояснити тим, що бібліографічна інформація виникає у результаті аналітико-синтетичної обробки документів і є посередником в документальній комунікації [182, с. 29 - 31].

Документознавство – ще одна важлива складова соціо-комунікаційних процесів загалом та бібліотечної діяльності зокрема. Піонером вітчизняного документознавства можна назвати Н. Кушнарєнко, котра у 1997 році опублікувала перший український підручник із цієї дисципліни [11, с. 80].

Потребу у виокремленні такої дисципліни як «документознавство» сучасний український бібліотекознавець В. Бездрабко пояснює так: «...на тлі розвитку різних галузей знань, сфокусованих на вивченні документа, зростає необхідність виявлення закономірностей еволюції документа як центральної ланки, ядра об'єкта документознавства, середовища його створення та побутування, різних аспектів суспільної практики (історичний аспект), визначальних гносеологічних тенденцій теоретичної і прикладної сфери досліджень, ліній безперервності й поступальності в розгортанні студій (теоретичний аспект), базових методів і методологій документознавчої науки (методологічний аспект).» [11, с. 81].

Кожна наука розвивається відповідно до певних закономірностей, проте конвергенція цього розвитку з практичними та освітніми вимогами

спостерігається не завжди. На думку Н. Кушнарєнко, наука про документ (документознавство) не є виключенням [70, с. 9].

Вплив документованої інформації на усі сфери суспільного життя та діяльності спричинив активний розвиток документознавства як науки та як навчальної дисципліни [70, с. 10]. Варто зазначити, що при модернізації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні потрібно зважати на посилення ролі бібліотек у системі наукових комунікацій в умовах розвитку інформаційного суспільства. На думку Г. Шемаєвої, вчені-бібліотекознавці розробили кілька підходів для вивчення системи наукових комунікацій та ролі бібліотек у: документний, інформаційний, соціально-комунікаційний, комунікаційно-когнітивний [186, с. 125].

Основні принципи діяльності бібліотеки як соціального інституту в Україні повністю співпадають із принципами бібліотечної справи у США, описаними Р. Рубіном. Проте Р. Рубін наголошує на тому, що структурування, зберігання та розповсюдження інформаційних ресурсів, передусім, – завдання бібліотекарів як працівників інформаційної галузі [305, с. 1-5].

Це означає, що підходи до роботи з інформаційними ресурсами у США та в Україні мають однаковий вектор, але різняться у плані бачення ролі виконавців цієї роботи. Якщо в Україні під виконавцем мається на увазі бібліотека як соціальний інститут, то в США особливу увагу звертають на професіонала (бібліотекаря) як виконавця цього завдання (місії), чия діяльність пов'язана напряму із діяльністю інформаційної установи (бібліотеки), де він працює. Тобто, по-різному розставлені пріоритети, оцінка можливостей фахівців як особистостей та установ як соціальних інститутів. За наявності спільного вектору дій спостерігається диференціація у поглядах на його реалізацію та імплементацію в умовах соціальної комунікації.

Метою цього напряму є підвищити ефективність діяльності організації, зокрема бібліотеки, шляхом спільного використання внутрішньоорганізаційної інформації з метою прийняття рішень та розвитку інноваційних процесів. Управління знаннями має подвійну природу: управління інформацією та

управління особами, котрі володіють певною інформацією [3, с. 141]. Дисципліна «управління інформацією» (Knowledge Management) викладається у бібліотечних школах США на магістерських програмах із бібліотекознавства та інформології. В Україні цей напрям у контексті бібліотечної галузі потребує більш детального вивчення.

Українські науковці-бібліотекознавці з Національного університету «Львівська політехніка» Н. Кунанець та А. Ржеуський, застосувавши модель комунікації К. Шеннона для аналізу діяльності бібліотек дійшли висновку, що: п'ять виокремлених дослідником складових, а саме: джерело інформації, передавач, канал, приймач, споживач існують у документно-інформаційних системах, підсистемами яких можна вважати бібліотеки [69, с. 4]. Це означає, що принципи інформології є суголосними із принципами бібліотекознавства.

Питання професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі в Україні можна розглянути на прикладі Харківської державної академії культури. Цей вищий навчальний заклад вважається одним із провідних закладів бібліотечно-інформаційної та культурологічної освіти. Підготовка бакалаврів, спеціалістів і магістрів здійснюється за 11 напрямками з таких галузей знань: «культурологія»; «мистецтво»; «педагогічна освіта»; «менеджмент і адміністрування». Освітній процес забезпечено 8 факультетами та 29 кафедрами [141].

ХДАК також готує науково-педагогічні кадри. В академії діє аспірантура зі спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. ХДАК також здійснює професійну підготовку фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Академія видає збірки наукових праць: «Вісник Харківської державної академії культури» та «Культура України». Ці збірки затверджені МОН України як фахові із історичних наук, педагогічних наук, культурології та соціальних комунікацій. Зміст освіти містить потужний дослідницький компонент і у прослідковується паралель із американською професійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології.

Науковий компонент є важливим елементом не лише у формуванні міцного фундаменту професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, але й відіграє значну роль у становленні бібліотекознавства як науки та у процесі розвитку бібліотечної професії. Стан справ такий, що зростання кількості документної інформації, у тому числі й в електронному виді, що як зауважує П. С. Шпиґа: «...ставлять перед бібліотеками важливі технічні та організаційні проблеми, вирішення яких потребує залучення сучасних математичних методів дослідження. Одним з найбільш відомих й ефективних є метод математичного моделювання.» [188, с. 104].

У професійному бібліотечному середовищі широкого розповсюдження отримало питання дослідження інформаційної культури (ІК). На думку І. Коханової: «В умовах інформатизації суспільства .. ІК кожної окремої особистості в цілому розглядається як частина загальнолюдської культури.» [64, с. 3].

Потрібно підкреслити, що багатозначність поняття «інформаційна культура», полягає у тому, що одночасно це поняття означає як стан фонду (його інформаційне наповнення), так і вміння бібліотекарів та споживачів інформації (читачів) працювати з інформаційними ресурсами [64, с. 3; 89, с. 1]. Тема підвищення кваліфікації дипломованих бібліотечних працівників та організації міжнародних візитів з метою обміну досвідом керівних кадрів у бібліотечній галузі є дуже актуальною тенденцією у контексті освіти протягом життя. Плідну співпрацю на міжнародному рівні вдалося встановити із бібліотеками різних європейських країн та Сполучених Штатів Америки через програму «Бібліотміст».

У ході таких візитів з обміну досвідом українські бібліотекарі вдосконалювали свої професійні знання та розширили власне бачення ролей бібліотекаря і бібліотеки у сучасному суспільстві. Головними тенденціями зарубіжного бібліотекознавства, які варто запозичити українським фахівцям є: інновації в обслуговуванні користувачів (дружнє обслуговування, особистісний підхід, позитивне мислення); новий погляд на процес комунікації між

користувачем та бібліотекарем; усвідомлення того, що читачі сприймають кожного бібліотекаря як втілення бібліотеки загалом; наявність дискусії у трудовому колективі як свідчення активної участі у формуванні організаційної спроможності бібліотеки; адаптація концепції освіти протягом життя у бібліотечній галузі як одного із чинників, що уможливило якісне підвищення кваліфікації бібліотечних працівників [137, с. 3 - 10].

Розглядати сучасну бібліотечну освіту варто з усвідомленням ролі сучасної бібліотеки в суспільстві. Сучасні українські бібліотекознавці все більше починають дотримуватись позиції, що бібліотека сьогодні як соціальний інститут – один із потужних елементів процесу функціонування соціальних комунікацій. Т. Вилегжаніна висловлює думку, що бібліотеки повинні поєднувати традиційну культуру обробки інформації та нові інформаційні технології. На користь інтеграції бібліотечної справи з інформологією на теренах України свідчить той факт, що на зміну традиційному бібліотечному обслуговуванню прийшли нові форми надання інформації, що сприяють економії часу користувача на задоволення інформаційних потреб. Значні інновації здійснюються бібліотеками для реалізації базової інформаційної функції [19, с. 6].

Сучасна бібліотечно-інформаційна галузь в Україні серед багатьох інших питань розглядає також питання моніторингу наукового потенціалу та оцінки наукових здобутків вітчизняних дослідників. Саме тому питанням бібліометрії та наукометрії приділяється значна увага. Причиною цьому можуть бути економічні, соціальні чинники, зокрема, на думку провідних вітчизняних бібліотекознавців Л. Костенка, О. Жабіна, О. Кузнецова, Є. Кухарчук, Т. Симоненко, постійне зростання інтересу до наукометричних досліджень з боку владних структур, потребує запровадження на практиці «управлінської діяльності методів бібліометричного та наукометричного аналізу інформаційних потоків.» [63, с. 8].

Ці галузі бібліотечних досліджень нині лежать у площині радше науковій, аніж освітній, тому ці наукові дисципліни лише на початку свого шляху

трансформації в дисципліні освітні (навчальні). За спостереженням сучасного українського бібліотекознавця С. Назаровця, мережа Інтернет уможливила для учених отримання зручного доступу до значної кількості наукових ресурсів. Використання нових інформаційно-комунікаційних технологій значною мірою удосконалило пошуковий апарат, оптимізувало процес пошуку інформації, дало змогу вченим аналізувати більшу кількість матеріалів та налагоджувати наукову комунікацію з колегами [87, с. 77].

Україна має потенціал для розвитку бібліотечної освіти у світлі сучасних інноваційних тенденцій. Для цього наявні усі передумови: потужна освітня база, яка формувалась довгий час, готовність до застосування та адаптації сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, бажання переймати зарубіжний досвід та на основі найкращих іноземних практик розробляти власні стратегії розвитку професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології.

3.2. Порівняння професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства в США і Україні

Для здійснення порівняльного аналізу професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США та Україні перш за все необхідно визначити критерії, за якими цей порівняльний аналіз буде проведено [76; 78; 107; 111; 117]. Отже, наше порівняння здійснено за такими критеріями:

- нормативна база розвитку вищої освіти і професійної підготовки таких фахівців;
- структура професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології за рівнями вищої освіти;
- зміст професійної підготовки, що відображає зв'язок бібліотекознавства із науками: інформаційними – у США, історичними (гуманітарними) – в Україні;

- сертифікація програм, зокрема принципи, за якими здійснюється акредитація навчальних програм із бібліотекознавства та інформології [171, с.242-244].

Роботи сучасних американських та вітчизняних бібліотекознавців та педагогів свідчать про те, що найбільш різючі відмінності помітні у структурі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США та Україні; у формах організації навчання; у стані розвитку інформології в контексті бібліотекознавчих дисциплін. Особливої уваги потребує тема підвищення кваліфікації бібліотечних працівників та післядипломна освіта у галузі бібліотекознавства та інформології.

Зауважимо, що зі здобуттям Україною незалежності, з'явилась необхідність у реформуванні системи освіти з урахуванням світового та європейського досвіду і на аспекти післядипломної освіти та підвищення кваліфікації бібліотечних працівників також варто звернути більшу увагу [21; 22; 23; 79, с. 439].

Різність підходів до здійснення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології США та України можна легко проаналізувати, розглянувши освітньо-кваліфікаційні рівні та спеціальності, а також історичні передумови формування спеціальності «бібліотекознавство» як такої.

У таблиці 3.2 наведено порівняння рівнів вищої освіти та навантаження в Україні і США. О. Олійник головними ознаками розвитку американської інформаційно-бібліотечної освіти вважає:

- реформування та інформатизацію вищої освіти США;
- модернізацію навчального процесу у вищих бібліотечних школах; динамічні процеси навчання засобами інформаційних технологій;
- ефективне упровадження у вищих бібліотечних школах інформаційних технологій дистанційного навчання для забезпечення доступності, індивідуалізації та варіативності навчання здобувачів вищої освіти [91, с. 55].

Таким чином, становлення американської професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології та її розвиток дуже сильно залежні від стану розвитку суспільства, тому, окрім освітніх чинників, варто враховувати й менталітет американського суспільства.

Таблиця 3.2.

Порівняння рівнів вищої освіти та навантаження в Україні та США

Критерії та показники порівняння	США	Україна
Початковий рівень		
	Асоціант наук/мистецтв	Молодший бакалавр
Кількість кредитів (ЄКТС для України та кредит-годин для США)	60	90-120
Перший рівень		
	Бакалавр наук/мистецтв	Бакалавр
Кількість кредитів	120-134	180-240
Другий рівень		
	Магістр наук/мистецтв	Магістр
Кількість кредитів	30-64 + 30-60% наукового компоненту	90-120 + 30% наукового компоненту
Освітньо-науковий рівень		
	Доктор філософії	Доктор філософії
Кількість кредитів	Встановлюється установою	30-60
	Доктор бібліотекознавства (професійно-науковий ступінь)	-
Науковий рівень		
	Доктор наук	Доктор наук
Кількість кредитів	Не визначено	Не визначено

Як видно із таблиці, в США для кожного рівня вищої освіти передбачено менше навантаження, ніж в Україні (беручи до уваги, що більшу частину навантаження складає самостійна робота, адже кожна кредит-година складається із 1 години аудиторних занять та 2 годин самостійної роботи).

Для початку потрібно провести паралелі між передумовами виникнення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США та

в Україні. У Сполучених Штатах Америки професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології виникла у середині XIX століття [152]. Статусу окремої фахової дисципліни бібліотечна справа набула у 1883 році у Колумбійському університеті. Виникнення професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США було зумовлене вимогами часу: науково-технічним прогресом, котрий вплинув на швидкість розповсюдження інформаційних ресурсів; популяризацію концепції освіти протягом життя; модифікацією ролі бібліотеки як соціального інституту.

В Україні бібліотечна справа як навчальна дисципліна виникла у Харківському інституті народної освіти (ХІНО) та протягом 1925-1926 навчального року викладалась на факультеті політосвіти [5, с. 5 - 6]. Вимоги до бібліотечних фахівців, а конкретніше – до професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології були зумовлені нечітко. Для реалізації необхідних механізмів запуску професійної підготовки за цим напрямком бракувало педагогічних кадрів, матеріально-технічної бази, методичних матеріалів. Бібліотекознавча традиція була успадкована з радянських часів та вважалась застарілою, про що зокрема свідчив факт зв'язку методології викладання із політичною ідеологією, домінантною на той період часу [12, с. 32].

Головна відмінність між професійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології у США та в Україні полягає у тому, що США чітко усвідомили необхідність у професійній підготовці бібліотечних кадрів та доклали максимум зусиль для якнайефективнішої реалізації освітніх стандартів із цього напрямку. Бібліотечна справа у США була прив'язана не до політичної ідеології, а до соціальних та економічних процесів, що відбувались в освіті та науці. На противагу цьому, в Україні бібліотечна справа мала стійку прив'язку до комуністичної ідеології, що власне й вплинуло на подальший розвиток української професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології [240, с. 72-79; 352, с. 5]. Очевидно, що різні історичні передумови по-різному вплинули на розвиток цієї галузі у країнах, що порівнюються у цьому

дослідженні. У США пріоритетною стала просвітницька мета застосування інформаційних ресурсів, в радянській Україні – ідеологічна та пропагандистська.

При порівняльному аналізі систем освіти США та України варто звернути особливу увагу на освітньо-кваліфікаційні рівні. Згідно чинного Закону України «Про вищу освіту» рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти поділяються таким чином:

- початковий рівень вищої освіти (короткий цикл) – молодший бакалавр (90–120 кредитів ЄКТС);
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти – бакалавр (180 – 240 кредитів ЄКТС);
- другий (магістерський) рівень вищої освіти – магістр (90 – 120 кредитів ЄКТС та не менше 30 % наукового компоненту);
- третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти – доктор філософії (30–60 кредитів ЄКТС);
- науковий рівень – доктор наук.

У цьому Законі зазначено, що: «Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук.» [45].

У системі вищої освіти США прослідковується певна схожість із вищезгадану українською системою, проте з певними відмінностями:

- 1) наявність переддипломного ступеню асоціанта наук, мистецтв та прикладних наук (60 кредитів-годин);
- 2) бакалаврський ступінь мистецтв та наук (120 – 134 кредитів-годин);
- 3) магістерський ступінь мистецтв та наук, а також бізнес адміністрування (30–64 кредитів-годин);
- 4) доктор філософії (чіткої кількості кредитів-годин не вказано, оскільки вона залежить від спеціальності).

До того ж на магістерському рівні компонент наукової та дослідницької роботи також є обов'язковим і в середньому складає від 30 до 60 % [91, с. 51-55]. Отже, замість ступеню молодшого бакалавра на рівні короткого циклу, у США існує ступінь асоціанта.

На науковому рівні у США відсутній ступінь доктора наук, а ступінь доктора філософії є дуже гнучким та багатофункціональним, при чому він буває двох видів – професійного та наукового. Наприклад, доктор бібліотечних наук у США – це особа, котра займається управлінською діяльністю (менеджментом). Для отримання ступеню доктора бібліотечних наук, як правило, складається іспит без обов'язкового проведення дисертаційного дослідження.

Напротивагу цьому ступеню, доктор філософії із бібліотекознавства та інформології – особа, котра займається науково-дослідницькою діяльністю у своїй галузі і для отримання цього ступеню складає іспит з обов'язковим написанням дисертаційного дослідження. В Україні немає практики поділу докторських ступенів на професійні та наукові.

Окрім усього попередньоозначеного, варто зауважити той факт, що в Сполучених Штатах Америки бібліотечна школа – це автономне утворення в структурі вищого навчального закладу, що має свою місію, візію, філософію, політику управління тощо [318; 319]. Аналогів таких установ у нашій державі немає.

За функціями бібліотечна школа подібна до кафедри університету, а виконавчий директор бібліотечної школи – до керівника (завідувача кафедри). Вимоги до завідувача кафедри відповідно до чинного законодавства України дещо подібні до вимог для виконавчого директора бібліотечної школи у США: «...Керівник кафедри повинен мати науковий ступінь та / або вчене (почесне) звання відповідно до профілю кафедри. ... Керівник кафедри забезпечує організацію освітнього процесу, виконання навчальних планів і програм навчальних дисциплін, здійснює контроль за якістю викладання навчальних дисциплін, навчально-методичною та науковою діяльністю викладачів.» [45, пункт 6, 7]. В Україні вищі навчальні заклади здійснюють професійну підготовку

фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи на рівнях: бакалавра, магістра, а також у аспірантурі [140; 141].

У США вищої бібліотечної освіти на рівні бакалаврату як такої немає. Серйозна професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у США починається з рівня магістра на базі будь-якого бакалаврату. Ще одне важливе зауваження стосовно бібліотечно-інформаційної освіти в Україні та США полягає у тому, що в США спеціальність носить назву: «Бібліотекознавство та інформологія» (Library and information science). Дедалі більше ця спеціальність набуває рис інформологічного характеру.

В Україні ж бібліотечна справа та інформаційна діяльність поки що відокремлені одна від одної, хоча навчальні плани нинішніх бібліотечних освітніх програм як магістерських, так і бакалаврських свідчать про поступову інтеграцію цих видів діяльності в освітньому просторі.

У якості прикладу для порівняння української та американської моделей професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології можна взяти два провідних ВНЗ: РДГУ та ХДАК. За бібліотечну освіту в РДГУ відповідає Факультет документальних комунікацій і менеджменту [140].

При ХДАК професійною підготовкою фахівців із бібліотекознавства та інформології опікується Факультет соціальних комунікацій студентів 1 - 5 курсу стаціонару факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури), а викладанням бібліотекознавчих дисциплін займаються такі кафедри: інформаційних технологій, інформаційно-документних систем, бібліотекознавства та соціальних комунікацій, бібліографознавства та інформаційно-бібліографічної діяльності, документознавства та книгознавства [86, с. 105 - 111; 141].

Навчальні плани бакалаврської та магістерської програм із книгознавства, бібліотекознавства та бібліографії, а також документознавства та інформаційної діяльності (на прикладі Рівненського державного гуманітарного університету та Харківської державної академії культури) включають в себе такі основні спеціальні дисципліни, які подано у таблиці 3.3 [140; 141].

Таблиця 3.3.

Узагальнений перелік навчальних дисциплін бібліотекознавчих та документознавчих спеціальностей в Україні

ДИСЦИПЛІНИ	Інформологічні
	<p>Web-дизайн; автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи; адміністрування баз даних; автоматизовані інформаційно- документні системи; електронні таблиці та бази даних; електронні бібліографічні ресурси; електронна книжкова торгівля; електронна комерція; електронний документообіг; електронні архіви; електронні технології у книговидаванні та книгорозповсюдженні; захист інформації в комп'ютерних системах; інтелектуальні системи; Інтернет / Інтранет технології; інформаційний аналіз і консалтинг; інформаційна аналітика; інформаційний менеджмент і маркетинг; інформаційні системи у книговидаванні / розповсюдженні; інформаційні системи менеджменту; інформаційна культура; інформаційне право; інформаційний менеджмент і маркетинг; інформаційний сервіс в Інтернет; інформаційні технології; інформаційні системи менеджменту; комп'ютерна графіка; комп'ютерна етика; комунікації в науці; математична теорія інформації; методи та засоби інформаційної діяльності; мультимедійні технології; організація баз даних; основи алгоритмізації; основи проектування інформаційних систем; офісне програмування; прикладна інформатика; програмні засоби обробки інформації; проектування баз даних; протоколи інтернет; системи управління електронним документообігом; системи електронних бібліотек та баз даних; системи обробки текстової та графічної інформації; теоретична інформатика; технологія інформаційних послуг; технологія та організація комп'ютерного діловодства.</p>
	Гуманітарні
	<p>етика та естетика; історія зарубіжної літератури; історія світової літератури; історія української літератури; історія української книги; історія української культури; культурологія; літературне редагування і стилістика; теорія і практика редагування; філософія науки.</p>

ДИСЦИПЛІНИ	Соціальні
	економіка бібліотечної діяльності; законодавство в бібліотечній справі; інтелектуальна власність; маркетинг та реклама в інтернеті; методика викладання спецдисциплін; нормативно-правові і управлінські основи діяльності навчального закладу; організація та методика науково-дослідної роботи; основи інтелектуальної власності; паблік рілейшнз у бібліотеці; патентна та ліцензійна діяльність; патентознавство та ліцензійна діяльність; педагогіка; педагогіка вищої школи та болонський процес; підприємництво в інформаційній діяльності; професійна етика; психологія продажу у книжковій галузі; реклама у видавничій діяльності; ринок інформаційних продуктів і послуг; сервіс в інформаційних технологіях; соціальні комунікації; соціологія книги.
	Бібліотекознавчі
	бібліографія дитячої та юнацької літератури; бібліографічна робота зі спеціальними видами документів; бібліографічна статистика; бібліографічні ресурси; бібліографознавство; бібліополістика; бібліотечно-інформаційна журналістика; бібліотекознавство; бібліотечне краєзнавство; бібліотечне обслуговування; бібліотечне суспільствознавство; бібліотечне фондознавство; бібліотечні інформаційно-пошукові системи; бібліотечно-бібліографічні ресурси Інтернет; бібліографія художньої літератури; видавничо-поліграфічна техніка і технології; вступ до фаху; дизайн книги; іноземна бібліографія; історія бібліографії; історія бібліотек; історія бібліотечної справи; книгознавство та історія книги; книжковий менеджмент і маркетинг; настільні видавничі системи; національні бібліотеки; організація і технології книговидання і книгорозповсюдження; організація і технологія бібліографічної діяльності; сучасний літературний процес; сучасні проблеми бібліографознавства; сучасні проблеми книгознавства.
Документознавчі та архівознавчі	
АСОД (АСПІ); архівознавство; бази даних в документознавстві; діловодство; документне забезпечення управління; документні класифікаційні системи; документні ресурси; документознавство; документологія; експертиза цінності документних пам'яток; зберігання та реставрація документів; індексування документів; методологічні проблеми документології; метрологія та стандартизація у видавничій справі; реферування документів; стандартизація в документно-інформаційних системах; управлінське документознавство.	

Отже, як видно з таблиці, навчальні дисципліни умовно поділені на: бібліотекознавчі, інформологічні, архівознавчі та документознавчі, соціальні та гуманітарні. Переважно більшість спеціальних дисциплін складають дисципліни інформологічного характеру, що свідчить про готовність українського бібліотекознавства до інтеграції з інформологією.

При порівнянні зі стандартним бібліотекознавчим курсом США виявлено такі відмінності в Українській системі бібліотечної вищої освіти:

- 1) відсутність курсу з роботи на довідці, абонементі чи будь-якому іншому підрозділі (диференціація за видами робіт);**
- 2) відсутність курсу із дизайну бібліотечних будівель;**
- 3) відсутність чіткої інтеграції інформології з бібліотечною справою.**

В розглянутому навчальному плані ми бачимо перелік предметів, направлених на формування інформаційної компетентності майбутнього бібліотечного фахівця, проте не бачимо предметів, котрі сприяли б навчання майбутніх бібліотекарів необхідним навичкам задля подальшого сприяння їх у формуванні інформаційної компетентності у користувачів бібліотек.

Немає у вітчизняних навчальних планах для майбутніх фахівців бібліотечної справи й обов'язкового циклу дисциплін, присвячених оцифруванню інформаційних ресурсів та їх менеджменту, а також курсу із вивчення обробки метаданих як елемента процесу оцифрування (в основному такі предмети викладаються як вибіркові курси) [129, с.4-8]. Значна різниця помітна між формами організації навчання на програмах із бібліотечних спеціальностях в Україні та США. На відміну від США в Україні існує чіткий розподіл на семінарські та лекційні заняття, практичні та лабораторні роботи, написання курсових, дипломних робіт тощо. В якості прикладу, керуючись графіком навчального процесу Рівненського державного гуманітарного університету (факультету документальних комунікацій та менеджменту) на 2014 – 2015 навчальний рік, можна виокремити такі основні види організації

навчання: теоретичне навчання; практика; зимова екзаменаційна сесія; літня екзаменаційна сесія; дипломування; державна екзаменаційна атестація [140].

Тобто підхід до організації навчального процесу у США та в Україні відрізняється. Це припущення можна зробити, базуючись на тому факті, що у системі вищої освіти США існують бібліотечні школи, котрі не мають відповідників в Україні, але діють за принципом кафедри, а в деяких університетах США, де такі бібліотечні школи мають більшу автономію – вони діють за принципом факультету або окремого університетського підрозділу, що має свою процедуру акредитації та ліцензування.

В Україні при ВНЗ, котрі випускають спеціалістів із бібліотечної справи, діють факультети, при яких існують бібліотекознавчі кафедри. Вітчизняна бібліотечна справа тісно пов'язана із документознавством, саме тому бібліотечні дисципліни зазвичай викладаються на документознавчих факультетах.

Щоправда зараз спостерігається нівелювання документознавства як навчальної дисципліни, що викликає занепокоєння у багатьох бібліотекознавців, архівознавців та документознавців, адже імплементація інформології не повинна витіснити традиційні дисципліни. Професійна підготовка бібліотекарів повинна бути гармонізована. Витіснення одних дисциплін іншими є неприпустимим, будь-яка імплементація нововведень повинна здійснюватись поступово і без шкоди для вітчизняних освітніх традицій, які дають позитивні результати.

У США зв'язок бібліотечної справи з інформаційними дисциплінами є досить органічним, тому бібліотечні дисципліни викладаються і в так званих «інформаційних школах», котрі є удосконаленими версіями бібліотечних шкіл. Щодо професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні, варто зауважити, що організаційні форми роботи у ВНЗ на бакалаврських та магістерських програмах класифікуються відповідно до усталених освітніх традицій нашої держави, – за кількістю осіб, котрі навчаються: індивідуальні, колективні, групові, фронтальні; за місцем навчання: у ВНЗ та за його межами; за часом навчання: здебільшого очна та заочна; за тривалістю занять: аудиторні та позааудиторні [98, с. 124].

Виробничу практику студенти бібліотечних ВНЗ зазвичай проходять у наукових, університетських, публічних бібліотеках. Відповідно до статті 49 Закону України «Про вищу освіту» від 01. 07. 2014 р.: «Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами: 1) очна (денна, вечірня); 2) заочна (дистанційна).» з можливістю поєднання форм навчання [45].

Відповідно до статті 50 вищезгаданого Закону: «1. Освітній процес у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи. 2. Основними видами навчальних занять у вищих навчальних закладах є: 1) лекція; 2) лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; 3) консультація. 3. Вищий навчальний заклад має право встановлювати інші форми освітнього процесу та види навчальних занять.» [45].

Сучасна освітня українська модель у дечому стає ближчою до моделі американської, а саме: завдяки тому, що форми навчання відтепер можуть комбінуватись, а форми організації освітнього процесу можуть регулюватись ВНЗ. Новий закон дає українським ВНЗ більшу автономію у цьому питанні, що наближує вітчизняні ВНЗ до зарубіжних, зокрема американських, де форми організації навчального процесу не мають чіткого розподілу і регулюються викладачами певних курсів. Стан інтеграції інформології у бібліотечну діяльність в Україні та США потребує детального розгляду. При вступі до бібліотечної школи в США на магістерську програму, абітурієнту необхідно скласти тест на інформаційну грамотність, в Україні ж профільним предметом, необхідним для вступу на бібліотечну спеціальність є українська мова та література.

Українська бібліотечна традиція тісно пов'язана із архівознавством, музеєзнавством, документознавством. Тобто, бібліотечна справа має тісні зв'язки із галуззю культури, проте останнім часом, все більше вона переміщується у площину соціальних комунікацій, що неминуче породжує нові взаємозв'язки, зокрема із дисциплінами інформаційного характеру: інформологією, інформатикою, математичною теорією інформації тощо.

Інтеграція бібліотечної справи із інформологією на теренах нашої держави мала місце не так давно, фактично, наприкінці 90-х рр. XX століття [33, с. 238-257]. У той самий час, Сполучені Штати Америки уже наприкінці 50 – х рр. XX століття почали використовувати перші інформаційні технології, намагалися спланувати, яким чином їх застосовувати у бібліотечній справі. Вони фактично з 70-х – 80-х рр. XX століття почали долучати інформаційні дисципліни до навчальних планів магістерських бібліотекознавчих програм. Хоча інформатика та бібліотекознавство довгий час йшли паралельно як дві окремих дисципліни, нині в усьому світі маємо інтегровану дисципліну «бібліотекознавство та інформологія» [255, с. 238 - 239]. У сучасному світі інформаційні дисципліни все більше поглинають бібліотечну науку, про що свідчить зокрема дослідження американських сучасних бібліотекознавців Ірини Лопатовської та Еллі Ренсом [270, с. 5 - 9].

Різні підходи в освіті США та України імплементуються і в контексті підвищення кваліфікації. На думку І. Макеєвої, діяльність бібліотеки сучасного вищого навчального закладу направлена на здійснення інформаційно-наукового супроводу освітнього процесу. Зміна освітньої парадигми, посилення самоосвітнього компонента ВНЗ, зростання значення інформаційної культури особистості в інформаційному суспільстві у сукупності детермінують зміну ролі та статусу наукової бібліотеки освітнього закладу. Саме тому в цьому контексті постає проблема створення «...системи підвищення кваліфікації (СПК) у сучасній соціально-комунікативній ситуації.» [80, с. 1].

Працівники галузі культури проходять підвищення кваліфікації при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв. Бібліотечні фахівці, котрі працюють у галузі освіти проходять підвищення кваліфікації в Університеті менеджменту освіти. Окрім того, у структурі Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв існує Головний тренінговий центр, а за підтримки Української бібліотечної асоціації здійснюються різні програми, у тому числі так звані «літні» та «зимові» школи бібліотекарів або бібліотечні школи, котрі по суті є програмами із підвищення кваліфікації та передбачають

відрядження до певного населеного пункту в Україні групи бібліотекарів, котрі беруть у цій програмі участь. Ця група на місці виконує різноманітні практичні завдання, передбачені тренерами, таким чином, удосконалюючи свою професійну майстерність [139].

У Сполучених Штатах Америки також поширена практика підвищення кваліфікації. Надати такі послуги можуть більшість бібліотечних шкіл в США. Головною відмінністю у цьому аспекті між Україною та США є кількість навчальних закладів, готових надати послуги із підвищення кваліфікації бібліотечних працівників; в Україні таких освітніх закладів значно менше. Ще однією відмінністю між українською та американською системами професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології є значення, яке надається виробничій практиці студентів. У США до цього питання ставляться дуже серйозно, адже така практика – це шанс у майбутньому працевлаштуватись випускникам бібліотечних шкіл. До того ж виробнича практика вважається офіційним стажем, наявність якого є обов'язковою при подальшому працевлаштуванні [225].

В Україні таких вимог до кандидатів на посаду бібліотекаря не ставлять при працевлаштуванні, а отже, і рівень ставлення до виробничої практики зовсім інший. Виробнича практика в Україні розглядається як спроба майбутнього фахівця застосувати теоретичні знання, набуті під час навчання на практиці. Відповідно до пункту 1 статті 51 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014: «Практична підготовка осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях, згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку.» [45]. Спираючись на попередні знання щодо впливу Американської бібліотечної асоціації на стан бібліотечної справи та бібліотечної вищої освіти у США, можна провести паралелі із ситуацією на теренах нашої держави. Для цього необхідно розглянути нормативні документи, якими регулюється діяльність Української бібліотечної асоціації (УБА), а саме: Статут

УБА, затверджений Конференцією Української бібліотечної асоціації 19 листопада 2010 р.

У самому документі на даний момент немає пункту про здійснення УБА регулювання професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні, проте у другому розділі, котрий відповідає за мету, завдання та функції УБА у пункті 2.1 зазначено: «Метою діяльності УБА є всебічне сприяння розвитку бібліотечної справи і забезпеченню права читачів та споживачів інформації на якісне і своєчасне бібліотечне та інформаційно – бібліографічне обслуговування, а також захист соціальних та інших спільних інтересів членів УБА.» [127, с. 2]. Одним із основних завдань УБА є: «...сприяння вдосконаленню законодавства з питань, що стосуються бібліотечної справи і доступу громадян до інформації...» [127, с. 3].

У Статуті зазначено, що УБА: «...здійснює громадський контроль за станом бібліотечної справи, бібліографічної та інформаційної діяльності;... сприяє підвищенню професіоналізму членів УБА, формуванню середовища професійного спілкування;... сприяє обміну досвідом і підвищенню професійного рівня шляхом підготовки навчальних програм, організації курсів, стажувань і т. ін.; стимулює теоретичні дослідження і прикладні розробки у галузі бібліотечної справи, бібліографічної та інформаційної діяльності... » [127, с. 4]. Отже, прямого впливу на бібліотечну освіту, як це практикується у Сполучених Штатах Америки, УБА не здійснює, проте контролює професійну діяльність, а також вивчає стан розвитку галузі загалом та освіти з фаху зокрема. Таким чином, розробляються програми із підвищення кваліфікації, враховуючи вимоги часу. Про те, що Українська бібліотечна асоціація здійснює моніторинг стану професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні свідчить той факт, що вона проводить статистичні дослідження в галузі, враховуючи і освітні показники. Відповідно до інформаційної довідки про «Стан, проблеми та напрями реформування бібліотечної мережі України», розробленої Українською бібліотечною асоціацією у червні 2014 року: «У близько сорока тисячах бібліотек України працюють понад 67 тисяч фахівців.

Базову вищу освіту мають від 41% (у Рівненській області) до 13% (в Одеській області).

Спостерігається тенденція старіння кадрів, за різними оцінками від 30% до 60% працівників мають стаж понад 20 років і лише 10% – стаж до 3 років. Фахівців для галузі готують: 24 навчальних заклади I–II рівня акредитації загальним обсягом випуску до 300 фахівців на рік (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»), 5 навчальних закладів III – IV рівня акредитації загальним обсягом випуску до 220 осіб на рік (освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст», «магістр»). Підготовка наукових кадрів здійснюється в трьох установах.» [60, с. 11-12], – тобто УБА фіксує стан справ у галузі і надає своє бачення шляхів вирішення професійних проблем, що виникають.

Так, у вищезазначеній довідці, дослідники, провідні бібліотекознавці, члени УБА, котрі розробляли цей документ (Кириленко О. Г., Пашкова В. С., Хемчян І. І., Цуріна І. О., Шамаріна Т. В., Шевченко І. О.), пропонують такі шляхи вирішення нагальних проблем у бібліотечній справі в Україні: реформування системи і змісту професійної підготовки і перепідготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології відповідно до міжнародних освітніх стандартів та кваліфікаційних вимог, збільшення обсягів держзамовлення; створення сприятливих фінансових і соціальних умов для залучення молодих фахівців до роботи у бібліотеках; розвиток системи безперервної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології на основі центрів підвищення кваліфікації, впровадження нових форм сертифікованого підвищення кваліфікації, включаючи дистанційне навчання; сприяння розвитку наукового потенціалу галузі [60, с. 12].

З усього вищезазначеного можна зробити висновок, що УБА робить більший наголос на підвищенні кваліфікації бібліотечних працівників та на безперервній освіті, проте Американська бібліотечна асоціація має більший вплив на бібліотечну освіту від самого початку, тобто, починаючи з магістерської програми. Пояснити таку розстановку пріоритетів можна так: Американська бібліотечна асоціація була створена в один період із становленням

професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в США і її покликанням була стандартизація освіти та якісна підготовка бібліотечних працівників [190, с. 81 - 83].

Оскільки в США немає такої урядової установи як Міністерство освіти, у кожній галузі роль розробника стандартів із професійної підготовки беруть на себе професійні організації, у випадку бібліотечної галузі – Американська бібліотечна асоціація. В Україні ж освітній процес незалежно від галузі знань регулюється Центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, тому Українська бібліотечна асоціація не має достатніх уповноважень здійснювати такий сильний вплив як аналогічна американська організація.

Відповідно до статті 13, пункту 1, підпункту 16 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014: «Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки: ...розробляє та затверджує стандарти вищої освіти та стандарти освітньої діяльності за погодженням із Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті...» [45]. Результати нашого порівняння узагальнено у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Порівняльна таблиця професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства в США та Україні

Категорії порівняння	США	Україна
Нормативна база розвитку вищої освіти і професійної підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі		
Документи, що регулюють професійну підготовку таких фахівців	«Акт про вищу освіту 1965» (Higher Education Act of 1965), «Поправки до акту про вищу освіту 1998» (Higher Education Amendments of 1998), «Акт про можливості вищої освіти, 2008» (Higher Education	Закони України: «Про інформацію» (1992), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про освіту» (1996), «Про національну програму інформатизації» (1998), «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на

Продовження таблиці 3.4.

	Opportunity Act, 2008), звітні документи Американської бібліотечної асоціації, «Стандарти з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології» у редакції від 15 січня 2008 р. та 02 лютого 2015 р., «Стандарти для інструкторів-бібліотекарів та координаторів», федеральне визначення «кредит-година»	2007-2015 роки» (2007), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про вищу освіту» (2014); Постановах Кабінету міністрів України: «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна ХХІ століття»)), «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015); державних документах: Національній доктрині розвитку освіти (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013) та інших нормативно-правових актах України.
Назва спеціальності	Library and Information Science (Studies) з 2015 року прослідковується тенденція до перейменування у Information Science	До 2015 року «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» На даний момент – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Галузь	Соціальні комунікації	Культура і мистецтво
Приналежність спеціальності до наук	Інформаційних	Історичних, гуманітарних

Продовження таблиці 3.4.

Структура професійної підготовки за рівнями вищої освіти		
Рівні вищої освіти	<ul style="list-style-type: none"> • магістр наук/мистецтв, • доктор філософії, • доктор бібліотекознавства та інформології • доктор наук 	<ul style="list-style-type: none"> • молодший бакалавр, • бакалавр, • магістр, • до 2016 р. спеціаліст, • доктор філософії (до 2016 року кандидат наук), • доктор наук
Поділ докторських ступенів на професійні та наукові	є	нема
Установи, що готують фахівців зі спеціальності	Бібліотечні школи при університетах або коледжах із чотирирічним терміном навчання	Училища, коледжі, академії, інститути, університети культури
Зміст професійної підготовки		
Розподіл предметів на обов'язкові та вибіркові	є	є, але носить формалізований характер
Право на наукового керівника на бакалавраті та магістратурі	є	нема
Складання індивідуального розкладу та навчального плану на кожного студента окремо	є	нема
Навантаження	1 кредит-година = 45 годин на семестр	1 кредит ЄКТС = 30 годин на тиждень
Сертифікація програм		
Акредитація програм та / або установ здійснюється	Американською бібліотечною асоціацією	Міністерством освіти і науки України

Як видно з таблиці, порівняння відбувалось за 4 критеріями: нормативною базою для порівняння таких категорій як: документи, що регулюють освітній процес в США та Україні, назва спеціальності, галузь та приналежність до виду

наук; структурою професійної підготовки за рівнями вищої освіти для визначення відмінностей у специфікації поділу на рівні вищої освіти, типи установ в США та Україні; змістом професійної підготовки для порівняння організаційно-методичних засад професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні та США; сертифікацією програм з метою визначення спільного та відмінного у процесі акредитації установ та навчальних програм із бібліотекознавства та інформології в США та в Україні;

У результаті ми дійшли висновку, що відбулось уподібнення назви спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» до американського аналогу «Бібліотекознавство та інформологія» за рахунок перейменування спеціальності на «Інформаційну, бібліотечну та архівну справу»

Проте український варіант спеціальності має приналежність не до інформаційних чи соціальних наук, як в США, а до гуманітарних наук (галузь культури); чинниками, які зумовили виникнення професійної підготовки бібліотечних фахівців у США стали економічні та соціальні зміни, в Україні – політичні; бібліотечну освіту у США отримують, починаючи з рівня магістра, в Україні – з молодшого бакалавра, поділу докторських ступенів на професійні та наукові в Україні поки що немає на відміну від США; бібліотечну освіту у США здобувають у бібліотечних школах – автономних підрозділах університетів або коледжів із чотирирічним терміном навчання, у той час як в Україні професійна підготовка бібліотечних фахівців здійснюється в училищах, коледжах, академіях та університетах культури.

Існує відмінність і у процесі акредитації, адже Американська бібліотечна асоціація здійснює безпосередній вплив на цей процес у США, аналогів такого впливу в Україні немає, що пояснюється відсутністю Міністерства освіти у США та розгалуженою мережею акредитаційних та професійних агенцій і неурядових організацій, що відповідають за моніторинг якості освіти.

Здійснюючи порівняння організаційно-методичних засад професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в США та Україні,

варто врахувати різницю у навантаженні, адже 1 кредит-година США становить 45 годин у семестр, а 1 кредит ЄКТС становить 30 годин на тиждень. Отже, навантаження на магістерських програмах у США менше, проте за рахунок самостійної роботи та обов'язкового дослідницького компоненту, а також за рахунок гнучкості форм організації навчання якість освіти відповідає вимогам професії.

3.3. Модернізація професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні з використанням досвіду США

Модернізація вищої освіти в Україні відбувається у контексті прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» з метою входження у світовий освітній та дослідницький простори [2, с.12-20; 138]. Оскільки сучасне інформаційне суспільство висуває нові вимоги до професійної підготовки фахівців інформаційно-бібліотечної галузі, необхідно звернути увагу на найкращий зарубіжний досвід, зокрема досвід США як такий, що є одним із передових у світі [46; 47; 48; 50].

Зауважимо, що сучасні тенденції професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США включають такі: ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотекознавстві; інтеграція бібліотекознавчих та педагогічних студій; забезпечення умов вільного доступу до інформаційних ресурсів; посилення уваги до інформаційної безпеки та захисту персональних даних; орієнтація на користувача – читачецентризм.

З огляду на ці тенденції можна визначити такі напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні:

- розширення змісту професійної підготовки таких фахівців за рахунок дисциплін інформологічного характеру;
- посилення впливу професійних організацій (на зразок бібліотечної асоціації) на процеси стандартизації та акредитації освітніх програм;

- приведення змісту професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи у відповідність до вимог часу;
- участь стейкхолдерів у формуванні змісту програм;
- стандартизація та забезпечення гнучкості професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи;
- створення належних умов для академічної мобільності здобувачів вищої освіти.

Слід зазначити, що скасування освітнього рівня «бакалавр», а тим більше «молодший бакалавр» для спеціалістів цієї галузі не є можливим сьогодні, тому що цей процес потребує значного втручання у навчальні програми, а також кардинального перегляду ставлення суспільства до професії бібліотекаря. Саме тому, зараз дуже важливо звернути увагу на якість професійної підготовки майбутніх фахівців бібліотечно-інформаційної галузі, зокрема на розширення змісту освіти дисциплінами інформологічного характеру. Рекомендації щодо включення цих дисциплін узагальнені у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5.

Рекомендації щодо модернізації бібліотекознавчих навчальних планів освітніх рівнів «Бакалавр» та «Магістр» у вищих навчальних закладах України (узагальнення щодо основних та вибіркових курсів)

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ «БАКАЛАВР»						
Назва дисципліни	Кількість	Теоретична частина	Практична частина	Варіативна частина	Проміжний контроль	Підсумковий контроль
Інформаційно – пошукова поведінка (1 курс)	3 – 4	15%	70% (у тому числі 30% - сам. робота)	15%	Лабораторні та контрольні роботи	Семестровий іспит, котрий повинен складатись із двох частин: теоретичної – усної, та практичної – виконання завдання у комп'ютерному класі.
Інформаційна архітектура (2 курс)	3	35%	65% (в тому числі 30% самостійної роботи)	-	Виконання практичних, самостійних та модульних контрольних робіт	Диференційований залік, котрий включає в себе відповіді на теоретичні запитання, а також виконання практичного завдання у комп'ютерному класі.

Продовження таблиці 3.5

Інформаційне структурування із використанням XML (3 курс)	3	-	-	100% (сам. робота – 40%)	Поетапний навчальний контроль шляхом виконання практичних та лабораторних робіт	Семестровий диференційований залік, котрий передбачає виконання студентом індивідуального завдання у комп'ютерній лабораторії
Адміністрування комп'ютерних мереж (3 курс)	3	-	-	100% (з яких - 35-45 % сам.	Лабораторні роботи	Семестровий залік
Дизайн метаданих (4 курс).	3	-	-	100% (з яких - 35-45 % сам.	Лабораторні роботи	Семестровий залік
Вибіркові курси: «Взаємодія штучного інтелекту та людини» - аналог Human - computer interaction; «Принципи роботи довідкової служби в режимі онлайн».						
ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ «МАГІСТР»						
Бібліометрія та наукометрія	4	45%	55% (з яких – 25 % сам. робота)	-	Письмові та усні опитування, виконання контрольних робіт	Усний семестровий іспит із 1 практичним завданням
Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек	2-3	30%	70%	-	Лабораторні роботи	Семестровий диференційований залік

Інформаційна грамотність	2-3	50%	50%	-	Усні та письмові опитування, колоквіуми, контрольні роботи	Семестровий залік
Вибіркові курси: «Реставрація бібліотечних матеріалів»; «Оцифрування рідкісних та цінних видань»; «Інформаційний цикл у соціальному контексті».						

Отже, як бачимо з таблиці, зміст освіти повинен включати обов'язкові та вибіркові курси, велику частку має складати самостійна робота, дисципліни інформологічного характеру вивчаються у порядку зростання рівня складності.

Розглянемо більш детально зміст кожного курсу чи дисципліни інформологічного характеру, що пропонується до вивчення. З метою інтеграції у сучасне інформаційне суспільство та у зв'язку із поступовим переходом бібліотечної справи у площину соціальних комунікацій, у навчальному плані на освітньому рівні «бакалавра» з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні варто додати такі дисципліни або теми у межах вже існуючих дисциплін інформаційного характеру:

- «Інформаційна грамотність» (1 курс);
- «Інформаційно-пошукова поведінка користувачів бібліотек» (1 курс); «Інформаційна архітектура» (2 курс);
- «Інформаційне структурування із використанням XML» (3 курс);
- «Адміністрування комп'ютерних мереж» (3 курс);
- «Дизайн метаданих» (4 курс).

Поглибити та вдосконалити свої знання, отримані під час навчання на бакалаврській програмі, студенти-бібліотекознавці можуть на магістерській програмі, до навчального плану якої пропонується додати такі дисципліни: бібліометрія та наукометрія; використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотеки.

У якості вибірових курсів на бакалаврських програмах рекомендується ввести такі курси: «Взаємодія штучного інтелекту та людини» – аналог Human-computer interaction; «Принципи роботи довідкової служби в режимі онлайн». У якості вибірових курсів на магістерських бібліотекознавчих програмах пропонується ввести такі вибірові курси: «Реставація бібліотечних матеріалів»; «Оцифрування рідкісних та цінних видань»; «Інформаційний цикл у соціальному контексті».

Усі вищезгадані дисципліни можуть бути також змістовими або тематичними модулями у межах дисциплін інформологічного характеру. Ці тематичні модулі є доповненням до вже упорядкованої тематики дисциплін інформаційного характеру, що викладаються у вищих навчальних закладах, де готують майбутніх фахівців бібліотечно-інформаційної діяльності і базуються на американському досвіді інтеграції інформології у бібліотекознавство. У такому випадку пропонується введення таких дисциплін як «Вступ до інформологічних студій» на першому курсі на першому семестрі, а з другого курсу і до кінця навчання на бакалаврських та магістерських бібліотекознавчих програмах пропонується введення дисципліни «Інформологічні студії».

Дисципліна «Вступ до інформологічних судій» на першому курсі може включати в себе наряду з усталеними дисциплінами інформаційного характеру і такі тематичні блоки: «Інформаційна грамотність» та «Інформаційно-пошукова поведінка». Решту вищезгаданих тем, пропонується включити до курсу «Інформологічні студії».

Оскільки, метою цього дослідження є розгляд американського досвіду викладання бібліотекознавчих та інформологічних студій, потрібно розглянути вищезапропоновані теми як окремі дисципліни із кількістю кредитів, встановлених бібліотечними школами (кафедрами) при ВНЗ США відповідно до рекомендацій Американської бібліотечної асоціації.

Виробленими у ході дослідження приблизний навчальний план носить рекомендаційний характер і потребує проведення подальших досліджень із метою його удосконалення та імплементації у ВНЗ України, проте він може

слугувати відправною точкою при узагальненні дисциплін інформологічного характеру та при змістовому наповненні навчальних бібліотекознавчих планів.

Дисципліна «Інформаційно-пошукова поведінка користувачів бібліотек» покликана навчити здобувачів вищої освіти на рівні бакалаврату здійснювати релевантний пошук інформації у електронних бібліотечних каталогах, електронних базах даних наукової інформації, паперових картотеках та каталогах.

Проте, варто зауважити, що дисципліна «Інформаційно-пошукова поведінка користувачів» повинна також включати дослідницький компонент, адже якщо розглянути цю дисципліну з іншого боку, то стане видно, що інформаційно-пошукова поведінка може розглядатись майбутніми фахівцями інформаційно-бібліотечних справи як предмет дослідження, а об'єктом дослідження будуть користувачі бібліотек, інформаційну компетентність яких будуть оцінювати бібліотекарі [201].

У середньому ця дисципліна займає 3 – 4 кредити (за аналогом подібної дисципліни у бібліотечних школах США), повинна складатись як з теоретичної (лекційної), так із практичної частини (практичні заняття в комп'ютерних класах із доступом до мережі Інтернет). Лекційна частина повинна складати 15% курсу, варіативна (лекційно – практична) – 15% курсу, а практична – 70%, з яких 30% – самостійна робота. Оцінка знань з курсу здійснюватиметься шляхом проведення проміжної атестації: лабораторних та контрольних робіт, а кінцева оцінка виставлятиметься за результатами іспиту, котрий повинен складатись із двох частин: теоретичної – усної, та практичної – виконання завдання у комп'ютерному класі.

Дисципліна «Інформаційна архітектура» покликана навчити здобувачів вищої освіти у галузі бібліотекознавства та інформології грамотно та ефективно структурувати і проектувати веб-сторінки та інші он-лайн сервіси з метою покращення користувацького інтерфейсу та функціоналу інформаційних систем. Також ця дисципліна повинна ознайомити із архітектурними принципами, покладеними в основі роботи у цифровому середовищі. Для того, щоб

усвідомити суть цієї дисципліни, нам необхідно детальніше визначити поняття «інформаційна архітектура».

За визначенням сучасних американських вчених - інформатиків П. Морвіля та Л. Розенфельда: інформаційна архітектура – це: структурний дизайн спільних інформаційних середовищ; комбінація із організаційних, маркувальних, пошукових та навігаційних систем в межах мереж Інтернет та Інтранет; наука та мистецтво надавати форму інформаційним продуктам з метою покращення інформаційних послуг для користувачів; новітня дисципліна та спілка практиків, що намагаються застосовувати принципи архітектури у цифровому середовищі [280, с. 4].

Інститут інформаційної архітектури, що є полінаціональним об'єднанням понад півтисячі професійних організацій, котрі займаються розвитком цієї науки, визначає поняття «інформаційна архітектура» як: структурний дизайн спільних інформаційних середовищ; мистецтво та науку організації, маркування, імплементації веб - сайтів, ресурсів Інтранет, соціальних мереж та програмного забезпечення з метою покращення послуг для користувачів; нова спільнота практиків, сфокусована на тому, щоб перенести архітектурні принципи у цифрове середовище [327]. Як видно обидва підходи до визначення цього поняття дуже схожі між собою, а головне – ці принципи є суміжними із принципами дисципліни «Веб - дизайн».

Від визначення суті курсу, варто перейти до його структури. Курс повинен складатись із теоретичної та практичної частин. У середньому він повинен становити 3 кредити. Процентне співвідношення теоретичної та практичної частин має складати 35% на 65% відповідно. Практична частина повинна включати в себе 30% самостійної роботи. Поточна атестація повинна включати в себе: виконання практичних, самостійних та модульних контрольних робіт. Підсумкова атестація повинна проходити у вигляді диференційованого заліку, котрий включає в себе відповіді на теоретичні запитання, а також виконання практичного завдання у комп'ютерному класі.

Дисципліна «Інформаційне структурування із використанням XML» повинна розвинути навички практичної роботи із XML, ознайомити зі структурою та головними принципами застосування розширюваної мови розмітки даних XML (eXtensible Markup Language) у бібліотечній справі. Здобувачі вищої освіти (студенти) повинні навчитись застосовувати XML при здійсненні веб-дизайну, контент-менеджменту, опису метаданих, об'єднання компонентів та додатків, які працюють на XML та при процесі обміну даних [20; 200; 279; 351]. Курс має бути варіативним (це означає відсутність чіткого розмежування на теоретичну та практичну частини).

Такий підхід до форм організації навчального процесу в межах цього курсу зумовлений тим, що вищезазначена дисципліна потребує більше практичних навичок роботи з мовою XML. Кількість кредитів, передбачених для ефективного запровадження та вивчення курсу становить 3. Самостійна робота повинна складати 40% від курсу.

Поточну атестацію передбачається здійснювати у вигляді поетапного навчального контролю шляхом виконання практичних та лабораторних робіт. Підсумкова атестація має здійснюватись у вигляді семестрового диференційованого заліку, котрий передбачає виконання студентом індивідуального завдання у комп'ютерній лабораторії.

На рівні бакалавра зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» варто також запровадити такі курси або тематичні модулі: «Адміністрування комп'ютерних мереж» та «Дизайн метаданих». Остання дисципліна (тематичний модуль) особливо важлива при роботі з цифровими матеріалами, а також із електронними архівами.

Обсяг цих курсів має становити по 3 кредити, а форми організації навчального процесу повинні бути варіативними, адже ці дисципліни носять прикладний характер. Щонайменше 35-45 % від курсу повинна становити самостійна робота. Поточну атестацію необхідно проводити у вигляді лабораторних робіт, а підсумкову – у вигляді семестрового заліку.

Важливість цих дисциплін для бібліотечної справи полягає у тому, що все більше бібліотек переходять на автоматизовані бібліотечні системи, Інтернет-послуги у бібліотеках стають все більш популярними, а представлення самих бібліотек у мережі Інтернет є необхідністю в умовах сучасної конкуренції бібліотек з іншими установами, котрі надають схожі послуги.

Процес старіння інформації на сьогоднішній день значно прискорився, тому бібліотечні працівники повинні йти у ногу з часом, вміти ефективно застосовувати у своїй практичній діяльності інформаційно-комунікаційні технології сьогодення [207, с. 199 - 210].

Фахівці бібліотечно-інформаційної галузі повинні вміти аналізувати інформацію, відфільтровувати зайві пошукові результати, знати принципи обмеження інформаційного пошуку, вміти правильно розміщувати друковані та електронні джерела, знати основні принципи структурування та подачі інформації та забезпечення наукового та освітнього процесів.

Оскільки у Сполучених Штатах Америки спеціальність «бібліотекознавство» інтегрована до спеціальності «інформологія», то відмова від бібліотекознавчих бакалаврських програм є виправданою. Підхід до обрання професії у США відрізняється від українського кардинально. Рівень бакалавра вважається базовим та має загальний характер, у той час як рівень магістра має більш філософське навантаження.

Бакалаврська програма у США – направлена на практичну діяльність, у той час, як магістерська – на дослідницьку. Власне ставлення у США до професії бібліотекаря передбачає, що вона є творчою, високоінтелектуальною і полягає не у виконанні технічної роботи: розстановки, видачі матеріалів тощо, а у якісному інформаційному обслуговуванні, ефективному менеджменті. До того ж, перед тим як обрати магістерську програму із бібліотекознавства та інформології, студенти у США аналізують свої можливості та відповідність вимогам цієї програми. Мотивація є основним та визначальним критерієм при відборі студентів на магістерську програму із бібліотекознавства та інформології у США.

Подекуди вибір бакалаврської програми залежить і від бажання студента у подальшому обрати бібліотечну магістерську програму. Саме тому такі студенти зазвичай обирають бакалаврські програми із інформатики, лінгвістики, точних наук, історії. У такому випадку, наприклад, студент, котрий закінчив бакалаврську програму з інформатики має переваги, адже інформаційна складова магістерської програми із бібліотекознавства та інформології є важливою і здійснює значний вплив на весь навчальний процес на цій програмі.

В Україні бібліотечна справа, не дивлячись на потужний вплив дисциплін інформологічного характеру, досі не має тісних зв'язків, достатніх для об'єднання у дисципліну на зразок «Бібліотекознавства та інформології». Саме тому на даному етапі часткової імплементації американського освітнього підходу до вивчення бібліотекознавства, скасування бакалаврських програм вважається недоцільним.

Бібліотекознавчі програми для освітнього рівня «Магістр» в Україні повинні закріплювати, здобуті під час навчання на бакалавраті знання, тому навчальний план необхідно посилити дисциплінами, котрі передбачають як практичне застосування знань, так і наукову діяльність.

Одним із важливих бібліотекознавчих курсів є «Бібліометрія та наукометрія». Бібліометрія – це застосування кількісних методів для вивчення інформаційних ресурсів. Суміжними з нею дисциплінами вважаються наукометрія та аналіз цитувань, які займаються кількісним аналізом усіх наукових доробок та наукових цитувань [294, с. 10].

Вміння сучасних бібліотекарів аналізувати наукову інформацію та вміти проконсультувати користувачів бібліотек щодо рейтинговості сучасних наукових електронних та друкованих часописів є важливим. Саме тому ця дисципліна повинна бути складовою частиною бібліотекознавчого навчального плану.

Структура курсу передбачає такі теми: історія бібліометрії; закон Лотки: продуктивність автора; закон Зіпфа (Ціпфа): розподіл слів у тексті; закон Бредфорда: ефективність використання літературних джерел; аналіз

актуальності інформаційних джерел; цитування наукових публікацій; теоретичні основи та практичне застосування бібліометрії та аналізу цитувань; майбутнє бібліометрії та аналізу цитувань.

Курс має складатись із теоретичної частини – 45% та практичної частини – 55% , з них – 25% самостійна робота. Сам курс повинен становити 4 кредити. Проміжна атестація повинна проводитись у вигляді письмових та усних опитувань, виконання контрольних робіт, а підсумкова – у вигляді усного семестрового іспиту із 1 практичним завданням.

У зв'язку із тим, що більшість українських бібліотек на даний момент проходять процес автоматизації, актуальним стає курс «Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек».

Курс, виходячи із потреб та вимог часу є практичним, саме тому ми передбачаємо, що співвідношення теоретичної та практичної частин курсу повинно становити 30% на 70% відповідно. У ході вивчення цієї дисципліни, студенти повинні ознайомитись із різними видами та типами автоматизованих інтегрованих та он-лайн бібліотечних систем, з їхнім функціоналом, принципами роботи, перевагами та недоліками їх використання.

Цей курс може складати від 2 до 3 кредитів, проміжна атестація повинна здійснюватись у вигляді лабораторних робіт, а підсумкова – у вигляді семестрового диференційованого заліку, що включає у себе відповіді на теоретичні запитання та виконання практичного завдання у комп'ютерному класі.

З метою закріплення усіх знань, отриманих у ході вивчення дисциплін інформологічного характеру та з метою здійснення ефективного менеджменту інформаційних ресурсів у подальшій професійній діяльності, майбутні фахівці у галузі бібліотечної справи повинні вивчати курс з «Інформаційної грамотності».

Курс за обсягом може складати 2 – 3 кредити, співвідношення практичної та теоретичної частин для цього курсу повинно становити 50% на 50%. Поточний контроль знань передбачається проводити у вигляді усних та письмових

опитувань, колоквіумів та контрольних робіт. Підсумкова атестація має здійснюватись у формі семестрового заліку.

Варто зазначити, що поступову інтеграцію бібліотечної справи та інформології у нашій країні можливо здійснити лише поетапно, шляхом впливу на навчальні плани бакалаврських та магістерських бібліотекознавчих програм, завдяки введенню більшої кількості дисциплін інформологічного характеру за професійним спрямуванням.

Необхідність у запровадженні таких кроків обґрунтовано статтею 65 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014р.: « 1. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах є невід’ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. Провадження наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов’язковим.» [45].

У подальшому до процесу модернізації навчального плану, в разі успішної імплементації вищезазначених рекомендацій потрібно буде залучати студентів, враховуючи їх бачення майбутньої професії. Таким чином уможливлується виховання у майбутнього покоління бібліотечних фахівців бачення себе у професії.

Особливу увагу потрібно звернути і на післядипломну освіту. Відповідно до згаданого вище законодавства України у статті 47 зазначено, що: «Післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її знань, умінь і навичок на основі здобутої раніше вищої освіти (спеціальності) або професійно-технічної освіти (професії) та практичного досвіду.» [45].

Відповідно до цього ж закону післядипломна освіта складається з:

- спеціалізації,
- перепідготовки,
- підвищення кваліфікації,
- стажування.

Оскільки, важливими аспектами щодо упровадження досвіду США у процес модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні є участь стейкхолдерів у формуванні змісту програм, їх стандартизація та забезпечення гнучкості, створення відповідних умов для забезпечення академічної мобільності здобувачів вищої освіти, варто особливу увагу звернути на процес акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології Американською бібліотечною асоціацією.

Зауважимо, що стандарти з акредитації освітніх програм, які розробляє Американська бібліотечна асоціація носять рекомендаційний характер і не є обов'язковими. Проте, сертифікат про акредитацію від Американської бібліотечної асоціації є показником якості освіти на бібліотекознавчій магістерській програмі у США. Цей досвід може бути частково адаптований в Україні, з огляду на те, що в нас контроль за якістю освіти здійснює Міністерство освіти та науки України і тому подібні рекомендації з боку Української бібліотечної асоціації не носитимуть характеру постанови міністерства, проте свідчитимуть про зацікавленість стейкхолдерів у формуванні змісту програм для освітніх рівнів «Бакалавр» та «Магістр» з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Щодо змісту професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, варто зауважити, що він повинен у себе включати дисципліни інформологічного характеру як обов'язкові, так і вибіркові. Інформаційно-технологічна компетентність для бібліотечного працівника є дуже важливим аспектом.

Як відомо, Українська бібліотечна асоціація бере активну участь у процесі розвитку післядипломної освіти у галузі бібліотекознавства. Саме тому інновації у перепідготовці бібліотечних кадрів варто запроваджувати спільно із цією організацією. Участь української бібліотечної асоціації у здійсненні процесу моніторингу якості освіти майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та

архівної справи буде свідченням зацікавленості стейкхолдерів у висококваліфікованих фахівцях.

Вищенаведені рекомендації можуть бути використані не лише у процесі модернізації навчальних планів освітніх програм як бакалаврських, так і магістерських у галузі бібліотекознавства, але й можуть застосовуватись при розробці навчальних програм з метою підвищення кваліфікації бібліотечних кадрів [144, с.18 - 61].

Ще однією важливою інновацією у процесі професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології в Україні може стати створення акредитаційної комісії з бакалаврських та магістерських бібліотечних освітніх програм при Українській бібліотечній асоціації з подальшою розробкою акредитаційних стандартів.

Такий підхід до професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології значно покращив би якість навчання на бакалаврських та магістерських програмах із бібліотекознавства у ВНЗ України, адже контроль за освітньою програмою здійснювався б професійною організацією, зацікавленою у підготовці кадрів у галузі. На даний момент Українська бібліотечна асоціація вже ухвалила рішення про створення секції з бібліотечно - інформаційної освіти, тому цей процес значно пришвидшився.

Перспективними напрямками використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні визначено розширення і збагачення змісту освітніх програм шляхом запровадження інтегрованої дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія», включення тематичних модулів:

- «Інформаційно-пошукова поведінка користувачів бібліотек»,
- «Інформаційна архітектура»,
- «Інформаційне структурування із використанням XML»,
- «Адміністрування комп'ютерних мереж»,
- «Дизайн метаданих»,
- «Взаємодія штучного інтелекту та людини»,

- «Принципи роботи довідкової служби в режимі он-лайн»,
- «Бібліометрія та наукометрія»,
- «Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек»,
- «Інформаційна грамотність»,
- «Реставрація бібліотечних матеріалів»,
- «Оцифрування рідкісних та цінних видань»,
- «Інформаційний цикл у соціальному контексті».

Перспективним також може стати використання варіативних (комплексних) форм організації освітнього процесу (поєднання семінарів та лекцій із лабораторними роботами в комп'ютерних класах), що сприятиме кращому засвоєнню тематичних модулів та дисциплін інформологічного характеру.

ПІСЛЯМОВА

Насамкінець варто було б зазначити, що вітчизняними та зарубіжними науковцями досліджувалися лише окремі аспекти професійної підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної галузі у США, а саме: історія становлення та розвитку, вплив Американської бібліотечної асоціації на процеси стандартизації бібліотечної освіти. Проте не у повній мірі було розглянуто такі важливі теми: організаційно-методичні засади професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США, спрямованість професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології на забезпечення їх професійної мобільності, а також напрями використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні. Хоча не можемо не сказати, що питанням розвитку інформології, бібліотекознавства, професійної підготовки майбутніх фахівців у цій галузі приділялась значна увага в США .

У сучасному американському бібліотекознавстві актуальними є теми професійної підготовки бібліотекарів, що управляють даними або «дата лайбреріан» (data librarian). Це одна з найбільш обговорюваних тем на сьогоднішній день. Як багато років тому, так і зараз вимоги до спеціальності бібліотекаря висуває суспільство та професійна спільнота США, адже виникнення нових технологій неминуче відображається на інформаційних ресурсах та роботі з ними.

Поняття, з якими ми ознайомились у цій монографії у науковому обігу США є усталеними, у той час як в Україні вони ще приживаються. Узагальнено найважливіші з них: «інформологія» тлумачиться як наука, що вивчає інформацію та інформаційні процеси у всіх їхніх проявах та зв'язках із іншими дисциплінами. Поняття «фахівець із бібліотекознавства та інформології» є комплексним і міжпредметним та характеризує професійний рівень спеціаліста, який у своїй роботі застосовує інформаційно-комунікаційні технології, володіє педагогічними знаннями, має високий рівень інформаційної та технологічної

компетентності, здатен здійснювати якісний інформаційний пошук, вмів правильно упорядковувати, ідентифікувати, аналізувати, зберігати та розповсюджувати інформаційні ресурси. Встановлено, що історичні витоки реформування бібліотечної освіти у США мають суттєве значення для сучасної професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології, яка характеризується такими тенденціями: ефективним використанням інформаційно-комунікаційних технологій у бібліотекознавстві; посиленням ролі інформаційної грамотності студентів як важливої компетентності в освітньому та науковому процесі; інтеграцією бібліотекознавчих та педагогічних студій; посиленням уваги до вільного доступу до знань; посиленням уваги до інформаційної безпеки та захисту персональних даних; орієнтацією на користувача – читачецентризмом.

Звісно, підходи до організації навчання бібліотекарів у США відрізняються в залежності від навчального закладу, але всі вони відповідають рекомендаціям Американської бібліотечної асоціації. Організаційно-методичні засади професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США включають у себе: структуру та зміст, форми організації, спрямованість професійної підготовки на забезпечення професійної мобільності цих фахівців. Особливої уваги заслуговує той факт, що структура професійної підготовки таких фахівців є розгалуженою та багатоступеневою. Відповідно до структури вищої освіти, академічний ступінь бакалавра з будь-якої технічної або гуманітарної спеціальності є основою для здобуття академічного ступеню магістра із бібліотекознавства та інформології у США.

Робота бібліотек та інформаційних центрів у США нерозривно пов'язана з використанням різноманітних технологій: Інтернет, хмарних технологій, сучасних інтегрованих бібліотечних систем та систем бібліотечного менеджменту, різноманітних платформ та цифрових бібліотек і репозитаріїв. Саме тому обов'язковими компонентами змісту професійної підготовки бібліотечно-інформаційних фахівців є дисципліни інформологічного характеру, що дозволяють майбутнім фахівцям отримати необхідні знання у цій царині.

Опанування спеціальності залежить великою мірою від підходу викладача тієї чи іншої дисципліни. Кожен викладач сам обирає, яку форму навчання застосувати для опанування певного предмету. Основними формами організації професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у США є: лекції (lectures), більш поглиблені курси викладаються у формі семінарів (seminars), а практичні семінари (workshops) застосовуються на курсах підвищення кваліфікації.

Таким чином, можна сказати, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології відповідає вимогам професії працівника бібліотечно-інформаційної галузі у США, що впливає на якість надання інформаційних послуг фахівцями бібліотечно-інформаційної галузі, посилює їх професійну мобільність. Це дає змогу упевнитись у тому, що професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології забезпечує професійну мобільність цих фахівців належним чином, саме тому бібліотечні працівники у США мають широке коло повноважень.

Основними напрямками використання досвіду США у модернізації професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні можна назвати: розширення змісту професійної підготовки таких фахівців за рахунок дисциплін інформологічного характеру; посилення впливу професійних організацій (на зразок бібліотечної асоціації) на процеси стандартизації та акредитації освітніх програм; приведення змісту професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи у відповідність до вимог часу; участь стейкхолдерів у формуванні змісту програм; стандартизація та забезпечення гнучкості професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи; створення належних умов для академічної мобільності здобувачів вищої освіти.

Хотілося б зауважити, що посилення змісту навчання фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи можливе за рахунок включення таких дисциплін (тематичних модулів): «Інформаційно-пошукова поведінка», «Інформаційна архітектура», «Інформаційне структурування із використанням

XML», «Адміністрування комп'ютерних мереж», «Дизайн метаданих», «Взаємодія штучного інтелекту та людини», «Принципи роботи довідкової служби в режимі он-лайн».

Особливо варто зауважити, що у основі програм підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи на другому рівні вищої освіти (магістерському) було б доцільним включити такі курси (тематичні модулі): «Бібліометрія та наукометрія», «Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи бібліотек», «Інформаційна грамотність», «Реставація бібліотечних матеріалів», «Оцифрування рідкісних та цінних видань», «Інформаційний цикл у соціальному контексті».

Залучення громадських організацій (зокрема Української бібліотечної асоціації) до процесу моніторингу вищої освіти, до розробки змісту освітніх програм, визначення професійних компетентностей фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи сприятиме подальшому розвитку бібліотечно-інформаційної галузі, підвищить якість вищої освіти і посилить професійну мобільність випускників бакалаврських і магістерських програм.

Проте проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США. Подальшого вивчення потребують питання розвитку концепції «вбудованого бібліотекаря» (embedded librarian) у науковий процес в США, участі Американської бібліотечної асоціації у моніторингу якості бібліотечної освіти, методики викладання академічної доброчесності у бібліотеках (як публічних, так і університетських).

Остання тема наразі набуває все більшої ваги у зв'язку із посиленням контролем за здійсненням наукових досліджень. Таким чином, роль бібліотечного фахівця не обмежується видачею та збереженням інформаційних ресурсів, а розширяється до управління знаннями та подекуди створення нових знань.

Проте зауважимо, що кожна країна унікальна, підходи до освіти в якій склалися роками і тому копіювати повністю модель іншої країни та переносити її на вітчизняну було б помилковим рішенням. Завжди потрібно мати на увазі найкраші приклади, вміти локалізувати їх та максимально ефективно адаптувати під наші реалії в освіті та професійній діяльності, адже те, що спрацьовує в США може на спрацювати в Україні, що є це цілком справедливим. Кожен спеціаліст чи науковець, що займається питаннями професійної підготовки фахівців повинен розуміти передумови виникнення тих чи інших особливостей професійної освіти в Україні та закордоном і вміти віднайти баланс.

Авторка висловлює щирю подяку колегам, науковцям, рідним та друзям, завдяки яким стало можливим написання цієї роботи.

Особлива подяка колегам з провідних науково-освітніх установ та інституцій України, зокрема: Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київського університету імені Бориса Грінченка, Київського національного університету культури і мистецтв, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Національної академії педагогічних наук України, Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, Посольства США в Україні, Української бібліотечної асоціації.

Подяка іноземним партнерам та колегам-бібліотекознавцям: David Bishop, Orion Pozo, Regina Frackowiak, John Sheridan, Marc L. Greenberg, Brian Rosenblum, Karen Rondestvedt, Marta Farion, Ada Emmett.

Ця монографія базується на дисертаційному дослідженні авторки:

Чуканова С. О. Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Чуканова Світлана Олександрівна – Київ, 2016. – 344 с.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

англ. – англійська (мова)

АСОД – аналітико-синтетична обробка документів

АСПІ – аналітико-синтетична переробка інформації

БІ – бібліографічна інформація

БСІ – бібліотечний соціальний інститут

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ГТЦ – Головний тренінговий центр

ДДК – десяткова класифікація Дьюї

докт. пед. н. – доктор педагогічних наук

докт. і. н. – доктор історичних наук

доц. – доцент

ЄКТС – європейська кредитно – трансферна система

ЗМІ – засоби масової інформації

і т ін. – і таке інше

ІК – інформаційна культура

ІКТ – інформаційно – комунікаційні технології

ім. – імені

к.і.н. – кандидат історичних наук

к. пед. н. – кандидат педагогічних наук

к.т.н. – кандидат технічних наук

КДІК – Київський державний інститут культури

КНУКіМ – Київський національний університет культури і мистецтв

лат. – латинська (мова)

МОН – Міністерство освіти і науки України

МП – магістерська програма

НАКККіМ – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

НАФ – Національний архівний фонд

НП – навчальний план

НТІ – науково – технічна інформація
НШ – наукові школи
ОКР – освітньо – кваліфікаційний рівень
проф. – професор
РАН – Російська Академія Наук
РДГУ – Рівненський державний гуманітарний університет
рр. – роки
СПК – система підвищення кваліфікації
ст. – століття
С. Ч. – Світлана Чуканова
США – Сполучені Штати Америки
УБА – Українська бібліотечна асоціація
УЗ – управління знаннями
ХДАК – Харківська державна академія культури
ХДБІ – Харківський державний бібліотечний інститут
ХДІК – Харківський державний інститут культури
ХІНО – Харківський інститут народної освіти

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аймедов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки : підручник / К. В. Аймедов, В. В. Бабієнко, В. А. Бабієнко, В. В. Сторож. – К. : Слово, 2014. – 352 с.
2. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів XXI століття / В. П. Андрущенко, В. І. Бондар // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського: Педагогічні науки – 2010. – Вип. 1.28. , Т. 2. – С. 12 – 20.
3. Артамонова Н. О. Управління знаннями як нова функція патентно – інформаційних підрозділів / Н. О. Артамонова // Вісник ХДАК. – 2008. – Вип. 23. – С. 139 – 149.
4. Артемов Ю. Сутність і зміст електронних колекцій у системі педагогічної науки і практики / Ю. Артемов, О. Непляха // Вісник Книжкової палати. – 2006. – №10. – С. 30 – 33.
5. Бабич В. До проблеми підготовки кадрів бібліотечно – інформаційної сфери / В. Бабич // Бібліотечна планета. – 2005. – № 2 (28). – С. 5 – 11.
6. Бабич В. С. Еволюція бібліотечно – інформаційної освіти / В. С. Бабич. – К.: Мін-во культури і мистецтв України, КДІК, НПУ, 1997. – 64 с.
7. Бабич В.С., Пашкова В.С. Шляхи удосконалення підготовки фахівців для документально - інформаційної сфери: матер. до концепції розвитку ф - ту бібл. - інформ. систем Київ. держ. ін. - ту культури. – К., 1994. – С. 8.
8. Бахарева С. Р. Вебинар как педагогическая технология подготовки учителей биологии / С. Р. Бахарева // Педагогическая информатика. – 2011. – № 1. – С 48 – 53.
9. Бачинська Н. А. Новий етап у розвитку кафедри книгознавства і бібліотекознавства Київського національного університету культури і мистецтв (до 45 –річчя заснування кафедри) / Н. А. Бачинська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 4. – С. 4-8.
10. Башун О. Бібліотеки США : погляд українського фахівця / О. Башун. – К.: Нора – Друк, 2004. – 57 с.
11. Бездрабко В. Концепція документознавства Н. М. Кушнарєнко : зміст і напрями еволюції / В. Бездрабко // Вісник ХДАК. – 2008. – Вип. 23. – С. 79-94.

12. Березюк Н. Бібліотечна освіта в Україні : сторінки в історії / Н. Березюк // Бібліотечний вісник. – 2000. – № 1. – С. 32 – 35
13. Библиографы как социально-профессиональная группа современного общества : научные доклады : препринт 1 / [сост. и науч. ред. А.С. Чачко] ; АН Украинской ССР, Институт философии АН УССР, Отдел научной информации по общественным наукам. – Киев : [б.в.], 1989. –47 с.
14. Библиотеки и библиотечное дело США : комплексный подход / под ред. В. В. Попова. – М. : Информ-Система, 1992. – 294 с.
15. Бібліотека ВНЗ на новому етапі розвитку соціальних комунікацій / ред.. В. О. Ільганаєва, Т. О. Колеснікова. – Дніпропетровськ : Маковецький Ю. В., 2010. – 194 [6] с.
16. Братко М. В. Освітнє середовище вищого навчального закладу: пошук стратегій управління / М. В. Братко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія. – 2014. – № 22. – С. 15-21.
17. Васильєв О. Нові форми інформаційного обслуговування професійних інформаційних систем / О. Васильєв // Вісник Книжкової палати. – 1997. – № 2. – С. 28 – 29.
18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
19. Вилегжаніна Т. Інновації – визначальний фактор розвитку бібліотек України / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2009. – № 3 (45). – С. 6 -9.
20. Вимоги до структури та змісту XML-схеми обкладинок архівних електронних справ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1429-14> – Назва з екрана.
21. Вітвицька С. С. Компаративний аналіз моделей ступеневої педагогічної освіти західноєвропейських країн, США та України // Професійно – педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: монографія / авт. кол. О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова, С. С. Вітвицька, Н. Г. Сидорчук, О. М. Спірін, Н. В. Якса та ін.. / за заг. ред. проф. О. А. Дубасенюк. – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2006. – С. 69 – 100.
22. Воевутко Н. Ефективність державної політики республіки Кіпр щодо впровадження ІКТ – освіти / Н. Воевутко // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 247 – 249.

23. Воевутко Н. Ю. Професійна підготовка вчителів у Республіці Кіпр у ХХ столітті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата педагогічних наук : спец. 13.00.04 «теорія та методика професійної освіти» / Н. Ю. Воевутко. – К., 2013. – 21 с.
24. Воскобойнікова – Гузева О. В. Бібліотекознавство в контексті розвитку інформаційних технологій / О. В. Воскобойнікова – Гузева // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 68 – 70.
25. Воскобойнікова – Гузева О. Дискусійні питання розвитку теорії і методології бібліотекознавства / О. Воскобойнікова – Гузева // Бібліотечний вісник. – 2007. – № 2. – С. 3 – 9.
26. Воскобойнікова-Гузева О. В. Бібліотекознавство // Українська архівна енциклопедія. А – Г. Робочий зошит. – К., 2006. – С. 142–144.
27. Воскобойнікова-Гузева О. В., Солонська Н. Г. Бібліотечна періодика // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 2. Б – Біо. – К., 2003. – С. 731.
28. Герасименко Т. Л. Smart – технологии (вебинары и социальные сети в преподавании иностранного языка в неязыковом вузе / Т. Л. Герасименко, И. В. Грубин, Т. М. Гулая, О. Н. Жидкова, С. А. Романова // Экономика, статистика и информатика. Вестник УМО. – 2012. – № 5. – С. 9 – 12.
29. Гімос О., Чуканова С. Електронні ресурси – для бібліотек України : новини з конференцій / О. Гімос, С. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2012. – № 2. – С. 31 – 34.
30. Голубева М. О. Ян Амос Коменський – видатний дидакт Нового часу (XVII ст.) [електронний ресурс] / М. О. Голубева, Є. В. Борисов, С. О. Чуканова // Основи психології та педагогіки : метод. посіб. / [Боднар А. Я., Голубева М. О., Давидюк Н. М. ... та ін.] ; Нац. ун-т "Києво–Могилянська академія". – К. : НВП Інтерсервіс, 2011. – С. 118– 127.
31. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
32. Горєва В. В. Інформологічні дослідження в документознавстві України у 60– 70 –х роках ХХ ст.(на прикладі досліджень Української філії науково - дослідного інституту планування і нормативів при Держплані СРСР у м. Києві) / В. В. Горєва // Архіви України – 2011. – № 2-3(273). – С. 46–56.
33. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова – Х. : ХДАК, 2005. – 295 с.

34. Данильчук Л. Сутність дефініції «інформація» / Л. Данильчук // Педагогіка і психологія професійної освіти – 2012. – № 5. – С. 18–26.
35. Демидова С. Е. Роль личностно – ориентированных технологий в развитии информационной культуры студента / С. Е. Демидова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 113 – 115.
36. Дмитренко Т. О. Моделі складних педагогічних об'єктів / Т. О. Дмитренко, А. І. Прокопенко, К. В. Яресько // Вісник ХДАК. – 2008. – Вип. 23. – С. 194-201.
37. Дьюї Д. Реконструкція в філософії . Проблемы человека / Д. Дьюї ; [пер. с англ., послесл. и примеч . Л. Е. Павловой]. — М. : Республика, 2003. — 494 с.
38. Дьюї М. Професія / М. Дьюї, пер. П. Голубоцький // Бібліотечний вісник. – 1993. – № 1/2. – С. 31 – 32.
39. Електронні книжки та електронні читанки (рідери) в бібліотеці : з чого почати? / [уклад. : Пашкова В. С., Ярошенко Т. О. ; відп. за вип. Я. Є. Сошинська] ; Українська біб. асоц., Нац. парлам. б-ка України, Нау. б-ка Нац. ун-ту "Києво-Могилянська академія". – К. : [Самміт-книга], 2013. – 63, [1] с. : іл.
40. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. - К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1036 с.
41. Загуменна В. Концептуальна модель підготовки сучасного бібліотечно – інформаційного фахівця / В. Загуменна // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 2. – С. 20 – 21.
42. Загуменна В. Концепція підготовки спеціалістів зі спеціальності 7.020.102 «Бібліотекознавство і бібліографія» / В. Загуменна, М. Сенченко // Вісник Книжкової палати. – 1999. – № 4. – С. 17 – 18.
43. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрана.
44. Закон України «Про вищу освіту» (2002) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/298414/print1443009895729994> – Назва з екрана.

45. Закон України «Про вищу освіту» (2014) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/155618/print1382948206521198> – Назва з екрана.
46. Закон України «Про доступ до публічної інформації» (2011) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> – Назва з екрана.
47. Закон України «Про інформацію» (1992) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106> – Назва з екрана.
48. Закон України «Про національну програму інформатизації» (1998) / [Електронний ресурс]. — Назва з екрана. Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>
49. Закон України «Про освіту» (1996) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. – Назва з екрана.
50. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16> – Назва з екрана.
51. Заскалета С. Г. Тенденції професійної підготовки фахівців аграрної галузі в країнах Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / С. Г. Заскалета. – Вінниця, 2015. – 40 с.
52. Заскалета С. Г. Тенденції професійної підготовки фахівців в країнах Європейського Союзу / С. Г. Заскалета // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського: Педагогічні науки. – 2012. – Вип. 1.38. , Т. 2. – С. 12 – 15
53. Заячук Ю. Структурні реформи та реформи освітнього менеджменту в рамках сучасного європейського простору вищої освіти / Ю. Заячук // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 65-68.
54. Исследовательские университеты США : механизмы интеграции науки и образования / В. Б. Сунян. – М. : Магистр, 2009. – 402 с.

55. Івашко Л. М. Вебінари як ефективна інформаційна технологія внутрішньо вузівської та міжнародної освіти / Л. М. Івашко // Праці II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів «Молодь у світі сучасних технологій» за тематикою : «Управління проектами підвищення інвестиційної привабливості регіону» 6-7 червня 2013 р., Херсон, ХТУ / ред.кол. Соколова Н. А. (голова) та ін. - Херсон: ХНТУ, 2013. – С. 78-83.
56. Ільганаєва В. О. Підсумки та завдання бібліотечної освіти: 90 років XX століття – початку XXI століття / В. О. Ільганаєва // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 186 – 189.
57. Ільганаєва В. Аналітика в структурі бібліотечної діяльності / В. Ільганаєва // Вісник ХДАК. – 2008. – Вип. 23. – С. 109 – 117
58. Каліберда Л. Бібліотечна освіта в Україні і проблеми її удосконалення / Л. Каліберда // Вісник Книжкової палати. – 1997. – № 2. – С. 13 – 16.
59. Камша В. П. Про кібернетику другого етапу НТР / В. П. Камша, Л. С. Камша, Ю. В. Камша // Складні системи і процеси. – 2010. – №1. – С. 25–41.
60. Кириленко О. Г. Українська бібліотечна асоціація. Асоціація бібліотек України: Стан, проблеми та напрями реформування бібліотечної мережі України: інформаційна довідка / О. Г. Кириленко та ін. // [Електронний ресурс]. – 2014. –12 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://ula.org.ua/ua/252-dokumenti/dokumenti-uba/2856-stan-problemy-ta-napriamy-reformuvannia-bibliotechnoi-merezhi-ukrainy> . – Назва з екрана.
61. Кобелев О. «Інформаційна аналітика» як дисципліна для підготовки магістрів зі спеціальності «книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство» / О. Кобелев // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2012. – Вип. 33. – С. 106 – 111.
62. Козир М. В. Інформаційна педагогіка як розділ прикладної інформології / М. В. Козир // Освітологічний дискурс . – 2015. – № 2(10). – С. 141– 149.
63. Костенко Л. Бібліометрика української науки : інформаційно – аналітична система / Л. Костенко та ін. // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 4. – С. 8 – 12.
64. Коханова І. Інформаційна культура як засіб корегування асоціальної поведінки користувачів та бібліотечних працівників / І. Коханова // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 1 (39). – С. 2 – 3.

65. Кошманова Т. Спільні та відмінні тенденції розвитку педагогічної освіти США у світовому контексті / Т. Кошманова // Вісник Львівського Університету: Серія педагогічна. – 2003, Вип. 17. – С. 155 – 166.
66. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с.
67. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук : спец. 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Т. Є. Кристопчук. – К., 2014. – 40 с.
68. Кунанець Н. Е. Електронний підручник як інноваційний засіб навчання / Н. Е. Кунанець, О. В. Пасічник // Міжнародні Челпанівські психолого – педагогічні читання (з нагоди 100-річчя урочистого відкриття Психологічного інституту Г. І. Челпановим) / [відп.ред. Маноха І. П. – К. : Гнозис, 2014]. – Т. 4 (12). – С. 126 – 133.
69. Кунанець Н. Соціокомунікаційні канали передавання інформації в електронних бібліотеках / Н. Кунанець, А. Ржеуський // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 5. – С. 3 – 7.
70. Кушнарєнко Н. М. Наука про документ : момент біфуркації / Н. М. Кушнарєнко // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 9 – 11.
71. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч. посіб. / М. В. Левківський. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 188 с.
72. Лещенко М. Зарубіжні педагогічні підходи до наукових досліджень інтернет-мережі / М. Лещенко // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 253 – 255.
73. Лещенко М. Педагогічна майстерність учителя в альтернативних формах навчання: дорога до дитячих сердець / М. Лещенко // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка, 2005. – № 24. – С. 12 – 17.
74. Лещенко М. Розвиток Інформаційно - комунікаційних і медіа компетентностей учителів у міжнародному педагогічному просторі / М. Лещенко, Л. Тимчук // Інформаційні технології і засоби навчання, 2013. – Т.38, № 6. – С. 13 – 28.

75. Литовченко І. Соціально – економічні чинники розвитку корпоративної освіти США у другій половині ХХ століття / І. Литовченко // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 49 – 51.
76. Локшина О. І. Порівняльна педагогіка в українському вимірі розвитку світової компаративістики / О. І. Локшина // Український педагогічний журнал. – 20015, №1. – С.36 – 46.
77. Локшина О. Освітні стандарти у рецепція зарубіжних учених / О. Локшина // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 127 – 128.
78. Локшина О. Тенденція як категорія порівняльної педагогіки / О. Локшина // Порівняльно – педагогічні студії. – 2011, № 2(8). – С. 5 – 14.
79. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. / О. О. Любар, М. Г. Стельмахович, Д. Т. Федоренко. – К. : Знання, 2006. – 447 с.
80. Макеева І. Організація системи підвищення кваліфікації співробітників бібліотек вищих навчальних закладів України : історія та сучасний стан / І. Макеева // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 6. – С. 1 – 5.
81. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу : англійська та українська мови. Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів : навч. посібник / С. Є. Максимов. – К. : [Ленвіт], 2010. – 175 с.
82. Максимов С. Є. Усний двосторонній переклад : англійська та українська мови. Теорія та практика усного двостороннього перекладу для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання : навч. посібник / С. Є. Максимов. – К. : Ленвіт, 2007. – 415 с.
83. Мойсеюк Н. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Мойсеюк. – К. : ВАТ Білоцерківська книжкова фабрика, 2007. – 656 с.
84. Моніторинг якості освіти : становлення та розвиток в Україні / за ред. О. І. Локшиної. – К. : [К. І. С.], 2004. – 158 с.
85. Морзе Н. В. Підготовка конкурентоздатного випускника магістратури в умовах сучасного університету / Н. В. Морзе, О. Г. Кузьмінська // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2011. – Вип. 27. – С. 190 – 196.

86. Назаровець С. А. Бібліотечний моніторинг використання українськими бібліотекознавцями Інтернет – публікацій відкритого доступу / С. А. Назаровець // Вісник ХДАК. – 2010. – Вип. 30. – С. 105 – 111.
87. Назаровець С. Експериментальні засоби аналізу та оцінки наукової продуктивності / С. Назаровець // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2013. – Вип. 35. – С. 76 – 87.
88. Національна доктрина розвитку освіти України (2002) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. – Назва з екрана.
89. Новальська Т. В. Вивчення читача в українському бібліотекознавстві : (друга половина XIX- початок XXI століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора історичних наук : спец. 07.00.08 «книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / Т. В. Новальська. – К., 2007. – 40 с.
90. Огнев'юк В. О. Філософія освіти в структурі наукових досліджень феномену освіти / В. О. Огнев'юк // Шлях освіти. – 2009. – № 4 (54). – С. 2-6.
91. Олійник О. В. Особливості організації інформаційно – бібліотечної освіти в США / О. В. Олійник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 3 - 4. – С. 51 – 59.
92. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови: навч. посіб. З алгоритмічними приписами / Г. Онуфрієнко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 391 [1] с.
93. Осадчий В. В. Методи, форми та засоби професійної підготовки – учителів – тьюторів в умовах дистанційної форми навчання / В. В. Осадчий // Педагогіка, психологія та медико – біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХОВНОКУ – ХДАДМ, 2010 – № 6. – С. 82 - 86.
94. Освітологія: витоки наукового напрямку / за ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Л.Л. Хоружа, І.В. Соколова, О.М. Кузьменко, О.О. Мороз. – К. : Едельвейс, 2012. – 336 с.
95. Освітологія: фахова підготовка : навч. – метод. посіб. / за ред. В. О. Огнев'юка; Авт. кол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, О. О. Драч, та ін. – К. : Едельвейс, 2014. – 612 с.

96. Пашкова В. С. Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876-2009) Еволюція національних бібліотечних асоціацій (1876-2009) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора історичних наук : спец. 27.00.03 « книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / В. С. Пашкова. – К., 2010. – 40 с.
97. Пашкова В. С. Національні бібліотечні асоціації, 1876- 2008 : монографія / В. С. Пашкова. – Х. : Акта, 2009. – 336 с.
98. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
99. Підгаєцька А. Universities in a new context /А. Підгаєцька // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 201 – 203.
100. Пішванова В. Роль бібліотек у дистанційному навчанні молоді / В. Пішванова // Вісник Книжкової палати. – 2006. – №10. – С. 28 – 30.
101. Постанова Кабінету міністрів України «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра» (2006) / [Електронний ресурс].– Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/17192006%D0%BF/print1360664962006417> – Назва з екрана.
102. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» (2010) / [Електронний ресурс]. –Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/7872010%D0%BF/print1360664962006417> – Назва з екрана.
103. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо – кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста» (2007) / [Електронний ресурс]. –Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/8392007%D0%BF/print1360664962006417> – Назва з екрана.
104. Постанова Кабінету міністрів України «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» (1997) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/2461/ – Назва з екрана.

105. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2662015%D0%BF/print1360664962006417> – Назва з екрана.
106. Постанова про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> – Назва з екрана.
107. Пуховська Л. Особливості порівняльних досліджень у сфері професійної освіти і навчання в Європі / Л. Пуховська // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 210 – 213.
108. Савенкова Л. В. Представительство библиотек педагогических университетов в Интернет (с обзором веб – сайтов библиотек педагогических вузов Украины) / Л. В. Савенкова // Культура народов Причерноморья. – 2007., № 100, т. 2. – С. 127 – 142.
109. Савенкова Л. В. Формування у студентів педагогічного університету вмінь і навичок самостійної роботи засобами бібліотечних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата педагогічних наук : спец. 13.00.04 «теорія та методика професійної освіти» / Л. В. Савенкова. – К., 2007. – 21 с.
110. Сбруев М. Державна система грантової підтримки науково – дослідних проектів в університетах США: уроки для України / М. Сбруев // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 213 – 215.
111. Сбруєва А. Педагогічна компаративістика в університеті: досвід розвитку наукової школи та методичного забезпечення навчального предмета / А. Сбруєва // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 19 – 21.
112. Сбруєва А.А. Тенденції розвитку європейського простору педагогічної освіти в умовах побудови суспільства знань / А.А. Сбруєва // Вісник Житомирського держ. Ун-ту ім. Івана Франка. – 2008. – № 37. – С. 38-42.

113. Сенченко М. Аналітичні центри США та їхня роль у формуванні зовнішньої політики / М. Сенченко // Вісник Книжкової палати. – 2006. – №10. – С. 3 -6.
114. Сербін О. Аспекти реформування та вдосконалення сучасної бібліотечної освіти / О. Сербін, Т. Ярошенко // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 2. – С. 12 – 15.
115. Сисоєва С. О. Психологія та педагогіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / С. О. Сисоєва, Т. Б. Поясок. – К. : Міленіум, 2005. – 520 с.
116. Сисоєва С. О., Соколова І.В. Нариси з історії педагогічної думки : навч. Посібник / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К.: Центр навч. Літ., 2003. – 308 с.
117. Сисоєва С. Порівняльна педагогіка в контексті розвитку освітології / С. Сисоєва // Освітологія, Oświatologia. – 2014. – Вип. 3. – С. 17 – 23.
118. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: наук. Видання / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова / АПН України. Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих, МОН. Маріупольський держ. Гуманітарний ун-т – Київ – Маріуполь: 2010. – 299 с.
119. Скар В. Напрями діяльності Центру безперервної інформаційно - бібліотечної освіти / В. Скар, Я. Хімич, І. Шевченко // Бібліотечна планета. – 2003. – № 3. – С. 30 – 31.
120. Скар В. К. Психолого – педагогічні аспекти дистанційного професійного навчання бібліотечних працівників у контексті української і європейської інтеграції / В. К. Скар // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 189 – 192.
121. Слободяник М. С. Документологія як наукова і навчальна дисципліна / М. С. Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 12 – 15.
122. Словник української мови: академічний тлумачний словник / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.sum.in.ua – Назва з екрана.

123. Соколова І. Феномен полікультурності в неперервній професійній освіті: соціокультурний і педагогічний контексти / І. Соколова // Проблеми полікультурності у неперервній професійній освіті: наук. Видання / [за ред. Чл.-кор. НАПН України К.В. Балабанова, С.О. Сисоевої, проф. І.В. Соколової. МОНМС. Маріупольський держ. Ун-т]. – Маріуполь: Вид-во «Ноулідж (донецьке відділення), 2011. – 164 с.
124. Соколова І.В. Професійна підготовка майбутнього вчителя-філолога за двома спеціальностями: Монографія / За ред. С. О. Сисоевої // МОН України. АПН України. Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих. – Маріуполь – Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. – 400 с.
125. Солоіденко Г. Міжнародна термінологічна діяльність у галузі бібліотечної справи : словникові проекти та довідково – енциклопедичні видання бібліотек / Г. Солоіденко // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 2. – С. 23 – 31
126. Спесивцева Н. Развитие образования взрослых в библиотеках США: исторический аспект / Н. Спесивцева // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2013. – № 1 (129). – С. 111 – 114.
127. Статут Української бібліотечної асоціації / [Електронний ресурс]. – 2010. –14 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ula.org.ua/ua/252-dokumenty/dokumenty-uba/163-dokumenty-uba> . – Назва з екрана.
128. Створення та використання електронних ресурсів в університетах України : за результатами дослідження / [упоряд. Ярошенко Т.О., Чуканова С.О. ; ред. Патрушева О.В.] ; Українська бібліотечна асоціація, Наукова бібліотека Національного університету "Києво– Могилянська академія" ... [та ін.]. – К: [Видавничо– поліграфічний центр НАУКМА], 2012. – 64 с. : схеми.
129. Стрішенець Н. В. Метадані у сучасному бібліотекознавстві. Метадані – нове чи старе поняття? / Н. В. Стрішенець // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 4 – 11.
130. Стрішенець Н. Традиційні класифікаційні системи у бібліотеках США / Н. Стрішенець // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 8. – С. 1 – 5.
131. Сукиасян Э. Р. Библиотечное образование в США Ч. 1. Учебные заведения: сеть, структура, организация работы // Библиотековедение и библиография за рубежом: – СПб. – М., 1993. - Вып. 132. – С. 3-31.

132. Тарасова О. В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку / О. В. Тарасова // Вісник Національної академії Державної прикродонної служби України [Електронний ресурс]. – 2011. – Вип. 3. – Назва з екрана. – Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2011_3/11tovspr.p
133. Тезікова С. Вплив американських професійних асоціацій на якість педагогічної освіти / С. Тезікова // Педагогічна компаративістика – 2013 : трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 10 червня 2013 р. – К. : Педагогічна думка, 2013. – С. 168 – 169.
134. Тимошенко І. До питання про структуру загального і спеціального книгознавства / І. Тимошенко // Вісник Книжкової палати. – 2006. – №10. – С. 45 – 47.
135. Ткаченко Т. П. Основи інформаційної культури : навч. Посібник / Т. П. Ткаченко, В. І. Сологуб, Г. І. Пасинкова. – Донецьк : Ноулідж, 2012. – 363 с.
136. Тьюринг А. Могут ли машины мыслить? [Електронний ресурс] / А. Тьюринг; [с приложением статьи Дж. фон Неймана «Общая и логическая теория автоматов». пер. и примечания Ю.В. Данилова] // М. : ГИФМЛ, 1960. – Режим доступу до ресурсу: http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=172898. – Назва з екрана.
137. У скарбницю бібліотекарю : серія методичних матеріалів – найкращий вітчизняний та зарубіжний досвід / програма «Бібліоміст». – К. : Бібліоміст, 2009 – 2010. – 147 с.
138. Указ Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> – Назва з екрана.
139. Українська бібліотечна асоціація // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ula.org.ua/ua/>. – Назва з екрана.
140. Факультет документальних комунікацій і менеджменту / Рівненський державний гуманітарний університет // [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: www.dkm.rv.ua. – Назва з екрана.
141. Факультет соціальних комунікацій: кафедра документознавства та книгознавства / Харківська Державна Академія Культури // [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: www.ic.ac.kharkov.ua/Facs_Kaf/BI_dk.html. – Назва з екрана.

142. Федоренко С. Системно – цільовий підхід до змістового наповнення куррикулумів загальної гуманітарної підготовки студентів у США / С. Федоренко // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 229 – 231.
143. Філософія освіти: Навчальний посібник / За заг. ред. В. Андрущенка, І. Передборської. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
144. Хіміч Я., О. Башун О. інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посібник для тренерів за програмою підвищення кваліфікації / Я. Хіміч, О. Башун. – К. : Самміт - Книга, 2010. – 65 с.
145. Хоружа Л. Л. Етичні основи реалізації завдань неперервної освіти людини / Л. Л. Хоружа // Сучасна початкова освіта: вектори розвитку / Збірник наукових праць. за заг. редакцією Коваль Л.В. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – С.288 – 294.
146. Хоружая Л. Л. Ценностные ориентации будущего профессионала / Л. Л. Хоружая // Профессиональное образование: проблемы и достижения : материалы IV Всероссийской с международным участием научно-практической конференции (11-13 ноября 2014 г.). С. 144-147.
147. Царенко В. О. Вебінар як технологія навчального співробітництва учнів і вчителів середніх шкіл / В. О. Царенко // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. – Херсон : ХДУ, 2011. – Вип. 9. – С. 89 – 93.
148. Чачко А. С. Библиотекари как социально-профессиональная группа : современное состояние и основные направления изучения профессии советского библиотекаря : научно-аналитический обзор : препринт 1 / [А.С. Чачко] ; Академия наук Украинской ССР, Институт философии АН УССР, Отдел научной информации по общественным наукам. – К.: [б.и.], 1988. – 46 с.
149. Черевко Г. Професія, що має майбутнє (Ужгородському коледжу культури і мистецтв – 65) / Г. Черевко // Бібліотечна планета. – 2012. – № 1 (55). – С. 27 – 30.
150. Чугай О. Професійна підготовка андрагогів у віртуальному університеті Капелла, США / О. Чугай // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 240 – 241.

151. Чуканова С. Акредитаційні стандарти Американської бібліотечної асоціації для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у вишах США / С. Чуканова // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 5. – С. 30 – 33.
152. Чуканова С. З досвіду підготовки бібліотечних фахівців у США / С. Чуканова // V Львівський бібліотечний форум «Бібліотек@ - відкритий світ»: зб. матеріалів [Електронне видання] – К.: УБА, 2014. – С. 48 – 55.
153. Чуканова С. Інформологія як складник дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія» у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ США / С. Чуканова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. – № 42. – С. 271 – 275.
154. Чуканова С. Компетентнісний підхід – основна вимога до освітніх професійних стандартів магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США / С. Чуканова // Актуальні проблеми вищої професійної освіти : матер. III між нар. наук.-практ. конф. – К.: НАУ, 2015. – С. 86 – 87.
155. Чуканова С. О. Історико-педагогічний аналіз реформування бібліотечної освіти у США / С. О. Чуканова // Проблеми емпіричних досліджень у психології / [відп. ред. І. П. Маноха ; Переяслав - Хмельницький державний університет ім. Г. Сковороди. – К. : Гнозис, 2014]. – Вип. 8. – С. 506 – 511.
156. Чуканова С. О. Аналіз використання електронних ресурсів студентами гуманітарних спеціальностей (на прикладі використання баз даних EBSCO в НаУКМА) / С. О. Чуканова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 3– 4. – С. 86 – 92.
157. Чуканова С. О. Бібліотечна освіта у США: історико-педагогічний аналіз / С. О. Чуканова // Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору : матер. міжнар. наук.-практ. конф. – К. : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2014. – С. 470 - 473.
158. Чуканова С. О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у здійсненні інформаційного пошуку студентами ВНЗ у бібліотеках / С. О. Чуканова // «Сучасні наукові дослідження представників педагогічних та психологічних наук» : матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2013. – С. 66 – 69.

159. Чуканова С. О. Використання сучасних інноваційних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутнього фахівця із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців. Тези доповідей всеукраїн. наук.-практ. конф. – Хмельницький: ХНУ, 2015. – С. 136 – 137.
160. Чуканова С. О. Вплив реформування системи бібліотечної освіти на професійну діяльність бібліотечних працівників у США / С. О. Чуканова // Сполучені Штати Америки у сучасному світі : політика, економіка, право, суспільство : збірник матеріалів II міжнародної науково–практичної конференції (15 травня 2015 року, м. Львів) / [упоряд.: Калитчак Р. Г., Зазуляк З. М.] ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Ф-т міжнар. відносин, Центр американ. студій. – Львів : [Центр американських студій факультету міжнародних відносин ЛНУ ім. І. Франка], 2015. – Ч. 2. – С. 695 – 702.
161. Чуканова С. О. Деякі аспекти філософського тлумачення понять «наука» та «інформація» / С. О. Чуканова // «Перспективні напрями педагогічних і психологічних наук» : матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2013. – С. 90 – 91.
162. Чуканова С. О. Деякі суперечності у професійній підготовці фахівців із бібліотечної справи у ВНЗ України / С. О. Чуканова // Конфліктологічна експертиза: теорія та методика : матер. XIII міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Пульсари, 2014. – С. 15 – 16.
163. Чуканова С. О. Значення інформаційної грамотності для професійної підготовки бібліотечних фахівців у ВНЗ США / С. О. Чуканова // «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»: збірник матеріалів III міжнародної науково – методичної конференції – К.: Центр Вільної Преси, АУП, 2015. – С. 313 – 320.
164. Чуканова С. О. Значення стандартів Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм для підготовки майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Міжнародні Челпанівські психолого – педагогічні читання (з нагоди 100-річчя урочистого відкриття Психологічного інституту Г. І. Челпановим) / [відп.ред. Маноха І. П. – К. : Гнозис, 2014]. – Т. 4 (12). – С. 268 – 273.
165. Чуканова С. О. Інформаційна грамотність як основний чинник професійної підготовки бібліотечних працівників у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Соціальні комунікації в інтелектуальному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів : матер. міжнар. наук.-практ. конф – К.: ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – С. 329 – 335.

166. Чуканова С. О. Наукова комунікація в цифрову епоху: новини з Другої міжнародної конференції в Могілянці / С. О. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. (47) С. 58 – 60.
167. Чуканова С. О. Освітні стандарти Американської бібліотечної асоціації для акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології / С. О. Чуканова // Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : зб. наук. пр. – К. : Фенікс, 2014. – Вип. 15. – С. 161 – 168.
168. Чуканова С. О. Особливості компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців із бібліотекознавства у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Актуальні проблеми вищої професійної освіти : матер. II міжнар. наук.-практ. конф. – К.: НАУ, 2014. – С. 150.
169. Чуканова С. О. Педагогічні умови запровадження інноваційних педагогічних технологій при підготовці майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології (на прикладі ВНЗ США) / С.О.Чуканова, М.О. Голубєва // Психолого – педагогічний практикум : метод. посіб. – К.: ТОВ НВП ІНТЕРСЕРВІС, 2015. – Частина 2.– С. 75 - 82.
170. Чуканова С. О. Педагогічні умови формування готовності до інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх бібліотекарів – бібліографів у ВНЗ України / С. О. Чуканова // «Бібліотеки та інформаційні ресурси у сучасному світі науки, освіти та культури» : матер. наук.-практ. конф. – Севастополь: Купол, 2013. – С.173 –177.
171. Чуканова С. О. Порівняльний аналіз систем бібліотечної освіти США та України / С.О.Чуканова // Педагогічна компаративістика – 2015: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали всеукраїн. наук.-практ. семінару, м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 242-244.
172. Чуканова С. О. Роль бібліотек ВНЗ в упровадженні інтерактивних технологій в освітньому процесі / С. О. Чуканова, М. О. Голубєва // Освітній процес: погляд зсередини : матер. V міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ: Біла К. О., 2012. – С. 114-116.
173. Чуканова С. О. Стандарти професійної підготовки майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Наукові записки НаУКМА. – 2014. – Т. 162 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 25 – 28.

174. Чуканова С. О. Суперечність між понятійно-категоріальним апаратом навчальної дисципліни «Бібліотекознавство» та навчальної дисципліни «Інформологія» на сучасному етапі розвитку ВНЗ України / С. О. Чуканова // Конфліктологічна експертиза: теорія та методика : матер. XIV міжнар. наук.-практ. конф. – К.: б.в., 2015. – С. 34 – 35.
175. Чуканова С. О. Сучасні інформаційно – освітні технології у підготовці майбутніх фахівців із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США / С. О. Чуканова // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття : матер. VII міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: Грінв Д. С., 2014. – С. 294 – 297.
176. Чуканова С. О. Як розвивалась бібліотечна освіта у США: деякі історичні аспекти / С. О. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2015. – № 1. (47) С. 49 – 53.
177. Чуканова С. Структура сучасної системи бібліотечної освіти у США / С. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 4. – С. 43 – 48.
178. Чуканова С. Філософські засади класифікації наук / С. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 3. – С. 8 – 14.
179. Чуканова С. Як стають бібліотекарями у США : деякі аспекти вищої бібліотечної освіти / С. Чуканова // Бібліотечний форум України. – 2014. – № 2. – С. 28 – 30.
180. Чуканова С. О. Американський та європейський досвід дослідження інформаційно-пошукової поведінки студентів як користувачів університетських бібліотек / С. О. Чуканова // Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів : матер. міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2013. – С. 330 – 332.
181. Шатрова М. Книгознавчий напрям підготовки фахівців спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» / М. Шатрова // Вісник ХДАК – 2013. – Спецвипуск 40. – С. 133 – 138
182. Швецова - Водка Г. М. Вступ до бібліографознавства / Г. М. Швецова - Водка. – К.: Кондор, 2004. – 216 с.
183. Шейко В. М. До 85 – річчя Харківської державної академії культури / В. М. Шейко, М. М. Каністратенко, Н. М. Кушнарєнко // Вісник ХДАК. – 2012. – Вип. 36. – С. 75 – 86.

184. Шейко В. Підготовка нової генерації бібліотечних фахівців: стан та перспективи / В. Шейко, Н. Кушнарєнко // Вісник Книжкової палати. – 1999. – № 4. – С. 19 – 21.
185. Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків / В. Шейко, Н. Кушнарєнко, А. Соляник // Вісник Книжкової палати. – 2012. – №10. – С. 1 – 3.
186. Шемаєва Г. В. Сучасний стан інформаційного забезпечення науки : теоретико – методологічні підходи / Г. В. Шемаєва // Вісник ХДАК. – 2008. – Вип. 23. – С. 125 – 132.
187. Шихнєнко К. Рекомендації щодо використання прогресивних ідей теорії освітніх змін США у процесі модернізації системи освіти України / К. Шихнєнко // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 78 – 80.
188. Шпиґа П. С. Призначення та роль інформаційного забезпечення процесів моделювання наукової бібліотеки / П. С. Шпиґа // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 104 – 105.
189. Шрайберг Я. Л. Интернет – ресурсы и услуги для библиотек: учеб. Пособие / Я. Л. Шрайберг, М. В. Гончаров, О. В. Шлыкова. – М.: [ГНТПБ России], 2000. – 147 с.
190. Шумаєва С. Розвиток концепції освітніх стандартів американської системи шкільної освіти / С. Шумаєва // Педагогічна компаративістика – 2015 : якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст : матеріали Всеукраїнського науково – практичного семінару м. Київ, 11 червня 2015 р. – К. : Педагогічна думка, 2015. – С. 81 – 83
191. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посібник / В. В. Ягупов. – К. : [КНУ ім. Т. Шевченка], 2000. – 424 с.
192. Януш Я. Роль термінології у формуванні мовно - професійної компетентності фахівців економічного профілю / Я. Януш // Українська термінологія і сучасність : зб. наук. пр. – К. : КНЕУ, 2001. – Вип. 4. – С. 15-19.

193. Ярошенко Т. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху Веб 2.0: виклики часу / Т. Ярошенко // Бібліотечна планета. – 2011. – №1. – С. 17 – 22.
194. Ярошенко Т. О. Використання електронних ресурсів Наукової бібліотеки НаУКМА студентами факультету гуманітарних наук за період 2008– 2012 рр. / Т. О. Ярошенко, С. О. Чуканова // Наукові записки НаУКМА. – 2013. – Т. 149 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – С. 15– 21.
195. A Day in the Life : Career Options in Library and Information Science / ed. P. K. Shontz , R. A. Murray. – Westport, CT. : Libraries Unlimited, 2007. – 443 [2] с.
196. Allen M., Bourhis J., Burrell N., Mabry E. Comparing Student Satisfaction with Distance Education to Traditional Classrooms in Higher Education: a Meta-analysis / A. Allen, J. Bourhis, N. Burrell, E. Mabry // American Journal of Distance Education . – 2002, V. 16, № 2. – С. 83–97.
197. American Education : Diversity & Research / ed. H.J. Walberg. – Chicago : A Forum Series of the Voice of America, 1980. – 217 с.
198. Asheim L. The Preparation and Use of the Library Manpower / L. Asheim // Bulletin of the Medical Libraries Association. – 1972. – № 60 (2). – С. 288-291.
199. Bailey J. Navigating the Digital Shift : Implementation Strategies for Blended and Online Learning / J. Bailey // [Електронний ресурс] . – 2013. – 260 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.digitallearningnow.com/dln-smart-series/>. – Назва з екрана.
200. Banerjee K. How Does XML Help Libraries? / K. Banerjee // Computers and Libraries. – 2002. – V. 22, № 8. – С. 1 – 4.
201. Barrett A. The information- seeking habits of graduate student researchers in the humanities / A. Barrett // The Journal of Academic Librarianship. – 2005. – Volume 31, № 4. – С. 324 – 331.
202. Berry J. N. The stuff of patriotism / J. N. Berry // Library Journal. – 2003. – № 128(17). – С. 8.
203. Brookes B. C. The foundations of information science : Part I. Philosophical aspects. / B. C. Brookes // Journal of information science – 1980. – № 2 – С. 125 – 133.

204. Brookshire Everett J. A study of faculty teaching of information Literacy in Alabama's public associate's colleges : дис. докт. освіти: 2010 / Brookshire Everett J. - Tuscaloosa, Alabama : The University of Alabama , 2010. – 132 с.
205. Carey J. O. Library skills, information skills, and information literacy: implications for teaching and learning / J. O. Carey // *School Library Media Research: Research Journal of the American Association of School Librarians*. – 1998, V. 1. – С. 1 – 21.
206. Chukanova S. American Library Association - crucial element in Library and Information Science education management [Електронний ресурс] / S. Chukanova // *Theory and methods of educational management : electronic journal*. – 2014. – № 2. Режим доступу до ресурсу: <http://umo.edu.ua/katalog/1124-electronic-journal-the-theory-and-methods-of-educational-management-edition-2-14-2014> – Назва з екрана.
207. Chukanova. S. Comparing American and Ukrainian Library and Information Science Education / S. Chukanova // *Slavic & East European Information Resources* – 2015. – № 16 (4). – С. 199 – 210. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: DOI:10.1080/15228886.2015.1092069. – Назва з екрана.
208. Churchwell C. D. The Shaping of American Library Education. // *Journal of Education for Librarianship*. – 1976. – V. 16, №4. – С. 253–257.
209. Collins Cobuild English Dictionary / ed. J. Sinclair. – London : Harper Collins Publishers. 1997. – 1951 с.
210. Connaway L. S. Basic Research Methods for Librarians / L. S. Connaway, R. R. Powel. – Santa Barbara, California : Greenwood Publishing Group, 2010. – 370 [1] с.
211. Copyright Law for Librarians and Educators : Creative Strategies and Practical Solutions / K. D. Crews. – Chicago : ALA, 2006. – 141 с.
212. Critical theory for library and information science : exploring the social from across the disciplines / ed. G. J. Leckie, L. M. Given, J. E. Buschman. – Santa Barbara; Colorado; Oxford : Librarians unlimited, [2010]. – 326 с.
213. Crosby O. Librarians: information experts in the digital age / O. Crosby. // *Occupational Outlook Quarterly*. — 2000.— № 1. – P. 3 – 15.
214. Davidson C. N. The Future of Learning Institutions in a Digital Age This / C. N. Davidson, D. T. Goldberg. – Cambridge, Massachusetts : The MIT Press, 2009. – 67 с.

215. Davidson C. Now you see it : how technology and brain science will transform schools and business for the 21st century / Cathy N Davidson – NY : Penguin Books, [2012]. – 342 с.
216. Davidson C. The future of thinking : learning institutions in a digital age / C. N. Davidson and D. T. Goldberg ; with the assistance of Z. M. Jones. – Cambridge, Mass. : MIT Press, [2010]. – 342 с.
217. Davis D. M. Library Support Staff Job Titles / D. M. Davis // ALA [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ala.org/research/librarystaffstats/librarystaffstudies/libsupjjobtitles>. – Назва з екрана.
218. Definition of the Credit Hour : Federal definition of the Credit Hour / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://clas.uiowa.edu/faculty/definitioncredithour> – Назва з екрана.
219. Dewald N. H. Transporting Good Library Instruction Practices into the Web Environment : an Analysis of Online Tutorials / N. H. Dewald // The Journal of Academic Librarianship. – 1999. – V25, № 1. – С. 26 – 32.
220. Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ala.org/accreditedprograms/directory>. – Назва з екрана.
221. Directory of ALA-Accredited Master's Programs in Library and Information Studies / ALA // [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ala.org/CFApps/lisdir/directory_pdf.cfm
222. Dlamini R.S. The Evolution of Information Technology Executive Position in Higher Education: The Strategic and Adaptive Chief Information Officer in Higher Education: дис. докт. філос. у галузі освіти: 11.2011 / Dlamini R.S. – USA: Ohio University, 2011. – 276 с.
223. DQP: The Degree Qualifications Profile / Lumina Foundation // [Електронний ресурс]. – 2014. – 55 [2] с. – Режим доступу до ресурсу: www.DegreeProfile.org – Назва з екрана.
224. Edwards M. Online Embedded Librarian Case Study: a Descriptive Evaluation : дис. докт. філос. у галузі освіти : December 2011 / Mary Edwards. – University of Florida, Graduate School, 2011. – 159 с.
225. Emerging Technologies. Expanded Opportunities : Masters Degree in Library and Information Science (MLIS) : San Jose State University, School of Library and Information Science / [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sjsu.edu/pdp/programs/mlis/> . – Назва з екрана.

226. Encyclopedia of American Education в 3 т. / H. G. Unger. – NY : Facts on File, Inc., 2007. – 1370 с.
227. Encyclopedia of Education у 8 т. / ed. J. W. Guthrie . – NY: Macmillan Reference USA, 2002. – 3357 с.
228. Encyclopedia of Library and Information Science / M. A. Drake. – Boca Raton, London, NY, Singapore : Taylor and Francis, 2005. – 418 с.
229. Fama J. Perspectives on : One Model for Creating a Career Ladder for Library Support Staff / J. Fama, E. Martin // The Journal of Academic Librarianship. – 2009. – V. 35, № 5, С. 475 – 481.
230. Fargo L. F. The Program for Elementary Library Service / L. F. Fargo . – Chicago : ALA, 1930 – 218 с.
231. Field notes #21st century literacies : a guide to new theories, methods, and practices for open peer teaching and learning / C. S. Damasceno. - Mountain View : Creative Commons, 2013. – 245 с.
232. Fine Arts and Visual Resources Librarianship: A Directory of Library Science Degree Programs in North America / упоряд. S. Carter, R. Cooper, R. Rinaldo // [Електронний ресурс] . – ARLIS/NA Online Publication – 2008. – 132 с. – Режим доступу до ресурсу: http://www.arlisna.org/images/researchreports/degree_programs_directory.pdf– Назва з екрана.
233. Freedom Burgess J. T. Virtue ethics and the narrative identity of american librarianship 1876 to present : дис. докт. філос. у галузі комунікації та інформології: 2013 / Freedom Burgess J. T. – Tuscaloosa, Alabama: The University of Alabama , 2013. – 181 с.
234. Gedeon J. A. Attribution theory and academic library performance evaluation / J. A. Gedeon, R. E. Rubin // The Journal of Academic Librarianship. – 1999. – V.25, № 1. – С. 18 – 25.
235. Global Librarianship / ed. M. A. Kesselman, I. Weintraub. – N.Y.: Marcel Dekker, Inc., 2004. – 320 с.
236. Goldberg B. Ashcroft mocks librarians in PATRIOT Act defense / B. Goldberg // American Libraries. – 2003. – № 34. – С. 10 – 12.

237. Golden J. Mentoring as a career strategy for mid-level public library managers : a selective review of literature involving methodology and cross-disciplines / J. Golden // *Library Philosophy and Practice* [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://ezproxy.gale.com?loginurl=http://go.galegroup.com/ps/i.do?id=GALE%7CA331807703&v=2.1&u=wash89460&it=r&p=AONE&sw=w&asid=3ac89a673afb7e69b9228a1d23769c62>. – Назва з екрана.
238. Goldman C. The Benefits of Local Involvement : Professional Development through State and Regional Library Associations / C. Goldman // *Practical Academic Librarianship : The International Journal of the SLA Academic Division*. – 2014. – V. 4, № 2. – С. i – xi.
239. Goldring R. Teacher Attrition and Mobility : Results From the 2012 – 13 Teacher Follow – up Survey : First Look, September 2014 / R. Goldring та ін., 2014. – Washington, DC : U.S. Department of Education, NCES. – 40 с.
240. Haigh M. Escaping Lenin’s Library: Library and Information Science education in independent Ukraine / M. Haigh // *The International Information and Library Review*. – 2007. – № 39. – С. 72 – 79.
241. Halverson A. Confronting Information Literacy in an Academic Arts Library / A. Halverson // *Journal of the Art Libraries Society of North America*. – 2008. – V. 27, № 2. – С. 34 – 38.
242. Handbook of Policies for the School of Library and Information Sciences Doctoral Program / School of Library and Information Science University of South Carolina // [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.sc.edu/study/colleges_schools/mcis/study/phd/library_and_information_science_phd/pdf/slis_phd_handbook.pdf. – Назва з екрана.
243. Harrod’s Librarians’ Glossary and Reference Book / ed. R. Prytherch. – Aldershot : Ashgate Publishing Ltd., 2005. – 753 с.
244. Hermann Stock L. A. Exploring the development of information literacy concepts among community college students : дис. докт. філос. у галузі освіти: 2008 / Hermann Stock L. A. - Ames, Iowa: Iowa State University, 2008. – 126 с.
245. Herson P. Service Quality and Customer Satisfaction : An Assessment and Future Directions / P. Herson, D. A. Nitecki, E. Altman // *The Journal of Academic Librarianship*. – 1999. – V. 25, № 1. – С. 9 – 17.
246. Higher Education Act of 1965 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: legcounsel.house.gov/Comps/HEA65_CMD.pdf – Назва з екрана.

247. Higher Education Amendments of 1998 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: www2.ed.gov/policy/highered/leg/hea98/index.html – Назва з екрана.
248. Higher Education Opportunity Act: Public Law 110–315—AUG. 14, 2008 / [Электронный ресурс]. Режим доступа до ресурсу: www2.ed.gov/policy/highered/leg/hea08/index.html – Назва з екрана
249. Holley E. G. Defining the Academic Librarian / E. G. Holley // *College and Research Libraries*. – 1985. – №. – С. 462 – 468.
250. Huber J. J. Lean Library Management : eleven strategies for reducing costs and improving customer services / J. J. Huber. – N Y : Neal-Schuman Publishers, 2011. – 197 с.
251. Information literacy in the wild / ed. K. Fontichiaro // [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: <http://bit.ly/infowild> – Назва з екрана.
252. Information Literacy Instruction handbook / ed. C. N. Cox, E. B. Lindsay. – Chicago : Association of College and Research Libraries, 2008. – 236 с.
253. Information Science Handbook : Interdisciplinary Graduate Program in Informatics / The University of Iowa, Graduate College // [Электронный ресурс]. – [2010]. – 7 с. – Режим доступа до ресурсу: http://informatics.grad.uiowa.edu/sites/informatics.grad.uiowa.edu/files/IGP%20Student%20Handbook_IS%20Subtrack_2.pdf . – Назва з екрана.
254. International Encyclopedia of Education [електронне видання] : у 8 т. / P. Peterson, E. Baker, B. McGaw, edit. – [Oxford] : Elsevier, Academic Press, 2010. – 6957 с.
255. International Encyclopedia of Information and Library Science / ed. J. Feather, P. Sturges. – London, N.Y. : Routledge, Taylor and Francis Group, 2004 . – 688 с.
256. Introduction to Library and Information Science : LIS 7010 - 02 Winter 2010 / St. Catherine University // [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.stkate.edu/schools/sbl/library.php> . – Назва з екрана.
257. Kane L. T. Straight From the Stacks : A Firsthand Guide to Careers in Library and Information Science / L. T. Kane. – Chicago : ALA, 2003. – 155 [1] с.
258. Kaser D. D.C, welcomes "radical, militant librarians." / D. Kaser // *Information Today*. – 2007. – № 24(7). – С. 33 – 38.

259. Kazmer M. M. How do Students Experiences Differ in Online LIS Programs With and Without a Residency? / M. M. Kazmer // *The Library Quarterly*. – 2007. – V. 77, № 4. – С. 359 – 383.
260. Kidd T. International Staff Exchanges for Academic Libraries / T. Kidd, K. Roughton // *The Journal of Academic Librarianship*. – V. 20, № 5 – 6. – 1994. – С. 295 – 299.
261. Konieczny P. The impact of modern information and communication technologies on social movements : дис. докт. філос. у галузі соціології: 15.07. 2011 / Konieczny P. – USA: University of Pittsburgh, 2012. – 173 с.
262. Librarians' Employment Handbook / University of Waterloo Library , University of Waterloo // [Електронний ресурс]. – 2010. – 38 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lib.uwaterloo.ca/AboutLibrary/documents/LEH2010-June2010.pdf> . – Назва з екрана.
263. Library and Information Science : Student Handbook 2013 - 2014 / University of Denver, Morgridge College of Education // [Електронний ресурс]. – 2013. – 55 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://morgridge.du.edu/wp-content/uploads/2013/09/1-LIS-handbook-2013-2014-FINAL.pdf> . – Назва з екрана.
264. Library and Information Science : Student Handbook 2014 - 2015 / University of Denver, Morgridge College of Education // [Електронний ресурс]. – 2014. – 46 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://morgridge.du.edu/wp-content/uploads/2014/09/LIS-handbook-2014-2015.pdf> . – Назва з екрана.
265. Library and Information Science Program : Coursework Plan (Handbook year 2013 – 2014) / University of Denver, Morgridge College of Education // [Електронний ресурс] – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://morgridge.du.edu/wp-content/uploads/2013/04/Library-and-Information-Science-Program-2013_14-form.pdf . – Назва з екрана.
266. Library and Information Sciences : Trends and Research [електронний ресурс] / ed. C. Chen, R. Larsen. – Heidelberg, Dordrecht, London, N. Y. : Springer Open, 2014. – 177 с.
267. Lifelong Learning in the Digital Age : Sustainable for all in a changing world / ed. T. J. van Weert, M. Kendall. – Boston : Kluwer Academic Publishers, 2004. – 260 с.
268. Longman Dictionary of Contemporary English / ed. ed. S. Bullon. – Pearson : Longman, 2006. – 1949 с.

269. Longman Exams Dictionary / ed. S. Bullon. – Pearson : Longman, 2006. – 1833 с.
270. Lopatovska I. The state of L – Schools: intellectual diversity and faculty composition / I. Lopatovska, E. Ransom // Journal of Librarianship and Information Science. [Електронний ресурс]. – 2014, – С. 1 – 18. – Режим доступу до ресурсу: https://irenelopatovska.files.wordpress.com/2012/10/lopatovska_ransom_2014_the-state-of-l-schools.pdf – Назва з екрана.
271. Lynch M. J. Employee Benefits / M. J. Lynch // ALA [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ala.org/research/librarystaffstats/librarystaffstudies/employeebenefits>. – Назва з екрана.
272. Macgregor J. Integrating Classroom Instruction and Library Research: The Cognitive Functions of Bibliographic Network Structures / J. Macgregor, R. Mcinnis // The Journal of Higher Education. – 1997. – V. 48, № 1. – С. 17-38.
273. Magliaro J. Comparing Information Literacy Needs of Graduate Students in Selected Graduate Programs through the Technology Acceptance Model and Affordance Theory : дис. докт. філос. у галузі освіти: 20.07.2010 / Magliaro J. – Windsor, Ontario, Canada: University of Windsor, 2010. – 221 с.
274. Master of Science in Library Science (MSLS) Overview / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: www.sils.unc.edu/programs/graduate/msls . – Назва з екрана.
275. Master’s Paper Guidelines / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс] . – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://sils.unc.edu/current-students/masters-students/masters-paper/guidelines> . – Назва з екрана.
276. McCook K. Opportunities in Library and Information Science Careers / K. McCook. – N. Y. : McGraw-Hill, 2001. –160 с.
277. McRobbie M. A. The Library and Education : Integrating Information Landscapes / M. A. McRobbie // Council on Library and Information Resources [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.clir.org/pubs/reports/pub119/mcrobbe.html>. – Назва з екрана.
278. Moe T. M. Liberating learning : technology, politics, and the future of American education / T. M. Moe, J. E. Chubb. – San Francisco : Jossey-Bass, 2009. – 223 с.

279. Morgan E. L. XML in Libraries: a Workshop / E. L. Morgan // [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <http://infomotions.com/musings/xml-in-libraries/>. – Назва з екрана.
280. Morville P. Information Architecture for World Wide Web / P. Morville, L. Rosenfeld. – Sebastopol : O'Reilly, 2007. – 504 [2] с.
281. MSIS Curriculum (starting Fall 2013) / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://sils.unc.edu/programs/graduate/msis/curriculum-new>. – Назва з екрана.
282. MSLS Curriculum (starting Fall 2013) / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://sils.unc.edu/programs/graduate/msls/curriculum-new>. – Назва з екрана.
283. Noh Y. A study Analyzing the Career Path of Librarians / Y. Noh // The Journal of Academic Librarianship. – 2010. – V. 36, № 4. – С. 329 – 346.
284. O'Connor T. F. The College Library Assistant Director : Serving at the Pleasure / T. F. O'Connor, M. I. Duchon // The Journal of Academic Librarianship. – 1993. – V. 19, № 1. – С. 12 – 15.
285. O'Sullivan J. A. Information-theoretic image formation / J. A O'Sullivan, R. E. Blahut, D. L. Snyder // IEEE Transactions on Information Theory. – 1998 – V. 44. – № 6 – С. 2094–2123.
286. Ogneviuk V. Scientific direction of integrated research of education – osvitologiya / V. Ogneviuk, S. Sysoieva // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2014. – Вип. 1-2. – С. 5 – 13.
287. Overview Quality Assurance System in Higher Education United States of America / NIAD – UE // [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.niad.ac.jp/english/overview_us_e.pdf. – Назва з екрана.
288. Owusu – Anash E. K. Information Literacy and Higher Education : Placing the Academic Library in the Center of a Comprehensive Solution / E. K. Owusu – Anash // The Journal of Academic Librarianship. – 2004. – V. 30, № 1. – С. 3-16.
289. Oxford Dictionary of Current English / ed. C. Soanes. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 1081 с.

290. Oxford Wordpower Dictionary / ed. S. Wehmeier. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 746 с.
291. Perspectives on Information / ed. M. Ramage, D. Chapman. – N.Y., London: Taylor and Francis, 2011. – 168 с.
292. Ph.D. Overview / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: www.sils.unc.edu/programs/graduate/phd . – Назва з екрана.
293. Post - Master's Certificates in Information and Library Science / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://sils.unc.edu/programs/post-masters-certificates>. – Назва з екрана.
294. Principles and applications of information science for library professionals / J. N. Olsgaard, editor. – Chicago : ALA, 1989. – 142 с.
295. Prism: the Office for Accreditation newsletter / ALA // [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ala.org/offices/sites/ala.org.offices/files/content/accreditation/prp/prism/prismarchive/Prism_spring13.pdf. – Назва з екрана.
296. Program Presentation for the Committee on Accreditation of the American Library Association : Masters of Library and Information Science / The Information School, University of Washington // [Електронний ресурс]. – September 16, 2013. – 194 с. – Режим доступу до ресурсу: https://ischool.uw.edu/sites/default/files/documents/mlis/MLIS_Accred_Report_2013.pdf . – Назва з екрана.
297. Program Presentation for the Committee on Accreditation of the American Library Association : Masters of Science in Library Science, Masters of Science in Information Science / University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс]. – 2014. – 183 с. – Режим доступу до ресурсу : <http://sils.unc.edu/sites/default/files/general/about/SILS%20Final%20COA%20Report-%202014.pdf> . – Назва з екрана.
298. Programs / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill // [Електронний ресурс] . – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://sils.unc.edu/programs> . – Назва з екрана.
299. Real Y. M. An assessment of the relationship between creativity and information and media literacy skills of community college students for a selected major : дис. докт. освіти у галузі освітніх технологій: 27.11.2007 / Real Y. M. – USA: Pepperdine University , Graduate School of Education and Psychology, 2008. – 89 с.

300. Reeves C. A. Defining Quality : Alternatives and Implications / C. A. Reeves, D. A. Bednar // *Academy of Management Review*. – 1994. – V. 19, № 3 – С. 419 – 445.
301. Reflections on and outlook for Higher Education in Latin America: final report –Tuning Latin America Project 2004 – 2007 / P. Beinetone, editor. – Deusto : University of Deusto, 2007. – 419 с.
302. Richardson J. V. History of American Library Science: Its Origins and Development / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polaris.gseis.ucla.edu/jrichardson/ALS.pdf> – Назва з екрана.
303. Robbins – Carter J. The Master’s degree : basic preparation for professional practice / J. Robbins – Carter, Ch. A. Seavey // *Library Trends*. – 1986. – № 34. – С. 561 – 580.
304. Rogers M. What’s My Motivation / M. Rogers та ін. // *Library Journal*. – 1976. – V. 134, № 10. – С. 52 – 53.
305. Rubin R. E . Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2004. – 495 с.
306. Rubin R. E . Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2010. – 471 с.
307. Rubin R. Change Masters All : A Series on Librarians Who Steered a Clear Course toward the Twenty – First Century : [інтерв’ю з директором бібліотечної школи ун-ту штату Кент, США / Richard Rubin ; розмовляла Susan Corl] // *Library Administration and Management* . – 2008. – spring (№ 22 (2)) . – С. 65 – 99.
308. Rubin R. The Development of a Performance Evaluation Instrument for Upward Evaluation of Supervisors by Subordinates / R. Rubin // *LISR*. – 1994. – № 16. – С. 315 – 328.
309. Rumsey S. How to find information : a guide for researchers / Sally Rumsey. Second edition. The McGraw – Hill : Open University Press, 2008 – 242 с.
310. Schwier R. A., Balbar S. The Interplay of Content and Continuity in Synchronous and Asynchronous Virtual Communication in a Graduate Seminar / R. A. Schwier, S. Balbar // *Canadian Journal of Learning and Technology*. – 2002, V. 28, № 2 . – С. 21–30.
311. Selingo J. J. College (un)bound : the future of higher education and what it means for students / J. J. Selingo. – Boston ; NY: Houghton Mifflin Harcourt, 2013. – 238 с.

312. Sen B. K. Lotka's Law: a viewpoint / B. K. Sen // *Annals of Library and Information Studies*. – 2010, V. 57. – С. 166 – 168.
313. Shannon C. E. A mathematical theory of communication / C. E Shannon // *ACM SIGMOBILE Mobile Computing and Communications Review*. – 2001. – № 5. – С. 3–55.
314. Shuman B. A. *Issues for Libraries and Information Science in the Internet Age* / B. A. Shuman. – Englewood, Colorado : LIBRARIES UNLIMITED, INC., 2001.– 228 с.
315. Slater R. *Portraits in silicon*. – London : The MIT Press, 1992. – 374 с.
316. *Special Topics Courses / School of Information and Library Science, University of North Carolina at Chapel Hill* // [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <http://sils.unc.edu/courses/special-topics>. – Назва з екрана.
317. Stallings W. *Data and computer communications*. – Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 2000. – 810 с.
318. *Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies* / [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: http://www.ala.org/accreditedprograms/sites/ala.org.accreditedprograms/files/content/standards/standards_2008.pdf. – Назва з екрана.
319. *Standards for Accreditation of Master's Programs in Library and Information Studies : Adopted by approval of the Council of the American Library Association, February 2, 2015 Committee on Accreditation of the American Library Association* / [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу : <http://www.ala.org/accreditedprograms/standards>. – Назва з екрана.
320. *Standards for Proficiencies for Instruction Librarians and Coordinators : a Practical Guide / ALA* // [Электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа до ресурсу: www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/profstandards.cfm. – Назва з екрана.
321. Stielow F. J. *Reinventing the library for online education* / F. Stielow. – Chicago : ALA, 2014. – 306 с.
322. *Stn® Library And Information Science Training Manual / American Chemical Society* // [Электронный ресурс]. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.cas.org/File%20Library/Training/STN/LIS/STNLISManual.pdf>. – Назва з екрана.

323. Structure of the U.S. Higher Education System / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.aacc.nche.edu/Resources/aaccprograms/international/Documents/studentguide/sg8_structureoftheushigheredsystem.pdf. – Назва з екрана.
324. Taylor A. Career Opportunities in Library and Information Science / A. Taylor, J. R. Parish . – NY : Ferguson An Inprint of Infobase Publishing, Inc., 2009. – 365 с.
325. Tella A. An Examination of Library and Information Science Undergraduate Students' Career Aspirations in Entrepreneurship and Self-Employment / A. Tella, A. O. Issa // Journal of Business and Finance Librarianship. – 2013. – № 18. – С. 129 – 145.
326. The Greenwood Dictionary of Education / ed. J. W. Collins, N. P. O'Brien. – London : Greenwood Press, 2003. – 431 с.
327. The Information Architecture Library / The Information Architecture Institute // [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://ia institute.org/library/> – Назва з екрана.
328. The Information Literacy Competency Standards for Higher Education / ALA // [Електронний ресурс]. – 2000. – 16 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards.pdf>. – Назва з екрана.
329. The North American Higher Education system / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.universitiesintheusa.com/american-education.html>. – Назва з екрана.
330. Todd Smith B. Ethics Instruction in Library and Information Science: The Role of «Ethics across the Curriculum» : дис. докт. філос. у галузі освіти: 2009 / Todd Smith B. – Rochester, N. Y. : University of Rochester, 2009. – 314 с.
331. Tonta Y. LCSH and PRECIS in Library and Information Science : a Comparative Study / Y. Tonta. – Urbana – Champaign : University of Illinois, Graduate School of Library and Information Science. – 1992. – 68 с.
332. Top Library and Information Studies Schools / News & World Report LP // [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://grad-schools.usnews.rankingsandreviews.com/best-graduate-schools/top-library-information-science-programs> . – Назва з екрана.
333. Tracy D. G. LIS Graduate Students as Library Users : A Survey Study / D. G. Tracy, S. E. Searing // The Journal of Academic Librarianship. – 2014. – V. 40, № 3/4. – P. 367-378.

334. Tripathi S. Exploring the shifting paradigms of librarian – client relationship / S. Tripathi // *Annals of Library and Information Studies*. – 2014. – V. 61. – С. 49 – 55.
335. Tse – Chien T. Professional education for librarianship : a proposal for a library at the University of Iowa : дис. докт. філос. у галузі освіти : 20.05.1925 / Tse – Chien Tai. – Iowa City, 1925. – 272 с.
336. Turing A. M. Computing Machinery and Intelligence / A. M. Turing // *Mind, New Series* . – 1950. – Vol. 59, No. 236. – С. 433 – 460.
337. University of New England / [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.une.edu.au/> – Назва з екрана.
338. USA Education in Brief / ed. R. Calis та ін. – Washington : U.S. Department of State, Global Publishing Solutions, б. р. – 51 с.
339. Vann S. K. Training for Librarianship before 1923 / S. K. Vann. – Chicago : ALA, 1961. – 120 с.
340. Veletsianos G. Emerging Technologies in Distance Education / G. Veletsianos. – Edmonton : AU Press, 2010. – 335 с.
341. Wang S. K. Use of the Webinar Tool (Elluminate) to Support Training : The Effects of Webinar – Learning Implementation from Student – Trainers' Perspective / S. K. Wang, H. Y. Hsu // *Journal of Interactive Online Learning*. – 2008. – V. 7, № 3. – С. 175 – 194.
342. Wherry T. L. Intellectual Property : Everything the Digital – Age Librarian needs to know / T. L. Wherry. – Chicago : ALA, 2008. – 141 [1] с.
343. Wiegand W. A. The «Amherst Method» : The Origins of the Dewey Decimal Classification Scheme / W. A. Wiegand // *Libraries and Culture*. – 1998. – V. 33, № 2. – С. 175 – 194.
344. Wilkinson J. From Transmission to Research : Librarians at the Heart of the Campus / J. Wilkinson // *College and Undergraduate Libraries*. – 2000. – № 6 (2). – С. 25 – 40.
345. Williamson Ch. C. Training for library service : a report prepared for the Carnegie Corporation of New York / Ch. C. Williamson. — N. Y. : [D. P. Updike; The Merrymount Press; Boston], 1923. — 165 с.
346. Willson - Metzger A. C. Ethically speaking : academic librarians' perceptions of information Privacy, intellectual freedom, and the USA Patriot Act : дис. докт. філос. у галузі освіти : 12. 2011 / Willson - Metzger A. C. – Norfolk: Old Dominion University, 2011. – 124 с.

347. Windsor J. A word to starters of libraries / J. Windsor // *American Library Journal* – 1876. – № 1 – С. 1 – 3.
348. *World education encyclopedia* / edited by George Thomas Kurian. – New York, N.Y. : Facts on File Publications, [1988]. – 3 v. (xxii), 1720 с.
349. *World education encyclopedia : a survey of educational systems worldwide : second edition* / edited by R. Marlow – Ferguson. – [N.Y.]: Gale Group, Thomson Learning, 2002. – V. 1: A – H, (xxxii), 582 с.
350. Xie I. *Interactive Information Retrieval in Digital Environments* / I. Xie. – Hershey, N.Y. : IGI Publishing, 2008. – 351 с.
351. XML in Libraries / ALA // [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: ala.org/lita/learning/regional/xmlinst. – Назва з екрана.
352. Yaroshenko T. *Libraries and catalogs in Ukraine: the way to understand past and build the future* / T. Yaroshenko, I. Bankovska // *Cataloging and Classification Quarterly*. – 2015, V. 53, № 3 – 4. – С. 1 – 23.
353. Zey M. G. *The Mentor Connection : Strategic Alliances in Corporate Life* / M. G. Zey. – NJ : Transaction Publishers, 1991. – 228 с.
354. Ziemba L. *Information retrieval with concept discovery in digital collections for agriculture and natural resources* : дис. докт. філос. у галузі агро – біологічних технологій : 05.2011 / Ziemba L. – USA: University of Florida, 2011. – 171 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Зміст МП із бібліотекознавства та інформології у ВНЗ США станом на 1989 рік [294, с.39-50].

I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМОЛОГІЇ.

1. Формування інформації.
  - 1.1. штучний інтелект;
  - 1.2. короткотривала пам'ять;
  - 1.3. довготривала пам'ять;
  - 1.4. організація, збереження та циркуляція інформації;
  - 1.5. передача інформації та її використання.
2. Бібліометрія та аналіз цитування.
  - 2.1. походження бібліометрії;
  - 2.2. закон Лотки: продуктивність автора;
  - 2.3. закон Зіпфа (Ціпфа): розподіл слів у тексті;
  - 2.4. закон Бредфорда: ефективність використання літературних джерел;
  - 2.5. аналіз актуальності інформаційних джерел;
  - 2.6. цитування наукових публікацій;
  - 2.7. теоретичні основи бібліометрії та аналізу цитувань;
- 2.8. практичне застосування бібліометрії та аналізу цитувань;
- 2.9. перспективи бібліометрії та аналізу цитувань.
3. Лінгвістика та інформологія.
  - 3.1. вступ до мовознавства.
    - 3.1.1. лінгвістична дихотомія;
    - 3.1.2. лінгвістичні дисципліни (фонетика та фонологія, морфологія та синтаксис, семантика та прагматика);
  - 3.2. лінгвістичні концепти у інформології.
    - 3.2.1. набуття мови;
    - 3.2.2. мовна обробка (розпізнавання та аналіз мови та мовлення).

II. КРУГООБІГ ІНФОРМАЦІЇ

1. Збереження та циркуляція інформації.
  - 1.1. організація інформації;
  - 1.2. файли без замовлення;
  - 1.3. послідовні файли;
  - 1.4. інвертовані файли.
2. Представлення інформації.
  - 2.1. контрольований тезаурус;
  - 2.2. природа мови.
3. Видача (циркуляція) інформації.

- 3.1. прекоординоване індексування;
- 3.2. посткоординоване індексування;
- 3.3. застосування логічних операторів (булеан);
- 3.4. концепт «значущості» при інформаційному пошуці;
- 3.5. релевантність запиту.
- 4. Дизайн та менеджмент баз даних.
  - 4.1. бази даних;
  - 4.2. створення рішень;
  - 4.3. прийняття рішень;
  - 4.4. файлові структури;
  - 4.5. технології фільтрації інформаційного пошуку (усічення, використання логічних операторів тощо).
- 5. Пошук в он-лайн базах даних
  - 5.1. бази даних, передплатні агенції (дистриб'ютори), програмне забезпечення;
  - 5.2. обладнання та програмне забезпечення для он-лайн пошуку;
  - 5.3. здійснення інформаційного пошуку;
  - 5.4. витрати;
  - 5.5. розвиток он-лайн технологій.

III. ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМОЛОГІЇ У БІБЛІОТЕЧНІЙ СПРАВІ

- 1.** Використання інформаційних систем у бібліотечних організаціях.
  - 1.1. класифікація рішень;
  - 1.2. стратегія;
  - 1.3. менеджмент;
  - 1.4. виконання.
- 2.** Проблеми з прийняттям рішень.
  - 2.1. подолання труднощів у прийнятті рішень на рівні організації;
  - 2.2. інформаційні міфи;
  - 2.3. організації як навчальні системи;
  - 2.4. усвідомлення важливості інформаційних ресурсів для організації.
- 3.** Управління бібліотекою та автоматизація бібліотек.
  - 3.1. характеристика бібліотечної автоматизації;
  - 3.2. цілі бібліотечної автоматизації;
  - 3.3. планування автоматизації бібліотеки;
  - 3.4. функціональні компоненти бібліотечної автоматизації;
  - 3.5. огляд процедур;
  - 3.6. придбання інформаційної бібліотечної системи;
  - 3.7. переговори з постачальниками послуг;
  - 3.8. тестування системи;
  - 3.8.1. оцінка тестового періоду;
  - 3.9. упровадження системи та оцінка її роботи.
- 4.** Вимірювання та оцінка рівня інформаційних послуг.

- 4.1. аналіз послуг та результати оцінки;
- 4.2. витрати, ефективність та прибутки;
- 4.3. мета оцінювання;
- 4.4. методи оцінювання;
- 4.5. п'ять законів бібліотекознавства;
- 4.6. потреба в оцінюванні.

ДОДАТОК 2

«Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології» у редакції від 15 січня 2008 року [переклад наш – С.Ч.] [167, с. 161-168]

I. МІСІЯ ТА ЦІЛІ

Місія та цілі програми повинні співпадати з місією та цілями навчального закладу (БШ), до уваги береться не просто присутність фахових дисциплін у навчальному плані, але й оцінюється також досягнення студентів та їхнє вміння на практиці довести свої знання

1. Обов'язковим елементом є систематичне планування та розвиток програми, відповідність цілей програми цілям БШ.
2. Цілі програми визначаються відповідно до результатів навчання, яке охоплює опанування такими дисциплінами:
  - друкована інформація та знання;
  - послуги та технології використання інформаційних матеріалів;
  - створення інформаційних ресурсів;
  - комунікація;
  - визначення, відбір, придбання, організація та опис ресурсів;
  - збереження та видача матеріалів;
  - консервація матеріалів;
  - аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
  - менеджмент ресурсів;
3. Місія повинна відображати філософію, принципи та етичні норми дисципліни.
4. Фахові принципи повинні відповідати політиці, відображеній у документації професійних організацій.
5. Освітні послуги повинні бути якісними, має бути професійний викладацький склад.
6. Повинні проводитись дослідження з професійної проблематики.
7. Міждисциплінарність.
8. Взаємний вплив бібліотечної справи та інших наук.
9. Усвідомлення ролі бібліотеки як інформаційного центру для різних груп населення.
10. Усвідомлення ролі б-ки в сучасному інформаційному середовищі.
11. Програма має відповідати потребам викладачів та студентів.

Кожна програма оцінюється відповідно до мети та цілей, які ставить навчальний заклад.

II. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН (НП)

1. Навчальний план базується на цілях та меті програми і формується в рамках систематичного планування

2. Обовязкові дисципліни:

- робота з друкованими джерелами та послуги і технології для ефективного їх використання
- створення інформаційних ресурсів;
- комунікація;
- визначення, відбір, придбання, організація та опис ресурсів;
- збереження та видача матеріалів;
- консервація матеріалів;
- аналіз, оцінка, синтез та розповсюдження матеріалів;
- менеджмент ресурсів;

3. Власне навчальний план:

- сприяє вихованню свідомих бібліотечних професіоналів , здатних надавати якісні послуги;
- підкреслює роль знання як результату базових та прикладних досліджень в галузі бібліотекознавства та суміжних дисциплін;
- інтегрує теорію, практику та використання новітніх технологій;
- відповідає потребам суспільства, особливо тим групам, які отримують недостатній рівень послуг;
- відповідає вимогам швидкозмінного технологічного глобального суспільства;
- окреслює напрям для подальшого розвитку;
- пропагує постійний професійний розвиток;
- навчальний план повинен бути побудований спільно зі студентами, щоб вони самі могли розпланувати курси, які вони хочуть слухати і які відповідають їхнім особистим потребам та цілям (які в свою чергу повинні співвідноситись зі стратегією БШ). НП повинен включати міждисциплінарні студії та дослідження;
- якщо програма включає вивчення послуг спеціалізованих б-к, то НП повинен включати також ці дисципліни, а також враховувати як співвідносяться ці дисципліни з основами бібліотечної справи та інформології;
- НП незалежно від місця розташування навчального закладу чи форми проведення занять повинен відповідати вищезазначеним вимогам.
- НП постійно повинен переглядатись та оновлюватись, оцінка НП базується на результатах робіт студентів, рівні їх працевлаштованості, якості педагогічних кадрів.

III. ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД

1. Викладацький склад має відповідати цілям програми. Він складається з викладачів на 1 ставку та 0,5 ставки. На 1 ставку – повинні володіти фаховими знаннями, можуть викладати основні дисципліни програми, керувати дослідницькою роботою. Викладачі на 0,5 ставки доповнюють

та збалансовують програму, зазвичай це викладачі суміжних дисциплін або предметів для майбутніх фахівців спеціалізованих бібліотек.

2. Викладачі повинні заохочувати студентів до креативного мислення, застосування інноваційних технологій, проведення досліджень, надаючи та створюючи необхідні умови для проведення досліджень.
3. БШ має чітку політику відбору викладачів з різних спеціальностей в т.ч. міждисциплінарних студій, документи що підтверджують цю політику повинні бути у відкритому доступі.
4. Кожен викладач має бути компетентним педагогом, мати високий рівень інформаційної та технологічної грамотності, належати до професійних спільнот.
5. Викладач також повинен бути стипендіатом або мати сертифікат про завершення дослідження з фаху.
6. Викладач повинен мати диплом про здобуття найвищих ступенів, що засвідчено дипломами різних академічних установ. Викладачі можуть мати різну освіту (технічну, гуманітарну тощо), повинні вміти проводити галузеві дослідження, повинні мати спеціалізовані знання, які вимагаються програмою. Вони повинні демонструвати вміння академічного планування та оцінювання, мати відповідний досвід роботи у галузі, спілкуватись з викладачами інших предметів. Разом викладацький склад повинен утворювати інтелектуальне середовище, яке відповідає вимогам, цілям та меті програми.

Оцінка викладачів базується на їхньому вмінні керувати дослідженнями, застосовувати інноваційні технології, на їхній відповідності стратегії БШ, сприйнятті студентами.

IV. СТУДЕНТСТВО

1. Усі студенти, що мають ступінь бакалавра з б-якої дисципліни мають право вступити до БШ. БШ відповідає за набір, фінансування, розміщення, ведення адміністративної політики. Студенти повинні бути свідомі цілей та мети програми, яку вони обрали і повинні відповідати вимогам цієї програми.
2. Уся інформація про програму, фінансування, НП, викладацький склад, критерії оцінювання та БШ має бути свіжою, точною та доступною.
3. При відборі увага звертається на наявність ступеню бакалавра будь – якої акредитованої інституції, відповідність професійних цілей студента цілям програми, наявність кваліфікації, достатньої для навчання на обраній програмі.
4. Студенти повинні структурувати власний індивідуальний план у відповідності до їхніх потреб та узгодити його з вимогами програми. Студенти отримують систематичну оцінку своїх знань. Студенти отримують можливість звернутись за додатковими консультаціями та допомогою.

5. БШ надає простір студентам для здійснення практики, студенти отримують можливість брати участь у діяльності студентських організацій, у розробці навчальних планів.
6. Результати перевірки знань студентів слугують показником розвитку програми. Оцінювання здійснюється за встановленою БШ процедурою.

V. ФІНАНСУВАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

1. БШ є частиною навчального закладу, невід'ємною, проте автономною. Автономія означає, що БШ здатна забезпечити розробку навчальних програм, надати інтелектуальний простір, відповідати за набір студентів. Установа, в якій функціонує БШ надає ресурси та надає адміністративну підтримку.
2. Установа всіляко підтримує БШ, викладачі БШ можуть брати участь у загальному адмініструванні інституції, інституція сприяє міждисциплінарним студіям в БШ.
3. Виконавчий директор програми має зарплату, посаду, статус, що прирівнюється до завідувача кафедри. Виконавчий директор окрім академічних якостей також повинен мати лідерські здібності, здатність керувати, досвід, необхідний для виконання його обов'язків. Він повинен забезпечувати інтелектуальне середовище відповідно до мети та цілей БШ і програми, він повинен сприяти адаптації студентів у навчальному закладі
4. Усі інші працівники БШ та адміністрація установи повинні підтримувати виконавчого директора БШ.
5. Установа надає постійну фінансову допомогу БШ і допомагає виконувати навчальний план та проводити дослідження.
6. ЗП нараховується виконавчому директору та викладачам відповідно до їх кваліфікації. Стипендії студентам нараховуються на загальних засадах, прийнятих по всій установі. Оцінка систематичного планування БШ включає у себе адміністративну політику та фінансову політику.

VI. МАТЕРІАЛЬНО – ТЕХНІЧНА БАЗА

1. Програма має доступ до функціонального навчального середовища для студентів та викладачів.
2. Має базу для проведення навчань та досліджень, викладання, надання консультаційних послуг, виконання адміністративної роботи.
3. Доступ до бібліотеки, мультимедіа центрів та комп'ютерних центрів для здійснення досліджень та виконання практичних завдань.
4. Уся техніка, матеріали тощо повинні бути доступні студентам та викладачам, особливу увагу потрібно приділяти людям з обмеженими можливостями.

5. В оцінку цього аспекту включено рівень доступності техніки та ресурсів для забезпечення навчання та викладання на програмі.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Стандарти визначено як описові, тому відсутня деталізація шляхів досягнення відповідності БШ цим стандартам.
- Стандарти наголошують на інноваційних технологіях та подальшому розвитку бібліотечної справи: систематичному плануванні; результатах навчання; визначенні основного предмету; міждисциплінарних студіях; використанні різноманітних форм навчання (очної та заочної); врахуванні вимог глобалізації, етичних норм, освітніх вимог до магістерських програм взагалі» .

ДОДАТОК 3

Стандарти Американської бібліотечної асоціації з акредитації магістерських програм із бібліотекознавства та інформології у редакції від 02 лютого 2015 року (переклад) [319]

Прийнято на затвердження Радою Американської бібліотечної асоціації, 2 лютого 2015

Комітет з акредитації при Американській бібліотечній асоціації

Вступ

Ціль акредитації

Акредитацією в системі вищої освіти називається колегіальний процес на основі само- та експертної оцінки для громадської підзвітності та підвищення академічної якості.

Акредитація служить для забезпечення якості освіти, якщо судити з продемонстрованих результатів підтримки розвитку студентів. Судження ретельно зроблені та перевірені неупередженими фахівцями-практиками, а також викладачами-експертами.

Ці експерти оцінювали, наскільки добре:

- Дотримані Стандарти акредитації (і можуть у подальшому бути дотримані) установою або програмами;
- Такі елементи, як навчальний план, методи оцінювання, викладацький склад, ресурси і вимоги до вступників співвідносяться із загальною місією і рівнем пропозицій та завдань програми;
- Студенти можуть застосувати знання і навички для завершення програми .

Повноваження і відповідальність Комітету з акредитації при Американській бібліотечній асоціації (АБА)

Рада Американської бібліотечної асоціації (АБА) створила Комітет з акредитації «щоб нести відповідальність за виконання програми акредитації АБА і розробити і сформулювати стандарти освіти ...» для магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. Комітет з акредитації при АБА визнається Радою з акредитації вищої освіти як акредитаційна агенція з цих програм .

Комітет з акредитації захищає громадський інтерес і дає рекомендації для викладачів. Абітурієнти, роботодавці майбутніх

співробітників бібліотек висловлюють стурбованість з приводу якості бібліотечних та інформаційних послуг. Вони мають право знати, чи є ця освітня програма якісною. Стандарти є засобом контролю якості освітніх програм з бібліотечно – інформаційних наук, що розроблені акредитаційним Комітетом.

Комітет з акредитації розглядає елементи програми у відповідності до кожного зі стандартів. Однак його остаточне рішення приймається із врахуванням завершеності програми та належного навчального середовища. Рішення про акредитацію приймається на основі оцінки цієї сукупності, а не окремих деталей. Таким чином, невиконання будь-якого конкретного компонента стандарту може не привести до невідповідності цьому стандарту. Крім того, невиконання одного стандарту може не привести до відмови в акредитації програми.

Експерти з оцінки програми є неупередженими, досвідченими практикуючими фахівцями.

Область застосування стандартів

Ці стандарти застосовуються для оцінки магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. Як попередня умова акредитації програми - установа, в якій програма функціонує, повинна бути акредитована відповідною акредитаційною агенцією.

Термін «бібліотекознавство та інформологія» трактується як практична дисципліна, що вивчає послуги, технології з менеджменту та використання записаної інформації та знань. Бібліотекознавство та інформологія включає в себе створення інформації та знань, комунікацію, ідентифікацію, відбір, придбання, організацію і опис, зберігання та пошук, збереження, аналіз, інтерпретацію, оцінку, узагальнення, поширення та управління інформаційними ресурсами. Це визначення стосується професійної практики і суміжних галузей освіти і науки.

Місія навчального закладу повинна бути суголосною з цілями програми. Якщо навчальний заклад пропонує інші освітні програми, результати їх виконання також впливають на оцінку. Навчальний заклад може подавати на акредитацію кілька магістерських програм із бібліотекознавства та інформології. У такому разі місія, цілі, результати навчання та взаємозв'язок цих програм повинні бути представлені комісії з акредитації.

Термінологія в рамках стандартів

Навчальна установа, яка здійснює професійну підготовку магістрів із бібліотекознавства та інформології може бути автономним коледжем при університеті або департаментом у коледжі, чи іншим чином бути

пов'язано з інституцією. У стандартах термін "програма" відноситься до організації людей та освітнього процесу, що сприяє отриманню ступеня.

Термін "дослідження", який використовується в стандартах розуміється (1) в широкому сенсі як наукова діяльність широкого спектру і (2) повідомлення результатів за допомогою відповідних засобів.

Термін "професорсько-викладацький склад", що в цілому використовується у стандартах, поширюється на викладачів, що працюють, як повний робочий день, так і неповний.

Систематичне планування являє собою безперервний, активний, універсальний підхід до (а) безперервного огляду і перегляду місії, візії, цілей та результатів програми; (b) оцінка рівня досягнення цілей і результатів навчання; (c) кореляція освітньої діяльності на програмі відповідно до результатів оцінки; (d) зв'язок політики і процесів планування, заходів з оцінки і результатів оцінки з компонентами програми.

Ефективне систематичне планування вимагає залучення усіх складових частин програми і ретельно складеної відкритої документації, що описує заходи з планування.

*Ключові терміни з акредитації можна отримати на сайті АБА <http://www.ala.org/accreditedprograms/standards/glossary>.

Природа стандартів

Ці стандарти визначають необхідні компоненти програм з бібліотекознавства та інформології і наголошують на правах та обов'язках, прописаних у програмі з урахуванням ініціативності, експериментальної складової, інновацій та індивідуальних особливостей кожної з програм. Стандарти носять рекомендаційний характер з метою покращити діяльність програми.

Стандарти роблять наголос на інноваціях у галузі.

Визнання різноманіття суспільства у широкому сенсі враховується у розробці навчальних планів, підбору викладачів та студентів.

Вимоги цих Стандартів є однаковими для всіх програм з бібліотекознавства та інформології незалежно від форм організації навчального процесу та місця розташування бібліотечної школи.

Філософські засади програми

Комітет з акредитації визначає відповідність програми до вимог акредитованого статусу на основі звіту програми та результатів зовнішньої перевірки. Звіт результатів програми перевіряється на відповідність місії,

цілям та завданням програми. До складу експертної комісії входять провідні фахівці галузі.

Цілі і завдання програми мають основоположне значення для всіх аспектів магістерських програм і формують основу, на якій освітні програми повинні бути розроблені і оцінені. Цілі і завдання програми повинні відображати результати навчання студентів.

Ці Стандарти є оновленою версією Стандартів 2008 року, що є результатом шестирічної праці над удосконаленням, виконаної у вигляді конференцій, веб-конференцій, опитувань фахівців та викладачів, дискусій.

Цей документ заміняє версію 2008 року. Він ґрунтується на синтезі рішень, прийнятих під час ревізії Стандартів протягом 2008 – 2014 рр.

Документ «Процес акредитації, політику та процедури» (AP3) регламентує акредитаційний процес. Ці стандарти та Процес акредитації доступні на веб-сайті Офісу з акредитації <http://www.ala.org/offices/accreditation>. Допомога у отриманні матеріалів, використаних Комітетом з акредитації (COA) надається Офісом з акредитації. Ці матеріали складаються з документів, що використовуються у процесі акредитації та розробці освітніх політик магістерських програм певної галузі.

Стандарт I : Систематичне планування

I.1 Місія та цілі програми, як адміністративні, так і освітні повністю досягаються, а мета програми досягається шляхом постійного всеохоплюючого процесу систематичного планування. Він включає такі елементи:

I.1.1 Постійний аудит та ревізія візії, місії, цілей та мети програми, а також результатів навчання студентів;

I.1.2 Оцінка рівня досягнення цілей та мети програми, а також результатів навчання студентів;

I.1.3 Покращення програми на основі проаналізованих результатів;

I.1.4 Координація планування із елементами навчальних програм. Програма має описану місію та стратегію чи довготривалий план, що розкриває візію та вектор розвитку, визначає потреби та ресурси, що необхідні для досягнення мети і має підтримку з боку адміністрації університету.

I.2 Чітко визначені результати навчання студентів є важливою складовою цілей програми. Ці результати описують, які знання та вміння очікуються від студентів на момент випуску. Вони дозволяють викладачам

сформувати загальне розуміння необхідних компетентностей студентів та забезпечити логічність навчального плану. Результати навчання студентів відображають цілісність досвіду навчання, отриманого ними. Результати навчання студентів апелюють до:

I.2.1 Істотного характеру бібліотекознавства та інформології;

I.2.2 Філософії, принципів і етики галузі;

I.2.3 Відповідних принципів спеціалізації, визначені у регламентуючій документації відповідних професійних організацій;

I.2.4 Важливості досліджень для поліпшення знань у галузі;

I.2.5 Симбіотичного зв'язку бібліотекознавства та інформології з іншими областями знань;

I.2.6 Ролі бібліотечних та інформаційних послуг в сучасному суспільстві, включно із роллю інформаційних потреб різних категорій користувачів;

I.2.7 Ролі бібліотечних та інформаційних послуг в мінливому технологічному суспільстві;

I.2.8 Вимог, які повинні виконуватись упродовж навчання на програмі.

I.3 Мета та цілі програми суголосні з освітніми та професійними цінностями галузі.

I.4 Кожна програма в рамках цих стандартів оцінюється за результатами досягнення мети. Відповідно до чітко визначеної, публічно оголошеної, постійно контролюваної місії програми цілі програми складають рамку для зовнішнього та внутрішнього оцінювання.

I.4.1 Оцінка рівня досягнення цілей програми включає такі категорії: студенти, викладачі, роботодавці, випускники та ін.

I.5 Програма має прозору регламентуючу документацію, що стосується процесу прийняття рішень та даних для обґрунтування оцінки успішності навчання.

I.6 Програма демонструє, як результати оцінки програми застосовуються для її удосконалення в майбутньому.

Стандарт II: Навчальний план

II.1 Навчальний план базується на меті та цілях і відповідає вимогам процесу систематичного планування із урахуванням усіх складових. Навчальний план забезпечує баланс між теоретичними та практичними

заняттями, юридичними та етичними нормами, необхідними для подальшої роботи у інформаційно-бібліотечних установах. Навчальний план постійно переглядається на предмет внесення змін з метою його актуалізації.

П.2 Навчальний план пов'язаний з інформаційними ресурсами, послугами та технологіями їх управління та використання. У межах цього всеохоплюючого концепту зміст освіти з бібліотекознавства та інформології включає такі дисципліни: управління знаннями та інформацією, комунікація, ідентифікація, відбір, комплектування, каталогізація та опис, збереження та видача, презервація та реставрація, аналіз, інтерпретація, оцінка, синтез, розповсюдження, обслуговування користувачів, управління людськими та інформаційними ресурсами.

Навчальний план

П.2.1 Сприяє розвитку бібліотечно-інформаційних професіоналів, які візьмуть на себе керівну роль у наданні послуг доступу громад до колекцій;

П.2.2 Робить наголос на нових знаннях у галузі бібліотекознавства та інформології та суміжних сферах діяльності;

П.2.3 Поєднує у собі теоретичну та практичну частини;

П.2.4 Відповідає різноманітним вимогам сучасного суспільства;

П.2.5 Визначає вектор для подальшого розвитку у швидкозмінному суспільстві;

П.2.6 Спонукає до постійного професійного самовдосконалення та навчання протягом життя задля розвитку компетенцій та вмінь, необхідних для фахівців майбутнього.

П.3 Навчальний план надає студентам можливість будувати когерентні індивідуальні плани навчання з урахуванням їхніх потреб та цілей, що співвідносяться з вимогами програми, визначеної бібліотечною школою, таким чином позитивно впливаючи на результати навчання студентів. Навчальний план включає кооперовані курси, міждисциплінарні студії, дослідницький компонент, практику та інші види діяльності. Зміст освіти є збалансованим.

П.4 При укладанні навчальних планів певної спеціалізації беруться до уваги компетентності та вміння і знання, визначені відповідними професійними організаціями.

П.5 У процедурі перегляду навчального плану беруть участь не лише викладачі, але й роботодавці, студенти, випускники та інші представники.

Перегляд навчального плану проводиться з метою його удосконалення. До оцінки навчального плану відноситься й оцінка досягнень студентів.

П.6 Програма має чітку та зрозумілу документацію щодо процесу прийняття рішень і даних, на основі яких відбувається оцінка навчального плану.

П.7 Програма демонструє яким чином дані оцінки навчального плану систематично використовуються для удосконалення програми в майбутньому.

Стандарт III Професорсько-викладацький склад

III.1 Програма забезпечена професорсько-викладацьким складом, що здатна виконати програмні завдання. Викладачі, що працюють на повну ставку в університеті, можуть бути призначені на роботу у бібліотечну школу. Достатня кількість викладачів, що працюють на повну ставку та викладають різні дисципліни, забезпечують науковий та навчальний процес у достатній мірі та із застосуванням різних форм організації навчання, що відповідає вимогам програми. Викладачі, які працюють на половину ставки повинні збалансовувати навчальний план та доповнювати курси, що читаються основними викладачами додатковими компетентностями і є невід'ємною частиною програми. Зокрема, під час викладання спеціальностей, які не представлені в програмах штатних викладачів, позаштатні викладачі збагачують навчальний процес різноманітними якісними дисциплінами.

III.2 Програма надає значні пріоритети викладанню, дослідженню та наданню послуг, шляхом призначення та просування педагогічних кадрів; заохочення до удосконалення викладання, проведення досліджень та надання послуг, а також через створення якісного освітнього середовища.

III.3 Програма має політику для залучення і утримання викладачів з різних дисциплін. Політики та процедури з відбору викладацького персоналу опубліковані, знаходяться у відкритому доступі, і реалізуються.

III.4 Кваліфікація кожного викладача факультету включає в себе високий рівень професіоналізму у своїй галузі, технологічні навички та знання, ефективність у викладанні, а також активне членство у відповідних професійних організаціях.

III.5 Для кожного штатного викладача кваліфікації включають в себе досвід у проведенні досліджень або іншу відповідну наукову діяльність (наприклад, творчу і професійну), які сприяють розширенню бази знань у галузі та професійному розвитку.

III.6 Викладачі мають найвищі наукові ступені з різних академічних установ. Професорсько-викладацький склад сприяє забезпеченню навчального процесу з різноманітних дисциплін, демонструє здатність проведення досліджень у галузі та спеціальні знання для відповідності дисципліни змісту освіти на програмі. Окрім того, викладачі демонструють вміння з академічного планування, оцінювання, мають відповідний досвід у галузі, взаємодіють з викладачами профільних та непрофільних дисциплін. Професорсько-викладацький склад сприяє розвитку інтелектуального середовища, що відповідає вимогам програми.

III.7 Оцінювання викладачів впливає з потреб програми і пов'язане з компетентностями кожного викладача. Оцінювання повинно виявити рівень якості викладання протягом року і враховує години, успішність студентів, дослідницький компонент, професійний розвиток, професійну активність.

III.8 Процедури встановлені для систематичної оцінки діяльності викладачів; до уваги береться цілісність та інновативність у підходах до викладання, дослідження та професійної діяльності. У межах встановлених інституційних політик, викладачів, студенти та інші працівники залучені до процесу оцінювання.

III.9 Програма має чітку та прозору документацію, на основі якої відбувається оцінка діяльності професорсько-викладацького складу.

III.10 Програма демонструє, яким чином результати оцінки діяльності викладачів впливають на подальший розвиток програми у майбутньому.

Стандарт IV : Студентство

IV.1 Програма контролює набір, прийом, надання фінансової допомоги, кар'єрних послуг; а також інші академічні і адміністративні політики для студентів, які узгоджуються з місією, метою і завданнями програми. Ці політики враховують потреби і цінності, визначені програмою. Програма має політику по набору і утриманню студентів, які відображають різноманітність спільноти Північної Америки. Склад студентства сприяє здоровому середовищу навчання і відповідає місії, цілям і завданням програми.

IV.2 Актуальна і точна інформація про програму доступна для студентів і громадськості. Ця інформація включає в себе документацію про досягнення цілей і завдань програми, опис навчальних програм, інформацію про викладачів, вимоги до вступників, наявність фінансової допомоги, критерії оцінки успішності студентів, допомогу з поселенням, а також інші політики і процедури. Програма показує, що вона передбачає процедури для підтримки цієї політики.

IV.3 Стандарти для прийому застосовуються послідовно. Студенти, допущені до програми мають ступінь бакалавра з акредитованого навчального закладу. Будь-які виключення щодо прийому, передбачені у стандартах або академічними передумовами, викладені чітко і послідовно застосовуються. Оцінка вступника проводиться на основі комбінованої оцінки академічних, інтелектуальних та інших кваліфікацій, відповідності цілям і завданням програми, а також кар'єрних цілей. В рамках інституційної політики та програми вступна кампанія гарантує, що абітурієнти мають достатній рівень зацікавленості, знань і кваліфікацію для того, щоб успішно завершити програму і продовжувати професійну діяльність у галузі.

IV.4 Студенти складають індивідуальний план навчання, який дозволяє врахувати індивідуальні потреби, цілі і прагнення, що повинні бути суголосними з вимогами, встановленими програмою. Студенти отримують систематичну, багатогранну оцінку їх досягнень. Студенти мають можливості отримувати постійне консультування та допомогу.

IV.5 Програма забезпечує середовище, яке сприяє участі студентів у визначенні загального вектору навчання. Студенти мають наступні можливості:

IV.5.1 участь в розробці, модифікації, і здійсненні політик, які зачіпають

Впливають на навчальний процес;

IV.5.2 участь в дослідженні;

IV.5.3 отримувати академічні та кар'єрні поради і консультації;

IV.5.4 отримати підтримку за необхідності;

IV.5.5 формувати студентські організації;

IV.5.6 участь в професійних організаціях.

IV.6 Програма застосовує результати оцінки успішності студентів для розробки удосконалених програм. Процедури для систематичної оцінки встановлюються в тій мірі, в якій адміністративна та академічна політика програми і діяльність щодо студентів виконують свої завдання. В рамках інституційної політики, викладачі, студенти, співробітники та інші беруть участь в процесі оцінки.

IV.7 Програма має чітке документальне обґрунтування своїх поточних процесів прийняття рішень і аналізу даних для визначення оцінки результатів навчання з використанням відповідних прямих і непрямих заходів, так само як результатів навчання кожного окремого студента.

IV.8 Програма показує, яким чином результати проведення оцінки навчання студентів систематично використовуються для поліпшення програми і планів на майбутнє.

Стандарт V: Адміністрування та матеріально-технічна база

V.1 Програма є невід'ємним, хоча і автономним елементом інституції. Як така, вона має адміністративну інфраструктуру, отримує фінансову підтримку, а також ресурси для забезпечення досягнення її цілей та завдань. Її автономія є достатньою, щоб гарантувати, що зміст освіти на програмі, вибір викладачів і набір студентів здійснюється програмою в рамках загальних принципів ВНЗ. Основна установа забезпечує як адміністративну підтримку, так і ресурси, необхідні для досягнення цілей програми.

V.2 Викладачі, співробітники та студенти мають однакові можливості для участі у комітетах ВНЗ на загальних засадах. Адміністративні відносини з іншими підрозділами ВНЗ розповсюджуються на інтелектуальне середовище та підтримку міждисциплінарних зв'язків, що заохочує брати участь в житті ВНЗ. Рішення, що стосуються фінансування та виділення ресурсів для програми приймаються на загальних засадах, як для будь-якого іншого підрозділу університету.

V.3 Адміністратор програми має посаду, зарплату, статус і авторитет, аналогічний до посад адміністраторів інших структурних підрозділів інституції. Окрім академічної кваліфікації, необхідної для викладача, адміністративний керівник має лідерські навички, адміністративні здібності, досвід і розуміння сучасного стану галузі та професійної підготовки, необхідних для виконання своїх службових обов'язків.

V.4 Адміністратор програми створює середовище, яке сприяє виконанню місії і досягнення її цілей програми. Це середовище також спонукає викладачів і студентів взаємодіяти з іншими підрозділами ВНЗ і сприяє подальшій соціалізації студентів у галузі.

V.5 Адміністратор та інші співробітники програми підтримують керівництво та викладачів у виконанні їхніх обов'язків. Персонал робить свій внесок у виконання місії, цілей і завдань програми. Процес прийняття рішень на програмі відбувається в рамках статуту ВНЗ і в ньому беруть участь усі учасники програми.

V.6 ВНЗ надає постійну фінансову підтримку з метою розвитку, технічного обслуговування, а також розширення бібліотекознавчо-інформологічних студій відповідно до загальних принципів, викладених в цих стандартах. Рівень фінансування пов'язаний з кількістю викладачів,

адміністративного та допоміжного персоналу, навчальних ресурсів і засобів, необхідних для проведення навчання, досліджень і обслуговування програми.

V.7 Заробітна платня для викладачів програми і інших співробітників на легальних засадах встановлюється відповідно до рівня їх освіти, досвіду, відповідальності і досягнень. Вона є достатньою, щоб залучити, підтримати і зацікавити персонал, необхідний для досягнення цілей і завдань програми.

V.8 Фінансування дослідницьких проєктів, професійного розвитку, відряджень здійснюється на тій же підставі, що і в решті підрозділів університету. Студентська фінансова допомога від університету надається на тій же основі, що і в решті підрозділів університету.

V.9 Програма має доступ до фізичних і технологічних ресурсів, які дозволяють виконувати її завдання, здійснювати належним чином викладання, проведення наукових досліджень і обслуговування. Програма надає послуги підтримки для викладання і навчання незалежно від форми організації навчання.

V.10 Фізичні засоби забезпечують функціональне середовище навчання для студентів і викладачів; підвищують для проведення досліджень, навчання, надання послуг, консультацій та забезпечують комунікацію; а також сприяють ефективному управлінню програми.

V.11 Навчальні та науково-дослідницькі послуги для задоволення потреб студентів і викладачів включають доступ до інформаційних ресурсів і послуг, комп'ютерних та інших інформаційних технологій, приміщень для самостійного навчання, а також доступ до медіа-ресурсів.

V.12 Персонал і послуги, що надаються для програми бібліотеками, медіа-центрами, а також інформаційними установами, а також всі інші допоміжні об'єкти, відповідають необхідному рівню використання за виникнення такої потреби. Ці послуги надаються кваліфікованим персоналом, є зручними та доступними для людей з обмеженими можливостями, а також доступні в разі потреби.

V.13 Систематичне планування і оцінка програми включає в себе перегляд адміністративних політик, фінансової політики, а також потреб в ресурсах. Регулярно перевіряється наявність доступу до фізичних ресурсів і засобів навчання, доступу до технологій і допоміжних послуг для здійснення інтернет-навчання. В рамках політики інституції викладачі, співробітники, студенти та інші працівники беруть участь в процесі оцінки.

V. 14 Програма має прозору документацію, що стосується поточних процесів прийняття рішень і дані для обґрунтування оцінки управління, фінансів і ресурсів.

V. 15 Програма демонструє, як результати оцінки управління, фінансів і ресурсів систематично використовуються для поліпшення програми і планів на майбутнє.

*У новій версії стандартів розділ перший «Місія та цілі» перейменовано на «Систематичне планування», зміст освіти залишився незмінним, вимоги до викладачів включають обов'язковість навиків з прийняття рішень, вимоги до студентів тепер включають обов'язкову участь у розробці політики та стратегії розвитку магістерських програм із бібліотекознавства та інформології, Адміністрування, фінансування та матеріально - технічна база тепер об'єднані.

ДОДАТОК 4

Вступ до бібліотекознавства та інформології
Навчальний план магістерської програми на 2010 рік (витяг) бібліотечної
школи Університету Святої Катерини (St. Catherine University)
INTRODUCTION TO LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE LIS
7010-02 Winter 2010 [256]

Результати навчання студентів	Відповідні завдання для їх досягнення
Демонстрація критичного мислення шляхом інтеграції відповідних моделей, теорій, досліджень та практичних навичок.	Поточні завдання, фінальна контрольна робота
Поєднання знань із бібліотекознавства та інформології із знаннями з інших дисциплін.	Поточні завдання, фінальна контрольна робота
Демонстрації інформаційно-технологічної компетентності.	Пошук літератури для курсових робіт, презентація курсових робіт
Формувати та відстоювати професійні цінності, етичну відповідальність, інтелектуальну свободу та відкритий доступ до інформації.	Поточні завдання, фінальна контрольна робота, аудиторні заняття
Розуміння різноманітності груп користувачів та вміння працювати з ними ефективно.	Аудиторні заняття
Демонстрація розуміння філософії, принципів, політик, історії, етичних норм бібліотекознавчої науки.	Фінальна контрольна робота

КОНКРЕТНІ ЦІЛІ

Цей курс є оглядом

- Історії, філософії, мети, функцій та процесів, роботи з користувачами, комплектування фондів, типів бібліотек та інформаційних центрів;
- Історії та трендів у книгодрукувальній та поліграфічній справі;
- Принципів та базових елементів комплектування фонду;
- Питання етики та закону: інтелектуальна власність (копірайт), доступ, захист персональних даних інтелектуальна свободв та цензура;
- Поточні професійні виклики.

Основною метою курсу є дати слухачам огляд бібліотекознавства та інформології з метою утвердження на бібліотечній ниві.

У курсі розглядаються різні погляди та підходи до бібліотечної справи. Основний підручник – Річарда Рубіна презентує основну лінію у галузі, а підручник Бушмана та супровідні статті презентують критичний аналіз стану бібліотечнох справи. Увесь семестр ми будемо розглядати ці дві точки зору та обговорювати їх. На основі цих обговорень у слухачів курсу має сформуватись власне бачення галузі.

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ:

Battles, Matthew. Library: An Unquiet History (2003)

Buschman, John, Dismantling the Public Sphere (2003)

Rubin, Richard, *Foundations of Library and Information Science* (2004).

Bibliographic citations for other readings are listed below. All are available at the links indicated. Links are also available on the Schedule, which has the dates all readings are due.

Anderson, A.J. "You Killed My Daughter", *Library Journal*, May 1, 1992.

Darnton, "The Library in the New Age" *New York Review of Books* v. 55:10 (June 2008)

Honma, Todd. "Trippin' Over the Color Line: The Invisibility of Race in Library and Information Studies". *Interactions: UCLA Journal of Education and Information Studies* v. 1:2, 2005.

Hoffert, "Who's Selecting Now?" *Library Journal* (September 2007) available online.

Mehra and Braquet, "Library and Information Science Professionals as Community Action Researchers in an Academic Setting: Top Ten Directions to Further Institutional Change for People of Diverse Sexual Orientations and Gender Identities", *Library Trends* v. 56 no. 2 (Fall 2007) p. 542-65.

Nemko, Marty. "Best Careers" *US World and News Report Online* December 11, 2009.

Pawley, C. "Hegemony's handmaid? The library and information studies curriculum from a class perspective". *Library Quarterly* v. 68 no. 2 (April 1998) p. 123-44.

Starr, Joan. "Libraries and national security", *First Monday*. v.9:12. (2004). available online.

Wiegand, Wayne A. "Tunnel vision and blind spots: what the past tells us about the present; reflections on the twentieth-century history of American librarianship". *Library Quarterly* v. 69 no. 1 (January 1999) p. 1-32.

ЗАВДАННЯ

Письмові завдання виконуються 12 шрифтом з пробілом 1,5 або 2. Скріплюйте ваші роботи у верхньому лівому кутку. Цитуйте джерела у стилі APA (див. приклад <http://library.stkate.edu/guides/style.html>).

Завдання повинні бути виконані та подані відповідно до розкладу.

Завдання стосуються формування професійних компетентностей бібліотечних фахівців. Кожне завдання пов'язане з літературою до курсу. Ви можете обирати завдання, але зважайте на те, що кількість місць обмежена, тому ви повинні мати запасний другий та третій вибори. Підготуйте письмову та усну дискусію до теми, використовуючи відповідну літературу. Зверніть увагу на терміни виконання завдань та дотримуйтесь їх.

Контрольні (письмові) роботи (**20% від кредиту (балу)**) мають бути обсягом від 4 до 6 сторінок. Для виконання завдань пропонуються такі кроки:

- Прогляньте літературу до теми (див. <http://library.stkate.edu/pdf/litreview.pdf>)
- Прочитайте фахову періодику з теми (8-10 різних точок зору).
- Напишіть дискусію на тему відповідно до вашого сприйняття. **Представте різні погляди на проблеми.**
- Підготуйте з однокласником дебати чи діалог та представте його на занятті. Бали виставляються відповідно до таких критеріїв:
- Критична оцінка всіх аспектів проблеми.
- Здатність чітко висловлювати ваші ідеї в усній та письмовій формах.
- Робота з літературними джерелами та з відповідним цитуванням і бібліографічним описом.
- Креативний підхід до письмових та усних завдань.

Ви повинні взяти участь у коротких дебатах (**10% оцінки**). Сторона, яку ви будете представляти, не повинна обов'язково відповідати вашим переконанням. На відміну від усної частини, де ви працюєте з однокласниками, письмова частина – виключно ваша робота.

Кожен студент повинен виконати завдання на **одну** із таких тем:

Тема 1 Роль бібліотек у національній безпеці.

- Тема 2** Бібліотеки у цифровому середовищі.
- Тема 3** Готовність бібліотек до інформаційних потреб користувачів (Rubin, с. 33)
- Тема 4** Вплив технологій на бібліотеки.
- Тема 5** Культурні перестороги у процесі організації інформації (Rubin, с. 232)
- Тема 6** Бібліотеки та інтелектуальна свобода.
- Тема 7** Американська бібліотечна асоціація та «нова громадська філософія» (Buschman, с. 132).
- Тема 8** Вплив «інформаційного капіталізму» на бібліотеки.
- Тема 9** Найкращі практики бібліотечної освіти XXI століття.
- Тема 10** Бібліотеки та зміщення акцентів.

Настановча сесія (до 7 квітня)

Зустріньтесь з вашим наставником, щоб приготувати план навчання (див. посилання <http://www.stkate.edu/~mlisweb/current/advising.php>). Підпишіть у наставника навчальний план та поверніть копію після останнього заняття (**5% від оцінки**).

РЕКЛАМНИЙ аналіз до 21 квітня (10% від оцінки)

Обиріть галузь бібліотекознавства та інформології, яка вас найбільше цікавить. Це може бути довідкова служба, комплектування, каталогізація, технічне обслуговування, медіа центри, шкільні бібліотеки тощо. Прочитайте та проаналізуйте 10 реклам з працевлаштування бібліотечних фахівців у галузі, яку ви обрали (див. <http://www.stkate.edu/~mlisweb/current/jobresources.php>).

Дайте відповідь на такі запитання:

- Які вимоги висуває роботодавець до досвіду, освіти, вмінь претендента на посаду, які додаткові вимоги?
- Які навички та знання ви повинні отримати у нашому університеті, щоб влаштуватись на роботу після випуску?
- Напишіть аналіз вищевказаних питань на 1-2 сторінки.

КУРСОВА робота та презентація (До дня презентації 4-28, 5-5, чи 5-12)

Напишіть роботу обсягом 12-15 сторінок на тему за вашим вибором. Ваша тема повинна стосуватись тематики курсу. Вона повинна бути настільки широкою, щоб продемонструвати ваш синтез матеріалу курсу, але настільки вузькою, щоб глибоко розглянути ці аспекти. Робота повинна містити глибокий аналіз літератури та виклад власних думок. Покажіть вашу пошукову стратегію як частину аналізу літератури. Якщо ви не впевнені в релевантності вашої теми, запитайте консультанта (**35% від оцінки**).

Під час двох останніх занять дайте 10-15 – хвилинну презентацію перед аудиторією (**10% від оцінки**). В презентації розкажіть про вашу пошукову стратегію. **Не читайте з листка**— зробіть тези. Роботи потрібно подати у день презентації.

АУДИТОРНА робота 10% від оцінки

Відвідування та активна робота в аудиторії є невід'ємною частиною навчання.

Шкала оцінювання.

A	відмінна робота, гарно подана та креативна
B	гарно зроблена робота, але без екстра зусиль
A-	певні зусилля було докладено
B-	робота з певними огріхами
B+	робота виконана відповідно до вимог комісії.

Стратегії навчання. На додачу до літератури та завдань ми будемо використовувати кілька різних стратегій навчання у цьому курсі. Ці стратегії включають короткі лекції, довгі

дискусії, групові роботи, колективні роботи над завданнями, участь у форумоах, гостьові лекції.

Комунікація з консультантом. Консультант буде намагатись відповісти на ваші е-мейли протягом 24 годин з моменту отримання (окрім вихідних). Якщо вам потрібно поговорити з консультантом на вихідних, ви можете подзвонити йому за телефоном.

Студентський Кодекс Честі. Адміністрація університету очікує від студентів дотримання кодексу честі, що включає такі чесноти: відповідальність, повагу до відмінностей, академічну добросовісність та порядність. Основними порушеннями вважаються плагіат та списування. Списуванням вважається копіювання чужих робіт та несанкціонований доступ до чужих електронних файлів. Плагіатом вважається свідоме чи несвідоме використання чужих слів, робіт, висловлювань та ідей без цитування джерела.

Особливі потреб. Особливі потреби включають проте не обмежуються факторами, що впливають на процес навчання у класі та поза ним. Такими факторами є: мобільність, фізичні, когнітивні та навчальні перепони. Студенти з особливими потребами повніні сконтактувати з ресурсним центром для осіб з обмеженими можливостями Resources for Disabilities Center у центрі О'Нілл (O'Neill Center) (див. посилання) для отримання допомоги. Таких студентів також просимо звернутись до консультанта.

Допомога з написання. Якщо вам потрібна допомога з написання робіт, зверніться у центр з Академічного письма Writing/Reading Center at the O'Neill Center.

Академічний центр The **O'Neill Center** for Academic Development розташовано на першому поверсі корпусу Coeur de Catherine. Телефон 651 690 6563.

Блекброд курсу. Це електронне середовище курсу, воно доступне за посиланням <http://blackboard.stkate.edu>.

H1N1 Вірус (медичний довідник)

Оскільки наш університет дбає про здоров'я нашої громади, ми дотримуємось рекомендацій Центру з контролю хвороб The Centers for Disease Control's : студенти, викладачі, співробітники з ознаками грипу та ГРВІ повинні залишатись вдома щонайменше на 24 години до спаду температури (без медикаментозного збивання температури). У разі коли студенти не можуть відвідувати заняття через хворобу, вони повинні попередити про це викладачів. Викладачі повинні продумати яким чином ці студенти можуть взяти участь у навчальному процесі.

ДОДАТОК 5

Витяг з нашого проекту робочої програми навчальної дисципліни
 «Бібліотекознавство та інформологія»
 Напрямок підготовки 6.020102 «Книгознавство, бібліотекознавство і
 бібліографія»
 ОКР 6.020102 бакалавр
 Спеціалізація «Книгознавець-бібліотекознавець, менеджер бібліотечно-
 інформаційної діяльності»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, – 3	0201 Культура Напрямок підготовки 6.020102 "Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографія" <hr/> (шифр, назва)	Нормативна	
Змістових модулів – 3	Книгознавець – бібліотекознавець, менеджер інформаційної діяльності <hr/> (шифр, назва)	Рік підготовки	
	Спеціальність (професійне спрямування)	4-й	4-й
Загальна кількість годин -180		Семестр	
		7-8-й	7-8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	24 год.	16 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	8 год.
		Лабораторні	
		18 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		100 год.	128 год.
		ІНДЗ: 20	
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 50%
- для заочної форми навчання – 22%

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: дати студентам певний обсяг знань з бібліотекознавства та інформології з подальшим практичним їх застосуванням на робочих місцях.

Завдання:

- Розкрити сутності та структуру галузевих бібліотечно – інформаційних ресурсів;
- Дати загальне уявлення про діяльність бібліотечно – інформаційних установ, як державних, так і приватних;
- Ознайомити студентів із принципами бібліометрії та наукометрії;
- Навчити студентів основам роботи з базами даних, інформаційного пошуку, інформаційної архітектури та структурування інформації

В результаті вивчення даного курсу студент повинен знати:

- принципи роботи з інформацією: структурування, розповсюдження, збереження,
- основи інформаційного пошуку,
- принципи розрахунків бібліометричних та наукометричних показників,
- основи роботи у Інтернет-середовищі

вміти:

- застосовувати принципи інформаційної архітектури у бібліотечній діяльності,
- створювати веб-дизайн, зручний для користувачів бібліотек,
- розраховувати основні наукометричні та бібліометричні показники,
- працювати з базами даних,
- працювати з мовою розмітки XML.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інформологічні студії

Тема 1. Інформаційно – пошукова поведінка та інформаційна грамотність

Ця тема покликана навчити здобувачів вищої освіти на рівні бакалаврату здійснювати релевантний пошук інформації у електронних бібліотечних каталогах, електронних базах даних наукової інформації, паперових картотеках та каталогах.

Тема 2. Інформаційна архітектура

«Інформаційна архітектура» покликана навчити здобувачів вищої освіти у галузі бібліотекознавства та інформології грамотно та ефективно структурувати і проєктувати веб-сторінки та інші он-лайн сервіси з метою покращення користувацького інтерфейсу та функціоналу інформаційних систем. Також ця дисципліна повинна ознайомити із архітектурними принципами, покладеними в основі роботи у цифровому середовищі.

Тема 3. Інформаційне структурування із використанням XML та дизайн метаданих

Тема «Інформаційне структурування із використанням XML» повинна розвинути навички практичної роботи із XML, ознайомити зі структурою та головними принципами застосування розширюваної мови розмітки даних XML (eXtensible Markup Language) у бібліотечній справі. Здобувачі вищої освіти (студенти) повинні навчитись застосовувати XML при здійсненні веб – дизайну, контент – менеджменту, опису метаданих, об'єднання компонентів та додатків, які працюють на XML та при процесі обміну даних

Змістовий модуль 2. Бібліометрія та наукометрія

Тема 1. Походження бібліометрії.

Одним із важливих бібліотекознавчих курсів є «Бібліометрія та наукометрія». Бібліометрія – це застосування кількісних методів для вивчення інформаційних ресурсів. Суміжними з нею дисциплінами вважаються наукометрія та аналіз цитувань, які займаються кількісним аналізом усіх наукових доробок та наукових цитувань

Тема 2. закони бібліометрії: Лотки: продуктивність автора; закон Зіпфа (Ціпфа): розподіл слів у тексті; закон Бредфорда: ефективність використання літературних джерел.

Тема знайомить студентів із основними законами, за якими існує бібліометрія.

Тема 3. Аналіз актуальності інформаційних джерел та цитування наукових публікацій.

Вміння сучасних бібліотекарів аналізувати наукову інформацію та вміти проконсультувати користувачів бібліотек щодо рейтинговості сучасних наукових електронних та друкованих часописів є важливим.

Тема 4. теоретичні основи та практичне застосування бібліометрії та аналізу цитувань.

Тема покликана ознайомити студентів із основними механізмами застосування метричних технік на практиці.

Тема 5. перспективи бібліометрії та аналізу цитувань.

Тема покликана розвинути у студентів бачення майбутнього застосування метричних технік та методів у практичній діяльності бібліотекознавця та інформаційного фахівця.

Змістовий модуль 3. Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи

Тема 1. Адміністрування комп'ютерних мереж

У зв'язку із тим, що більшість українських бібліотек на даний момент проходять процес автоматизації, актуальним стає використання та адміністрування комп'ютерних мереж у процесі забезпечення роботи бібліотек.

Тема2. Види АБІС та їх застосування.

У ході вивчення цієї теми, студенти повинні ознайомитись із різними видами та типами автоматизованих інтегрованих та он-лайн бібліотечних систем, з їхнім функціоналом, принципами роботи, перевагами та недоліками їх використання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	с/п	ла б	ін д	ср		о	л	с/п	ла б	ін д
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Інформологічні студії												
Тема 1. Інформаційно – пошукова поведінка та інформаційна грамотність	23	2		2	4	15	26	1		1	4	20
Тема 2. Інформаційна архітектура	19	2	2			15	22	2	2			18
Тема 3. Інформаційне структурування із використанням XML та дизайн метаданих	14	2		2		10	17	1		1		15
Разом – змі. модуль1	56	6	2	4	4	40	65	4	2	2	4	53
Змістовий модуль 2. Бібліометрія та наукометрія												
Тема 1. Походження бібліометрії.	24	3	2	1	8	10	25	1	1		8	15

Тема 2. закони бібліометрії:	22	3	1	2	6	10	18	1	1		6	10
Тема 3. Аналіз актуальності інформаційних джерел та цитування наукових публікацій.	15	2	2	1		10	12	1		1		10
Тема 4. теоретичні основи та практичне застосування бібліометрії та аналізу цитувань.	14	2	1	1		10	17	1	1			15
Тема 5. перспективи бібліометрії та аналізу цитувань.	9	2	1	1		5	17	1	1			15
Разом – зм. Модуль 2	84	12	7	6	14	45	89	5	4	1	14	65
Змістовий модуль 3. Використання автоматизованих бібліотечних систем у процесі забезпечення роботи												
Тема 1. Адміністрування комп'ютерних мереж	16	3	4	4		5	11	3	1	2		5
Тема 2. Види АБІС та їх застосування.	24	3	5	4	2	10	15	4	1	3	2	5
Разом – зм. Модуль 3	40	6	9	8	2	15	26	7	2	5	2	10
Усього годин	180	24	18	18	20	100	180	16	8	8	20	128

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Основи інформаційної архітектури у бібліотечній справі	1
2	Змістовий модуль 2. Історія бібліометрії як науки	2
3	Змістовий модуль 2. Що таке аналіз цитувань	1
4	Змістовий модуль 2. Призначення бібліометрії	1
5	Змістовий модуль 2. Майбутнє бібліометрії як науки та навчальної дисципліни	1
6	Змістовий модуль 3. Поняття комп'ютерних мереж та їх адміністрування	2
7	Змістовий модуль 3. Різновиди АБІС в Україні та світі	2
	Разом	10

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Принципи розподілу інформації на Веб- платформах та порталах бібліотек	1
2	Змістовий модуль 2. Визначення рейтингу наукових публікацій із застосуванням законів бібліометрії	1
3	Змістовий модуль 2. Застосування аналізу цитувань у сучасній бібліотечній справі	1
4	Змістовий модуль 3. Принципи адміністрування комп'ютерних мереж	2
5	Змістовий модуль 3. Спільні та відмінні риси у роботі з сучасними АБІС	3
	Разом	8

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Основи інформаційного пошуку у каталозі бібліотеки	2
2	Змістовий модуль 1. Використання XML в бібліотечній та архівній справі	2
3	Змістовий модуль 2. Визначення бібліометричних показників на прикладі окремої статті	1
4	Змістовий модуль 2. Застосування законів бібліометрії при складанні профілю науковця	2

5	Змістовий модуль 2. Аналіз цитувань як метричний інструмент	1
6	Змістовий модуль 2. Складання рейтингів провідних наукових часописів	1
7	Змістовий модуль 2. Цитованість як показник якості у науковому середовищі	1
8	Змістовий модуль 3. Адміністрування комп'ютерних мереж	4
9.	Змістовий модуль 3. Сучасні АБІС: ИРБИС, УФД, АLEPH	4
	Разом	18

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Аналіз вітчизняних та зарубіжних публікацій, присвячених темі інформаційно – пошукової поведінки	15
2	Змістовий модуль 1. Інформаційна архітектура як галузь сучасного бібліотекознавства на прикладі США	15
3	Змістовий модуль 1. XML мова в автоматизованих бібліотечних процесах	10
4	Змістовий модуль 2. Витоки та призначення бібліометрії	10
5	Змістовий модуль 2. Аналіз публікацій, присвячених законам бібліометрії	10
6	Змістовий модуль 2 аналіз цитувань як предмет дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців	10
7	Змістовий модуль 2. Теоретичні та практичні засади бібліометрії	10
8	Змістовий модуль 2. Розвиток бібліометрії як науки	5
9	Змістовий модуль 3. Сучасні комп'ютерні мережі	5
10	Змістовий модуль 3. АБІС як невід'ємна частина бібліотеки	10
	Разом	100

9. Індивідуальне навчально - дослідне завдання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Змістовий модуль 1. Проаналізувати відмінності та спільні риси у інформаційно – пошуковій поведінці студентів – гуманітаріїв та природничників	4

2	Змістовий модуль 2. Дослідити походження бібліометрії та її сучасне призначення	8
3	Змістовий модуль 2. Порівняти ефективність застосування одного з законів бібліометрії при складанні рейтингів наукових гуманітарних та природничих часописів (вітчизняних або зарубіжних)	6
4	Змістовий модуль 3. Описати переваги та недоліки Українських АБІС у порівнянні зі світовими	2
	Разом	20

10. Методи навчання

Лекції, семінарські та практичні заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота

11. Методи контролю

Фронтальне опитування

Поточне тестування

Участь у дискусії на семінарських заняттях

Виступ з рефератом чи доповіддю

Своєчасне виконання практичних завдань

Підсумковий контроль

12. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Приклад розподілу балів, які отримують студенти (для екзамену)

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	40	100
20	25	15		

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

➤ максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 60 балів, на екзамені – 40 балів;

➤ при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		Залік
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	

13. Рекомендована література

Базова

1. Вимоги до структури та змісту XML-схеми обкладинок архівних електронних справ Офіційний вісник України від 28.11.2014 — 2014 р., № 93, стор. 1054, стаття 2705, код акту 74770/2014.

2. Воскобойнікова – Гузева О. В. Бібліотекознавство в контексті розвитку інформаційних технологій / О. В. Воскобойнікова – Гузева // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККіМ], 2004. – С. 68 – 70.

3. Горева В. В. Інформологічні дослідження в документознавстві України у 60– 70 –х роках ХХ ст.(на прикладі досліджень Української філії науково - дослідного інституту планування і нормативів при Держплані СРСР у м. Києві) / В. В. Горева // Архіви України – 2011. – № 2-3(273). – С. 46–56.

4. Данильчук Л. Сутність дефініції «інформація» / Л. Данильчук // Педагогіка і психологія професійної освіти – 2012. – № 5. – С. 18–26.

5. Загуменна В. Концептуальна модель підготовки сучасного бібліотечно – інформаційного фахівця / В. Загуменна // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 2. – С. 20 – 21.

6. Кобелев О. «Інформаційна аналітика» як дисципліна для підготовки магістрів зі спеціальності «книгознавство, бібліотекознавство і бібліографознавство» / О. Кобелев // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – 2012. – Вип. 33. – С. 106 – 111.

7. Костенко Л. Бібліометрика української науки : інформаційно – аналітична система / Л. Костенко та ін. // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 4. – С. 8 – 12.

8. Кунанець Н. Соціокомунікаційні канали передавання інформації в електронних бібліотеках / Н. Кунанець, А. Ржеуський // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 5. – С. 3 – 7.

9. Савенкова Л. В. Представительство библиотек педагогических университетов в Интернет (с обзором веб – сайтов библиотек педагогических

вузов України) / Л. В. Савенкова // Культура народів Причорномор'я. – 2007., № 100, т. 2. – С. 127 – 142.

10. Сисоєва С. О. Психологія та педагогіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання / С. О. Сисоєва, Т. Б. Поясок. – К. : Міленіум, 2005. – 520 с.

11. Слободяник М. С. Документологія як наукова і навчальна дисципліна / М. С. Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність : проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнародної науково – практичної конференції, Київ, 25 – 26 травня 2004 р. – К. : [ДАКККиМ], 2004. – С. 12 – 15.

12. Стрішенець Н. В. Метадані у сучасному бібліотекознавстві. Метадані – нове чи старе поняття? / Н. В. Стрішенець // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 4 – 11.

13. Ткаченко Т. П. Основи інформаційної культури : навч. Посібник / Т. П. Ткаченко, В. І. Сологуб, Г. І. Пасинкова. – Донецьк : Ноулідж, 2012. – 363 с.

14. Швецова - Водка Г. М. Вступ до бібліографознавства / Г. М. Швецова - Водка. – К.: Кондор, 2004. – 216 с.

15. Brookes B. C. The foundations of information science : Part I. Philosophical aspects. / B. C. Brookes // Journal of information science – 1980. – № 2 – С. 125 – 133.

16. Connaway L. S. Basic Research Methods for Librarians / L. S. Connaway, R. R. Powel. – Santa Barbara, California : Greenwood Publishing Group, 2010. – 370 [1] с.

17. Critical theory for library and information science : exploring the social from across the disciplines / ed. G. J. Leckie, L. M. Given, J. E. Buschman. – Santa Barbara; Colorado; Oxford : Librarians unlimited, [2010]. – 326 с.

18. Crosby O. Librarians: information experts in the digital age / O. Crosby. // Occupational Outlook Quarterly. — 2000.— № 1. — P. 3 – 15.

19. Information Literacy Instruction handbook / ed. C. N. Cox, E. B. Lindsay. – Chicago : Association of College and Research Libraries, 2008. – 236 с.

20. Kidd T. International Staff Exchanges for Academic Libraries / T. Kidd, K. Roughton // The Journal of Academic Librarianship. – V. 20, № 5 – 6. – 1994. – С. 295 – 299.

21. Librarians' Employment Handbook / University of Waterloo Library , University of Waterloo // [Електронний ресурс]. – 2010. – 38 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.lib.uwaterloo.ca/AboutLibrary/documents/LEH2010-June2010.pdf> . – Назва з екрана.

22. McCook K. Opportunities in Library and Information Science Careers / K. McCook. – N. Y. : McGraw-Hill, 2001. – 160 с.

23. Morville P. Information Architecture for World Wide Web / P. Morville, L. Rosenfeld. – Sebastopol : O'Reilly, 2007. – 504 [2] с.

24. Rubin R. E. Foundations of Library and Information Science. – New York : Neal-Schuman Publishers , Inc. , 2004. – 495 с.

25. Rumsey S. How to find information : a guide for researchers / Sally Rumsey. Second edition. The McGraw – Hill : Open University Press, 2008 – 242 с.

26. XML in Libraries / ALA // [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: ala.org/lita/learning/regional/xmlinst. – Назва з екрана.

Допоміжна

1. Хімич Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек: посібник для тренерів за програмою підвищення кваліфікації / Я. Хімич, О. Башун. – К. : Самміт - Книга, 2010. – 65 с.

2. Хоружа Л. Л. Етичні основи реалізації завдань неперервної освіти людини / Л. Л. Хоружа // Сучасна початкова освіта: вектори розвитку / Збірник наукових праць за заг. редакцією Коваль Л.В. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – С.288 – 294.

3. Чуканова С. Інформологія як складник дисципліни «Бібліотекознавство та інформологія» у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ США / С. Чуканова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2014. – № 42. – С. 271 – 275.

4. A Day in the Life : Career Options in Library and Information Science / ed. P. K. Shontz , R. A. Murray. – Westport, CT. : Libraries Unlimited, 2007. – 443 [2] с.

5. Allen M., Bourhis J., Burrell N., Mabry E. Comparing Student Satisfaction with Distance Education to Traditional Classrooms in Higher Education: a Meta-analysis / A. Allen, J. Bourhis, N. Burrell, E. Mabry // American Journal of Distance Education . – 2002, V. 16, № 2. – С. 83–97.

6. American Education : Diversity & Research / ed. H.J. Walberg. – Chicago : A Forum Series of the Voice of America, 1980. – 217 с.

7. Asheim L. The Preparation and Use of the Library Manpower / L. Asheim // Bulletin of the Medical Libraries Association. – 1972. – № 60 (2). – С. 288 – 291.

8. Bailey J. Navigating the Digital Shift : Implementation Strategies for Blended and Online Learning / J. Bailey // [Електронний ресурс] . – 2013. – 260 с. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.digitallearningnow.com/dln-smart-series/>. – Назва з екрана.

9. Davidson C. The future of thinking : learning institutions in a digital age / C. N. Davidson and D. T. Goldberg ; with the assistance of Z. M. Jones. – Cambridge, Mass. : MIT Press, [2010]. – 342 с.

10. Davis D. M. Library Support Staff Job Titles / D. M. Davis // ALA [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ala.org/research/librarystaffstats/librarystaffstudies/libsuppjobtitles>. – Назва з екрана.

11. Dewald N. H. Transporting Good Library Instruction Practices into the Web Environment : an Analysis of Online Tutorials / N. H. Dewald // The Journal of Academic Librarianship. – 1999. – V25, № 1. – С. 26 – 32.

12. Gedeon J. A. Attribution theory and academic library performance evaluation / J. A. Gedeon, R. E. Rubin // *The Journal of Academic Librarianship*. – 1999. – V.25, № 1. – С. 18 – 25.

13. Goldman C. The Benefits of Local Involvement : Professional Development through State and Regional Library Associations / C. Goldman // *Practical Academic Librarianship : The International Journal of the SLA Academic Division*. – 2014. – V. 4, № 2. – С. i – xi.

14. Information literacy in the wild / ed. K. Fontichiaro // [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа до ресурсу: <http://bit.ly/infowild> – Назва з екрана.

15. Information Science Handbook : Interdisciplinary Graduate Program in Informatics / The University of Iowa, Graduate College // [Электронный ресурс]. – [2010]. – 7 с. – Режим доступа до ресурсу: http://informatics.grad.uiowa.edu/sites/informatics.grad.uiowa.edu/files/IGPI%20Student%20Handbook_IS%20Subtrack_2.pdf . – Назва з екрана.

ДОДАТОК 6

Словник іншомовних понять і термінів

<i>Academic instruction librarians</i>	бібліотекарі – викладачі курсу
<i>Academic librarianship</i>	робота в наукових бібліотеках
<i>Access to information for underserved populations</i>	доступ до інформації для особливих категорій користувачів
<i>Adult education</i>	освіта дорослих
<i>Advanced databases</i>	розширені бази даних
<i>Advisor</i>	куратор у ВНЗ США
<i>American Association of Library Schools</i>	Американська асоціація бібліотечних шкіл
<i>American Library Association Convention</i>	Конвенція Американської бібліотечної асоціації
<i>Asheim Statement</i>	«Положення Ешхейма»
<i>Associate degree</i>	ступінь асоціанта
<i>Associate of Applied Science (AAS)</i>	асоціант прикладних наук
<i>Associate of Arts (AA)</i>	асоціант мистецтв
<i>Associate of Science (AS)</i>	асоціант наук
<i>Association for Library and Information Science Education</i>	Асоціація з питань бібліотечної та інформологічної освіти
<i>Bachelor of Arts (BA)</i>	бакалавр мистецтв
<i>Bachelor of Library Science (BLS)</i>	Бакалавр з бібліотекознавства
<i>Bachelor of Science (BS)</i>	бакалавр наук
<i>Bibliometrics</i>	бібліометрія
<i>Bulleting board</i>	система інформаційного обміну з відкритим доступом
<i>Certificates of advanced study</i>	сертифікатні програми із підвищення кваліфікації
<i>Citation analysis</i>	аналіз цитувань
<i>Client – based</i>	орієнтований на клієнта
<i>Collaborative learning</i>	коллаборативне навчання
<i>Collection management and acquisition</i>	менеджмент колекцій та комплектування
<i>Commission on National Plan for Library education</i>	Комісія щодо створення національного плану професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології (США)
<i>Community (technical) college</i>	ком'юніті коледж, навчальний заклад на зразок технікуму у США
<i>Community archiving</i>	архівна справа для громадськості
<i>Computer applications</i>	комп'ютерні програми

<i>Computer mediated communication systems (CMC)</i>	комп'ютерні комунікаційні системи
<i>Computer science</i>	кібернетика
<i>Conditions and trends in education for librarianship</i>	умови та основні напрямки професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології
<i>Continuing education</i>	неперервна освіта
<i>Copyright law</i>	авторське право
<i>Core courses</i>	ключові курси
<i>Course grades</i>	система оцінювання
<i>Credit hour (hour of credit, unit)</i>	кредит – година
<i>Curriculum</i>	навчальний план
<i>Database management</i>	менеджмент баз даних
<i>Databases</i>	бази даних
<i>Data librarian</i>	бібліотекар, що управляє даними
<i>Degree final project</i>	магістерська робота
<i>Dewey Decimal Classification (DDC)</i>	Десяткова класифікація Мелвіла Дьюї
<i>Digital collections</i>	цифрові колекції
<i>Digital learning</i>	цифрове навчання
<i>Digital University</i>	Цифровий університет
<i>Directory of Open Access Books (DOAB)</i>	Директорія книг відкритого доступу
<i>Directory of Open Access Journals (DOAJ)</i>	Директорія журналів відкритого доступу
<i>Dissertation</i>	дисертація
<i>Distance education</i>	дистанційна освіта
<i>Doctor of Arts</i>	доктор мистецтв
<i>Doctor of Business Administration (DBA)</i>	доктор бізнес адміністрування
<i>Doctor of Library Science (D.L.S.)</i>	доктор бібліотекознавства
<i>Doctor of Philosophy (PhD)</i>	доктор філософії
<i>Doctoral degree</i>	докторський ступінь
<i>Doctoral programs</i>	докторські програми
<i>Education Testing Service</i>	служба освітнього тестування
<i>Electives</i>	вибіркові курси
<i>Electronic records management</i>	менеджмент електронних записів
<i>Emerging technologies</i>	технології, що виникають
<i>eXtensible Markup Language (XML)</i>	розширювана мова розмітки даних
<i>Field experience</i>	виробнича практика, досвід у галузі
<i>Financial assistance programs</i>	фінансова допомога
<i>Forms of academic instruction</i>	форми організації навчання
<i>Freshmen year</i>	рік першокурсника у ВНЗ США
<i>General continuing education</i>	підвищення кваліфікації

<i>Google</i>	пошуковий механізм у мережі Інтернет «Гугл»
<i>Google Scholar</i>	пошуковий механізм у мережі Інтернет «Гугл Академія»
<i>Grade Point Average (GPA)</i>	середній бал
<i>Graduate library school</i>	магістерська бібліотечна школа
<i>Graduate Record Examination (GRE)</i>	національний стандартизований іспит
<i>Health science information</i>	інформація у галузі охорони здоров'я
<i>Human information interaction</i>	інформаційна комунікація у суспільстві
<i>Hybrid learning</i>	гібридне навчання
<i>Independent studies</i>	незалежні студії
<i>Indexing and abstracting</i>	реферування та упорядкування покажчиків
<i>Inductive learning</i>	індуктивне навчання
<i>Informatique (французька мова)</i>	інформатика
<i>Informatics (англійська мова)</i>	інформатика
<i>Information and Communication Technologies (ICT)</i>	інформаційно – комунікаційні технології (ІКТ)
<i>Information applications</i>	інформаційні засоби
<i>Information literacy</i>	інформаційна грамотність
<i>Information literacy</i>	інформаційна грамотність
<i>Information policy</i>	інформаційна політика
<i>Information resources and services</i>	інформаційні ресурси та послуги
<i>Information retrieval</i>	видача інформації
<i>Information School</i>	школа інформації
<i>Information science</i>	інформологія
<i>Information storage and retrieval</i>	збереження та видача інформації
<i>Information studies</i>	інформаційні студії
<i>Information technology competence</i>	інформаційно – технологічна компетентність
<i>Instruction coordinators</i>	тренери курсу
<i>Internship</i>	інтернатура
<i>iSchool</i>	бібліотечна школа « Ай Скул»
<i>IT fluency</i>	інформаційно – технологічна компетентність
<i>Joint degree</i>	суміжний ступінь
<i>Junior college</i>	коледж із дворічним курсом навчання
<i>Junior year</i>	передостанній рік навчання у ВНЗ США
<i>Knowledge management</i>	управління знаннями

Law librarianship	правове бібліотекознавство
«Learning by doing»	«навчання через практику»
Learning process	процес навчання
Lectures	лекції
Librarianship	бібліотечна справа
Library and information science	бібліотекознавство та інформологія
Library and Information Science	Консорціум бібліотечної та
Distance Education Consortium	інформологічної дистанційної освіти
Library assistant	бібліотечний технічний працівник
Library community	бібліотечна спільнота
Library education specialist	фахівець із питань професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології
Library science	бібліотекознавство
Library technical assistant (LTA)	бібліотечний технічний асистент
Lifelong learning	освіта протягом життя
Major	основна спеціальність
Management for information professionals	менеджмент в інформаційній галузі
Massive (Multiuser) Online Open Courses (MOOCs)	відкриті багатокористувацькі он-лайн курси
Master of Arts (MA)	магістр мистецтв
Master of Business Administration (MBA)	магістр бізнес адміністрування
Master of Education (Med)	магістр освіти
Master of Information Science (MIS)	Магістр інформології
Master of Library and Information Science (MLIS)	магістр бібліотекознавства та інформології
Master of Library Science (MLS)	Магістр бібліотечних наук
Master of Science (MS)	магістр наук
Master of Science in Information Science (MSIS)	Магістр наук з інформології
Master of Science in Library Science (MSLS)	магістр наук із бібліотекознавства
Media specialist	медіа спеціаліст
Metadata for data science	метадані у бібліографії
Minor	вибіркова (другорядна) спеціальність
Mobile web development	застосування мобільних веб – технологій
Office for Library Education	Департамент професійної підготовки фахівців із бібліотекознавства та інформології

<i>On – campus sessions</i>	аудиторні заняття
<i>Online courses</i>	он-лайн курси
<i>Online information retrieval</i>	робота з он-лайн інформацією
<i>Organization of information</i>	організація інформації
<i>Overview of research methods</i>	огляд дослідницьких методів
<i>Page (shelver)</i>	пейдж, особа, у бібліотеці, що відповідає за розстановку фонду
<i>Participatory learning</i>	партисипативне навчання
<i>Peer – to – peer information sharing</i>	взаємний обмін інформацією
<i>Post – Master Certificate in Information and Library Science</i>	післядипломна освіта (сертифікатна програма) у галузі бібліотекознавства та інформології
<i>Principles and practice of archival description</i>	принципи та практика архівного опису
<i>Profession</i>	професія
<i>Professional education for librarianship</i>	професійна підготовка бібліотечних фахівців
<i>Programming for information professionals</i>	програмування для працівників інформаційної галузі
<i>Project management</i>	управління проектами
<i>Project planning</i>	проектне планування
<i>Public librarianship</i>	робота у публічних бібліотеках
<i>Quantitatively summarizing and comparing empirical literature</i>	кількісне порівняння емпіричної літератури
<i>Record management</i>	упорядкування записів
<i>Research</i>	дослідження
<i>Residential learning</i>	навчання, яке відбувається на території університету
<i>Resource – based education</i>	освіта, що базується на використанні ресурсів
<i>Scholar communication</i>	наукова комунікація
<i>Scholarship</i>	стипендія
<i>School library media</i>	шкільний бібліотечний медіа центр
<i>School of Information</i>	школа інформації (інформаційна школа)
<i>School of Information Science and Policy</i>	школа інформології та інформаційної політики
<i>School of Information Studies</i>	школа інформології
<i>School of Library and Information Science</i>	школа бібліотекознавства та інформології
<i>School of Library and Information Studies</i>	школа бібліотечно - інформаційних студій
<i>School of Library Economy</i>	школа бібліотечної економіки
<i>Science progress</i>	науковий прогрес

<i>Science Technical Information Network (STN)</i>	мережа науково - технічної інформації
<i>Scientometrics</i>	наукометрія
<i>Seminars</i>	семінари
<i>Senior</i>	заключний академічний рік у ВНЗ США
<i>Sixth year certificates</i>	шестирічні сертифікати
<i>Social media</i>	соціальні медіа
<i>Sophomore year</i>	рік другокурсника у ВНЗ США
<i>Special topic courses</i>	спеціальні тематичні курси
<i>Specialist's certificates</i>	сертифікатні програми зі спеціальності
<i>Structural - functional</i>	структурно - функціональний
<i>Structural Query Language (SQL)</i>	мова структурованих запитів
<i>Support staff</i>	допоміжний персонал
<i>Synchronous and asynchronous online discussions</i>	синхронні та асинхронні он-лайн дискусії
<i>System analysis</i>	аналіз систем
<i>Test of English as Foreign Language (TOEFL)</i>	тест з англійської мови як іноземної
<i>Traditional face - to - face methods of instruction</i>	традиційні форми навчання
<i>U.S. Office (Department) of Education</i>	Департамент освіти США
<i>Virtual learning institution</i>	віртуальний навчальний заклад
<i>Visual analysis</i>	візуальний аналіз
<i>Web - archiving</i>	веб - архівування
<i>Web development</i>	веб - розвиток
<i>Webinar</i>	вебінар
<i>Work - study programs</i>	виробнича практика
<i>Workshops</i>	практичні заняття
<i>Youth services</i>	інформаційні послуги для молоді

Підписано до друку 29.01.2017. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 18.
Тираж 150 прим.

Віддруковано в Видавництві ТОВ «Аграр Медіа Груп»
04080, м. Київ, вул. Новокостянтинівська, 4А
Тел.: 044 361 53 06, e-mail: info@agrarmedia.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК №3651 від 22.12.2009
www.agrarmedia.com